670 LAT BYDGOSZCZY

1346-2016

BYDGOSZCZ

1346 - 2016

Bydgoszcz

670 LAT BYDGOSZCZY

Niewiele jest miejsc położonych tak pięknie ...

Usytuowana w malowniczej dolinie Brdy, sięgającej szeroko rozlanej Wisły, otoczona lasami. Z bulwarami nad Brdą i Kanałem Bydgoskim. Zbudowana na założeniach urbanistycznych miasta - ogrodu. W trzydziestu procentach powierzchni pokryta terenami zielonymi. W samym jej centrum znajdują się liczne parki, skwery, ogrody. W jej półno-cnej części na przestrzeni 830 ha rozciąga się największy w Polsce park miejski - Myślęcinek.

Few places can rival its beautiful location ...

Nested in the picturesque Brda valley, reaching the wide-flowing Vistula, surrounded by forests. With boulevards along the Brda and the Bydgoszcz Canal. Built on the laoyout of a garden-city. Nearly one third of its area is covered with greenery. The heart of the city features numerous parks, squares, gardens. The impressive Myślęcinek Park, with its 830 hectares the largest city park in Poland, extends in the northern-most part of the city.

Szanowni Państwo

Ladies and Gentlemen

Z perspektywy dwóch ostatnich dekad Bydgoszcz zmieniła się, wypiękniała, zarówno zewnętrznie jak i duchowo. Odnalazła zatartą tożsamość, bogatą i różnorodną. Zyskała niepowtarzalny koloryt. Dziś coraz bardziej szczyci się wielowiekową tradycją.

There is no doubt that Bydgoszcz has changed over the past two decades, it has grown in beauty, both exterior and spiritual. It has recovered its near-obliterated identity, rich and manifold. It has acquired a unique ambience. Today Bydgoszcz is increasingly proud of its centuries-long tradition.

Koncert plenerowy w teatrze letnim Opery Nova
An open-air performance at the Opera Nova summer theater

„... Bydgoszcz należy do miast rozwijających się. Gdyby nie jej tragiczne losy, być może wyglądałaby bardziej okazale. Nie jest potęgą, lecz z pewnością jednym z ważniejszych ośrodków w Polsce. Miejscem z ogromnym potencjałem, który wybuchł na nowo wraz z odzyskaniem pełnej wolności... ”

„650 lat Bydgoszczy”, 1996 rok, Wydawnictwo „Czarno-Biała”

“... Bydgoszcz ranks among the developing Polish cities. If it had not been for its tragic fate, perhaps it might look more impressive nowadays. It is not a powerhouse, but still it is one of the prominent urban centers in Poland. A place with a huge potential, which has soared once again with the restitution of full independence...”

"650th anniversary of Bydgoszcz", 1996, The Publishing House "Czarno-Biała"

To jedno z nielicznych miast, którego magia płynie z wody. Na stałe, od początku istnienia związało się z rzeką. Przez stulecia przecież, Brda była widziana jako źródło powodzenia i szans na przyszłość. Współcześni bydgoszczanie nie zapomnieli o rzece. Daje im ona poczucie wyjątkowości, tworzy wyobraźnię wspólnoty.

It is one of few places that derive their magic from water. From the earliest beginnings it has permanently allied itself with the river. Down through the ages the Brda had been perceived as a source of felicity and of good chances for the future. The present-day Bydgoszcz dwellers have not forgotten the river, far from it. It makes them feel special, shapes the collective imagination.

Nowoczesna metropolia - stolica województwa kujawsko-pomorskiego. Osme co do wielkości miasto w Polsce. Historycznie zajmuje część Kujaw. Ośrodek nauki, kultury, biznesu i sportu. To tutaj krzyżują się ważne szlaki drogowe, kolejowe a także wodne.

A Modern Metropolis ... the capital of the Kuyavian-Pomeranian Voivodeship and the 8th-largest city in Poland. Historically, it occupies a northern part of Kuyavia. A center of learning, science, business, and sports. A place where important transportation, railway as well water routes, cross.

Nad wodą udaje się połączyć historię z dzisiejszym. Stare i nowe dumnie odbija się w nurcie rzeki. Zarówno wiekowe budowle, którym przywraca się dawną świetność jak i nowoczesne budynki. Harmonijne połączenie klasyki i nowoczesności, tworzy „bydgoskie klimaty".

The proximity of the water makes it possible to reconcile the history with the present. The old and the new proudly contemplate their reflections in the current of the river. Ancient edifices, which are being restored to their original glory, alongside modern buildings. The harmonious combination of the classic with the contemporary creates the characteristic "Bydgoszcz aura".

„Bydgoskie klimaty" unikalne, zatopione w przyjaznej zieleni sprawiają, że miasto coraz śmielej nazywane bywa polską Wenecją lub małym Amsterdamem.

W rankingach organizowanych przez opiniotwórcze europejskie media Bydgoszcz na stałe zagościła wśród miejsc topowych turystycznie.

W 2015 roku Exploseum w Bydgoszczy zostało włączone do Europejskiego Szlaku Dziedzictwa Przemysłowego. Jednego z 6 w Polsce i 77 w Europie.

Według Tripadvisor Bydgoszcz jest ósmym, najchętniej wybieranym celem podróży w Polsce. Jednocześnie miasto zostało najwyżej ocenione w województwie kujawsko-pomorskim.

Potencjał miasta nie słabnie, wibruje tu pomysłowością i pozytywną energią. Stała się Bydgoszcz sceną niecodziennych wydarzeń artystycznych, zwłaszcza muzyczych, filmowych czy teatralnych.

Co roku goszczą tu coraz bardziej prestiżowe, uznane w świecie imprezy sportowe i rekreacyjne. Nie bez przyczyny Bydgoszcz nazywana jest stolicą muzyki i sportu.

Its unique waterways, sunk in friendly greenery, result in Bydgoszcz being more and more widely declared the "Polish Venice" or the "little Amsterdam". In the polls carried out by European opinion-making media Bydgoszcz has consistently gained a high position among the Polish places visited by tourists.

In 2015 Exploseum was incorporated into the European Route of Industrial Heritage, among 6 institutions in Poland, and 77 in Europe.

According to Tripadvisor, Bydgoszcz is the 8th most frequently selected tourist destination in Poland. At the same time, the city has achieved the highest score in the whole of the Kuiavian-Pomeranian Voivodeship.

The city's potential shows no signs of faltering. The place vibrates with inventiveness and positive energy. Bydgoszcz has become a regular venue of extraordinary artistic enterprises, musical, theatrical, and cinematic in particular.

Every year Bydgoszcz hosts more and more prestigious sports and recreation events. Not without a reason is Bydgoszcz called the capital of music and sports.

Kto choć raz posmakuje klimatów tego niezwykłego miejsca, zapamięta je.

Once you have sampled the charms of the place, you will never forget it.

Noc Świętojańska

The Midsummer Eve party

Bydgoszczanie jak nigdy dotąd otwarci są na przyszłość, trwale zmieniają wizerunek swojego miasta z ośrodka przemysłu ciężkiego na miejsce nowoczesnych technologii i usług. Prężnie działające uczelnie wyższe, coraz lepiej rozwinięty sektor otoczenia biznesu. Wszystko to sprawia, że właśnie tutaj swój kapitał lokują coraz to nowe, liczące się firmy.

Nowych inwestorów traktuje się w Bydgoszczy po partnersku. Miasto jest przecież największym ośrodkiem w kujawsko-pomorskim. Ósmym pod względem wielkości w Polsce (360 tys. mieszkańców, milion osób w promieniu 50 km). Posiada Międzynarodowy Port Lotniczy oraz port rzeczny.

The present-day Bydgoszcz dwellers are open to the future as never before; they are changing the image of their city from a center of heavy industry to a provider of services and a developer of cutting-edge technology. The flourishing universities and academies, the fast developing business-support sector, these factors attract to Bydgoszcz important players on the market.

New investors receive a fair and friendly treatment here. After all, Bydgoszcz is the biggest urban center in the Kuyavian-Pomeranian Voivodeship and the 8th-largest city in Poland, with the population of 360 thousand, and one million residents within the 50km radius. It boasts the International Airport, and the river port.

Młode, przedsiębiorcze i wykształcone społeczeństwo, wiążące swą przyszłość z grodem nad Brdą, którego średnia wieku nie przekracza 36 lat. Szanujące przeszłość, otwarte na nowoczesność, pełne pomysłów i możliwości stanowi gwarancję rozwoju miasta.

Its young, enterprising and well-educated population, whose average age doesn't exceed 36 years, casting their future with the city on the Brda, respecting the past, open to modernity, full of ideas and abilities, is a sure guarantor of its development and prosperity.

Staje się Bydgoszcz jednym z najszybciej rozwijających się ośrodków gospodarczych, kulturalnych i sportowych w Polsce. Coraz bardziej pewna swej wartości, otwarta na świat.

Bydgoszcz is emerging as one of the fastest-growing economic, cultural, and sports centers in Poland. More and more assured of its worth, open to the world.

W Bydgoszczy znajduje się ponad 50 mostów i kładek, liczne kanały, jazy oraz śluzy. W nurcie rzeki przeglądają się zarówno zabytkowe budowle, jak i nowoczesne budynki.

There are over 50 bridges and footbridges, numerous canals, weirs, and locks, in Bydgoszcz. Historic monuments and modern buildings look at their reflections in the current of the river.

Bydgoszcz to miejsce tajemnicze, z ogromnym potencjałem, wciąż nieodkryte dla mieszkańców i przyjezdnych. Oferta miasta staje się coraz bogatsza i różnorodna. Zaskakuje.

Bydgoszcz has a huge potential, it is a place of many mysteries, still waiting to be explored by the local population and by visitors alike. The city has more and more to offer. Its variety and richness never ceases to surprise.

Ulica Mostowa
The Mostowa Street

STARE Miasto
OLD TOWN

Najstarsza część Bydgoszczy, wywodząca się z XIV-wiecznego miasta lokacyjnego, jest niewielkim elementem składowym dużej dzielnicy staromiejskiej Bydgoszczy, jaką jest Śródmieście.

The oldest quarter of Bydgoszcz, which has its origins in the town chartered in the 14th century, is nowadays but a small part of the larger historic district extending over the downtown area.

Stare Miasto do dzisiaj zachowało dawne rozplanowanie. Ze Starego Rynku, jak w średniowieczu rozchodzą się jego główne ulice. Obecna zabudowa jest późniejsza choć fundamenty wielu kamienic pamiętają początki miasta.

Starówka oferuje krajobraz nadrzeczny oraz historycznie rozplanowane ulice i place miejskie wraz z reliktami gotyckimi i barokowymi. W Śródmieściu znajduje się rozległa malownicza zabudowa, w wielu stylach historyzujących wpisanych w zieleń parków. Odnajdziemy w nim elementy eklektyzmu, neorenesansu, neobaroku, neogotyku, secesji i modernizmu.

The Old Town has retained the original layout. Just as in the medieval times, its main streets branch off the town square. The present buildings come from the later periods, but the foundations of many tenement houses date back to the location of the city.

The Old Town is notable for its waterfront landscape and its historic layout of streets, with Gothic and Baroque monuments. The Downtown displays picturesque vistas of buildings, designed in various historicizing styles and integrated into the greenery. Visitors come across the element of eclecticism, Neo-Renaissance, Neo-Baroque, Neo-Gothic, Art Nouveau, and modernism.

Miasta partnerskie

PARTNER CITIES OF BYDGOSZCZ

Reggio Emilia, Włochy	- od 1962 roku	- since 1962
Kragujevac, Serbia	- od 1971 roku	- since 1971
Mannheim, Niemcy	- od 1991 roku	- since 1991
Hartford, USA	- od 1996 roku	- since 1996
Pawłodar, Kazachstan	- od 1997 roku	- since 1997
Perth, Szkocja	- od 1998 roku	- since 1998
Czerkasy, Ukraina	- od 2000 roku	- since 2000
Krzemieńczuk, Ukraina	- od 2004 roku	- since 2004
Patras, Grecja	- od 2004 roku	- since 2004
Ningbo, Chiny	- od 2005 roku	- since 2005
Wilhelmshaven, Niemcy	- od 2006 roku	- since 2006
Pitesti, Rumunia	- od 2007 roku	- since 2007

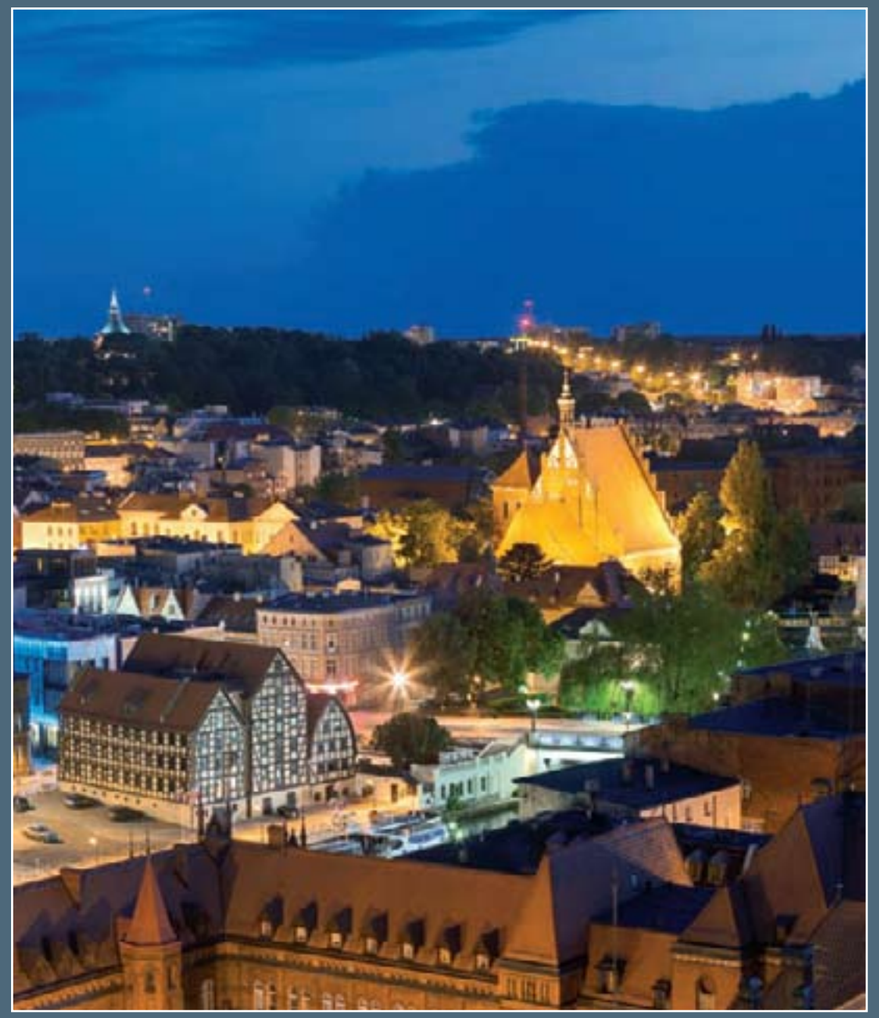

Reggio Emilia

Kragujevac

Mannheim

Hartford

Pawłodar

Perth

Czerkasy

Krzemieńczuk

Patras

Ningbo

Wilhelmshaven

Pitesti

URZĄD MIASTA BYDGOSZCZY

BYDGOSZCZ CITY HALL

www.bydgoszcz.pl

Siedziba Urzędu Miasta Bydgoszczy mieści się w gmachu dawnego kolegium Jezuitów. Pamięta on czasy, gdy uczyli się w nim synowie mieszczan i okolicznej szlachty. Po kasacji zakonu w 1782 roku w budynku mieściła się Szkoła Główna, później królewskie gimnazjum niemieckie, a od 1879 roku jest siedzibą władz miejskich.

Bydgoszcz City Hall is located in the former Jesuit College. It remembers the times when sons of and townsmen and of the local gentry received education in its walls. After the Jesuit order had been dissolved in 1782, the building housed the Main Department School, and then the Royal Prussian Gymnasium. Since 1879 it has been the seat of city authorities.

Przechodzący przez rzekę

MAN CROSSING THE RIVER

1 maja 2004 roku, dla upamiętnienia wejścia Polski do Unii Europejskiej, od wschodniej strony Mostu Staromiejskiego (w 2014 roku mostowi przywrócono finezyjne balustrady) ulokowano instalację „Przechodzącego przez rzekę".

Figura nawiązuje do średniowiecznej atrakcji, jaką było przejście linoskoczka po linie rozpiętej między wysokimi budowlami miejskimi. Autorem postaci z kompozytów żywicznych jest Jerzy Kędziora z Częstochowy. Postać nie jest przymocowana do liny, lecz na niej balansuje, wykorzystując nisko ulokowany środek ciężkości. Na linie przysiadła jaskółka, co według pomysłodawcy projektu Macieja Obremskiego (1952-2015) jest przypomnieniem postaci wybitnego animatora bydgoskiej kultury Andrzeja Szwalbego (niem. die Schwalbe - jaskółka). Przechodzący trzyma w ręku strzałę Łuczniczki. Autor stworzył kilka równie ciekawych balansujących rzeźb, ale ta bydgoska jest wyjątkowa i przynosi coraz większą sławę miastu.

The installation "Man crossing the river", situated on the eastern side of the Old Town Bridge (the original fine balustrade of the bridge was restored in 2014), was unveiled on the 1st of May 2004 to commemorate the Polish accession to the European Union.

The composition alludes to the performance of a tightrope walker, treading on a line stretching between two high buildings, one of the popular forms of entertainment in the medieval times. This remarkable sculpture made of resin composites has been created by Jerzy Kędziora. The figure itself is not attached to the rope but balances on it, using the center of gravity shifted below the rope. A swallow perches on the rope, which according to the project's mastermind Maciej Obremski (1952-2015), is a reminder of Andrzej Szwalbe, a distinguished organizer of cultural life in Bydgoszcz ("die Schwalbe" means a swallow in German). The man crossing the river holds in his hand an exact replica of the arrow from the statue of the Lady Archer.

Łuczniczka

THE LADY ARCHER

Niegdyś stała na placu Teatralnym, na skwerze obok nieistniejącego dziś Teatru Miejskiego. Obecnie posąg „Łuczniczki", wyniesiony do roli jednego z symboli Bydgoszczy, stoi vis a vis Teatru Polskiego w parku im. Jana Kochanowskiego.

Posąg pięknej kobiety, o klasycznych proporcjach, był jednym z ostatnich dzieł berlińskiego artysty Ferdynanda Lepckego, stworzonym w 1908 r. Posąg prezentowany na wystawach w Berlinie i Monachium zbierał pochlebne recenzje. Wywołała on tak pozytywne reakcje, że powstał zamysł nabycia kopii posągu dla miasta. Ostatecznie zamożny bankier żydowskiego pochodzenia Louis Aronshon postanowił, że kupi oryginał. I tak też uczynił. Pod koniec sierpnia 1910 r. „Łuczniczka" przybyła do Bydgoszczy.

Gdy stanęła w centrum miasta rozpoczęła się batalia o przeĐĐ… Jednak wszelkie starania o usunięcie „Łuczniczki" z pl. Teatralnego kończyły się fiaskiem, aż do momentu kiedy uznano jej sąsiedztwo za nieodpowiednie dla przyszłego pomnika Wdzięczności Bohaterom Armii Czerwonej. „Łuczniczka" w 1960 r. przeniosła się, aby jak kiedyś strzec przybytku Melpomeny – nowego teatru, zawsze gotowa do wypuszczenia strzały.

W Bydgoszczy znajduje się oryginalna rzeźba, ale nie jest ona jedyna. Posiadaniem kopi tego wybitnego dzieła F. Lepkego szczyci się: Berlin, Coburg, Heringsdorf oraz Wilhelmshaven.

The statue used to stand in the Theater Square, next to the Municipal Theater (not in existence anymore). At present, the Lady Archer, elevated to the status of a symbol of the city, stands vis-á-vis the Polish Theater in the Jan Kochanowski park.

The statue of a beautiful naked woman, of classic proportions, was one of the last works of Ferdinand Lepcke, a sculptor from Berlin, completed in 1908. The statue had been presented in exhibitions in Berlin and Munich, where it garnered favorable reviews. The enthusiastic reactions led to the idea of acquiring its replica for display in Bydgoszcz. In the end, Louis Aronshon, a wealthy banker of Jewish origin, decided to purchase the original sculpture. The Lady Archer arrived in Bydgoszcz in late August 1910.

Once the Lady Archer had been positioned in the center of the city, a campaign was launched, aiming to effect the shift of the "shocking" figure to a less exposed location. However, the efforts to remove the Lady Archer from the Theater Square had been in vain, until her presence in the vicinity of a future Monument of Gratitude to Soldiers of the Red Army was declared inappropriate. Lady Archer moved to a new location, to protect as before a temple of Melpomene, ready to release the arrow at all times.

Bydgoszcz owns the original sculpture of the Lady Archer, but the replicas of Lepcke's masterpiece were commissioned by Berlin, Coburg, Heringsdorf, and Wilhelmshaven.

Herb Bydgoszczy

THE EMBLEM OF BYDGOSZCZ

Historia dzisiejszego symbolu miasta sięga roku 1346. Pierwsze opisy bydgoskiego herbu dotyczą wizerunku umieszczonego na pieczęci jednego z dokumentów cysterskich w roku 1362. Na podstawie zachowanych do dnia dzisiejszego opisów najstarszego herbu Bydgoszczy można przypuszczać, że nie różnił się on znacząco od dzisiejszych wyobrażeń symbolu miasta.

W zbiorach Muzeum Okręgowego im. Leona Wyczółkowskiego znajduje się pieczęć miejska pochodząca z ok. XVI wieku, która należy do najstarszych zabytków tego typu w Polsce. Przedstawia ona mur miejski z blankami, wpółotwartą bramę i trzy baszty.

Współczesne wyobrażenie herbu Bydgoszczy zapisane jest w Statucie Miasta w sposób następujący: „W polu białym umieszczony jest mur miejski czerwony z blankami, z bramą i trzema basztami, z których środkowa jest wyższa i większa. W każdej baszcie jest po jednym oknie łukowym. Na basztach dachy są niebieskie ze złotymi gałkami. Na gałce dachu baszty środkowej znajduje się złoty wietrznik zwrócony w prawo. W murze widnieje brama ze złotą podniesioną broną. Prawe podwoje jest otwarte. Obydwa podwoje są niebieskie a ich okucia złote."

The origins of the city's present coat of arms go back to 1346. The earliest descriptions of the Bydgoszcz emblem concern the image in a wax seal affixed to one of the documents drawn up by Cistercian monks in 1362. On the basis of the preserved records it can be assumed that the oldest coat of arms of Bydgoszcz differed considerably from the modern representations of its emblem.

The Leon Wyczółkowski District Museum has in its holdings the city seal dating roughly from 16th century, one of the oldest relics of this kind in Poland. It presents a crenelated city wall, with a gate half-drawn, and three towers.

The contemporary representation of the coat of arms of Bydgoszcz is prescribed by the Statute of the City: "A city wall, red, crenelated, with a gate and tree towers, is placed against a white background. The middle tower is higher and bigger, and each tower features a single arched window. The roofs of the towers are blue, with golden knobs. The knob on the roof of the middle tower is topped with a golden weather vane turned to the right. The wall features a gate with a lifted golden portcullis. The right-side leaf of the door is opened. Both leaves are blue, with golden fittings.

Spichrze - Znak promocyjny

THE GRANARIES — THE LOGOTYPE OF THE CITY

Trzy szachulcowe spichrze wznoszące się nad Brdą w samym centrum miasta stały się jego symbolem. Znak promocyjny Bydgoszczy ukazuje ich zarys w kolorach – czerwonym, żółtym i niebieskim z podpisem Bydgoszcz.

The three half-timbered granaries overlooking the Brda River in the heart of the city have now become its symbol. The logotype of Bydgoszcz shows their silhouettes traced in three colors: red, yellow, and blue, with the name of the city inscribed underneath.

Hejnał Bydgoszczy

THE BYDGOSZCZ SIGNATURE TUNE

Hejnał Bydgoszczy, oparty na motywach kaszubskiego wiwatu, został skomponowany w 1946 roku przez wybitnego muzykologa i kompozytora - prof. Konrada Pałubickiego (1910-1992). Został wyłoniony z konkursu zorganizowanego z okazji 600-lecia nadania praw miejskich Bydgoszczy. Wykonywany był przez trębacza cztery razy dziennie, o godz.: 9.00, 12.00, 15.00 i 18.00. Ostatnim muzykiem odgrywającym hejnał na wieży kościoła Klarysek znajdującego się w centrum miasta był Henryk Drążek. Od 1993 roku. hejnał odtwarzany jest z nośnika cyfrowego i rozbrzmiewa z wieży trzy razy dziennie, o godz.: 12.00, 15.00 i 18.00.

The Bydgoszcz signature tune, based on a Kashubian ceremonial cheer, was composed in 1946 by Professor Konrad Pałubicki (1910-1992), an eminent musicologist and composer. The tune was selected during the competition organized to mark the 600th anniversary of the charter of the city of Bydgoszcz. It used to be played by a trumpeter four times a day, at 9.00, 12.00, 15.00, and 18.00. The last musician playing the tune from the tower of the Church of the Poor Clares was Henryk Drążek. Since 1993 the signature tune has been reproduced from a digital source medium; it is sounded times a day: at 12.00, 15.00, and 18.00.

Flaga Bydgoszczy

THE COLORS OF BYDGOSZCZ

Barwami Bydgoszczy są kolejno umieszczone od góry kolory: biały, czerwony i niebieski, które tworzą równe, poziome pasy w prostokącie o proporcjach ścian 8:5. Centralne miejsce zajmuje herb miasta.

The colors of Bydgoszcz are made up by three equal horizontal stripes, white, red, and blue, rectangular, with the ratio of the sides 8:5. The central place is occupied by the city's coat of arms.

STER
NA BYDGOSZCZ
Bydgoski Festiwal Wodny

SET THE COURSE
FOR BYDGOSZCZ
The Bydgoszcz Water Festival

www.sternabydgoszcz.pl

Bydgoski Festiwal Wodny „Ster Na Bydgoszcz - 53°N, 18°E" odbywa się rokrocznie i jest największym świętem wodniaków w regionie.

The Bydgoszcz Water Festival "Ster Na Bydgoszcz - 53°N, 18°E," takes place every year and is the largest festival of water sports enthusiasts in the region.

Wydarzeniom na wodzie towarzyszy bogata oprawa kulturalna: koncerty na wodzie, Bydgoska Noc Muzealna, koncerty szantowe, happeningi teatralne, warsztaty o tematyce żeglugi śródlądowej oraz tematyczne wystawy.

Competitions on the water are accompanied by the plethora of cultural events: concerts on the water, the Bydgoszcz Museum Night, shanty performances, theatrical happeings, workshops in river navigation, and theme-based exhibitions.

Cykliczna impreza kulturalno-rozrywkowa odbywająca się w Bydgoszczy, której ideą jest popularyzacja Bydgoskiego Węzła Wodnego oraz turystyki na wodach śródlądowych.

Festiwal po raz pierwszy odbył się w 2008 roku z inicjatywy władz miasta Bydgoszczy. Od początku popularyzuje wodniackie tradycje miasta, ukazuje jego związek z rzekami: Brdą, Wisłą i Kanałem Bydgoskim.

Bydgoski Festiwal Wodny ma charakter imprezy masowej, kilkudniowego festynu, podczas którego odbywają się wystawy plenerowe, koncerty muzyczne, festiwale szant, parady łodzi i jachtów oraz pokazy edukacyjne. Wydarzeniom tym towarzyszą imprezy sportowe oraz związane z oddaniem do użytku nowych obiektów żeglugi śródlądowej.

W 2015 roku na najważniejsze wodne święto w regionie kujawsko-pomorskim przybyło około 4 tys. osób. Szczególnym gościem a zarazem honorowym Kapitanem Festiwalu był Aleksander Doba, który przepłynął samotnie kajakiem przez Atlantyk. Za czyn ten został uhonorowany tytułem „Podróżnika Roku 2015" czytelników amerykańskiej edycji National Geographic. Od pierwszych chwil całkowicie zawładnął bydgoską publicznością.

The annual event, bringing together culture and entertainment, whose aim is to put the Bydgoszcz Water Junction on the map, and propagate the idea of river navigation as a form of leisure.

The Festival was launched in 2008, on the initiative of the city authorities. From the start it has undertaken to inform the general public about the water-related traditions of Bydgoszcz, and it has demonstrated its vital links with the rivers, the Brda and the Vistula, and the Bydgoszcz Canal.

The Bydgoszcz Water Festival is a large-scale event, extended over a few days and attracting huge numbers of participants. It stages open-air exhibitions, music concerts, shanty performances, boat parades, and educational shows. It is accompanied by sports events, ceremonies of opening to the public new facilities related to river navigation.

In 2015 water festival drew around 4 thousand participants. The festival's special guest, nominated the honorary Captain of the Festival, was Aleksander Doba, a kayaker who had completed the longest open-water kayaking expedition across the Atlantic in history. For this accomplishment he was awarded in 2015 by the American edition of the National Geographic the title of the Adventurer of the Year.

RZEKA MUZYKI

www.rzekamuzyki.bydgoszcz.pl

Niezmiennie, zawsze na najwyższym poziomie artystycznym, by udowodnić, że Bydgoszcz to Miasto Muzyki na Wodzie.

The River of Music

Always, invariably, offering art at the highest level. To prove that Bydgoszcz is a City of Music on the Water.

„Rzeka Muzyki" to jedyny w Polsce cykl koncertów muzyki klasycznej na wodzie z udziałem międzynarodowych artystów. Jego głównym celem jest upowszechnianie tzw. kultury wysokiej w niebanalnej formie i scenerii oraz promocja Bydgoszczy jako Miasta Muzyki.

Projekt zainaugurowano w 2014 roku, kiedy na pływającej scenie wystąpiło 70 muzyków z 3 krajów dla prawie 10 tys. publiczności. Zarówno publiczność, jak i lokalne media jednomyślnie okrzyknęli „Rzekę Muzyki" mianem „hitu" oraz „strzału w dziesiątkę".

Rok później blisko 90 muzyków z Polski i Ukrainy zaprezentowało się już przed 20 tys. odbiorców. „Rzeka Muzyki" zyskała wówczas uznanie nie tylko publiczności, ale też ekspertów – II edycja projektu w ogólnopolskim konkursie prestiżowego czasopisma Brief zajęła II miejsce na „Najlepsze Wydarzenie Lata" w kategorii „Wydarzenia Muzyczne". Doceniono m.in. pierwszy i jedyny w kraju koncert fortepianowy w powietrzu, który odbył się podczas jednego z artystycznych wieczorów nad rzeką. Mówiły o nim najważniejsze ogólnopolskie telewizje, a odbiorcy na całym świecie dzielili się swoim zachwytem w Internecie, gwarantując wielotysięczne odsłony materiałów relacjonujących wyjątkowy recital.

W scenerii Amfiteatru nad Brdą w Bydgoszczy bezpłatne koncerty odbywają się w każdą niedzielę lipca i sierpnia.Publiczność

„The River of Music" is the only series of classical concerts on the water in Poland, attracting artists from abroad. Its chief aim is to propagate the so-called high culture in an uncommon form and setting as well as to promote Bydgoszcz as a City of Music.

The project was launched in 2014, when 70 musicians from three countries performed on the floating stage for nearly 10 thousand spectators. Both the audience and the local media unanimously hailed "The River of Music" as "the highlight of the season" and "a huge success". The following year almost 90 musicians from Poland and Ukraine gave concerts before the much larger audience of 20 thousand. "The River of Music" met not only with the appreciation from the general public but also with the critical acclaim – the second edition of the festival was ranked by the prestigious magazine Brief as the second best "Annual Event" in Poland in the category "Musical Events". Special praise went to the first and only open-air piano concert, which was given at night on the river as a part of the program. This performance was commented on by the nation-wide media in Poland, while thousands of viewers all over the world shared their admiration on the Internet, watching the coverage of this unique recital on the web.

These free concerts take place in the amphitheater on the Brda every Sunday through July and August. The public can

Aleksandra i Paweł Wakarecy oraz Agata i Tomasz Gumielowie

Zespół Blackberry Hill - koncert w ramach „Rzeki Muzyki Młodych”

The Blackberry Hill performing in “The River of Music”

Vadim Brodski

Grzegorz Turnau

może posłuchać m.in. brzmień klasycznych, jazzowych czy operowych. Kluczem w doborze programu artystycznego „Rzeki Muzyki” jest najwyższa jakość w połączeniu z oryginalnością. W ramach projektu występują muzycy światowego formatu oraz najlepsi polscy artyści, zarówno u szczytu, jak i u progu kariery.

Prezentują oni swoje nowe projekty podczas ogólnopolskich premier. Specjalnie na „Rzekę Muzyki” tworzą oryginalne składy i repertuary koncertów. Do tego pozwalają zapoznać się z nietypowymi instrumentami, jak akordeon cyfrowy Rolanda

listen to the presentations of classical, jazz, and operatic music. The key factor in arranging the artistic program of the festival is the combination of the highest quality and originality. In the course of the festival, world-renowned musicians perform alongside Polish artists, those at the peak of their careers and those yet at the start.

They give premiere performances of their new shows, as they come to "The River of Music" in new formations and with an original repertoire. In addition, they enable the audience to sample the sound of unusual instruments, such as the digital Roland

i umiejętnościami np. w postaci gry na czterech parach skrzypiec równocześnie.

Koncerty dopełniają elementy show, które sprawiają, że woda staje się nie tylko tłem, ale równoprawnym bohaterem widowiska.

Muzycznym wieczorom w miejscu, które laureat Grammy Włodek Pawlik określił jako „jedynie, unikalne i niepowtarzalne" przysłuchuje się publiczność w wieku „od juniora do seniora". Dzięki interaktywnej więzi, do jakiej angażują ją artyści, przekształca się z odbiorców w uczestników. Koncerty „Rzeki Muzyki" udowadniają więc sukces popularyzacji elitarnej sztuki w egalitarnej formie.

accordion, and demonstrate unique skills, e.g. playing four violins at the same time.

Concerts are provided with the frame of accompanying spectacular events, which makes the water not just the background but an element of the show. The venue has been described by Włodek Pawlik a Grammy award winner as "unique and one of its kind", and evening sessions of music which are held there attract listeners from all age groups. Performers forge an interactive link with the audience, who become participants in the show. "The River of Music" ensures the successful promotion of the elite art in the egalitarian setting.

koncert w powietrzu: pianistka Maja Babyszka
a concert up in the air by the pianist Maja Babyszka

Bydgoszcz jest fenomenem na rynku literackim

Wychodzą tu aż trzy ogólnopolskie czasopisma literackie: miesięcznik Akant, nieregularnik Fabularie i Kwartalnik Artystyczny. Funkcjonuje kilka wydawnictw - Biblioteka Tematu, Instytut Wydawniczy „Świadectwo". Od 2014 roku ukazuje się jedyne w Polsce lokalne czasopismo sztuk wizualnych Bydgoskie Oko.

Bydgoszcz is a phenomenon in the literary marketplace

As many as three nationwide literary magazines are issued here: the monthly Akant, and, on an irregular basis, Fabularie and Kwartalnik Arystyczny. Several publishing houses are in operation, Biblioteka Tematu and Instytut Wydawniczy "Świadectwo", to name a few. Since 2014 the only magazine in Poland devoted to visual arts, Bydgoskie Oko, has been published here.

MIEJSKIE CENTRUM KULTURY w Bydgoszczy

THE MUNICIPAL CULTURAL CENTER

kulturalny rytm miasta

the cultural rhythm of the city

www.mck-bydgoszcz.pl
www.radiokultura.pl

Miejskie Centrum Kultury to największa i najważniejsza w Bydgoszczy miejska placówka zajmująca się kulturą w sposób interdyscyplinarny. Program instytucji tworzy fachowy zespół specjalistów z takich dziedzin jak: muzyka, teatr, film, literatura, plastyka, taniec, nowe media i animacja kultury. Wśród nich znajdują się zawodowi, cenieni filmowcy, poeci, literaci, artyści i teoretycy sztuki. Zespołem kieruje dyrektor Marzena Matowska. Dzisiejszy „emcek" powstał w oparciu o dorobek naukowców, animatorów kultury i artystów zgromadzonych wokół Bydgoskiego Kongresu Kultury (2011). Nową siedzibę otwarto 17 lutego 2012.

The Municipal Cultural Center is the largest and the most important cultural institution in Bydgoszcz, offering an interdisciplinary approach to culture. Its program is devised by the team of experts drawn from many fields: music, theater, film, literature, plastic arts, dance, new media, and culture animation. The team includes professionals, valued filmmakers, poets, writers, artists, and art theoreticians. It is headed by the director Marzena Matowska. The MCC owes its present standing to the achievements of the scholars, culture animators, and artists gathered around the Bydgoszcz Culture Congress (2011). Its new premises were opened in 2012.

Fragment spektaklu Bydgoskiego Teatru Lalek Buratino
From a spectacle by the Bydgoszcz Puppet Theater "Buratino"

Koncert Bydgoskiej Akademii Jazzu w MCK
A concert of Bydgoszcz Academy of Jazz at the MCC

Miejskie Centrum Kultury popularyzuje kulturę we wszystkich jej przejawach i dyscyplinach. Co miesiąc odbywa się tu ponad 100 różnych działań, od kameralnych warsztatów po spektakularne koncerty. Działaniom instytucji przyświeca hasło „Nadajemy kulturalny rytm miasta".

MCK jest producentem znaczących w skali kraju wydarzeń artystycznych. Letni Festiwal Sztuki Perkusyjnej Drums Fusion,

The MCC is a producer of artistic events with a nationwide resonance. The Summer Festival of the Art of Drumming "Drums

Wojciech Waglewski w studiu Radia Kultura
Wojciech Waglewski in the studio of Radio "Kultura"

Sala widowiskowa MCK Bydgoszcz
An auditorium at the MCC in Bydgoszcz

Plan filmowy przed budynkiem MCK
A film set outside the MCC headquarters

Warsztaty Zakładu Praktyk Kulturalnych MCK
Activities organized by the Workshop of Cultural Practices at the MCC

Festiwal Bydgoski Trójkąt Literacki
The festival "Bydgoszcz Literary Triangle"

jest największym świętem perkusji w Polsce. Festiwal gościł takie gwiazdy jak Dave Lombardo ze Slayera czy Urszula Dudziak. Festiwal Filmów Animowanych Animocje zyskał już sobie silną pozycję w świecie europejskiego kina animowanego. Ethniesy są jedynym w regionie festiwalem muzyki folkowej, a literaccy Przeczytani stanowią wyjątkowe, wspólne dzieło zafascynowanej literaturą młodzieży i profesjonalistów. Suckes imprezy potwierdzają wizyty takich pisarzy jak Olga Tokarczuk, Andrzej Stasiuk czy Jacek Dehnel. MCK jest też liderem prezentacji sceny teatru improwizacji, organizując festiwal Improdrom.

Artystycznym sercem MCK-u są rozmaite pracownie: Muzyki, Literatury, Filmu i Kina, Teatru, Plastyki, Zakład Praktyk Kulturalnych, Pracownia Pałacowa w Ostromecku, pływająca pracownia Barka Lemara.

„Kwatera główna" - budynek MCK przy ul. Marcinkowskiego, to zrewitalizowany zabytek bydgoskiej secesji. Dawna kamienica, przez dekady była siedzibą Kina Orzeł. Dzisiaj, zabytkowe ściany kryją wielofunkcyjną salę widowiskowo–koncertową, pełniącą też rolę jedynego w Bydgoszczy kina studyjnego. Z szacunku dla tradycji nosi ono nazwę Kino Orzeł. W foyer budynku głównego można skorzystać z oferty klimatycznej kawiarni Cafe Szpulka, w licznych nowoczesnych pomieszczeniach zwanych „szklarniami" mieszczą się wspomniane Pracownie.

Fusion" is the largest celebration of this musical instrument in Poland. The Festival has attracted such stars as Dave Lombardo from Slayer or Urszula Dudziak. The Festival of Animated Film "Animocje" is now firmly established in the European world of animated cinema. "Ethniesy" is the only regional festival of folk music, while literary gatherings "Przeczytani" is the result of a joint effort of literature enthusiasts and professionals. Just how successful the event has become is demonstrated by the visits of such authors as Olga Tokarczuk, Andrzej Stasiuk or Jacek Dehnel. The MCC has also assumed the leading position in presentations of improvisational theater, by organizing the festival "Improdrom".

The artistic "heart" of the MCC is its dedicated workshops: the Workshop of Music, of Literature, of Film and Cinema, of Theater, of Plastic Arts, of Cultural Practices, the Palace Workshop in Ostromecko, the Workshop on the Water "Barka Lemara".

The headquarters of the MCC are located in the revitalized Art Nouveau historical building at Marcinkowskiego Street. The former tenement house for many years had been the seat of the cinema "Orzeł". Today its age-old walls shelter a multi-purpose hall, a venue suitable both for concerts and film shows. In honor of the tradition it has retained the name "Orzeł". In the foyer in the main building guests may rest in the ambient café "Szpulka", and the many refurbished and modernized rooms called "greenhouses" have accommodated the above mentioned workshops.

MCK jest wydawcą „Bydgoskiego Informatora Kulturalnego" – najważniejszego informatora o kulturze miejskiej w Bydgoszczy. Instytucja prowadzi własne radio internetowe - Radio Kultura, dysponuje studiem nagraniowym A/V Studio umożliwiającym realizację profesjonalnych sesji płytowych.

MCK jest też siedzibą jednej z najciekawszych w kraju grup filmowych – „nieformalnej szkoły filmowej" dla dokumentalistów: Bydgoskiej Kroniki Filmowej. Obraz „Bydgoszcz od świtu do zmierzchu" zdobył nagrodę główną, Złotego Anioła na Międzynarodowym festiwalu Filmowym Tofifest w Toruniu.

Instytucja zarządza zespołem różnych placówek kulturalnych. Największą jest Zespół Pałacowo-Parkowy w Ostromecku. MCK zarządza także pracami Galerii Wspólnej, znajdująca się w kamienicy przyrynkowej na Starym Mieście oraz Barki Lemara, zacumowanej na rzece Brdzie w centrum Starego Miasta. W Pracowni na barce powstaje znany i lubiany program telewizyjny o historii Bydgoszczy „Archiwum B".

The MCC is a publisher of the monthly bulletin "Bydgoski Informator Kulturalny", the leading source of information on the cultural life in Bydgoszcz. It runs an internet radio, "Radio Kultura", and has at its disposal a recording studio, "A/V Studio".

The MCC is also a host to one of the most interesting film groups, an "unofficial film school" for documentarists, Bydgoska Kronika Filmowa. Its production "Bydgoszcz from dawn till dusk" has won the chief award, the Golden Angel, at the International Film Festival "Tofifest" in Toruń.

The MCK supervises and manages the network of various cultural institutions. The largest one is the Palace and Park Complex in Ostromecko. It also arranges the activities of the Gallery "Wspólna" located in the Old Town Square, and of "Barka Lemara", a barge moored on the Brda in the city center. It is in the workshop on the barge where the well-known and popular television show on the history of Bydgoszcz "Archiwum B" is produced.

Warsztaty filmowe festiwalu Camerimage w Kinie Orzeł MCK
A film workshop at the Camerimage festival, the cinema "Orzeł"

24 czerwca 2014 roku, w Dniu Świętego Jana, kiedy to swego czasu powodzie zalewały kraj, a dziewczęta puszczały wianki, przy Rybim Rynku szerokiej publiczności udostępniona została barka-muzeum, a także miejsce kameralnych imprez kulturalnych.

On June 24, 2014, on St. John's Day, during which a long time ago floods had swept the country and maidens had set wreaths adrift on the water, here at Rybi Rynek (Fish Market), this barge museum was opened for the public, a venue for small-scale cultural events.

Barka Lemara – muzeum

Barge Musuem

Barka o tajemniczej nazwie „Lemara" została zbudowana w 1937 roku w Stoczni i Warsztatach Lloyda Bydgoskiego S.A. w Bydgoszczy. Jej właścicielem był bydgoski szyper Adolf Schmidt. Nazwa „Lemara" pochodzi od pierwszych sylab imion rodziców właściciela jednostki – Leona i Marii. Gdy nadeszła wojna „Lemarę" przejęli Niemcy, a po wojnie – władze państwowe PRL. Prawowici właściciele musieli obsługiwać własną do niedawna barkę jako najemni pracownicy.

Ocalona „Lemara" po remoncie trafiła pod zarząd Bractwa Bydgoskiego Węzła Wodnego, które opracowało koncepcję wykorzystania jednostki. W 2014 roku jednostkę przejęło Miejskie Centrum Kultury w Bydgoszczy. Wtedy to zrealizowano aranżację barki na muzeum tradycji wodniackich i szyperskich. Wnętrza zostały tak urządzone, aby przypominały wyglądem miejsce życia i pracy bydgoskich szyprów. W 2014 roku jednostkę udostępniono zwiedzającym.

Co miesiąc na pokładzie „Lemary" spotykają się członkowie stowarzyszenia rodzin szyperskich. W lipcu 2014 roku jednostkę włączono do szlaku obiektów poprzemysłowych w ramach unijnego projektu SHIFT-X. Od 2014 roku na „Lemarze" zbiera się kolegium redakcyjne czasopisma zajmującego się sprawami śródlądowych dróg wodnych – „Wodniak Bydgoski".

The barge bearing the mysterious name "Lemara" was crafted in 1937 in the Bydgoszcz Lloyd Shipyard. It belonged to the Bydgoszcz-born skipper Adolf Schmidt. The name is a blend of the initial syllables of his parents' Christian names – Leon and Maria. With the war broke out, the barge was seized by German authorities, and after the war by the Polish government. The rightful owners had to service, as hired staff, the barge that had been once their property.

After many years, the salvaged "Lemara" had been completely restored and its custody was entrusted to the Fraternity of Bydgoszcz Water Junction. The Fraternity came up with a plan how to use the watercraft. In 2014 "Lemara" was taken over by the MCC and the project of adapting the barge for a live museum of the inland navigation traditions was finally implemented. The interiors have been resigned to imitate the appearance of the working and living conditions of Bydgoszcz skippers.

Every month members of the skippers' association gather on the barge. In July 2014 the watercraft was incorporated into the heritage trail within the framework of the EU SHIFT-X project. Since 2004 an editorial meeting of the magazine devoted to inland navigation issues "Wodnik Bydgoski" takes place there regularly.

Warsztaty dla dzieci na Barce Lemara
A workshop for children at the barge "Lemara"

Muzeum Szyperstwa Bydgoskiego Barka Lemara
Museum of Bydgoszcz Skipping Traditions at the barge "Lemara"

W 2006 roku barkę przeznaczono na złom. Jednak w 2009 roku na mocy uchwały Rady Miasta odkupiono ją z przeznaczeniem na cele kulturalno-oświatowe.

In 2006 it was decided that the barge should be scrapped. But in 2009, by the resolution of the town council, it was acquired by the city and designed for cultural purposes.

Barka Lemara przy nabrzeżu Brdy nocą
The barge "Lemara" at the bank of the Brda at night

Wystawa w Pałacu Starym w Ostromecku
An exhibition at the Old Palace in Ostromecko

Koncert niedzielny w Pałacu Nowym w Ostromecku
A Sunday concert at the New Palace in Ostromecko

Wyłaniające się z bujnej zieleni parku, szlachetne kształty Pałacu Starego i piękna sylwetka Pałacu Nowego urzekają każdego. Powstający od czasów renesansu zespół doczekał się w ostatnich latach kompleksowej i gruntownej renowacji. Stanowi on prawdziwą perłę architektury europejskiej.

Pałac Stary, wybudowany w stylu barokowym, jest usytuowany na skraju wiślanej skarpy, w głębi parku. Ta okazała rezydencja z panoramicznym widokiem na Wisłę została zbudowana przez rodzinę Mostowskich w pierwszej połowie XVIII wieku. Pałac Nowy powstał w XIX wieku. Jest usytuowany we wschodniej części parku, na wprost głównej bramy wjazdowej do Zespołu Pałacowo-Parkowego w Ostromecku.

Emerging from the greenery of the park, the stately shape of the Old Palace and the fine silhouette of the New Palace enchant every visitor. The whole estate, whose earliest foundations go back to the period of Renaissance, has gone through the comprehensive restoration. It is a true jewel of the European architecture.

The Old Palace (built in the Baroque style) is located on the edge of the escarpment overlooking the Vistula valley, at the far end of the park. This magnificent mansion commanding a panoramic view of the scenery had been constructed by the Mostowski family in the first half of the 18th century. The New Palace (19th century) is situated in the eastern section of the park, opposite the main entrance to the Complex.

Koncerty Tarasowe w Ostromecku
Concerts on the terrace outside the New Palace in Ostromecko

Zarządzany przez Miejskie Centrum Kultury w Bydgoszczy, ostromecki kompleks stał się jednym z najważniejszych ośrodków kulturalnych w regionie. Co tydzień odbywają się tu koncerty, spektakle, wernisaże, czy też rekonstrukcje historyczne.

Ostromecki park krajobrazowy obejmuje ponad 35 hektarów, posiada ciekawą strukturę i roślinność. Większość terenów parkowych ukształtowana jest w stylu angielskim. U podnóża skarpy, na której znajduje się Pałac Stary położony jest Ogród Włoski.

Managed by the MCC in Bydgoszcz, the Ostromecko Complex has emerged as an important cultural center in the region. Every week it becomes a venue of some show, be it a concert, a theatrical performance, an exhibition, or a reenactment of a historical event.

The garden in Ostromecko covers more than 35 ha; it features an interesting layout and vegetation. Most of the terrain is modelled on the English style, while the Italian Garden is situated at the bottom of the batter on which the Old Palace has been erected.

www.palacwostromecku.pl

OPERA NOVA
w Bydgoszczy

W 2016 roku bydgoska Opera obchodzi sześćdziesiątą rocznicę działalności.

In 2016 Opera Nova celebrates its sixtieth anniversary.

OPERA NOVA w Bydgoszczy należy do najważniejszych instytucji artystycznych Kujaw i Pomorza. Uważana przez artystów i znawców życia muzycznego za jeden z najciekawszych teatrów operowych na kulturalnej mapie Polski.

www.opera.bydgoszcz.pl

OPERA NOVA in Bydgoszcz ranks among the most significant arts institutions of the Kujawy and Pomorze region. It is considered one of the most interesting opera theaters on the Polish cultural map.

Halka - Opera Nova

The performance of the opera “Halka” – Opera Nova

Ambicją dyrekcji Opery Nova jest pozyskiwanie wybitnych realizatorów. Premiery w wykonaniu bydgoskiego zespołu, które w ciągu minionych dwu dekad były tu prezentowane, należały do najciekawszych polskich dokonań tego gatunku. Zaproszenie do realizacji spektakli w Operze Nova przyjmowali (często kilkukrotnie) tak wybitni twórcy jak m.in. Maciej Prus, Ryszard Peryt, Krzysztof Nazar, Laco Adamik, Jorma Elo; z młodszego pokolenia Natalia Babińska, Robert Bondara, Tomasz Konina.

Na scenie Opery Nova można dziś usłyszeć opery tak rzadko wystawiane w Polsce opery jak: „Manru" Paderewskiego, „Rusałka" Dvofiaka i „La Gioconda" Ponchiellego, legenda dramatyczna „Potępienie Fausta" Berlioza oraz obejrzeć wyjątkowe balety:

The theater's ambition is to enlist the cooperation of eminent directors. First Night performances staged by the Bydgoszcz ensemble, which have been presented here over the past two decades, have attained to the status of outstanding Polish achievements in the operatic genre. Invitations to put up a show in Opera Nova have been accepted by such distinguished figures as Maciej Prus, Ryszard Peryt, Krzysztof Nazar, Laco Adamik, Jormal Elo, and a few younger directors, Natalia Babińska, Robert Bondara, Tomasz Konina.

Opera Nova is a venue where one can listen to such operas rarely staged in Poland as "Manru" by Paderewski, "Rusalka" by Dvofiak, "La Gioconda" by Ponchielli, the "dramatic legend" "The Damnation of Faust" by Berlioz, or watch such unique ballet performances as

„Zniewolony umysł" i „Fascynacje" . Słynne są bydgoskie realizacje operetek z ostatnich lat: Księżniczka czardasza" (reżyserowana przez Wojciecha Adamczyka), „Baron cygański" (reżyseria i choreografia Janiny Niesobskiej).

Szczególnym dokonaniem zespołów Opery Nova jest nagranie „Manru" Paderewskiego - zrealizowane po raz pierwszy w historii światowej fonografii w technice DVD - i nagrodzone prestiżową nagrodą paryskiej l'Accademie du Disque Lyrique „L'Orphée d'Or". Aktualnie przygotowywana jest kolejna DVD z operą „Rusałka", której akcja osadzona jest w bydgoskiej scenerii.

Przedsięwzięciem, które rozsławiło operową Bydgoszcz jest odbywający się corocznie od 1994 r. Bydgoski Festiwal Operowy.

"The enslaved mind" or "Fascinations". Much feted have been the recent operetta productions by Opera Nova: "The Csárdás Princess" (directed by Wojciech Adamczyk), and "The Gypsy Baron" (directed and choreographed by Janina Niesobska).

Opera Nova's special achievement is no doubt the recording of Paderewski's "Manru" - for the first time in history of the world record industry shot in DVD quality – which has won the prestigious award "L'Orphée d'Or" granted by the Paris-based Académie du Disque Lyrique. Now a new DVD release is being prepared, this time of Dvofiak 's opera "Rusalka", shot in Bydgoszcz.

The operatic Bydgoszcz has become wolrd-famous thanks to the Bydgoszcz Opera Festival held annually since 1994. This event is the

Impreza jest największym polskim przeglądem sztuki operowej i baletowej oraz doroczną prezentacją dokonań teatrów rodzimych i zagranicznych. Festiwal stał się imprezą o uznanej marce artystycznej - zaproszenie na występ przed bydgoską Publicznością przyjmowane jest przez zespoły jako swoiste wyróżnienie. Dzięki Festiwalowi gościły w Bydgoszczy znakomite teatry: Moskiewska Opera Kameralna, Ukraińska Opera Narodowa z Kijowa, Lwowski Teatr Opery i Baletu, Łotewska Opera Narodowa, Sofijska Opera Narodowa, Litewski Narodowy Teatr Opery i Baletu, czy rodzime teatry operowe z Warszawy, Łodzi, Poznania, Krakowa, Gdańska z ich wybitnymi przedstawieniami oraz słynne kompanie baletowe: Béjart Ballet Lausanne, belgijski Królewski Balet Flandryjski, Hubbard Street Dance Chicago, hiszpański Ballet Cristina Hoyos, dwukrotnie szwedzki Cullbergballet, francuski Ballet du Capitole z Tuluzy, Teatr Baletu Borysa Ejfmana, Danza Contemporanea de Cuba, Suzhou Ballet z Chin.

Od 2006 roku działa Centrum Kongresowe Opery Nova. Jego zadaniem jest organizacja i obsługa sympozjów, zjazdów, spotkań panelowych nawet dla 1500 osób. Umożliwiają to dwie sale widowiskowe w głównym gmachu Opery, sale „Fidelio" i „Manru" oraz 5. sal seminaryjnych. Cały gmach Opery Nova jest klimatyzowany, izolowany akustycznie i przyjazny dla osób niepełnosprawnych.

largest festival of operatic and ballet shows in Poland, during which both Polish and foreign companies can present their productions. The Bydgoszcz Opera Festival as an event has achieved an artistic renown – invitations to perform in front of the Bydgoszcz audience are welcomed by companies as a distinction. Thanks to the Festival the city of Bydgoszcz has hosted outstanding companies from all over the world: the Moscow Chamber Opera, the Ukrainian National Opera from Kiev, the Lviv Theater of Opera and Ballet, The Latvian National Opera, the Sofia National Opera and Ballet, the Lithuanian National Opera and Ballet Theater, or domestic opera theaters from Warsaw, Lodz, Poznan, Cracow, Gdansk, Béjart Ballet Lausanne, the Belgian Royal Ballet Flanders, Hubbard Street Dance Chicago, the Spanish Ballet Critical, the Swedish Cullbergballet, twice, the French Ballet du Capitole from Toulouse, the Boris Eifman Ballet, Danza Contemporanea de Cuba, Suzhou Ballet from China.

The Opera Nova Convention Center has been in operation since 2006. Its aim is to organize, accommodate and provide facilities for conventions, symposiums, and panel meetings of up to 1500 participants. This is possible thanks to two large auditoriums in the Opera's main building, "Fidelio" and "Manru", and five seminar rooms. All the premises of the Opera Nova are air-conditioned, acoustically insulated, and fully fitted with facilities for the disabled.

Dziadek do orzechów - Opera Nova

The performance of "The Nutcracker" in Opera Nova

Finał festiwalu co roku odbywa się w prestiżowym budynku bydgoskiej Opery Nova.

Every year the festival's final show takes place in the prestigious location of the Opera Nova building.

Festiwal Pamięci Andrzeja Zauchy pn. Serca Bicie, jest muzycznym przedsięwzięciem łączącym pokolenia i pasje w jednym czasie i miejscu. Organizatorzy postanowili w formule festiwalowej, stworzyć młodemu pokoleniu wokalistów możliwość pracy warsztatowej z najlepszymi w branży, następnie poddać konfrontacji ich umiejętności na scenie muzycznej. Festiwal ma być jednocześnie przypomnieniem sylwetki popularnego piosenkarza i uczcić jego pamięć.

Na początku roku odbywają się przesłuchania do Koncertu Galowego. Eliminacje do półfinału odbywają się w formie mini recitalu na podstawie wykonania dwóch piosenek w języku polskim, w tym jednej z repertuaru Andrzeja Zauchy.

Osoby, które, dostaną się do Koncertu Finałowego, biorą udział w warsztatach wokalnych, prowadzonych przez doświadczonych specjalistów w dziedzinie akompaniamentu i wokalistyki.

W koncercie co roku oprócz młodych finalistów biorą udział gwiazdy polskiej estrady, a zarazem przyjaciele tragicznie zmarłego piosenkarza. W poprzednich edycjach wystąpili m. in.: Ewa Bem, Krystyna Prońko, Andrzej Sikorowski, Kayah, Kuba Badach, Piotr Cugowski, Zbigniew Zamachowski, Mieczysław Szcześniak, Kasia Kowalska czy Małgorzata Ostrowska.

The Andrzej Zaucha Memorial Festival "Serca Bicie" is a musical event that unites generations and passions in one time and place. The organizers have devised the festival's format in such a way as to give young singers an opportunity to practice and work with the best in the field. Then their skills are put to a test on the musical stage. The aim of the festival is also to commemorate the figure of the popular artist and to include songs from his repertoire.

Auditions for the Gala Concert start at the beginning of each year. Preliminaries for the semi-final take the form of a mini-recital, a performance of two songs sung in Polish, including one obligatorily drawn from Andrzej Zaucha's repertoire.

The participants who have qualified for the next stage, that is the Final Show, take part in singing workshops led by seasoned specialists in accompaniment and vocalism.

In addition to young performers, the Festival features stars of the Polish musical scene, and at the same time friends of the tragically departed singer. The festival saw the performances of such artists as Ewa Bem, Krystyna Prońko, Andrzej Sikorowski, Kaya, Kuba Badach, Piotr Cugowski, Zbigniew Zamachowski, Mieczysław Szcześniak, Kasia Kowalska, and Małgorzata Ostrowska.

CAMERIMAGE

MIĘDZYNARODOWY FESTIWAL SZTUKI AUTORÓW ZDJĘĆ FILMOWYCH

www.camerimage.pl

Międzynarodowy Festiwal Sztuki Autorów Zdjęć Filmowych Camerimage jest największą i najbardziej rozpoznawalną imprezą na świecie, poświęconą sztuce kreowania obrazu filmowego. Camerimage przyczynia się do ciągłego wzrostu prestiżu profesji autorów zdjęć filmowych.

Camerimage, the International Film Festival of the Art of Cinematography is the largest and most recognized festival dedicated to the art of motion picture photography and its creators - cinematographers. The festival contributes to the continuing growth of cinematographers' prestige and the event's unconventional format.

Artystyczny wkład autorów zdjęć filmowych w kreowanie obrazu filmowego jest często niedoceniany. Oryginalna formuła festiwalu, skupiającego się na wizualnej wartości dzieła filmowego, sprawiła, że Camerimage stał się wydarzeniem unikalnym w skali światowej.

Pierwsza edycja festiwalu miała miejsce w 1993 roku w Toruniu, a od 2010 roku kolejne edycje odbywają się w Bydgoszczy. Każdego roku na program festiwalu składają się sekcje konkursowe - oprócz konkursu głównego są to także konkursy filmów dokumentalnych, debiutów, wideoklipów, etiud studenckich czy pilotażowych odcinków seriali oraz liczne retrospektywy, przeglądy, warsztaty, spotkania wystawy, koncerty i seminaria. Ważnym punktem jest również Camerimage Market – międzynarodowe targi sprzętu filmowego, w których uczestniczą producenci z całego świata.

Niezwykła atmosfera festiwalu przyciąga każdego roku rzesze gości, w tym autorów zdjęć filmowych, reżyserów, aktorów, producentów, dziennikarzy i studentów szkół artystycznych z całego świata.

Podczas 23. edycji Camerimage w 2015 roku zaprezentowano ponad 290 filmów, w tym blisko 80 polskich premier, a projekcje zgromadziły ponad 20 tys. widzów.

The Camerimage festival contributes to the continuing growth of cinematographers' prestige and the event's unconventional format, which awards films according to their visual and aesthetic values, has turned out to be a great alternative for other film festivals.

The first edition of Camerimage took place in 1993 in Toruń, and since 2010 the Festival has been held in Bydgoszcz. Each year the program includes, apart from the Main Competition, also: Documentary Films Competitions, Cinematographers' and Directors' Debuts Competition, Students Etudes Competition, Music Videos Competition and, since 2015, also TV Pilots Competition, as well as retrospectives, special screenings, exhibitions, concerts, panels, seminars and Camerimage market – a presentation of the cutting edge technologies by the leading companies in filmmaking industry.

Each year, the original formula of the festival attracts large number of guests, including cinematographers, actors, directors, producers, journalists, and film equipment manufacturers, as well as film school students from the entire world.

The 2015 edition of Camerimage featured over 290 films, including 80 Polish premieres, and gathered the audience of more than 20 thousand film enthusiasts.

Działalność artystyczna Filharmonii Pomorskiej to koncerty symfoniczne, kameralne oraz recitale najwybitniejszych wirtuozów z całego świata.

Artistic activities of the Pomeranian Philharmonic in Bydgoszcz comprise concerts of symphonic and chamber music, as well as solo performances of renowned virtuosi from all over the world.

Zaliczana jest dziś do czołowych instytucji muzycznych kraju. Posiada dwa etatowe zespoły artystyczne. Orkiestra Symfoniczna Filharmonii Pomorskiej powstała w 1946 z istniejącej w okresie międzywojennym Miejskiej Orkiestry Symfonicznej, zaś Capella Bydgostiensis powstała w 1962 i była jednym z pierwszych w kraju zespołów prezentujących muzykę dawną. Pierwszy koncert w nowej siedzibie Filharmonii odbył się 16 listopada 1958.

Gmach, wybudowany staraniem pierwszego wieloletniego dyrektora Filharmonii Andrzeja Szwalbego, posiada salę koncertową na 880 miejsc z genialną, słynną w świecie akustyką, salę kameralną i foyer koncertowe na 170 miejsc. Na estradzie sali koncertowej znajdują się 47-głosowe mechaniczne organy wybudowane przez firmę Rieger-Kloss. We foyer głównym i holach bocznych podziwiać można bogate zbiory portretów rzeźbiarskich słynnych kompozytorów oraz unikatowe gobeliny tkane na zamówienie Filharmonii. Poczesne miejsce zajmuje również kolekcja malarstwa m.in. Zdzisława Beksińskiego, Jerzego Nowosielskiego, Jana Tarasina. Działalność artystyczna FP to koncerty symfoniczne, kameralne oraz recitale najwybitniejszych wirtuozów z całego świata. Zespoły artystyczne FP dokonały licznych nagrań płytowych, a album Capelli Bydgostiensis „Grażyna Bacewicz" otrzymał nagrodę Fryderyk 2015 w kategorii Najlepszy Album Polski Za Granicą.

Od 1958 prowadzona jest szeroka działalność edukacyjna wśród dzieci i młodzieży. Każdego roku organizowanych jest ok. 1000 audycji muzycznych, a także koncerty umuzykalniające bardzo małych słuchaczy. Gmach Filharmonii jest również miejscem kongresów i sympozjów, gdzie spotykają się artyści, politycy, ludzie świata biznesu i elita intelektualna.

At present it is regarded as one of the leading music institutions in Poland. It has two permanent artistic ensembles. The Pomeranian Philharmonic Orchestra was established in 1946 on the basis of the Bydgoszcz City Orchestra active in the interwar period, whereas the other ensemble, Capella Bydgostiensis, came into being in 1962, and was one of the first orchestras in Poland to perform ancient music. The first concert in the new home of the Pomeranian Philharmonic Orchestra took place on November 16th, 1958.

The building, which had been erected largely thanks to the efforts of Andrzej Szwalbe, a long-standing director of the Philharmonic, has a concert hall with 880 seats and superb, world-famous acoustics, a chamber music hall, and a concert foyer with 170 seats. A 47-pipe mechanical organ built by the Rieger-Kloss company is installed in the back of the concert hall stage. In the foyer and in the side halls a large collection of busts of famous composers and unique tapestries commissioned by the Philharmonic are on display. One can also admire there paintings by Zdzisław Beksiński, Jerzy Nowosielski, and Jan Tarasin. Artistic activities of the Pomeranian Philharmonic in Bydgoszcz comprise concerts of symphonic and chamber music, as well as solo performances of virtuosi from all over the world. The Pomeranian Philharmonic have numerous recordings to their credit, and the album of the music by Grażyna Bacewicz interpreted by Capella Bydgostiensis has received a 2015 Fryderyk award as the Best Recording of Polish Music Abroad. Since 1958 the Philharmonic has carried out extensive educational projects among children and adolescents. Every year about 1000 musical programs are prepared as well as concerts aimed at developing the love of music in very young listeners. The building of the Philharmonic is also a venue for conventions and symposiums, and a meeting-place of artists, statesmen, businessmen, and eminent intellectuals.

FILHARMONIA POMORSKA
IM. IGNACEGO JANA PADEREWSKIEGO
W BYDGOSZCZY
www.filharmonia.bydgoszcz.pl
Dyrekcja/Directors: Maciej Puto, Kai Bumann, Cezary Nelkowski

Klasyka brzmienia w nowej odsłonie!
The sound of classics like you have never heard it before!

Bydgoski Festiwal Muzyczny i Międzynarodowy Festiwal Musica Antiqua Europae Orientalis to imprezy organizowane przez Filharmonię Pomorską, należące do reprezentatywnych wydarzeń Bydgoszczy i Regionu, które przez pół wieku swej działalności zapisały się jako wiodąca kulturalna marka Regionu Kujawsko-Pomorskiego.

The Bydgoszcz Music Festival and the International Festivals Musica Antiqua Europae Orientalis are two festivals staged by the Pomeranian Philharmonic, which over the half-century of their activity have attained to the status of leading cultural brands of the Kujawy and Pomorze region, ranking among the central artistic events in Bydgoszcz and its region.

Z uwagi na odmienne tradycje historyczne i założenia programowe BFM przedstawiane są dwojako: od 1963 jako Bydgoski Festiwal Muzyczny, oraz od 1966 jako Międzynarodowe Festiwale Musica Antiqua Europae Orientalis, połączone z konferencjami muzykologicznymi i slawistycznymi. Podczas organizowanych od pół wieku prezentacji festiwalowych publiczność miała okazję wysłuchania niezwykle ciekawych projektów muzycznych, począwszy od nieznanych utworów polskich i obcych, poprzez najwspanialsze dzieła światowej literatury muzycznej.

Na estradach Filharmonii Pomorskiej brzmiały najwybitniejsze dzieła różnych epok i styli. Miały też miejsce prawykonania utworów specjalnie napisanych przez wybitnych polskich kompozytorów współczesnych na zamówienie Filharmonii Pomorskiej lub jej dedykowanych, jak np. Romualda Twardowskiego „Mała liturgia prawosławna" (1968), „Tryptyk mariacki" (1973), Erotyki"(1984), Krzysztofa Pendereckiego „Kosmogonia"(1973), Wojciecha Kilara „Siwa mgła"(1979) czy Henryka Mikołaja Góreckiego „Miserere" (1987). Na BFM występowali najwyższej klasy artyści, soliści i dyrygenci, zespoły kameralne, chóry, orkiestry symfoniczne. Wspaniała akustyka sali koncertowej FP i atmosfera festiwali zachęcała gościnnie występujących artystów do powrotów do Bydgoszczy z nowymi propozycjami repertuarowymi.

The two festivals have sprung from different roots and have different programmatic bases. The Bydgoszcz Music Festival had been established in 1963, and the International Festivals Musica Antiqua Europae Orientalis was launched, jointly with accompanying musicological and Slavonic symposiums, three years later in 1966. During the fifty years of the festivals' activity, the performances have given the Bydgoszcz audience an opportunity to listen to extremely interesting musical projects, ranging from unknown works assorted composers to masterpieces of the classical repertoire.

Compositions from various epochs and in different styles have been performed on the Pomeranian Philharmonic stage. Its concert hall has witnessed world premieres of music dedicated to the Pomeranian Philharmonic or commissioned by the Philharmonic from outstanding Polish composers. These include "Mała liturgia prawosławna" ("A little Orthodox liturgy") in 1968, "Tryptyk mariacki" ("The Marian triptych") in 1973, "Erotyki" ("Love pieces") in 1984, all pieces by Romuald Twardowski, as well as "Kosmogonia" ("Cosmogony") by Krzysztof Penderecki in 1973, "Siwa mgła" ("Grey mist") by Wojciech Kilar in 1970, or "Miserere" by Henryk Mikołaj Górecki in 1987. The superb acoustics of the concert hall and the atmosphere during the festivals have charmed the visiting artists, who come back to Bydgoszcz to present a new repertoire.

Dybuk

www.teatrpolski.pl

teatr polski bydgoszcz

TPB

Program Teatru Polskiego budowany jest wokół kilku nurtów tematycznych: demokracja, północ/południe, utopie, nowoczesność, kapitalizm.

The repertoire of the Polish Theatre in Bydgoszcz revolves around the following themes: democracy, north/south, utopias, modernity, and capitalism.

Teatr Polski w Bydgoszczy jest publicznym teatrem instytucjonalnym. Od września 2014 roku prowadzi go duet Paweł Wodziński/Bartek Frąckowiak. Wraz z grupą kuratorów pro-ponują teatr otwarty na rozmaite dyscypliny, kierunki myślenia, obszary tematyczne. Jednym z podstawowych założeń programowych teatru jest formuła przekroczenia dziedzin, gatunków, barier (także tych pomiędzy sceną a widownią). Ważnym elementem działań jest poszukiwanie, nazywanie i omawianie nowych dramaturgii w teatrze, tańcu i projektach interdyscyplinarnych. Nowe dramaturgie tworzą także trzon programu Festiwalu Prapremier.

Program Teatru Polskiego budowany jest wokół kilku nurtów tematycznych: demokracja, północ/południe, utopie, nowoczesność, kapitalizm. Pojęcia te są dla nas punktem wyjścia do tworzenia spektakli, warsztatów, debat, projektów badawczych; to w tych ramach układamy program prezentacji młodych polskich choreografek i choreografów oraz rezydencji; tematy te stanowią również punkt wyjścia dla teatru przy myśleniu o współpracy międzynarodowej, na którą składają się koprodukcje, ale też artystyczne rezydencje najciekawszych twórców niezależnych na świecie.

W sezonach 2014/2015 oraz 2015/2016 w TPB powstają spektakle teatralne i taneczne przygotowane przez m.in. Weronikę Szczawińską, Agnieszkę Jakimiak, Igę Gańczarczyk, Wiktora Rubina i Jolantę Janiczak, Michała Borczucha, Elżbietę Deptę, Agatę Maszkiewicz i Vincenta Trimarche'a, Katarzynę Szyngierę, Annę Smolar, Anę Vujanović, Bartosza Frąckowiaka, Pawła Wodzińskiego. Wspólnie z cyklem debat, seminariów, prezentacji tanecznych, całorocznych projektów edukacyjnych i badawczych tworzą konstelację gęstych tematycznych linii, przecinających się nawzajem - często w bardzo zaskakujący sposób. W przekonaniu teatr nigdy nie jest dziełem indywidualnym: powstaje w wyniku pracy zespołowej. Oznacza to również, że relacje z publicznością nigdy nie mogą być budowane jednostronnie. Zwłaszcza, gdy mówi się i pisze o przywiązaniu do reguł demokratycznych.

The Polish Theatre in Bydgoszcz is a public institutional theatre. Since September 2014, the team and curators led by Paweł Wodziński and Bartek Frąckowiak have offered the theatre open to various disciplines, ways of thinking, and themes. The theatre's programme is based on the formula of transgression in terms of fields, genres, and barriers (also between the stage and the audience). Also important is searching for, defining, and discussing new dramaturgies in theatre, dance, and interdisciplinary projects. New dramaturgies form also the core of the Festival of New Dramaturgies.

The repeertoire of the Polish Theatre in Bydgoszcz revolves around the following themes: democracy, north/south, utopias, modernity, and capitalism. These ideas inspire us to create performances, workshops, organize debates, and develop research projects. They also serve as a frame for the presentations of young Polish choreographers and art residencies, as well as for the development of international cooperation in terms of co-productions and art residencies of the most interesting artists.

In the seasons 2014/15 and 2015/16, the PTB has offered theatre and dance performances prepared by, among others, Weronika Szczawińska, Agnieszka Jakimiak, Iga Gańczarczyk, Wiktor Rubin and Jolanta Janiczak, Michał Borczuch, Elżbieta Depta, Agata Maszkiewicz and Vincent Trimarche, Katarzyna Szyngiera, Anna Smolar, Ana Vujanović, Bartosz Frąckowiak, and Paweł Wodziński. Accompanied by the cycle of debates, seminars, dance presentation, and yearly educational and research projects, they create a dense constellation of intersecting thematic lines.

PTB is a democratic institution open to all. We wish the theatre to be a hospitable space that enables everybody to freely participate in its activities and exchange ideas as equal partners. We want it to be a place you can visit any time. We believe that theatre has never been an individual's undertaking but the collective work of the team. Therefore, we feel that the relations with the audience can never be one-sided. Especially since we emphasize our attachment to democratic ideas.

Romville

Mistrzostwa Świata w przechodzeniu przez rzekę

RIVER CROSSING WORLD CHAMPIONSHIP

Bardzo widowiskowe międzynarodowe spotkanie profesjonalistów i amatorów w przechodzeniu po linie rozwieszonej nad rzeką.

A spectacular international rally of professional and amateur slackliners

Wyjątkowa impreza sportowa odbywa się w maju. Pomiędzy dwoma brzegami Brdy, blisko rzeźby „Przechodzącego przez Rzekę" rozciągnięta zostaje taśma, po której ścigają się linoskoczkowie.

Zawody składają się z dwóch dyscyplin: Trickline - ewolucja na taśmie i przechodzenia przez rzekę. W imprezie co roku bierze udział kilkudziesięciu śmiałków z Polski i z zagranicy. Wygrywa ten, który najszybciej pokona 30-metrowy odcinek.

Chodzenie po taśmie (slackline) wywołuje dużo emocji i pozytywnej energii nie tylko wśród uczestników, ale również kibiców, którzy licznie co roku przybywają nad Brdę.

This unique sports event is held in May. Near the statue "Man crossing the river". Participants cross the river balancing on the tape stretched above the water, connecting the two river banks.

There are two competitions: Trickline - acrobatics on the tape, and River Crossing. Every year the championship attracts several dozen daredevils from Poland and abroad. The slackliner who cross the river in the shortest time wins the competition.

Slacklining is an exciting event, generating plenty of positive energy, not only among competitors, but among fans, too, who every year come to the banks in large numbers to watch the event.

W 2015 roku odbyła się XXXV edycja Ogólnopolskiego Konkursu Chórów a Cappella Dzieci i Młodzieży.

In 2015 the 35th edition of the Nation -wide a Cappella Choir Competition for Children and Youth took place.

Ogólnopolski Konkurs Chórów a Cappella Dzieci i Młodzieży organizowany przez Pałac Młodzieży to jedno z największych i najbardziej znaczących w Polsce przedsięwzięć dla dziecięcych i młodzieżowych chórów. Podczas trzech dekad, w finale Konkursu wystąpiło 38 tysięcy uczestników w różnym wieku, w zespołach mieszanych i jednorodnych.

Bydgoszczanom ta rozśpiewana młodzież daje okazję do wielu wzruszeń podczas występów. Klimat bydgoskiego „święta pieśni" jest niepowtarzalny, zarówno dla jego uczestników jak i dla odbiorców. To okazja do obcowania ze sztuką na najwyższym poziomie. Koncerty laureatów stanowią wielkie multimedialne spektakle.

The Nation-wide a Cappella Choir Competition for Children and Youth organized by the Palace of Youth in Bydgoszcz is one of the largest and most significant festival venues in Poland for children and youth choirs. Over the past three decades, altogether 38 thousand performers of various ages have sung in the final stage of the Competition, in mixed and single-sex choirs.

These young singers during their performances provide the Bydgoszcz audience with abundant aesthetic experiences. The atmosphere during "song feast" is unique, for artists and listeners alike. This is an opportunity to commune with art at its highest. Concerts by the winners actually turn into huge multimedia shows.

PAŁAC MŁODZIEŻY
BYDGOSZCZ

www.palac.bydgoszcz.pl

Celem działalności Pałacu Młodzieży jest kształtowanie i rozwijanie uzdolnień uczestników, pogłębianie wiedzy i pomoc w zdobywaniu przez nich nowych umiejętności oraz organizowanie czasu wolnego poprzez edukację, animację kulturalną i oddziaływanie wychowawcze.

The Palace of Youth aims to stimulate and develop talents of its young charges, to deepen their knowledge and provide assistance in their acquisition of new skills, as well as to manage their free time (education and cultural activation) and to positively influence their personality formation.

Pałac Młodzieży od wielu lat jest organizatorem znaczących przedsięwzięć edukacyjno-kulturalnych o zasięgu ogólnopolskim i międzynarodowym:

- Międzynarodowych Spotkań Muzykującej Młodzieży,
- Ogólnopolskiego Konkursu Chórów a Cappella Dzieci i Młodzieży,
- Ogólnopolskiego Festiwalu Interpretacji Piosenki Aktorskiej,
- Ogólnopolskiego Konkursu Tańca „Taneczne Miraże",
- Ogólnopolskiego Konkursu Fotograficznego „Dziecko i jego świat",
- Ogólnopolskiej AFF-ery Filmowej.

The Palace of Youth organizes and hosts important cultural and educational events of an international and nation-wide reach:

- the International Meetings of Young Music-Makers,
- the Nation-wide a Cappella Choir Competition for Children and Youth,
- the Nation-wide Stage Song Interpretation Festival,
- the Nation-wide Dance Competition "Taneczne Miraże" ("Dance Mirages"),
- the Nation-wide Photography Competition "Child and Its World",
- the Nation-wide Film AFF-air – 30 editions

Bydgoskie Impresje Muzyczne

BYDGOSZCZ MUSICAL IMPRESSIONS

www.bim.palac.bydgoszcz.pl

Bydgoskie Impresje Muzyczne, znane jako Międzynarodowe Spotkania Muzykującej Młodzieży to największa impreza Pałacu odbywająca się nieprzerwanie od 1977 roku.

Bydgoszcz Musical Impressions, known also as the International Meetings of Young Music-Makers, is the largest event organized regularly by the Palace of Youth since 1977.

Każdego lata w Bydgoszcz gości około 700 uczestników z różnych stron świata. W ciągu 38. dotychczasowych edycji festiwalu wzięło udział prawie 38 tysięcy młodych artystów – amatorów z 39 krajów świata.

Główną częścią festiwalu jest konkurs, podczas którego międzynarodowe jury ocenia poziom wykonawczy zespołów i przyznaje Grand Prix oraz wiele innych prestiżowych nagród. Wymogiem regulaminowym jest zaprezentowanie przynajmniej jednego utworu polskiego kompozytora, co sprzyja popularyzacji polskiej literatury muzycznej na całym świecie. Wyróżnikiem konkursu jest różnorodność kategorii i gatunków muzycznych prezentowanych przez zespoły: przyjeżdżają młodzi ludzie z repertuarem ludowym, orkiestry dęte i symfoniczne, bandy jazzowe, chóry, zespoły muzyki dawnej i kapele popowe. Festiwal kończy się koncertem galowym w Operze Nova – widowiskiem, podczas którego prezentują się wszyscy jego uczestnicy.

Every summer Bydgoszcz attracts about 700 participants from different parts of the world. So far, in the course of its 38 editions nearly 38 thousand amateur musicians have taken part in the festival.

The main part of the festival is a competition during which the international jury assesses the performing level of participating teams, and awards the Grand Prix as well as any other prestigious distinctions. The festival's regulations require that participating teams perform at least one work by a Polish composer, which helps to popularize Polish music in the world. The distinctive mark of the competition is a diversity of categories and genres of performed music: competitors comprise young artists presenting folk music, wind and symphonic orchestras, jazz bands, choirs, ancient music ensembles, and even pop groups. The Festival ends with the Gala Concert in Opera Nova, during which all the participants appear on stage.

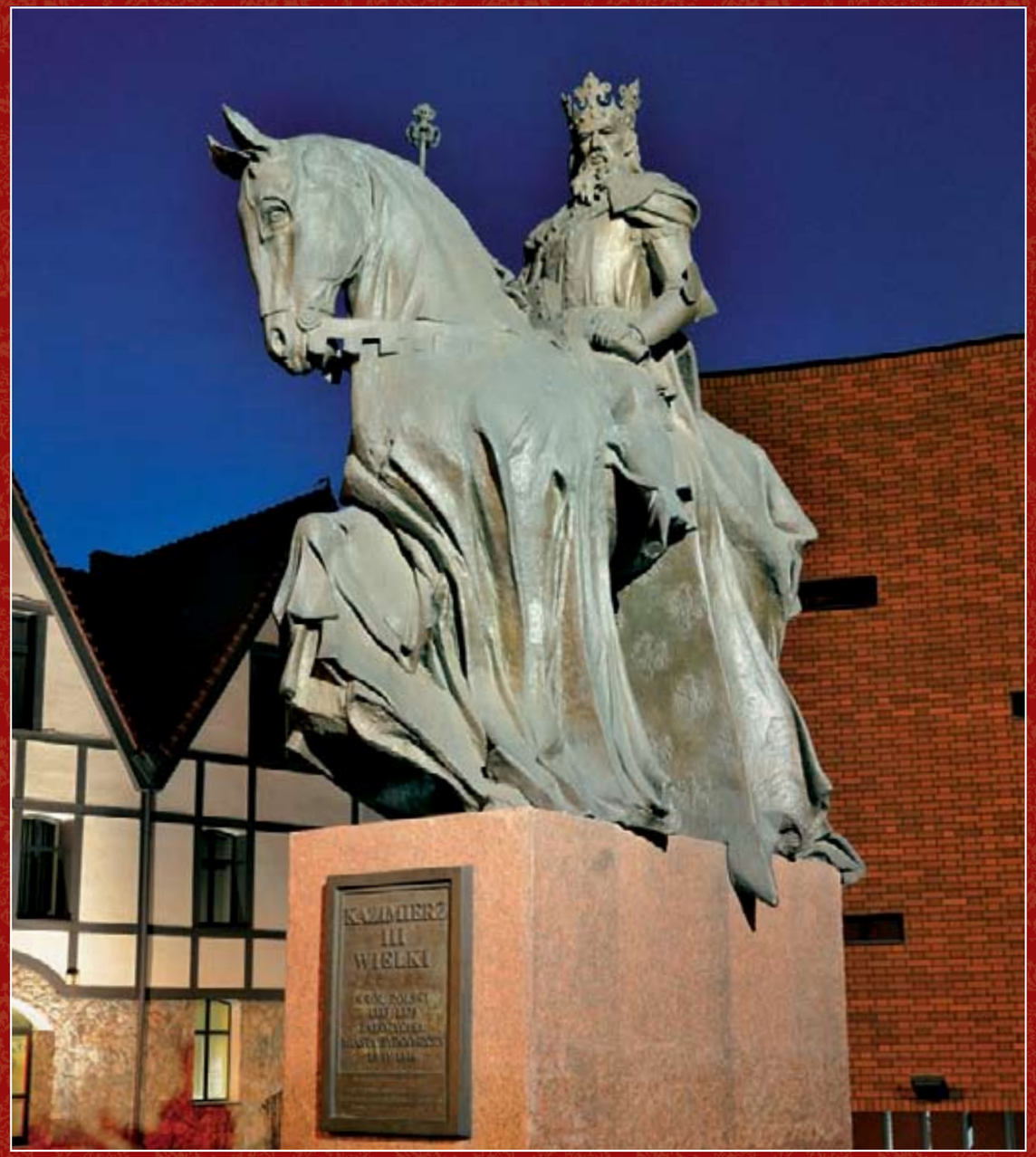

Pomnik Kazimierza Wielkiego

The Monument of Casimir the Great

Idea wzniesienia pomnika Kazimierza III Wielkiego w Bydgoszczy zrodziła się w 1996 roku, w czasie obchodów 650. rocznicy lokacji miasta. W tym samym roku powstał Społeczny Komitet Budowy Pomnika. W wyniku tych działań założyciel miasta został uhonorowany monumentalną rzeźbą autorstwa Mariusza Białeckiego z Gdańska, która w 2000 roku stanęła na skwerze przy ul. Pod Blankami.

The idea of putting up a statue of Casimir III "the Great" emerged in 1996, when the city celebrated the 650th anniversary of its charter. A public committee was formed to raise the statue. As a result of its efforts the royal founder of the city was honored with a monumental sculpture authored by Mariusz Białecki, an artist from Gdańsk. In 2000 the sculpture was placed in the square at the Pod Blankami street.

Dzieje Bydgoszczy

The history of Bydgoszcz

Miasto z wielowiekową, niesłychanie złożoną historią. W swych dziejach miało okresy świetności. Boleśnie doświadczane latami zaborów i wojen, odwieczną chęcią niszczenia jego indywidualności - kilkakrotnie musiało, odrodzić się.

Bydgoszcz is a city with centuries-long, enormously complex history. Down through the ages it had its heydays. Suffering the trials and tribulations during the wars and the long years of the Partition of Poland, with its identity constantly endangered, several times it had to, and managed to, renew itself.

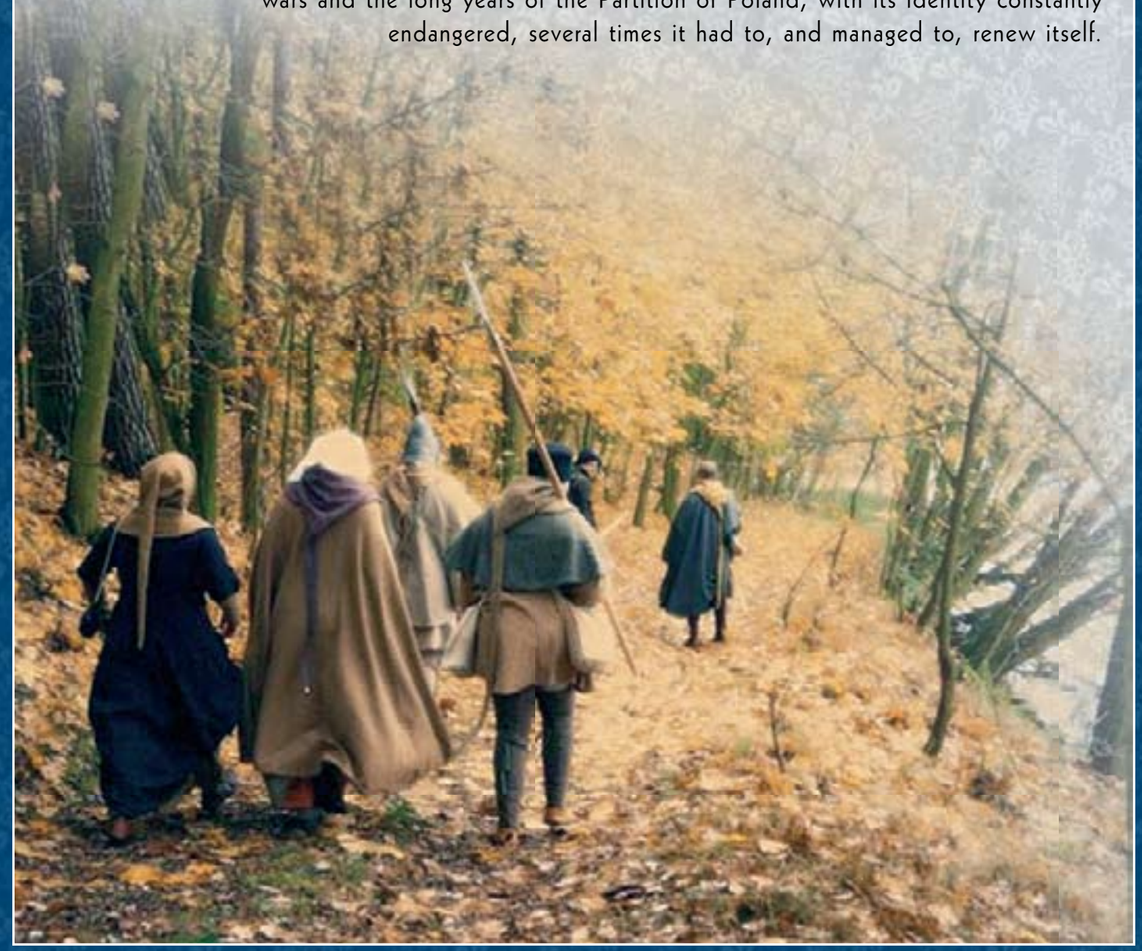

Krajobraz dawnej Bydgoszczy różnił się znacznie od współczesnego. Koryto Brdy, na brzegach której rozłożyło się miasto średniowieczne, wyglądało inaczej. Pierwotnie na rzece powstało wiele wysp, główny nurt był bardziej urozmaicony zatokami i zakolami, co było związane ze zmianą kierunku biegu rzeki.

The layout of the old Bydgoszcz varied considerably from the present-day view of the city. The medieval town developed along the channel of the Brda, which in the old times followed a different course. Many islets had sprung up on the river; its flow was broken by coves and bends, altering the direction of the current.

Plan Bydgoszczy z XIV wieku
- pochodzi z Bydgoskiego Przewodnika Krajoznawczego z 1929 roku

The view of Bydgoszcz in the 14th century
- from the Bydgoszcz Sightseeing Guide published in 1929

Najstarsza znana wzmianka o grodzie nad Brdą pochodzi z 1238 roku. Nazwę miasta „Budegac" zapisał prawdopodobnie skryba kancelarii krzyżackiej w dokumencie układu politycznego między Zakonem a Kazimierzem, księciem kujawskim.

Ślady działalności ludzkiej pochodzą jednak z epoki kamiennej, sprzed ok. 9000 lat p.n.e. Od tego czasu, aż po wczesne średniowiecze, tzn. przez 10000 lat na terenie dzisiejszej Bydgoszczy nieprzerwanie rozwijało się osadnictwo. Przypuszcza się, że na początku XI wieku pojawił się gród bydgoski, umiejscowiony na nieistniejącej obecnie wyspie na Brdzie, której zasięg wyznaczają dzisiejsze ulice: Bernardyńska, Przy Zamczysku, Podwale. Gród znajdował się na wzniesieniu, otoczony był dwiema fosami oddzielonymi wałem drewniano-ziemnym. Na wschód od grodu istniała prawdopodobnie osada. Wskazuje na to położenie kościoła pod wezwaniem Św. Idziego, którego szczątki odnaleziono w 1967 r. Po drugiej stronie Brdy, w miejscu obecnego Parku im. Jana Kazimierza oraz na Czyżkówku, znajdowały się cmentarzyska. Na terenie dzisiejszej dzielnicy Jachcice można znaleźć umocnienia, tzw. Wały Kujawskie, których położenie wskazuje na to, że służyły do kontrolowania komunikacji i handlu na drodze do Gdańska. Nie był to jedyny szlak biegnący przez Bydgoszcz. Najstarszy - na wschód od kościola Św. Idziego - prowadził na Pomorze. Był to most na Brdzie z komorą celną.

The earliest mention of the city on the Brda comes from 1238. Its name "Budegac" was entered by a scribe, employed in the Teutonic Knights administrative office, in the document setting down a political treaty between the Teutonic Knights Order and Casimir, the duke of Kuyavia.

But the oldest traces of human activity date back to the Neolithic period, to 9000 BC. From that time to the early Middle Ages, for ten thousand years, the area of the present-day Bydgoszcz had been permanently settled. Presumably, in the early 11th century a castle was built on the islet on the Brda, not in existence anymore, extending to the following present-day streets: Bernardyńska, Przy Zamczysku, and Podwale. The castle was located on the top of a hill, and surrounded by two moats separated by an embankment reinforced with wood. Probably, there was a village to the east of the castle. This is suggested by the location of the St. Giles' Church, whose remains were excavated in 1967. Across the Brda burial grounds were situated, in the present-day Jan Kazimierz Park and in the district of Czyżkówko. In the area of the present-day Jachcice district, traces of the military earthworks can be found, elements of the so-called Kuyavian Wall, whose positioning indicates that they were used to control transport and trade along the route to Gdańsk. It was not the only route passing through Bydgoszcz. The oldest one, running east of the St. Giles' Church, led to Pomerania. A cus-

ŚREDNIOWIECZE i Początki
THE ORIGINS AND THE MIDDLE AGES

Inna droga, biegnąca do przeprawy w pobliskim Wyszogrodzie (Fordonie), wiodła prawym brzegiem Wisły do Elbląga i również łączyła z wybrzeżem. Komunikacja ze Śląskiem odbywała się starą drogą z Moraw na Kujawy. Węzły w Inowrocławiu, Brześciu Kujawskim, Gnieźnie i Toruniu spajały Bydgoszcz z głównymi szlakami handlowymi.

Oprócz lądowych ważne były też drogi wodne. Szczególną rolę odegrał dostęp do Wisły, ułatwiony dzięki prawu żeglowania po Brdzie, przyznanemu mieszczanom bydgoskim przez Kazimierza Wielkiego w 1346 roku. Istotne było też znaczenie przepraw (brodów) przez Wisłę w Wyszogrodzie i solce, które łączyły miasto z państwem zakonnym i ziemią dobrzyńską, Mazowszem i ziemiami ruskimi.

toms house was located on the bridge on the Brda. Another route, leading to a ford in the nearby Wyszogród (Fordon), extended along the right-side bank of the Vistula to Elbląg, and ultimately to the Baltic Coast. Silesia was accessed via the old tract joining Kuyavia with Moravia. Junction points in Inowrocław, Brześć Kujawski, Gniezno, and Toruń, linked Bydgoszcz with the main trade routes.

Waterways played a vital role, too, in addition to overland routes. Access to the Vistula River proved to be crucial, and its availability had been hugely increased by the rights to navigate the Brda granted to the townsmen by Casimir the Great in 1346. Of great importance were the fords on the Vistula in Wyszogród and the salt centers, which connected Bydgoszcz with the Teutonic Knights' State, the Dobrzyń Land, Masovia, and the Russian territory.

Losy Bydgoszczy związane były z układem stosunków politycznych i gospodarczych Kujaw, Pomorza Gdańskiego i państwa krzyżackiego na terenie sąsiedniej ziemi chełmińskiej. Kontakty z kupcami Zakonu, regulowane układem z 1252 r. na mocy którego cały ruch handlowy z Kujaw na północ przebiegał przez Bydgoszcz - były dość mocne do lat 1308-1309. Wtedy Krzyżacy zdobyli Pomorze Gdańskie, a Bydgoszcz stała się miastem pogranicza i jako jeden z powiatów województwa inowrocławskiego znalazła się w zagrożonym obszarze. Po śmierci księcia inowrocławskiego Siemomysła, trzej jego synowie dokonali podziału ojcowizny. Średni Przemysł osiadł na Bydgoszczy (około 1314 roku) jako pan nowo powstałego księstwa wyszogrodzko-bydgoskiego. Rozczłonkowanie terenów nadgranicznych zaniepokoiło Władysława Łokietka, stryja i opiekuna Siemomysłów, który w 1327 r. przejął kontrolę nad ich ziemiami. Fakt ten nie uchronił Bydgoszczy przed najazdem Krzyżaków, którzy zdobyli miasto dwukrotnie, w 1330 roku i następnym. Przypuszcza się, że zburzyli gród.

The fate of Bydgoszcz was largely determined by the political and economic relations in Kuyavia, Gdańsk Pomerania, and the Teutonic Knight's State in the neighboring Chełmno Land. Dealings with merchants from the Order, regulated by the 1252 treaty, on the strength of which all trade flow from Kuyavia to the north passed through Bydgoszcz, remained quite intense until 1308-1309. It was then that the Teutonic Knights conquered Gdańsk Pomerania, as a result which Bydgoszcz suddenly became a frontier city, and as one of the three districts of the Inowrocław Voivodeship, by virtue of its new position in the exposed territory, prone to attacks. When Siemomysł, the duke of Inowrocław had died, his three sons divided the patrimony. Przemysł, the middle one of the brothers, moved to Bydgoszcz around 1314 and established himself as the ruler of the newly formed Wyszogród-Bydgoszcz Duchy. The fragmentation of the borderland territory bothered Władysław Elbow-high, the uncle and the guardian of the Siemiomysł sons, who in 1327 took over their lands. However, this move did not prevent Bydgoszcz from

Kazimierz Wielki - król Polski

Kazimierz Wielki, król Polski w latach 1333-1370, to ostatni monarcha z dynastii Piastów, a jednocześnie jeden z najwybitniejszych władców w historii Polski. Król wyznaczył Bydgoszczy ważną rolę jako istotnego ośrodka strzegącego kraju na pograniczu polsko-krzyżackim. Kazimierz odwiedził kilkakrotnie gród nad Brdą, m.in. w 1345 r., 1347 r. i 1370 roku.

Pieczęć z dokumentu Kazimierza III Wielkiego

The wax seal on a document of Casimir the Great

Casimir the Great, ruling Poland from 1333 to 1370, was the last monarch of the Piast dynasty, and one of the most eminent kings in the history of Poland. He assigned to Bydgoszcz the important role of a vital center guarding the country on the borderland between Poland and the Teutonic Knights's State. Casimir visited the city on the Brda several times, in 1345, 1347, and 1370, to give just a few examples.

Casimir the Great, the king of Poland

Pieczęć Konrada Kesselhut, komtura ziemi chełmińskiej

The wax seal of Konrad Kesselhut, the commander of the Chełmno Land

Nadanie praw miejskich, 19 kwiecień 1346 roku, obraz namalowany przez Piotra Kiepuszewskiego z okazji 650 urodzin miasta

Granting the town charter to Bydgoszcz, 13 April 1346, the painting by Piotr Kiepuszewski, made to commemorate 650th anniversary of Bydgoszcz's town charter

Na drodze negocjacji w 1337 r. Kazimierz Wielki wszedł w warunkowe posiadanie kasztelanii inowrocławskiej, bydgoskiej i wyszogrodzkiej. Pełen powrót Bydgoszczy do Macierzy znalazł potwierdzenie w traktacie kaliskim z 1343 r.

W 1346 r., w Brześciu Kujawskim, król Kazimierz Wielki nadał prawa miejskie osadzie, czy też raczej nie zasiedlonej pustce położonej koło grodu zwanego Bydgoszczą; tam Jan i Konrad Kieselhuthowie, którzy odebrali dokument lokacyjny, mieli założyć miasto Królewiec. Jednakże już w XIV w. ugruntowała się nazwa Bydgoszcz. Na miejscu zburzonego grodu powstał ceglany zamek, który wraz z miastem lokacyjnym i Okolem (Wyspa Młyńska) tworzył całość. Obszar miasta szacowano na około 15 ha. Od południa dostęp do niego zagradzała linia ceglanych, pojedynczych murów

being raided by the Teutonic Knights. In the course of negotiations Casimir the Great regained provisional control over the castellany of Bydgoszcz, Inowrocław, and Wyszogród. Bydgoszcz was fully reintegrated into the motherland in 1343 with the signing of the Treaty of Kalisz between Poland and the Teutonic Knight's State.

In 1346, while staying in Brześć Kujawski, King Casimir the Great, issuing a royal charter, granted town privileges to the settlement, or rather to the voided spot nearby the former castle called Bydgoszcz. It was exactly in this place that Jan and Konrad Kieselhuth, who had received the location charter from the king, were to found the town called Królewiec. But quite soon, in the course of the 14th course it was the name "Bydgoszcz" that gained currency, superseding the original designation. A brick castle was erected on

obronnych (szczątki dziś jeszcze można zobaczyć w okolicach Nowego Rynku). Przed murami znajdowała się głęboka fosa zasilana wodą z Brdy oraz wał obronny, który zabezpieczał zamek od wschodu, natomiast od zachodu i północy ochronę stanowiła Brda. Jednakże już w drugiej połowie XIV wieku osadnictwo miejskie przekroczyło linię rzeki. Dawna zabudowa staromiejska z pierwszym kościołem parafialnym pod wezwaniem Św. Idziego spadła do rangi przedmieścia.

Bydgoszcz była lokowana na prawie magdeburskim, ustrój jej wzorował się na ustroju Inowrocławia. Liczne przywileje mieli dziedziczni wójtowie Jan i Konrad Kiesselhuthowie, do których należało m.in. sądownictwo. Szkolnictwem zajmował się miejscowy proboszcz.

the site of the obliterated wooden stronghold, an integral part of the unit formed also by the located town and Okole (Mill Island). Its estimated area was about 15 ha. It was protected from the south by the line of a single defensive brick wall. Outside the wall a deep moat was dug, filled by water from the Brda. Another wall was constructed to protect the castle from the east, while access from the west and the north was prevented by the Brda. In the second half of the 14th century the town expanded beyond the line of the river.

Bydgoszcz was located on the Magdeburg law, its organization was modelled on that of Inowrocław. Jan and Konrad Kiesselhuth as hereditary borough leaders enjoyed numerous privileges, in the sphere of jurisdiction among others. Education was the prerogative of a senior parish priest.

Mennica Bydgoska

The Bydgoszcz Mint

40 dukatów Zygmunta III Wazy z 1621 roku
A 40 ducats coin issued by Sigismund III Vasa in 1621

Ort koronny Zygmunta III Wazy z 1623 roku
A royal ortsthaler issued by Sigismund III Vasa

Szóstak Jana III Sobieskiego z 1683 roku
A shostak (6 Grosch coin) issued by John III Sobieski

W 1594 r. protegowany króla Zygmunta III Wazy Stanisław Cikowski otworzył na Wyspie Młyńskiej prywatną mennicę, przekształconą później w mennicę królewską. Całkowity dochód z mennicy zastrzegł sobie król. Bito w niej monety zwane tynfami. W 1621 r. z okazji polskiego zwycięstwa nad Turkami pod Chocimiem, wybito jedną z najcenniejszych i największych monet w historii Europy - 100 dukatów Zygmunta III Wazy. Bydgoszcz należała wtedy do największych miast Rzeczypospolitej.

In 1594, Stanisław Cikowski, a protégé of King Sigismund III Vasa, launched a private mint on Mill Island, later transformed into a royal enterprise. The king reserved for himself all the proceeds from the mint. In 1621, to celebrate the Polish victory over the Turks at Chocim, the mint struck one of the most valuable and beautiful coins in the European history – a Sigismund III Vasa 100 ducats gold coin. Bydgoszcz was then one of the largest cities in the Polish kingdom.

Okres XV-XVII w. był najlepszy w dziejach Rzeczpospolitej - również Bydgoszczy. Król Władysław IV Waza nadał miastu w 1637 r. przywilej pieczętowania pism i dokumentów czerwonym lakiem; takowy przywilej posiadało niewiele miast, np. Gdańsk, Kraków, Warszawa.

Rozwój miasta związany był także z powstaniem samorządu. Pierwsze wiadomości o urzędzie burmistrza pochodzą z 1362 r., wtedy musiała funkcjonować również rada miejska. Od 1457 roku przez 143 lata starostami bydgoskimi byli Kościeleccy. Z osobą starosty Jana Kościeleckiego związany jest spór o wybór burmistrza, który doprowadził do otwartej walki i ostrzału miasta z zamku. Konflikt był tak poważny, że musiał go rozstrzygnąć sam król Zygmunt August, wydając w 1570 roku dekret. Odtąd wybory miały się odbywać 3 lutego każdego roku, mieszczanie typowali 16 kandydatów, a starosta wyznaczał burmistrza i 5 rajców.

W okresie wojen z Zakonem Krzyżackim Bydgoszcz odegrała znaczącą rolę jako jeden z ważniejszych punktów stałego oporu w tzw. północnym systemie obrony Królestwa Polskiego, którego budowę rozpoczął Kazimierz Wielki. Stąd wyprowadzano ataki na ziemie krzyżackie, tutaj kilkakrotnie przebywali królowie polscy. W początkowej fazie wojny, 27 sierpnia 1409 r. część załogi zamku bydgoskiego, aby uprzedzić atak Krzyżaków, ruszyła w kierunku Świecia i przez zaskoczenie udało się jej wziąć do niewoli

The following centuries, 15th, 16, and 17th, represent the golden age in the history of Poland, and in the history of Bydgoszcz, too. King Vladislaus IV Vasa bestowed on the city the privilege of using red wax for sealing letters and documents; only few cities had this privilege, among them Gdańsk, Cracow, and Warsaw.

The development of the city was also stimulated by the emerging municipal government. The first mentions of the burgher leader office date from 1362, at which time the board of town councilors must have been appointed, too. Since 1457, for the next 143 years Bygoszcz sheriffs all came from the Kościelecki family. One of them, Jan Kościelecki was involved in a dispute over the election of a burgher leader, which led to an open military conflict and brought artillery fire on the city. The animosity was so intense that King Sigismund Augustus had to intervene personally, and issued a decree in 1570.

During the protracted war between Poland and the Teutonic Knights Order Bydgoszcz played an important role as one of the crucial pockets of permanent resistance in the so-called northern defense system of the Polish kingdom, the foundation of which had been laid by Casimir the Great. It was from there that attacks were launched into the territory of the Order. In the initial phase of the war, a portion of the garrison of the Bydgoszcz castle, in order to preempt the offensive of the Teutonic Knights, marched out toward

Rzeczpospolita Szlachecka

The Commonwealth of the Gentry

ówczesnego komtura świeckiego Henryka von Plauen. Spowodowało to szybki kontratak wojsk zakonnych i w rezultacie zdobycie przez nich Bydgoszczy. Miasto odbił Jagiełło 6 października 1409 roku, po około ośmiu dniach oblężenia. Wiosną następnego roku król powierzył zamek i starostwo Janowi Brzozogłowemu, herbu Grzymata, który bardzo nękał Krzyżaków, czyniąc z Bydgoszczy ważny punkt na zachodzie strefy objętej wojną. Miało to istotne znaczenie w negocjacjach, które doprowadziły do zawarcia pokoju w Toruniu 1 lutego 1411 r. Podczas kolejnego konfliktu w 1433 r. miasto nad Brdą było głównym ośrodkiem organizacji zaplecza wojskowego. W tym okresie zasłużył sobie na pamięć starosta bydgoski Dobiesław Puchała, który dowodził atakiem artylerii na zamek w Jasińcu.

Świecie and managed to capture by surprise the commander of the Świecie Land Heinrich von Plauen. This caused a swift counterattack of the Teutonic troops, which led to the seizure of Bydgoszcz. After the eight-day siege the city was liberated by King Jagiello on 6 October, 1409. The following year in spring the king entrusted the command of the castle and the office of the sheriff to Jan Brzozogłowy, of the noble clan of Grzymała. The new commander harassed the Teutonic Knights and turned Bydgoszcz into a strategic element of the western extremity of the war zone. This had an immediate bearing on the negotiations between Poland and the Order, which led to the signing of a peace treaty in Toruń on 1 February 1411. When the military conflict broke out again in 1433, the city on the Brda became the main logistic center for the Polish army.

Rycina obrazująca kościół Farny

Król Kazimierz Jagiellończyk przyczynił się do rozwoju Bydgoszczy - miasta, które doskonale znał. Wydał dla Bydgoszczy przywileje, m.in. prawo do swobodnego uprawiania handlu na Wiśle, prawo do trzech jarmarków, ufundował wspólnie ze starostą bydgoskim Janem Kościeleckim piękny wizerunek maryjny do ołtarza głównego kościoła farnego (czczony do dzisiaj jako Matka Boska Pięknej Miłości – patronka miasta i diecezji, obraz ukoronowany przez prymasa S. Wyszyńskiego w 1966 r. i papieża Jana Pawła II w 1999 r., nazywany przez historyków sztuki najpiękniejszym średniowiecznym wizerunkiem maryjnym w Polsce).

King Casimir Jagiellon greatly contributed to the development of Bydgoszcz, the city he knew so well. He bestowed many privileges on Bydgoszcz, the right to conduct free trade on the Vistula, the right to organize three fairs; together with the sheriff Jan Kościelecki he funded a beautiful Marian image for the chief altar in the Parish Church (worshipped up to the present as the picture of Mary the Mother of Fair Love, and crowned by the primate of Poland Stefan Wyszyński in 1966 and the pope John Paul II in 1999, by art historians deeded the most beautiful medieval Marian image in Poland).

A drawing showing the Bydgoszcz Parish Church

W latach 1454-1466 toczyła się wojna polsko-krzyżacka (tzw. trzynastoletnia), w trakcie której król Kazimierz Jagiellończyk wielokrotnie przebywał w Bydgoszczy, zakładając tutaj jedną ze swoich głównych kwater wojennych. W 1454 r. dotarł tutaj uciekając po przegranej bitwie pod Chojnicami, w 1457 r. dokonywał wykupów twierdz krzyżackich oraz przeprowadzał koncentracje armii, w 1461 r. zbierał i przeglądał wojska oraz odbywał rokowania z przedstawicielami miast pruskich. Wreszcie w 1466 r. – zawarł w Bydgoszczy decydujący dla wyniku wojny sojusz z Erykiem Słupskim. Co ciekawe, Kazimierz Jagiellończyk na bydgoskim zamku dowiedział się o śmierci matki Zofii Holszańskiej (wrzesień 1461 r.). Tutaj też w kwietniu 1457 r. dokonał wykupu z rąk zaciężnych krzyżackich m.in. twierdzy w Malborku – stolicy Zakonu, która nigdy nie została zdobyta militarnie.

Dzięki przyłączeniu Pomorza Gdańskiego zmieniło się położenie miasta z kresowego na centralne, co otwierało wielkie możliwości handlowe. W 1484 r. Kazimierz Jagiellończyk potwierdził prawa bydgoszczan do spławu na Wiśle, zaś w 1502 r. zostali oni zwolnieni od ceł za spławianie wyrobów garncarskich i piwa. Rozwijał się spław drewna - w 1557 r. Stefan Batory pozwolił miastu na pobieranie jednego pnia od każdej kopy. Najważniejszym ze spławianych towarów było zboże. Bydgoszcz należała do największych rynków zbożowych

The so-called Thirteen Years' War between Poland and the Teutonic Knights Order was waged from 1454 to 1466. In the course of the military campaign King Casimir Jagiellon visited Bydgoszcz several times, establishing here one of his main headquarters. In 1454 he withdrew to Bydgoszcz after the lost battle at Chojnice, and in 1457 he bought out here several Teutonic castles and supervised the concentration of the Polish army. In 1461 the king rallied and inspected the troops and conducted negotiations with delegations of towns which remained under the jurisdiction of the Teutonic Order. Finally, in 1466 in Bydgoszcz he forged an alliance with Eryk Słupski, Duke of Pomerania, which determined the outcome of the war. It was in Bydgoszcz, too, that King Casimir Jagiellon in April 1457 bought out from the Teutonic troops the castle of Malbork, the capital of the Teutonic Knights' State, which had never been captured by military force.

In 1484 Casimir Jagiellon confirmed the rights of Bydgoszcz to float goods down the Vistula, and in 1502 the townsmen were suspended from duty for transporting pottery and beer down the river. Timber floating developed, and in 1557 King Stefan Batory granted Bydgoszcz the right to collect one log from each threescore. But the most important merchandise floated down the Vistula was grain. Bydgoszcz was one of the largest grain markets in the Polish Commonwealth. Before 1530 royal salt storehouses had been located

Rzeczypospolitej. Przed 1530 r. zlokalizowano tu również królewskie składy soli, a w 1669 r. mieszczanie otrzymali prawo wyłączności na handel solą ruską. Dziesięć lat później przystąpiono do budowy warzelni, co składało się na tzw. żupę. W Bydgoszczy i okolicach znajdowało się wiele młynów (większość wodnych), był tartak, prochownia, cegielnia i papiernia. Dobrze rozwijało się także rzemiosło. Ciekawostką jest, że stosunkowo liczną grupę kupców w XVI w. stanowili Szkoci, Niemcy i Włosi. W XV-XVII w. zbudowano wiele obiektów, m.in. kościół parafialny pw. Św. Mikołaja i Marcina, ratusz miejski, kościół i klasztor Bernardynów, kościół i klasztor Klarysek, kościół Św. Trójcy oraz Jezuitów. Z tego okresu pochodzą prawdopodobnie kamienice okalające rynek i pierwsze szpitale, powstające najczęściej przy kościołach. Większość ówczesnych ulic posiadała już swoje nazwy, np. Długa, Grodzka, Pod Blankami, Mostowa, Wałowa.

Wcześniej, bo w 1523 r. zbudowano wodociągi. Podjął się tego mieszczanin bydgoski Walery z Bochni. Powstał wtedy urząd rurnika (dozorcy rur). Pierwsza łaźnia znajdowała się przy ul. Grodzkiej, wzmianki o niej pochodzą z 1541 r. Pierwszym łaziennikiem był Tomasz Plugawy. Należy wspomnieć, że z bydgoskich kręgów klasztornych pochodził Bartłomiej, twórca jednego z pierwszych słowników języka polskiego. Prace nad nim zakończył w 1523 r.

W pierwszej połowie XVII w. powstała pierwsza kronika miasta, napisana przez wójta Łochowskiego. Do świetniejszych należały też biblioteki klasztorne, poza tym biblioteka istniała w ratuszu, a i niektórzy mieszczanie posiadali własne zbiory. W XVII w. w klasztorze karmelitów i u jezuitów uczono muzyki. Gimnazjum w Bydgoszczy nie było, istniał założony przez jezuitów w 1639 r. konwikt. Początkowo z dwoma najniższymi klasami, a od 1649 r. były już dwie wyższe - retoryki i etyki, jednak najwyższych -

here, and in 1669 the townsmen obtained the exclusive right to deal in Russian salt. Ten years later work began on the construction of salt works. In Bydgoszcz and its vicinity many mills were in operation (mostly water mills), there was a sawmill, a gunpowder mill, a brickyard, and a paper mill. Local craft flourished, too. Interestingly, there was a large proportion of Scotts, Germans, and Italians among the merchants operating in Bydgoszcz. In the 15th and 16th century many buildings were erected, the Parish Church, the town hall, the Bernardine church and monastery, the Poor Clares church and monastery, the Trinity church, and the Jesuit church. The tenement houses surrounding the town square and the earliest hospitals date probably from the same period. Most of the streets had received their names, which they have retained until the present times, e.g. Długa, Grodzka, Pod Blankami, Mostowa, Wałowa.

Some time earlier, in 1523 waterworks had been built, the task had been undertaken by the townsman Walery of Bochnia. The first caretaker of the piping system was then appointed. The first public bath was situated in the Grodzka Street, it was first mentioned in 1541. The first bath master was Tomasz Plugawy. It is worthwhile noting that the author of one of the first dictionaries of Polish language came from a Bydgoszcz monastery. His name was Bartłomiej, and he completed his work in 1523.

In the first half of the 17th century the first chronicle of the city was written by the burgher leader Łochowski. Libraries in the local monasteries had impressive holdings, a library was also established in the town hall, and even some of the townsmen owned collections of books. Music was taught in the Carmelite and Jesuit monasteries. There was no gymnasium in Bydgoszcz, only a monastery school founded by the Jesuits in 1639. Initially, it only offered the lowest two classes, but in 1649, two higher classes were added, in

Rycina obrazująca oblężenie Bydgoszczy przez wojska szwedzkie

A drawing showing the siege of Bydgoszcz by the Swedish army

filozofii i teologii - nie było. Wielu bydgoszczan kształciło się w Akademii Krakowskiej, w XV i XVI w. 50 osób, z których 14 uzyskało bakalaureat, a dwóch magisterium na Wydziale Sztuk Wyzwolonych. Poczucie jedności narodowej kształtowało bractwo kurkowe, powstałe w 1495 r. Uczyło posługiwania się bronią, przygotowywało mieszczan do obrony przed wrogiem.

Powoli, nieuchronnie jednak miały nadejść czasy schyłkowe. Największa katastrofa w historii miasta miała miejsce w połowie XVII wieku podczas II wojny północnej. Bydgoszcz została zniszczona podczas najazdu Szwedów na Rzeczpospolitą. O miasto toczyły się ciężkie walki, kilkukrotnie przechodziło z rąk do rąk, skutkiem czego były ogromne straty.

Zrujnowano bezpowrotnie wiele budowli, przede wszystkim zamek oraz średniowieczne obwarowania miasta. W pierwszych dwóch dekadach XVIII w. Bydgoszcz miała najmniejsze zaludnienie w ciągu swoich dziejów. Miasta nie omijały klęski losowe i żywiołowe. Zaraza, pożar, epidemie febry i kataru sprawiły, że upadek miasta stał się faktem. Liczba mieszkańców spadła do 500. Zanikała również działalność wielu ważnych przedsiębiorstw, takich jak mennica czy żupa solna. Mieszczanie zajęli się uprawą roli. Obniżyła się aktywność rzemiosła, handlu i spławu. Bydgoszcz - do niedawna jedno z wiodących miast Rzeczypospolitej - straciła dotychczasowe znaczenie.

rhetoric and in ethics. But philosophy and theology, the highest classes, were not taught. Many of the Bydgoszcz townsmen received their education at the Academy of Cracow, altogether 50 over the course of the 15th and 16th century. 14 of them received a bachelor's degree, and two a master's degree at the Faculty of Liberated Arts. The marksmen's fraternity established in 1495 reinforced the sense of national unity. It taught citizens to use firearms, and trained them to defend the city from an enemy attack.

Yet the period of decline would come on slowly but inevitably. The worst disaster ever in the city's history occurred in the middle of the 17th century, during the Second Northern War. When the Swedish army invaded Poland, Bydgoszcz was destroyed. Hard battles were fought for the city, it was captured and recaptured several times, and in effect Bydgoszcz was heavily damaged.

Many buildings were ruined beyond repair, above all the castle and the medieval fortifications. In the first two decades of the 18th century the population of Bydgoszcz was at its lowest in the whole history of the city. It fell victim to plagues and natural disasters. Pestilence, fires, fever and catarrh epidemics, completed the downfall of the city. The population dropped to 500 inhabitants. Such important local businesses as the mint or the salt works slowly collapsed. The townsmen took to farming. Local trade and craft, as well as floating on the Vistula, declined..

Na długo przed I rozbiorem Bydgoszczą interesował się dwór pruski. Sytuacja skomplikowała się podczas walk konfederacji barskiej na pograniczu polsko-pruskim. Konfederaci zajęli Bydgoszcz jesienią 1768 r., mimo trybunału koronnego, który tutaj obradował. Dla Prusaków był to dobry pretekst do interwencji wojskowej. Latem 1772 r. zajęli północną Wielkopolskę i Kujawy, a jesienią podpisane zostały traktaty rozbiorowe. Bydgoszcz włączono do Prus. Rozpoczął się proces zniemczania miasta. Przystąpiono do rozbiórki ruin zamku starostów bydgoskich, kościół pod wezwaniem Św. Trójcy przeznaczono na magazyn, później na prochownię.

The Prussian court took interest in Bydgoszcz long before the First Partition. The situation of the city became precarious during the war waged by the Bar Confederation. Ignoring the fact that the Tribunal of the Crown was in session there, the Bar Confederates took over Bydgoszcz in autumn 1768. The Prussian authorities used it as a pretext to send their troops over there. By summer 1772 the Prussian had captured Kuyavia and the northern part of Great Poland. Bydgoszcz was annexed into Prussia. The process of Germanization began. The remains of the castle were dismantled, the Trinity church was converted into a warehouse, and finally into a gunpowder store.

Pod panowaniem Pruskim

UNDER THE PRUSSIAN RULE

Wiosną 1773 r. rozpoczęła się budowa kanału bydgoskiego, która trwała do 1774 r. - z ośmioma śluzami liczył on 26 km. W 1789 r. zakończono budowę trzyskrzydłowych, kilkupiętrowych spichlerzy zbożowych. Budowano wiele nowych domów, a było to możliwe dzięki korzystnym kredytom, jakie uzyskiwali osiedlający się tu Niemcy. Ponadto uczyniono Bydgoszcz stolicą tzw. obwodu nadnoteckiego (Netzegau) i osadzono tu garnizon wojskowy. Powoli żywioł niemiecki zaczynał dominować. Powstawały manufaktury, np. rafineria cukru trzcinowego, odlewnie i kuźnie, farbiarnia, papiernia, drukarnia Grünauera, apteka „Pod Złotym Orłem" na Starym Rynku; byłe kolegium jezuickie przekształcono w gimnazjum.

W czasie panowania pruskiego miały miejsce dwa krótkie okresy niepodległości Bydgoszczy. Pierwszy związany był z Insurekcją

The construction of the Bydgoszcz Canal began in spring 1773, and it was completed in 1774. Including eight locks, the canal was 26-kilometers long. By 1789 the work on granaries had been completed. Many new buildings were erected, which was possible due to loans on preferential terms available to German, who were coming to Bydgoszcz. Bydgoszcz had been made the capital of the Netze region and a garrison was stationed in the city. Germans became dominant in the city. Numerous manufactories were put into operation, a cane sugar refinery, a dyeworks, foundries and smithies, a papermill, the Grunauer print shop, the apothecary "Under the Eagle" in the Old Town Square, the former Jesuit College was transformed into a school.

During the Prussian rule Bydgoszcz enjoyed two brief periods of independence. The first one was connected with the Kościuszko

Kościuszkowską, a drugi z powstaniem Księstwa Warszawskiego. Po bitwie pod Szczekocinami, rozpoczął się marsz insurgentów na Bydgoszcz. W październiku 1794 r. miasto zostało szturmem zdobyte i wyzwolone przez gen. Jana Henryka Dąbrowskiego, który zaskarbił sobie dobrą pamięć, wręcz uwielbienie wśród bydgoszczan.

W czasie 2-15 października 1794 r. (tzw. „13 Dni") w Bydgoszczy zawieszono działalność pruskich urzędów, zniknęły czarne orły, a Józef Wybicki wydał odezwę do mieszkańców i zaprzysiągł ich na wierność Polsce. Ludność i kościoły ofiarowały powstańcom wiele pieniędzy i srebra, wzrosło poczucie patriotyzmu i solidarności narodowej.

Jesienią 1806 r., kiedy Prusy przegrały z Francją napoleońską, do Bydgoszczy przybyła grupa oficerów francuskich, aby przygotować kwatery dla nadciągającej armii. Niechęć, jaką okazywali bydgoszczanom, nie sprzyjała nastrojom pronapoleońskim. Mimo to, w grudniu 1806 r. proklamowano akt przystąpienia do powstania w Wielkopolsce i powołano pospolite ruszenie. W styczniu 1807 r. znów wkroczył J.H.Dąbrowski, a 19 lutego Bydgoszcz została włączona do Księstwa Warszawskiego i stała się jednym z większych ośrodków administracyjnych. W tych latach liczyła ok. 4700 mieszkańców. Zlokalizowano w mieście komorę celną, dwa magazyny solne, stworzono urząd pocztowy i więzienie. Odbywały się jarmarki i targi. Utworzono szkołę z językiem polskim jako wykładowym, szkołę elementarną i kilka prywatnych. Od 1808 r. zaczął ukazywać się „Dziennik Doniesień Rządowych i Prywatnych Departamentu Bydgoskiego", w 1810 r. „Gazeta Bydgoska", a w 1811 r. „Dziennik Tygodniowy Departamentu Bydgoskiego". Działały trzy teatry zawodowe i wiele grup amatorskich. Wystawiano sztuki Bogusławskiego i Schillera. Ten stan uniesienia nie trwał jednak długo. Klęska Napoleona w 1812 roku oznaczała koniec Księstwa. 16 stycznia 1813 r. ostatni Francuzi opuścili miasto, a ich miejsce zajęli Rosjanie, którzy od 21 stycznia zaczęli okupację trwającą do 1815 r., kiedy to Bydgoszcz - po Kongresie Wiedeńskim - wróciła w ręce Prus.

Uprising, and the second one with the creation of Duchy of Warsaw. Following the battle of Szczekociny the Kościuszko troops marched toward Bydgoszcz. In October 1794 the city was taken by storm and liberated by General Jan Henryk Dąbrowski, who earned gratitude, indeed veneration among the Polish inhabitants of Bydgoszcz.

From October 2 to 15, 1794 (the "Thirteen Days") work in the Prussian offices in Bydgoszcz was suspended, the black eagles were removed. Józef Wybicki issued an appeal to the citizens, who took their public oath of allegiance to Poland. The people and the churches donated money and silver to the cause of independence, the sense of patriotism and national solidarity was on the rise.

In autumn 1806, when Prussia had been defeated by the Napoleonic army, a party of French officers arrived in Bydgoszcz to secure quarters for the approaching troops. Their attitude toward the townsmen was rather unfriendly, which did not foster pro-Napoleonic feeling among the population. Nevertheless, in December 1806 the declaration of joining the uprising in Great Poland was proclaimed and a levy in mass was ordained. In January 1807 General Dąbrowski moved into Bydgoszcz for the second time, and on February 19 the city was incorporated into Duchy of Warsaw. At the time the population of Bydgoszcz was about 4700. A customs house was located in the city, and two salt stores. A post office and a prison were set up. Fairs were organized. A school was established in which Polish was the language of instruction. In 1808 the first issue of the "Journal of Official and Private News for the Department of Bydgoszcz" came out, followed in 1810 by the "Bydgoszcz Gazette", and in 1811 by the "Bydgoszcz Department Weekly". There were three professional theaters in operation and many amateur troupes. Plays by Bogusławski and Schiller were staged. Unfortunately, this elated condition did not last long. The defeat of Napoleon in 1812 brought an end to Duchy of Warsaw. The French troops had left Bydgoszcz by January 16, 1813, and the Russians marched, who occupied the city till 1815, when under the terms of the Congress of Vienna, Bydgoszcz was returned to Prussia.

Śluza na kanale bydgoskim

A lock on the Bydgoszcz Canal

Widok zachodniej pierzei Starego Rynku w 1813 roku

A view of the western frontage of the Old Town Square in 1813

Miasto stało się częścią Wielkiego Księstwa Poznańskiego i stolicą jednego z dwóch obwodów regencyjnych tego nowego tworu. Liczba mieszkańców wynosiła wówczas ok. 6000, a procentowy udział Polaków malał; po 1852 było ich ok. 26% ogółu. Polityka pruska zmierzała do wzmocnienia niemczyzny i ograniczenia wpływów i aspiracji narodowowyzwoleńczych Polaków. Germanizacja objęła wszystkie dziedziny życia: administrację, szkolnictwo (j.polskiego zaprzestano uczyć w 1829 r.); rozbierano zabytki budownictwa - całkowicie zlikwidowano ratusz, kościoły Karmelitów, Bernardynów, Klarysek, Jezuitów, Św. Trójcy, szpital Św. Ducha i przytułek Św. Stanisława, a także klasztory, które były jednym z ważniejszych elementów kultury i potencjału intelektualnego. W 1816 r. rozwiązano zakon karmelitów, zamieniając kościół na teatr miejski, w 1829 r. w klasztorze bernardynów ulokowano ewangelickie seminarium nauczycielskie, a kościół oddano gminie ewangelickiej. Objawy solidaryzowania się Niemców z Polakami były bezwzględnie zwalczane, czego przykładem był burmistrz Ernst E. Peterson, który musiał złożyć urząd. Mimo to bydgoszczanie zaznaczyli swój udział w Powstaniu Listopadowym. Miasto było ważnym punktem transportu broni

The city became a part of Great Duchy of Posen, and the capital of one of the two Prussian Regencies. The population at that time was about 6000. The percentage share of Polish people was on the decrease, and reached 26% after 1852. The Prussian policy aimed at strengthening the German element and suppressing the influence of Poles and their national aspirations. All the areas of public life were subject to Germanization: administration, education (teaching of the Polish language was stopped in 1829); architectural monuments were dismantled, e. g. the town hall. The churches were closed: the Carmelite church, the Bernardine church, the Poor Clares church, the Jesuit church, as well as the Holy Ghost hospital, the St. Stanislaus poorhouse, and the monasteries, which had significantly contributed to the cultural and intellectual life of the city. The Carmelite Order was dissolved in 1816, and the Carmelite church was converted into a municipal theater, in 1829 the Bernardine monastery became the seat of a teacher training college. Any signs of pro-Polish sympathies on the part of German townsmen were promptly eradicated (mayor Ernst Peterson, was forced to resign from the office). Nevertheless, the Polish population of

Fragment Starego Rynku z nieistniejącm kościołem św. Ignacego Loyoli, około 1906 roku

A part of the Old Town Square with the Jesuit Church of Saint Ignatius of Loyola (not in existence anymore) around 1906

zakupionej w Europie Zachodniej, a po upadku powstania przeszła przez Bydgoszcz fala uchodźców. W latach czterdziestych XIX w. Bydgoszcz stała się ośrodkiem ruchu narodowego, którego centrum stanowiło Stowarzyszenie Kasyno Polskie. Niestety spisek odkryto i wiosną 1846 r. aresztowano przywódców. Czujność Prusaków wzmogła się. Kiedy nastały w 1848 r. dni Wiosny Ludów, Komitet Narodowy w Bydgoszczy nie miał żadnych możliwości działania. Antagonizmy narodowościowe zaostrzyły się. Prześladowanie polskości na chwilę przerwało powstanie styczniowe. Już latem 1861 r. odbywały się manifestacje religijno-patriotyczne, a zimą 1862 r. odbyła się tzw. „konspiracyjna narada". Bydgoszcz stała się ważnym węzłem komunikacyjnym powstania. Posiadała połączenia kolejowe z Poznaniem, Szczecinem, Berlinem, Gdańskiem, Górnym Śląskiem,

Bydgoszcz supported the November uprising. The city was a major hub for transporting weapons purchased in Western Europe, and following the failure of the uprising a great number of refugees passed through Bydgoszcz. In 1840s Bydgoszcz was a center of liberation movement, led by Polish Officers Mess Society. Unfortunately, the plot was discovered and in 1846 the leaders were arrested. The Prussian authorities became ever more vigilant. During the period of the People's Spring in 1848 the National Committee in Bydgoszcz was effectively prevented from any form of activity. The ethnic antagonism escalated. The outbreak of the January uprising put an end, temporarily, to the persecution of the Polish population in Bydgoszcz. In 1861 religious-political demonstrations were organized in Bydgoszcz. The city became a major transporta-

Plac teatralny około 1915 roku.

A view of the Theater Square, circa 1916.

Królewcem, Petersburgiem i Warszawą. Nadal istotne znaczenie miał szlak wodny, którym przerzucano broń dla powstańców.

W 1871 r. Wielkie Księstwo Poznańskie włączono do Cesarstwa Niemieckiego. Rozpoczął się „Kulturkampf" Bismarcka. W 1877 r. zlikwidowano w Bydgoszczy zakon sióstr miłosierdzia, przystąpiono do likwidacji resztek języka polskiego, zakazano młodzieży gimnazjum uczęszczania na nabożeństwa do kościoła farnego, w którym głoszono kazania po polsku. Rozpoczęto germanizację imion, nazwisk i nazw miejscowych, a w 1885 r. przeprowadzono masowe wydalenie Polaków z zaboru pruskiego, tzw. rugi pruskie.

Nawet w tym najgorszym dla miasta okresie powstawały organizacje mające na celu szerzenie oświaty i kultury narodowej:

tion hub for the uprising, because of its railway connections. The waterway also played an important role in shipping arms.

In 1871 Grand Duchy of Posen was incorporated into the German Empire. The period of "Kulturkampf" supported by Bismarck began. In 1877 the order of the Sisters of God's Mercy was dissolved. The remaining signs of the presence of the Polish language were systematically eliminated. Polish were forbidden to attend services delivered in Polish. The process of Germanizing Christian names, surnames, as well as local names began, and in 1885 a massive expulsion of Poles from the Prussian partition was carried out.

Despite it new Polish organizations sprang up in Bydgoszcz, whose aim was to propagate Polish culture and promote education:

Kościół klarysek bez chełmu w 1899 roku

The Poor Clares Church without a cupola in 1899

Towarzystwo Przemysłowe, Towarzystwo Gimnastyczne „Sokół", Towarzystwo Śpiewu „Halka".

Zaniepokojeni odpływem ludności niemieckiej i możliwością repolonizacji miasta Niemcy w latach 1890-94 zwiększyli wysiłki germanizacyjne i rzucili hasło tzw. „Hebungspolitik", czyli podnoszenia poziomu gospodarczo-kulturalnego miasta. Najważniejszą placówką kulturalną był Teatr Miejski, który w 1890 r. spłonął i w ciągu sześciu lat został odbudowany, widownia miała 800 miejsc. Był wówczas najbogatszym teatrem w Rzeszy, imponował też wysokim poziomem artystycznym. W 1903 r. założono Bibliotekę Miejską, w 1906 r. Bydgoszcz otrzymała Instytut Rolniczy im. Cesarza Wilhelma, w 1911 r. Szkołę Rzemiosł i Przemysłu Artystycznego. Budowano też kościoły dla ludności niemieckiej. Powstawały liczne organizacje pruskie, np. w 1894 r. Związek Wszechniemiecki. Wrogie nastroje podsycała Hakata, która m.in. bojkotowała polski handel i rzemiosło. Bydgoszczanie bronili się dość energicznie, poprzez zakładanie polskich banków - pierwszy powstał w 1895 r. W 1903 r. ruszyła Spółka Budowlana, a w 1906 r. dr Emil Warmiński zakupił budynek za pieniądze zebrane od polskich bydgoszczan

Industrial Society, Polish Gymnastic Society "Sokół" ("Falcon"), Singing Society "Halka".

The authorities, worried by the migration of Germans from Bydgoszcz, doubled their efforts at Germanization and initiated the so-called "Hebungspolitik", the campaign to raise the economic and cultural standing of the city. The leading cultural institution was the Municipal Theater, which had burned down in 1890, but it was rebuilt within the next six years. It was the most lucrative theater in the Reich, and offered performances at a high artistic level. In 1903 the Municipal Library was founded, in 1906 Bydgoszcz became the host of the Kaiser Wilhelm Agricultural Institute, and in 1911, also of the Craft and Applied Arts School. Churches for the German populations were erected. Numerous Prussian nationalist organizations came into being, among them the Pan-German League. Hostile feelings were aggravated by the actions of German Eastern Marches Society. The Poles put up a fierce defense, by setting up Polish banks – the first one was opened in 1895. In 1905 the Construction Company began its operations, and in 1906 Doctor Emil Warmiński bought a building with the funds raised by Poles living in Bydgoszcz and

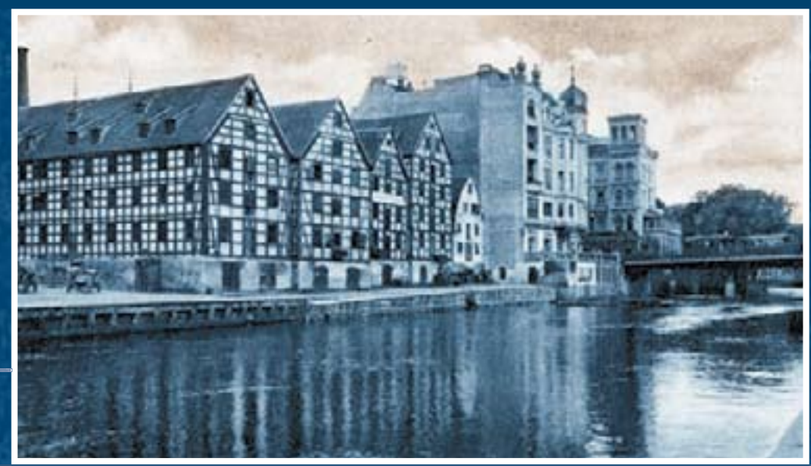

Widok na Brdę, w tle nieistniejąca dziś kamienica Jachmanna,1911 rok

A view on the Brda, to the right, the Jachmann tenement house (not in existence anymore), 1911

i otworzył tam Dom Polski. Najbardziej radykalną formą protestu był strajk polskich dzieci, który wybuchł w bydgoskich szkołach elementarnych jesienią 1906 r. W 1911 r. powstała Księgarnia Polska, a prasa bydgoska odżyła już w 1898 r.

1 sierpnia 1914 r. wybuchła I wojna światowa, ale już w lipcu ogłoszono w Bydgoszczy mobilizację. 2 sierpnia ukrócono swobody polityczne, dokonywano rewizji w domach polskich działaczy, a 8 września zakazano zebrań i ograniczono korzystanie z kolei. Dom Polski oddano na lazaret dla żołnierzy niemieckich, a „Dziennik Bydgoski" poddano ostrej cenzurze. W 1917 r. wszystkie produkty żywnościowe były już na kartki. W latach 1917-18 na osobę przypadał jeden kg ziemniaków tygodniowo, 100 gram mięsa i dwa jajka na trzy tygodnie. Brakowało podstawowych artykułów. W 1917 r. doszło do demonstracji głodowej kobiet.

Latem 1918 r. ludzi dziesiątkowała grypa „hiszpanka". Klęska Rzeszy była blisko, wzmogła się więc aktywność niemieckich nacjonalistów, którzy 26 maja 1918 r. zorganizowali „Dzień Niemiecki" - protestowano przeciw rezygnacji z „niemieckiego Wschodu".

16 listopada 1918 r. utworzyła się Polska Rada Ludowa na miasto Bydgoszcz i okolice, na której czele stanął dr Jan Biziel.

Opanowanie przez Polaków Poznania, w którym powstanie wybuchło w grudniu 1918 r. czyniło z Bydgoszczy główny niemiecki ośrodek polityczny i administracyjny. Sytuacja ludności polskiej pogorszyła się, urządzano łapanki na dworcu bydgoskim, aresztowano na ulicach, znęcano się nad powstańcami w niewoli. Mimo to organizowano przerzut ochotników z zaboru pruskiego, pomagano internowanym, prowadzono działalność wywiadowczą. 7 maja 1919 r., kiedy Niemcom wręczono projekt traktatu pokojowego, w którym Bydgoszcz przypadała Polsce, doszło do antypolskiej nagonki.

18 czerwca 1919 r., kiedy w Wersalu zawarto pokój - Bydgoszcz wróciła do Macierzy, 19 stycznia 1920 r., burmistrz niemiecki Hugo Wolf przekazał oficjalnie klucze do miasta Janowi Maciaszkowi - pierwszemu polskiemu prezydentowi miasta.

established there the Polish House. The most radical form of protest was a strike of Polish children in the local elementary schools in autumn 1906. The Polish Bookshop opened in 1911, while the Polish press in Bydgoszcz had been reactivated much earlier, in 1898.

World War I broke out on August 1, 1914, but general mobilization was proclaimed in Bydgoszcz already in July. On August 2 the political liberties were curtailed, houses of Polish activists were searched. The Polish House was taken over and converted into a field hospital for German soldiers. The Polish Bydgoszcz Daily was heavily censored. By 1917 all food products had been rationed. In 1917 and 1918 one person was entitled to one kilogram of potatoes per week, 100 grams of meat and 2 eggs per three weeks. Basic supplies were unavailable. In 1917 a crowd of hungry women protested in the streets.

The population had been decimated by the Spanish influenza epidemics, raging in the summer of 1918. The doom of the Reich was near, so German nationalists intensified their activities. On May 26, 1918, they organized the "German Day", protesting against the withdrawal from the "German East".

On November 16, 1918, the Polish People's Council was formed, for Bydgoszcz county. It was headed by Doctor Jan Biziel.

As a result of the uprising initiated in December 1918, Poznań had been taken over by the Poles, which made Bydgoszcz the main German political and administrative center in the region. The situation of Poles in Bydgoszcz deteriorated, they were rounded up in the railway stations, arrested in the streets. Polish insurgents captured by Germans were tortured. On May 7, 1919, when Germany was presented with the draft of a peace treaty, under the terms of which Bydgoszcz was returned to Poland, a violent anti-Polish demonstration took place.

On June 18, when the peace treaty was signed in Versailles, Bydgoszcz rejoined the motherland. On January 19, 1920, the German mayor Hugo Wolf officially presented Jan Maciaszek, the first Polish president of Bydgoszcz, with the keys to the city.

Widok mostu Gdańskiego
z Teatrem Miejskim
i kamienicami przy placu Teatralnym

A view of the Gdańsk Bridge with
the Munipical Theater
and the nearby tenement houses

Marszałek Józef Piłsudski podczas
wizyty w Bydoszczy
dnia 6 lipca 1921 roku

Marshall Piłsudski visiting Bydgoszcz
on July 6, 1921

DWUDZIESTOLECIE międzywojenne
THE INTER-WAR PERIOD

Bydgoszcz została włączona do województwa poznańskiego a 1 kwietnia 1938 r. stała się częścią woj. pomorskiego ze stolicą w Toruniu. Wraz z odzyskaniem niepodległości odsetek ludności polskiej szybko wzrastał i pod koniec 1920 r. stanowił już 62%. Nadal jednak Bydgoszcz była jednym z głównych ośrodków mniejszości niemieckiej. Istniały tu liczne organizacje, skupione z czasem w jedną - Zjednoczenie Niemieckie w Sejmie i Senacie. Organizacja ta kierowała wszystkimi dziedzinami życia mniejszości, prowadziła też działalność antypolską. Na jedenaście wychodzących tytułów prasowych, sześć było niemieckich, m.in. „Deutsche Rundschau in Polen". W 1922 r. utworzono Towarzystwo Sceny Niemieckiej i Teatr Deutsche Bühne, który reprezentował wysoki poziom artystyczny, powstało też Konserwatorium Muzyczne. Działania te sprzyjały integracji mniejszości i były wspomagane finansowo przez utworzoną specjalnie Fundację Niemiecką.

Zaraz po wyzwoleniu rozpoczęło się przejmowanie władzy i instytucji kulturalnych w mieście przez Polaków. Inauguracją polskiego sezonu teatralnego 1920-21 w Bydgoszczy było wystawienie „Dziadów" Mickiewicza w sali Patzera przy ul. Św. Trójcy, zaprezentowano też „Kościuszkę pod Racławicami" Anczyca.

Bydgoszcz was incorporated into the Poznań Voivodeship, but on April 1, 1938, it became a part of the Pomeranian Voivodeship, whose capital was Toruń. After Bydgoszcz had been reintegrated into the newly restored Poland, the percentage of Poles in the population was on the rise, and by the end of 1920 it was as much as 62%. Bydgoszcz remained one of the major centers of the German minority. Numerous organizations were in existence, which finally coalesced into one – German Union in Sejm and Senat. This association managed all affairs of the German; it also carried out anti-Polish activities. Out of the eleven published newspapers, six were German, including "Deutsche Rundschau in Polen". In 1922 German Stage Association was formed, and the German theater "Deutsche Buhne," presenting high quality productions. A Music Conservatory was founded, too. Such actions helped integrate the German population of the city, and they were supported by German Foundation, specially established for this purpose.

Once Bydgoszcz had been liberated from the German rule, the process of taking over the offices and the cultural institutions in the city began. The Polish theatrical season 1920-1921 in Bydgoszcz was inaugurated with the performance of the play "Dziady" by Mickiewicz in Patzer Etablissement at Św. Trójcy Street, "Kościuszko

Dyrekcję teatru sprawowała Wanda Siemaszkowa, która założyła też szkołę dramatyczną oraz Dom Artysty. W Bydgoszczy występowali m.in. L. Solski, I. Solska, M. Ćwiklińska, S. Jaracz, J. Osterwa, H. Ordonówna, K. Junosza-Stępowski. Prowadzeniem imprez kulturalnych zajmowała się również Biblioteka. Do ważniejszych placówek należało Muzeum Miejskie. Szczególnie za prezydentury Leona Barciszewskiego koncentrowało się tam życie artystyczne, od 1936 r. organizowano tzw. „Salony Bydgoskie". Przełomowym wydarzeniem było przekazanie ponad 500 obrazów i grafik Leona Wyczółkowskiego.

Najznakomitszą osobistością życia literackiego był Adam Grzymała-Siedlecki, poza nim malarz Marian Turwid. Od 1931 r. Wydawano czasopismo literackie „Wici Wielkopolskie" Turwida, największą gazetą codzienną był „Dziennik Bydgoski" i jego dodatki. Ukazywały się także „Kurier Bydgoski", „Kurier Pomorski" i „Echo Zachodnie". Najlepszym pismem kulturalnym był kwartalnik „Przegląd Bydgoski". Warto też wspomnieć o powstających licznie chórach, wśród nich prym wiodło kolejarskie „Hasło". Następowała repolonizacja przemysłu i handlu, wykupywano go z rąk niemieckich. W momencie rozbudowy

at the battle of Racławice" by Anczyc was also staged. The director of the Polish theater was Wanda Siemaszko, who founded an acting school, and the Artists' House. Such renowned actors as L. Solski, I. Solska, M. Ćwiklińska, S. Jaracz, J. Osterwa, H. Ordonówna, K. Junosza- Stępowski appeared on the Bydgoszcz stage. Also the Library took an active part in organizing cultural events. The Municipal Museum was one of the leading institutions in Bydgoszcz, becoming a focal point for artistic life especially during the presidency of Leon Barciszewski; since 1936 painting exhibitions were organized there nicknamed "Bydgoszcz Salons". The turning point was the donation of more than 500 paintings and drawings by Leon Wyczółkowski to the museum.

The brightest star on the Bydgoszcz literary scene was Adam Grzymała-Siedlecki, another local luminary was the painter Marian Turwid. Turwid edited the literary journal "Wici Wielkopolskie", the daily with the largest circulation was "Dziennik Bydgoski" "Bydgoszcz Daily") with supplements. Other titles were "Kurier Bydgoski", "Kurier Pomorski" and "Echo Zachodnie". The quarterly "Przegląd Bydgoski" ("Bydgoszcz Review") was the top cultural journal in the region. One should also mention the

Targowisko na Starym Rynku, lata trzydzieste

A fair in the Old Town Square, 1930s

Dworzec kolejowy, lata trzydzieste

The main railway station, 1930s

Gdyni zyskało na znaczeniu korzystne położenie Bydgoszczy, jako węzła żeglugi śródlądowej. To tędy przebiegał szlak komunikacyjny znad Bałtyku do środkowej i południowej Polski.

Najlepiej rozwinięte gałęzie ówczesnego przemysłu to: przemysł metalowy (Warsztaty Kolejowe, Fabryka Rowerów Tornowa, liczne fabryki maszyn), spożywczy (gł. młynarstwo, Browar Bydgoski, Rzeźnia Miejska), chemiczny (fabryka płyt fotograficznych „Alfa", fabryka proszków do prania „Persil", Zakłady Kauczukowe), elektrotechniczny („Kabel Polski"). Pomyślny rozwój przemysłu trwał do 1928 r. W kolejnych latach Bydgoszczy nie ominął jednak ogólnoswiatowy kryzys, dopiero w przededniu II wojny światowej nastąpiło ożywienie. Zbyt późno.

emergence of amateur choirs, among which the leading one was the Railway Men's Choir "Hasło". Local industry and trade were recovered by Polish-owned enterprises, German businesses were bought out. With the development of Gdynia, the advantageous location of Bydgoszcz as a hub of inland navigation acquired a strategic importance. The transport route from the Baltic Sea to the central and southern Poland passed through the city.

The prosperous branches of industry included metallurgical industry (Railway Works, the Tornow Bicycle Factory, numerous machine factories), food processing (mills, Bydgoszcz Brewery, the Municipal Slaughterhouse), chemical industry (the photographic plates factory "Alfa", the detergent factory "Persil", Rubber Works), electrotechnical industry ("Polish Cable Works"). The industry developed vigorously up to the year 1928. After the world-wide crisis, the economy did not recover until the eve of the outbreak of World War II. Too late, alas.

Prezydent Leon Barciszewski

Pierwsza Rada Miejska w Bydgoszczy, 1921 rok

The first session of the Polish town council in Bydgoszcz, 1921

WOJNA i OKUPACJA niemiecka

WORLD WAR TWO AND THE GERMAN OCCUPATION

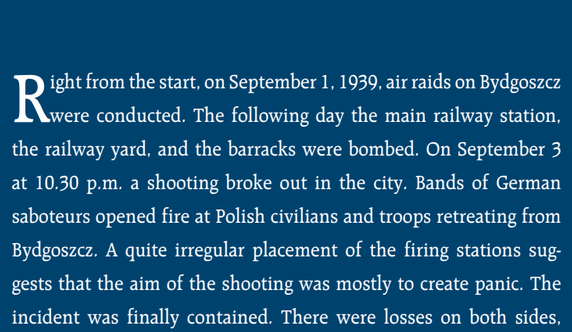

Już 1 września miało miejsce kilka nalotów na Bydgoszcz. Następnego dnia zbombardowano Dworzec Główny PKP, składnicę kolejową i koszary. 3 września ok. 10.30 w mieście wybuchła strzelanina. Grupy dywersantów niemieckich otworzyły ogień do ludności cywilnej i wojska, wycofujących się z Bydgoszczy. Dość chaotyczne ułożenie punktów ogniowych świadczy o tym, że głównym celem było wywołanie paniki. Sytuację udało się opanować. Zginęło ok. 160 dywersantów, a po stronie polskiej ok. 300 żołnierzy, harcerzy, osób cywilnych, kobiet i dzieci. Zdarzenia wrześniowe posłużyły propagandzie goebbelsowskiej do stworzenia mitu „bydgoskiej krwawej niedzieli", podczas której, rzekomo, Polacy dokonywać mieli morderstw na ludności niemieckiej. Liczbę ofiar wśród Niemców oceniono na ponad 1000 osób, zatajając oczywiście fakt, że to właśnie oni wywołali zamieszki. Miało to służyć jako pretekst do akcji odwetowej, w wyniku której zginęło kilkadziesiąt tysięcy bydgoszczan. Plan hitlerowców był taki: fizyczna likwidacja inteligencji i duchowieństwa, zniemczenie i wysiedlenie pozostałych polskich mieszkańców Bydgoszczy.

Dla realizacji pierwszego utworzono specjalne grupy zaopatrzone w listy z nazwiskami Polaków szczególnie niebezpiecznych. Od 5.09.1939 r. przeprowadzano każdego dnia obławy i masowe rozstrzeliwania. Zginęło wtedy ok. 400 osób, a uwięziono 1400. Egzekucje odbywały się na Starym Rynku, stadionie „Polonii", przy ul. Wały Jagiellońskie, w Fordonie („Dolina Śmierci"), Smukale i Tryszczynie. 11 września 1939 r. został stracony wraz z synem, po wymyślnych szykanach, prezydent miasta Leon Barciszewski. Zbrodniom usiłowano nadać charakter prawny, stworzono tzw. Sąd Specjalny, głównie do rozpatrywania spraw o wypadki z 3 września; do 1 lipca 1940 r. wydał on 202 wyroki śmierci. Straty ludności polskiej w Bydgoszczy w latach 1939-45 były olbrzymie, wynosiły ponad 36 tysięcy ofiar. Polaków wpisywanio na niemiecką listę narodową (Volksliste), przeważnie przymusowo.

Niemcy inwestowali głównie w przemysł zbrojeniowy. W pobliżu miasta powstała potężna fabryka nitrogliceryny „DAG Fabrik Bromberg", w której przymusowo pracowało tysiące bydgoszczan. Zatrudnieni tam Polacy prowadzili sabotaż na zlecenie organizacji konspiracyjnych, takich jak: „Grunwald", „Rota", Komenda Obrońców Polski i największej - Związku Walki Zbrojnej. Losy ich często kończyły się tragicznie. W Bydgoszczy w okresie okupacji działały też Szare Szeregi.

Bydgoszczanie mają swój udział w zwycięstwie nad wojskami niemieckimi, przykładem jest tu Marian Rejewski, który znacznie przyczynił się do złamania kodu „Enigmy".

24 stycznia 1945 roku wkroczyły do Bydgoszczy wojska radzieckie i polskie. Miasto nie było wprawdzie bardzo zniszczone, ale rozebrano doszczętnie kościół jezuicki na Starym Rynku, spalony był Teatr Bydgoski przy Placu Teatralnym oraz zburzono piękną Synagogę, pochodzącą z 1884 r.

Right from the start, on September 1, 1939, air raids on Bydgoszcz were conducted. The following day the main railway station, the railway yard, and the barracks were bombed. On September 3 at 10.30 p.m. a shooting broke out in the city. Bands of German saboteurs opened fire at Polish civilians and troops retreating from Bydgoszcz. A quite irregular placement of the firing stations suggests that the aim of the shooting was mostly to create panic. The incident was finally contained. There were losses on both sides, about 160 German saboteurs were killed, and the body count on the Polish side was about 300, including civilians. Goebbels' Propaganda Ministry fabricated the story of "Bydgoszcz Bloody Sunday", in the course of which the Poles purportedly massacred the German population of the city. The German casualties were estimated at 1000, and the fact that it was German insurgents who had instigated the incident was kept secret. This was used a pretext for a bloody retaliation, as a result of which several dozen thousand Poles were executed. The German plan involved the physical elimination of the Polish intelligentsia and clergy, and the Germanization and relocation of the remaining Polish population of Bydgoszcz.

In order to accomplish the first task, special units were formed and provided with lists of Poles deemed especially dangerous for the Reich. From September 5, 1939, manhunts were carried out daily in the streets, followed by massive executions, which took place in the Old Town Square, at the "Polonia" stadium, at Wały Jagiellońska Street, in the "Death Valley" in Fordon, also in Smukała, and Tryszczyn. 400 civilians were shot, 1400 were imprisoned. Leon Barciszewski, President of Bydgoszcz, was first tortured and then killed, together with his son, on September 11, 1939. The German authorities attempted to provide those crimes with some legal basis. A special court was established, mostly to examine the events of the "Bloody Sunday". By July 1940 the court had passed 202 death sentences. In the years 1939-1945 the Polish population of Bydgoszcz suffered great losses, more than 36 thousand people were killed. Poles was registering in the German People's List, often against their will.

The Reich invested heavily in the local arms industry. A huge nitroglycerin factory, "DAG Fabrik Bromberg", was founded just outside the city limits. Thousands of Poles from Bydgoszcz were forced to work there. Polish workers committed acts of sabotage in the factory, by the order of Polish underground formations such as "Grunwald", "Rota", Command of Poland's Defenders, and the largest one – Union of Armed Struggle. Their fate was often tragic. During the Nazi occupation the "Grey Ranks" were active in Bydgoszcz, too.

The city had its part in the victory over the German army – Bydgoszcz-born Marian Rejewski significantly contributed to the cracking of the „Enigma" cipher.

On January 24, 1945, the Russian and Polish troops took over the city. Bydgoszcz had not been heavily damaged during the war, but the Jesuit church in the Old Town was completely demolished, the beautiful synagogue, from 1884, vanished, blown up at the beginning of the war, and the Municipal Theater burned down quite recently.

Okupanci zajęli miasto 5 września 1939 roku

The occupants take over the city on September 5, 1939

Zburzony kościół na Starym Rynku, marzec 1940 rok

The demolished church in the Old Town Square, March 1940

Widok na ulicę Mostową, lata 60-te

A view on the Mostowa Street, 1960s

Rondo Toruńskie lata 70-te

The „Toruńskie" roundabout, 1970s

PO WOJNIE

AFTER THE WAR

Bydgoszcz stała się stolicą województwa. W latach 1945-75 nastąpił znaczny rozwój terytorialny. Przyłączono Opławiec, Prądy, Łęgnowo (1954), Osową Górę (1959), Fordon (1973) - obszar Bydgoszczy zwiększył się z 6.638 ha do 12.458 ha. Szybko wzrastała liczba ludności, w 1945 było 135.525 mieszkańców, w 1975 ponad 322 tys. Nastąpił silny rozwój przemysłu, głównie maszynowego, drzewnego, metalowego, elektrotechnicznego, garbarskiego, skórzanego, włókienniczego a także konfekcyjnego, spożywczego, papierniczego, gumowego, radiowego i telekomunikacyjnego.

Już w październiku 1949 r. oddano do użytku nowo wybudowany Teatr Miejski (obecnie Teatr Polski) wg projektu Alfonsa Licznerskiego. W 1961 r. powstał Teatr Kameralny. Orkiestrę symfoniczną pod dyrekcją Arnolda Rezlera utworzono już w 1945 r., a w listopadzie 1958 r. otwarto Filharmonię Pomorską, znaną w Europie z doskonałej akustyki. Od 1959 r. działa Capella Bydgostiensis. Operę i operetkę powołano do życia w 1956 r. Zaraz po wojnie zaczęła pracę największa w Bydgoszczy Wojewódzka Biblioteka Publiczna. W 1945 r. powstało Liceum Sztuk Plastycznych, później Biuro Wystaw Artystycznych i Mały Salon Sztuki, a w 1946 r. Muzeum Okręgowe przyjęło imię Leona Wyczółkowskiego. W 1964 r. otwarto pierwszą wystawę w odrestaurowanych spichrzach. Pierwszą szkołą średnią w wyzwolonej Bydgoszczy było I Gimnazjum

Bydgoszcz became the capital of the newly established Bydgoszcz Voivode-ship. In the years 1945-1975 the city expanded territorially, incorporating Opławiec, Prądy, Łęgnowo (1954), Osowa Góra (1959), and Fordon (1973). Its area increased from 6.638 ha to 12.458 ha. The population grew, from 135 525 in 1945 to more than 322 thousand in 1975. The period saw the rapid development of industry, mainly the machine, wood, metallurgic, electrotechnical, tanning, leather, textile, garment, food, paper, rubber, and telecommunications industry.

The newly constructed Municipal Theater, designed by Alfons Licznerski, was opened for the public in October 1949. In 1961 the Chamber Theater was built. A symphony orchestra under the direction of Arnold Rezler was formed in 1945, and in November 1958 the construction of the Pomeranian Philharmonic Hall was completed. The chamber orchestra Capella Bydgostiensis has been active since 1959. The Bydgoszcz Opera company was established in 1956. The Voivodeship Library in Bydgoszcz, the largest one in Poland, began its operation right after the war. In 1945 a State School of Art was formed, then the Office for Artistic Exhibitions, and the Little Arts Salon. In 1946 the District Museum was named after Leon Wyczółkowski. The first exhibition in the renovated granaries was opened in 1964. The first secondary school established

koedukacyjne i Liceum Humanistyczne. W roku szkolnym 1948-49 było już 6 szkół średnich. W latach 1962-70 rozwinęło się szkolnictwo zawodowe, powstał wtedy m.in. Zespół Szkół Zawodowych im. J. Gagarina i Technikum Elektroniczne. W 1964 r. otwarto Wyższą Szkołę Inżynierską, w 1974 r. Akademię Techniczno-Rolniczą oraz Wyższą Szkołę Pedagogiczną, w 1975 r. filię Akademii Medycznej w Gdańsku oraz filię Wyższej Szkoły Muzycznej w Łodzi. Swoją siedzibę znalazło tutaj wiele instytutów naukowo-badawczych i towarzystw naukowych, m.in. Bydgoskie Towarzystwo Naukowe.

Bydgoszczanie mają swój wkład w obalenie komunistycznego reżimu Rzeczypospolitej Ludowej. 18 listopada 1956 r. w ramach protestu przeciw braku wolności słowa, zniszczona została radiostacja na Wzgórzu Dąbrowskiego, zagłuszająca zagraniczne audycje przeznaczone dla Polski. 16 marca 1981 r. doszło w Bydgoszczy do ogólnopolskiego strajku chłopskiego zorganizowanego przez rolniczą „Solidarność". W trakcie tzw. „Bydgoskiego Marca", podczas sesji Wojewódzkiej Rady Narodowej, pobito dotkliwie zaproszonych członków bydgoskiej „Solidarności", z Janem Rulewskim na czele.

in Bydgoszcz after the war was the coeducational intermediate and secondary school of humanities. In the years 1948-1946 there were as many 6 secondary schools in Bydgoszcz. Vocational education developed in the years 1962-1970. Such schools as the Vocational Schools Complex named after Gagarin, and the Technical College, were established. In 1964 the Higher School of Engineering was opened, followed in 1974 by the Academy of Technology and Agriculture, and the Higher School of Pedagogy. In 1975 the branch of the Gdańsk Academy of Medicine, and the branch of the Łódź Higher School of Music, were set up in Bydgoszcz.

The local population played a part in the struggle against the communist regime. On November 18, 1956, a radio station was destroyed in Wzgórze Dąbrowskiego, whose main purpose of operation was to jam programs broadcast. On March 16, 1981, a nationwide peasants' strike began in Bydgoszcz, organized by the "Rural Solidarity" movement. In the course of the "Bydgoszcz events" in March 1981, while the Voivodeship Council was in session, several invited representatives of the local branch of "Solidarity" were severely beaten, especially Jan Rulewski.

Ulica Gdańska w latach 70-tych

The Gdańska street, 1970s

Rozpoczęta w 1990 roku reforma samorządu terytorialnego była ważnym impulsem dla rozwoju.

The local government reform initiated in 1990 became a major chance for further development.

Przede wszystkim usamodzielniła miasto, zmniejszyła jego zależność od „centrali", wyzwoliła inicjatywę mieszkańców. Oprócz niezbędnych przeobrażeń ustrojowych rozpoczął się proces „odrabiania zaległości". Zaczęto zmieniać infrastrukturę komunalną, poprawiać estetykę. Ewidentne osiągnięcia ostatniego ćwierćwiecza to niemal całkowite zwodociągowanie i skanalizowanie miasta, remont dróg i mostów, w tym budowa trzech przepraw drogowych przez Brdę oraz trzech kładek dla pieszych. Brda ze ścieku stała się rzeką czystą, w której żyją różne gatunki ryb. Zieleń, będąca specyfiką miasta, wypiękniała, ale też powiększyła swój areał. Park Kazimierza Wielkiego i Park Jana Kochanowskiego mogą równać się z najlepszymi europejskimi „ogrodami miejskimi".

Rok 2015 to budowa efektownego, ale przede wszystkim funkcjonalnego dworca kolejowego. Początek 2016 roku to oddanie do użytku długo oczekiwanej linii tramwajowej do dzielnicy Fordon. Jadący z Wilczaka do Fordonu-Łoskonia tramwaj linii nr 3 jest – po linii nr 43 Łódź - Ozorków (29 km) najdłuższą trasą tramwajową w Polsce (18,3 km).

It granted the city much autonomy in deciding its own policies and affairs, and made it less dependent on the central government; it also promoted the spirit of enterprise among the residents. In addition to the necessary transformation of the political system, the process of "catching up" began, too. Many actions were taken to improve the infrastructure and the appearance of the city. In the past quarter of a century the work on providing the entire city with water supply and sewage system has been nearly completed. Roads and bridges have been renovated, and three new passageways across the Brda, and three overpasses for pedestrians, have been constructed. Once badly polluted, the Brda has become clean, providing the habitat for various species of fish. The greenery, the city's hallmark, has grown more beautiful and expanded its area. Jan Kazimierz Park and Jan Kochanowski Park are on par with the finest European "city gardens".

The year 2015 saw the construction of an impressive and functional railway station. In 2016 the new tramway line to Fordon has been put into operation. Joining Wilczak with Fordon-Łoskoń,

W NOWEJ rzeczywistości
IN THE NEW REALITY

Po reformie administracyjnej w 1999 roku Bydgoszcz została stolicą nowoutworzonego województwa kujawsko-pomorskiego.

As a result of the 1999 administrative reform, Bydgoszcz became the capital of the new Kuyavian-Pomeranian Province.

W 2004 roku, papież Jan Paweł II ustanowił diecezję bydgoską. Rok później, na bazie Akademii Bydgoskiej powstał pierwszy bydgoski uniwersytet. W listopadzie 2006 r. gród nad Brdą wzbogacił się o Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy, powstały z przekształcenia Akademii Techniczno-Rolniczej. Bydgoszcz stała się prężnym ośrodkiem akademickim, oprócz dwóch uniwersytetów istnieje przecież Akademia Muzyczna, Collegium Medicum, a także kilka dużych niepublicznych uczelni wyższych.

Bydgoszcz to także znaczący ośrodek przemysłowy i kulturalny. Dzięki nowoczesnej, ciągle rozwijanej infrastrukturze również sportowy. Miasto posiada też chlubne tradycje wojskowe, które obecnie kontynuowane są przez Inspektorat Wsparcia Sił

is the second longest tramway line in Poland, 18.3 km long, exceeded only by the line 43, Łódź-Ozorków, 29 km long.

In 2004 the pope John Paul II established the Bydgoszcz diocese. The following year, the first university in Bydgoszcz was formed on the basis of the Academy of Pedagogy. In November 2006, the Academy of Technology and Agriculture was transformed to the University of Science and Technology. Bydgoszcz has become a major seat of education and learning, in addition to two universities, there is also the Academy of Music, the Medical College, as well as several privately-owned institutions of higher education.

Bydgoszcz is also an important industrial and cultural center, and thanks to its state-of-the-art infrastructure, also a sports center.

Zbrojnych oraz ośrodek szkoleniowy NATO - Centrum Szkolenia Sił Połączonych.

Miasto jest także jednym z liderów w zakresie rewitalizacji i przywracania mieszkańcom terenów nadrzecznych. Bydgoski Węzeł Wodny, część międzynarodowej drogi wodnej E70, wraz z Wyspą Młyńską są dumą miasta.

Dzięki przebudowie bulwarów nad Brdą, czy rewitalizacji parku nad Starym Kanałem Bydgoskim, bydgoszczanie zyskują kolejne miejsca rekreacji i wypoczynku. Nieustanne inwestycje w infrastrukturę turystyczną - jak przystosowanie i udostępnienie zwiedzającym dawnej niemieckiej fabryki nitrogliceryny, utworzenie Muzeum Wodociągów - czynią bydgoską ofertę turystyczną coraz bardziej różnorodną.

The city also boasts of glorious military traditions, which are kept up nowadays by the Inspectorate for Armed Forces Support and the NATO Joint Force Training Centre.

Bydgoszcz is also one of the leaders in the revitalization of riverside areas. The Bydgoszcz Water Junction, part of the international waterway E70, and Mill Island, are the pride of the city.

Owing to the redevelopment of boulevards along the Brda and the restoration of the park near the Old Bydgoszcz Canal, Bydgoszcz residents enjoy new recreation areas. Continuing investments in the tourist infrastructure – such as the adaptation for museum functions of the old German nitroglycerine factory, and the opening of the Waterworks Museum – add to the attractions of Bydgoszcz and make them even more diverse.

Odsłonięta w 2013 roku Łuczniczka Nova kojarzona jest z dobrymi zmianami zachodzącymi w Bydgoszczy. Stała się ich symbolem.

The statue of the Lady Archer "Nova", unveiled in 2013, has become a symbol of changes taking place in Bydgoszcz.

Łuczniczka Nova
The Lady Archer "Nova"

ŁUCZNICZKA
hala sportowo-widowiskowa

www.luczniczka.bydgoszcz.pl

Hala Sportowo-Widowiskowa „Łuczniczka" została oddana do użytku w październiku 2002 roku. „Łuczniczka" na stałe wpisała się w krajobraz architektonicznym Bydgoszczy.

The Sports and Entertainment Hall "Łuczniczka" was opened for the public in October 2002. "Łuczniczka" has now been permanently inscribed in the architectural landscape of Bydgoszcz.

Hala powstała na terenach przyległych do nadbrzeża rzeki Brda. Wyjątkowość tego miejsca przyciąga uwagę mieszkańców oraz gości. Starannie pielęgnowana zieleń, naturalne oczka wodne i alejki parkowe – a wszystko to w samym centrum miasta. Obok takich miejsc jak Spichlerze nad Brdą, Port Lotniczy im. Ignacego Jana Paderewskiego czy siedziby BRE Banku stanowi dziś jeden z najbardziej rozpoznawalnych obiektów miasta. W niewielkiej odległości znajduje się przystań Bydgoskiego Tramwaju Wodnego. Bliskość głównych arterii komunikacyjnych oraz obszerne parkingi wokół hali są dodatkowymi atutami „Łuczniczki".

Obiekt może pomieścić 6 878 widzów w tym: 5318 widzów na trybunach stałych, 760 widzów na trybunach rozkładanych, 800 widzów na krzesłach rozkładanych.

W 2014 roku oddano do użytku Artego Arenę, która może pomieścić na widowni 1483 widzów. Obiekt ten połączony jest podziemnym łącznikiem i pełni funkcję uzupełniającą dla istniejącej hali Łuczniczka. W Artego Arenie mogą być rozgrywane mecze siatkówki, koszykówki i piłki ręcznej. Artego Arena może także pełnić funkcję kameralnej sali koncertowej oraz wystawienniczej.

Na terenie hali Łuczniczka funkcjonuje klub bilardowy Olimpic Bowling Center, klub fitness Bella Line i Gabinet Kabin Relaksacyjnych Aqua Somnus.

The hall was constructed on the site adjacent to the bank of the river. Its exceptional location catches the eye of Bydgoszcz residents and visitors alike. The well-kept greenery, the naturally formed small ponds, the footpaths in the park, and all this right in the center of the city. Along the granaries on the Brda, the Paderewski Airport or the seat of the Bydgoszcz branch of the BRE, it is one of the most recognizable landmarks of the city. One of the stops of the Bydgoszcz Water Tram is situated nearby. The vicinity of the city's major transport routes and the large parking area are additional assets of the "Łuczniczka" Hall.

The building can accommodate 6 878 viewers - 5318 viewers can be seated in permanent stands, 760 in collapsible stands, and 800 in folding chairs.

In 2014 its companion "Artego Arena" was completed. This adjacent hall can seat 1483 viewers. It is connected with "Łuczniczka" through an underground passage, and it fulfills a complementary function. "Artego Arena" provides a venue for basketball, volleyball, and football matches. It can also serve as a small concert hall and an exhibition area.

The billiards club Olimpic Bowling Center, the fitness club Bella Line, and the float tanks Aqua Somnus, operate on the premises of the "Łuczniczka" Hall.

Nowoczesny, funkcjonalny i przyjazny również dla osób o ograniczonej mobilności budynek Dworca Głównego wraz ze zrewitalizowanym, zabytkowym gmachem dworca wyspowego stanowią udane połączenie tradycji z nowoczesnością.

The main railway station in the city "Bydgoszcz Główna" is a state-of-the-art facility, friendly to the disabled and to parents with children. Here you can obtain information, go shopping, use the Internet, and spend time in a pleasant atmosphere.

Pierwszy budynek bydgoskiego dworca powstał w 1851 roku, podczas budowy Pruskiej Kolei Wschodniej z Krzyża do Królewca. Wzrost ruchu pasażerskiego wymusił konieczność budowy w roku 1870 nowego dworca, zlokalizowanego u wylotu ulicy Dworcowej. Mieściły się w nim kasy biletowe, odprawa bagażu oraz podziemne przejścia na perony. Dotychczasowy gmach zamieniono na poczekalnię, restaurację i biura administracji Dyrekcji Kolei Wschodniej.

Po pożarze w 1910 roku odbudowany dworzec zyskał formę masywnego gmachu, krytego spadzistym dachem, z wieżą zegarową. Przebudowany jeszcze w 1926 roku przetrwał okres międzywojenny i II wojnę światową.

Pod koniec lat 60. XX wieku dworzec zyskał formę prostopadłościanu, typową dla urbanistyki PRL. Oficjalne otwarcie budynku nastąpiło w 1966 roku, jednak faktycznie prace trwały do 1972 roku.

The original station building had been built in 1851, during the construction of the East Prussia Railway from Krzyż to Konigsberg. However, due to the increasing passenger traffic, in 1870 it was necessary to put up a new station, located at the exit of Dworcowa Street. The new building housed ticket offices and the luggage check-in. It was connected with the platforms by underground passages. The old station had been converted into the waiting room, the restaurant, and offices of the administration of the East Prussia Railway.

After the fire of 1910 the renovated building gained the shape of massive edifice with a sloping roof and a clock tower. Refurbished in 1926, it lasted through World War II.

In the late 1960s the station was remodeled in a new style, typical of the communist era in Poland. The building was officially opened in 1966, but in fact the work had not completed until 1972.

W latach 2014-2015 dokonano kompleksowej przebudowy, objmującej budowę nowego dworca, modernizację tzw. budynku wyspowego (z 1851 roku) oraz gruntowny remont peronów wraz z przejściami podziemnymi. Całościowy koszt inwestycji, blisko 197 mln zł, był współfinansowany ze środków UE. Dworzec Bydgoszcz Główna jest jednym z trzech największych pod względem nakładów oraz powierzchni dworców, oddanych do użytku podróżnych po 2012 roku.

Zdaniem wielu osób - nie tylko bydgoszczan - funkcjonalny, nowoczesny i przyjazny dla osób o ograniczonej mobilności budynek główny wraz ze zrewitalizowanym, zabytkowym gmachem dworca wyspowego stanowią udane połączenie tradycji z nowoczesnością.

Poza podstawowymi funkcjami związanymi z obsługą podróżnych, na dworcu są dostępne:

• **lokale handlowo – usługowe** (powierzchnia najmu: 2 570 m²; liczba lokali: 22), • **InfoDworzec** (informacja: jak poruszać się po dworcu, jak podróżować po mieście, co warto zobaczyć w okolicy oraz możliwość wypożyczenia książki z półki bookcrossingowej), • **bezpłatny dostęp do sieci Wi-Fi**, • **stojaki rowerowe**, • **pokój dla rodzica z dzieckiem**, • **taras widokowy.**

In 2014-2015 a major reconstruction had been carried out. The old building was demolished, and a new one was constructed in its place. The original station from 1851 was revitalized and modernized. The platforms, including the underground passageways, were thoroughly renovated and upgraded. The project, which totaled 197 million PLN, was co-financed by the EU. "Bydgoszcz Główna", besides the railway stations in Gliwice and Szczecin, in terms of the expenditure and the sheer size of its area, is the largest railway facility built in Poland after 2012.

Many people, not only Bydgoszcz residents, find it functional, modern, and friendly to the disabled. In their opinion, the new main building and the revitalized historic station successfully bled modernity with the tradition.

In addition to the usual services for passengers, the main railway station offers:

• shops and services (22 outlets, the total area for rent 2570 m²); • Infodworzec (a guide to the station, directions for travelling in the city, tips on sightseeing, lending a book from the bookcrossing stand); • free wireless access to the Internet; • racks for bicycles; • a baby room; • an observation platform.

ławeczka Mariana Rejewskiego u zbiegu ulic Gdańskiej i Śniadeckich

The figure of Marian Rejewski on the memorial bench at the junction of Gdańska and Śniadeckich Street

Wędrowiec

Wanderer

Wiele miast ma swoje ławeczki z siedzàcymi na nich znako-mitoÊciami. Bydgoszcz też posiada swoją u zbiegu ulic Gdańskiej i Śniadeckich, gdzie siedzi wybitny kryptolog i matematyk Marian Rejewski (1905-1980). Autorem rzeźby jest Michał Kubiak.

W 2006 roku na najbardziej chyba ruchliwym w mieście placyku przy zbiegu trzech ulic - Gdańskiej, Dworcowej i Pomorskiej, pojawił się Wędrowiec tego samego autora - znacznie ciekawsza artystycznie rzeźba, wtapiajàcàą się w uliczny tłum.

Nie wiadomo, skąd przybył i dokąd zmierza. Ciągle w drodze, z guzikiem szczęścia na lewym ramieniu, którego dotknięcie podobno przynosi powodzenie. Trochę to symbol Bydgoszczy, miasta przez które jeszcze do niedawna tylko się przejeżdżało.

W jakiś sposób rzeźba ta koresponduje z „Ulicznikiem" z Mińska Litewskiego, obecnie zwanego Białoruskim, do którego jedna trzecia bydgoszczan z racji swych kresowych korzeni ma szczególny sentyment.

Fenomenem bydgoskiej rzeźby jest połączenie realizmu z postmodernistyczną deformacją sylwetki wędrowca, co sprawia, że jeszcze bardziej jest ona w ruchu, w niedokończeniu. Szwedzki pisarz Jaques Werup pisał o bydgoskiej „intymności ciasnych uliczek i zakątków, intymności w zakrzywieniach i niedokończeniach, w tym o czym do końca nie można powiedzieć, czy jest właśnie budowane, czy wyburzane".

Many cities display memorial benches with sculpted sitters, distinguished personages. Bydgoszcz owns one, too, situated at the junction of Gdaƒska and Âniadeckich Street, which is occupied by the eminent cryptologist and mathematician Marian Rejewski (1905-1980). But there is another one, with the figure of the Wanderer, designed by the same artist Michał Kubiak. This statue, much more interesting in its artistic conception, blends in with a crowd of pedestrians on probably the city's busiest tiny square, the meeting point of three streets: Gdaƒska, Dworcowa, and Pomorska.

It is a mystery whence he has come and where he is heading. Always on the road, with the button on his left shoulder to be touched for luck. The figure epitomizes to some extent the city itself. Not so long ago Bydgoszcz had been just a passing location.

In some way this sculpture echoes the "Streetwalker" from Minsk, formerly known as Lithuanian, now called Belarusian, the city for which one third of the Bydgoszcz population has a sentimental attachment because of their roots in the Eastern Borderlands.

The unique merit of the Wanderer is the combination of realism with the postmodernist deformation of the figure of the wanderer, which adds to the impression that it is on the move, not settled. The Swedish writer Jacques Werup has noted "the intimacy of narrow streets and alleys in Bydgoszcz, the intimacy in their meandering and unfinishedness, the ambiguous passages where it is hard to determine whether they are being demolished or constructed".

Warto zobaczyć

w Bydgoszczy

must-see places in Bydgoszcz

Atrakcja turystyczna to coś, czego gdzie indziej nie ma. Każde miasto ma swoją specyfikę, indywidualny układ urbanistyczny, jakże zależny od topografii i historii oraz klimat społeczny, zależny od ludzi miasto to zamieszkujących. Ale dla turysty przestrzenie te nie są najważniejsze. On szuka czegoś wyjątkowego.

A tourist attraction is something that you cannot find anywhere else but here. Every city has something specific to itself. A unique urbanistic layout, for sure, so dependent on topography and history. A social climate, determined by its residents. But for a tourist these spaces are not of prime importance. He seeks something exceptional.

Most zakochanych

The lovers' bridge

Można palcem dotknąć wieży renesansowego ratusza z początku XVI wieku, czy zanurzyć dłoń w nurtach okalającej gród Brdy, zwanej dawniej Dbrą.

You can touch the tower of the renaissance town hall from the early 16th century or stick your fingers in the waters of Brda, called Dbra in the old times, flowing round the city.

Makieta stoi w kluczowym miejscu, czyli przy ul. Mostowej, obok dwóch pocztówkowych spichlerzy konstrukcji szachulcowej z I połowy XIX wieku. Trzeci, stojący najbliżej mostu, reprezentujący styl holenderski, zbudowano w 1793 roku.

To właśnie obok niego, przy wejściu do Muzeum Okręgowego im. Leona Wyczółkowskiego, znajduje się makieta przedstawiająca miasto u szczytu swojej świetności, z połowy XVII wieku.

Usytuowanie obiektów przedstawionych na makiecie jest zgodne z kierunkami geograficznymi, co ułatwia orientację i … prowokuje do wędrówki.

Nie jest to może rzecz wyjątkowa, ale wiele miast upublicznia swoje stare plany w formie sztampowych bill-boardów lub murali, a Bydgoszcz ma makietę w stylu … ołowianych żołnierzyków.

Makietę wykonali: Gracjan Kaja i Alina Kluza.

The mock-up has been placed in the key position, on Mostowa Street and next to two half-timbered granaries from the first half of 19th century. The third granary, the one closest to the bridge, representing the Dutch style, was built in 1793.

It is in front of this granary, now a museum, opposite the entrance, that the mock-up showing Bydgoszcz in its heyday is situated - about half of 17th century.

The placement of the represented objects is in accordance with the geographical directions, which helps viewers find their bearings and … challenges them to a walk.

Perhaps the idea is not original, for many cities commonly display their layouts on billboards and murals, but Bydgoszcz has its model built to scale … fit for tin soldiers.

Its authors are Gracjan Kaja and Alina Kluza.

Makieta grodu z czasów największej świetności

The mock-up of the city in its heyday

Kościół pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła

The Church of the Holy Apostles Peter and Paul

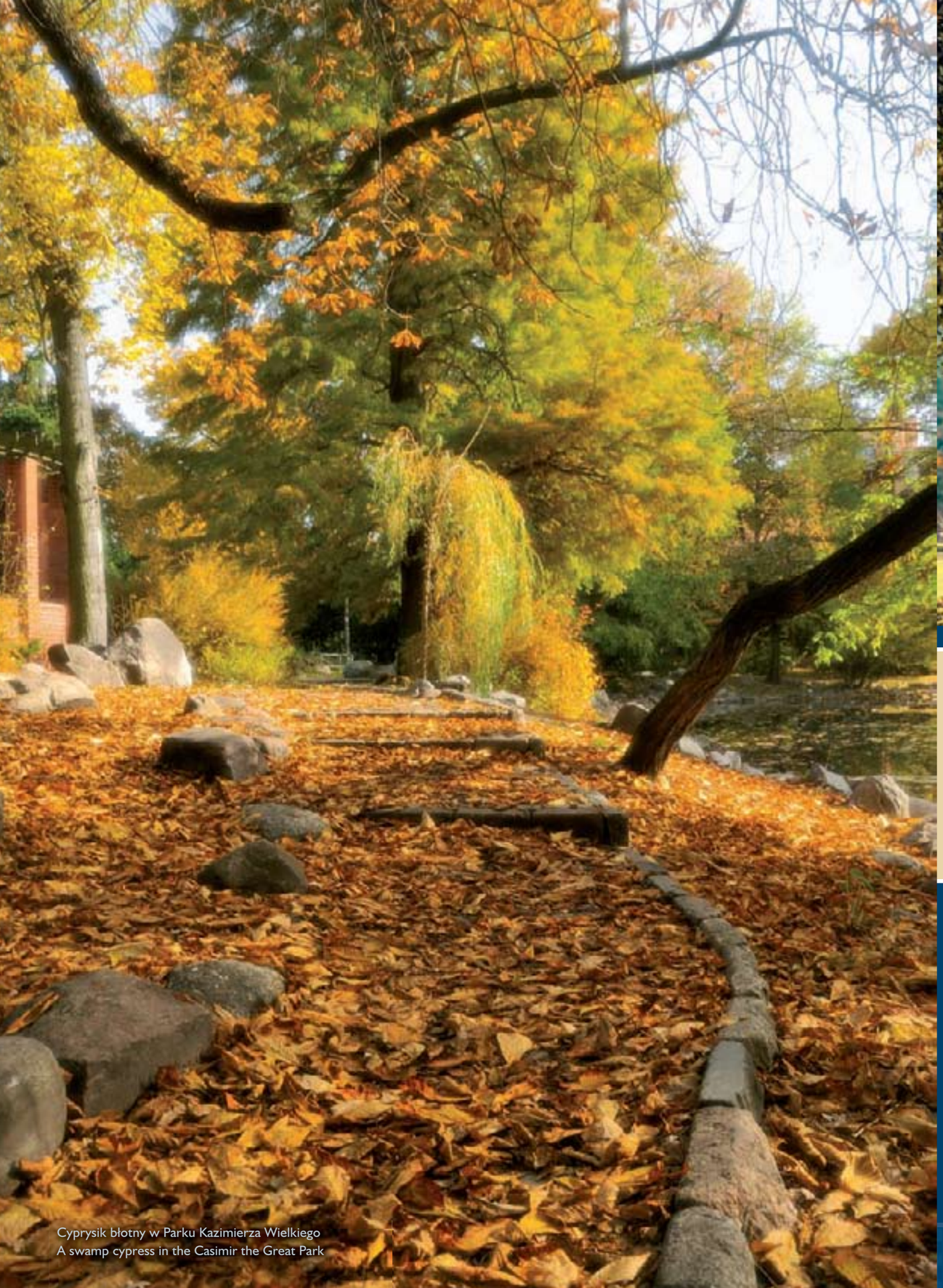

Cyprysik błotny w Parku Kazimierza Wielkiego
A swamp cypress in the Casimir the Great Park

Po prawej stronie, za kościołem pw. Świętych Apostołów Piotra i Pawła, znajduje się Park Kazimierza Wielkiego, założyciela miasta.

To the right, behind the Church of the Holy Apostles Peter and Paul, there extends the Casimir the Great Park, named after the founder of the city.

„Potop" i... cyprysik błotny

THE "DELUGE" AND... THE SWAMP CYPRESS

Urządzony na przełomie XIX-XX wieku na terenie byłych ogrodów i cmentarza Klasztoru Klarysek, zajmuje powierzchnię 2 ha. Znajdują się tu dwa stawy, pergola z 1946 roku, zbudowana na 600-lecie nadania praw miejskich. W parku rośnie wiele odmian drzew, pośród nich cyprisik błotny i platan klonolistny. Ten mały, kameralny park to romantyczna oaza w samym sercu miasta. Atrakcyjny dla dzieci bawiących się przy fontannie w letnie upały.

23 lipca 1904 roku po raz pierwszy, a 26 czerwca 2014 roku po raz drugi w Bydgoszczy zjawiła się fontanna Potop, w obydwu momentach nie tylko zyskując pełne prawo obywatelstwa w tym mieście, ale błyskawicznie stając się jednym z głównych ogniw bydgoskiej tożsamości. Trudno wyobrazić sobie gród nad Brdą i Wisłą bez tego skarbu. Autorem kompozycji rzeźbiarskiej jest Ferdynand Lepcke.

Created at the turn of the 19th and 20th century, on the former site of the garden and burial ground of the Poor Clare convent. It has two ponds and the pergola, built to commemorate the 600th anniversary of granting town privileges. The park features interesting species of trees: the swamp cypress, the hybrid plane. An oasis in the heart of the city. A small, cozy park, romantic, especially when on a hot day children, chirping, splash in the fountain.

The fountain "Deluge" first appeared in the city on 23 July, 1904, and for the second time, on 26 June, 2014. Each time not only did it become generally accepted but it also quickly attained to the status of an important constituent of the city's identity. It is hard to imagine Bydgoszcz, the city on the Brda and the Vistula, without this treasure. Composition was authored by Ferdinand Lepcke.

Nawiązująca do biblijnego Potopu, trójczęściowa kompozycja rzeźbiarska Ferdynanda Lepcke'go, zwana potocznie fontanną Potop, ulokowana w parku Kazimierza Wielkiego, ma jakby swój awers i rewers, czyli części frontową, ekspozycyjną od strony północno-wschodniej oraz część zaplecza (strona południowo-zachodnia), w której króluje niczym bicz kosmicznego woźnicy ogon lwa. Fakt tego podziału uwzględnia specjalna iluminacja nocna, która pozostawia rewers w półcieniu.

Na skalnym szczycie nagi, muskularny mężczyzna lewym ramieniem podtrzymuje omdlałą kobietę, opierając ją o swoje biodro, a prawą ręką usiłuje wciągnąć wspinającego się na skałę drugiego, starszego mężczyznę. Poniżej leży, wyciągając rękę w kierunku herosa na szczycie, omdlała matka, do której garnie się zdziwione całą sytuację dziecko. Za nim lew, całkiem niegroźny, otępiały nawet, też próbujący wydostać się z wodnego żywiołu. Niczym w biblijnym raju nie zagraża on ludziom, lecz wraz z nimi usiłuje ocalić swoje życie. Po lewej niedźwiedzica trzymająca w pysku małe niedźwiedziątko, starając się unosić je nad wodą. Po prawej mężczyzna zmagający się z żywiołem wodnym i oplatającym jego ciało wężem, a wszystko to w strugach tryskającej zewsząd wody.

Fenomenalna metafora losu każdego z nas – zmagającego się z przeciwnościami, zwycięskiego poprzez te zmagania, solidarnego z innymi.

The three-partite composition by Ferdinand Lepcke, alluding to the biblical Deluge, commonly called the "Deluge" fountain, reinstated to its original position in the Casimir the Great Park, has its obverse and its reverse as it were: the front, facing north-east, and the rear, its south-west side, dominated by the lion's tail, a veritable whip of a celestial coachman. The division is enhanced by a special illumination at night, which leaves the reverse in partial shade.

On top of a rock, an athletic man supports with his left arm a fainting woman, pressing her to his hip, and with his right arm pulls towards him an elderly man clambering upon the rock. At the foot of the rock, a second woman, lying on her back, extends her arm toward the hero, with her child, overwhelmed, clinging to her. Behind the rock, a lion, quite harmless-looking, even dazed, struggles to get out the rapid waters. Like in the biblical Garden of Eden, it does not threaten people; together with them, it tries to save its life. On the left a female bear holds a cub in her mouth, trying to keep it from drowning. On the right there is a man fighting with the torrential waters and with the snake wrapped around his body. All these elements are drenched by streams of water spurting from all directions.

A spectacular metaphor of human fate – we all struggle against the adversities, and are made victorious in the process, strengthened in our bonds with fellow men.

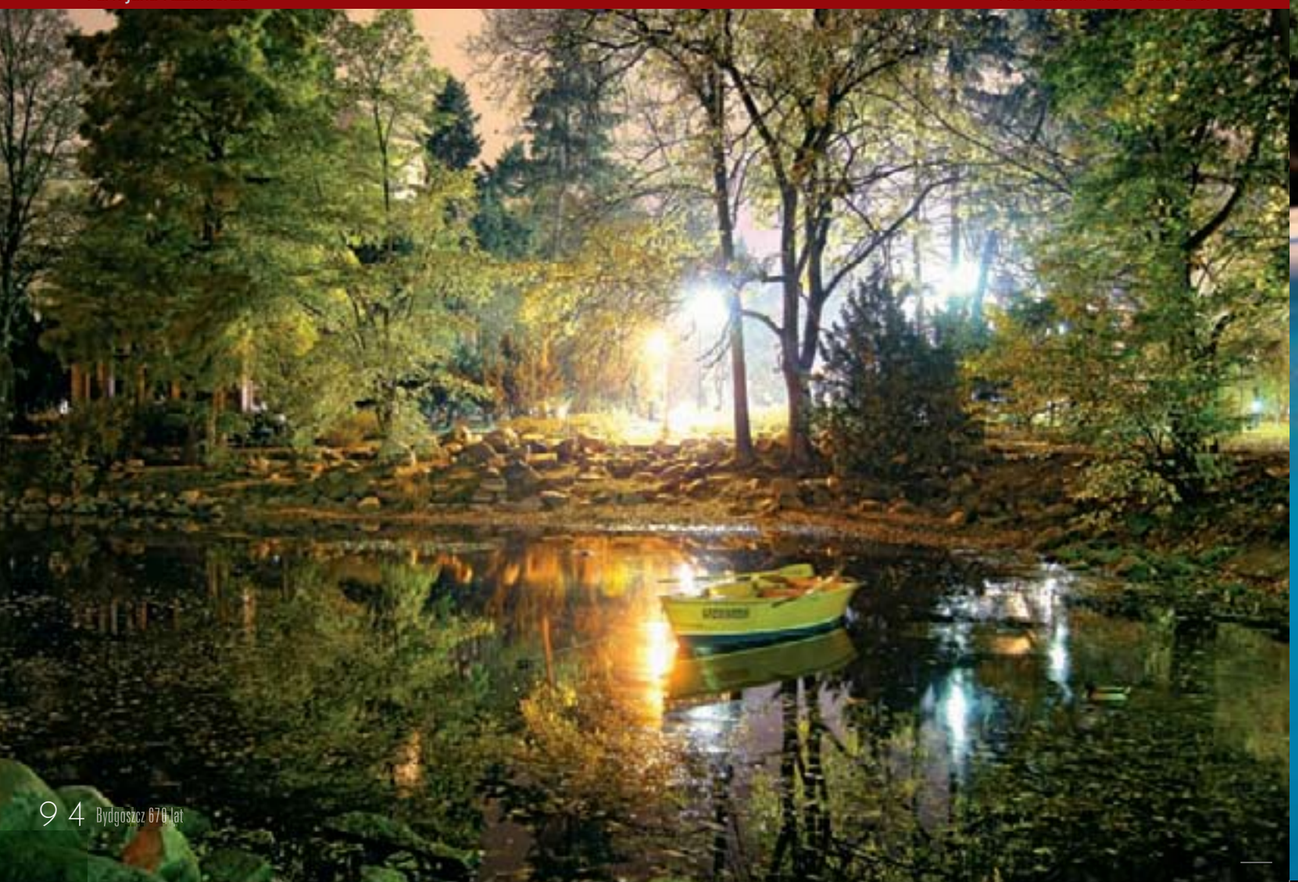

Kompozycja rzeźbiarska Potop jest więc swoistym teatrum, powstałym w epoce, w której kino było jeszcze w zarodku. Dynamiką swego przedstawienia kontrastowała z ciężarem brązu, z którego została wykonana. Dramatyzm przedstawienia potęgował fakt, że wszystkie skupione w kompozycji postaci ludzi i zwierząt jeszcze, choć ostatkiem sił walczą, że nikt jeszcze nie zginął, że jest jakaś nadzieja. Jest to więc triumf życia nad śmiercią, nadziei nad zwątpieniem.

Gdy od frontu spogląda się na całą kompozycję, to prowadząc linię wzdłuż głów postaci otrzymuje się literę „L" jak… Lepcke. Czy taki był zamiar artysty?

Ustawienie kompozycji rzeźbiarskiej na osi północno-wschodniej i południowo-zachodniej sprawia, że jej awers najlepiej oglądać i fotografować w pierwszej połowie dnia, choć i tak nie jest w całości oświetlony, a więc cały czas ukrywa swoje tajemnice, a zaś rewers w drugiej. Wszystkie szczegóły awersu ukazują się w pełni gdy niebo jest zachmurzone, albo w nocy przy sztucznej iluminacji. Można nawet przypuszczać, iż ów zegar wpisano w fontannę nieprzypadkowo, podobnie jak owe „L", bowiem dzieło powstawało w epoce, kiedy tego typu kunsztyki były jeszcze w cenie.

Cała, złożona z kilku elementów, kompozycja rzeźbiarska waży 7,75 tony i ma 6,25 metrów wysokości.

Thus, the composition emerges as a kind of theatrum, designed in the epoch when the cinema was still in the bud. The dynamism of the presented scene contrasts with the weight of the bronze from it has been made. The dramatic nature of the group sculpture is enhanced by the fact all the human and animal figures, with their last breath, continue to put up a fight, none has died, so there is hope. Thus it illustrates the triumph of life over death, of hope over resignation.

When facing the front of the composition, one begins tracing a line along the heads of the figures, and the result is the shape of the letter "L", for … Lepcke. Was this the design of the author?

The distribution of the sculpture along the north-east and south-west axis has its inevitable consequence – the obverse is best viewed and photographed during the first half of a day, even though it is not fully lit, so it still hides its secret, while the reverse during the second half. All the details of the obverse are fully exposed when the sky is overcast, or at night, when it is artificially illuminated. It might be supposed that this arrangement had been deliberately inscribed into the composition, just like the "L" shape, because such devices were still valued at the time it was created.

The whole sculpture composition weighs 7.75 tons and is 6.25 meters high.

Dżinsy Andrzeja

Andrzej's Jeans

Północna strona Placu Wolności – pompatyczna, bardzo widokówkowa, podobna do tortu, kamienica z lat 1896-1897. Większą wartość artystyczną posiada jednak, prawdziwie secesyjna kamienica przy Placu Wolności 3. Fasada jej pyszni się świetną secesyjną asymetrią (w pionie i poziomie), stiukami przedstawiającymi liście kasztanowca, sowę. Dominuje typowa dla tej epoki seledynowa barwa.

Na balkonie pierwszego piętra w 2007 roku zamontowano instalację Dżinsy Andrzeja, czyli swoisty znak pamięci wybitnego plastyka Andrzeja Nowackiego (1938-1996), który tu miał swoją pracownię. Dżinsy w czasach PRL-u były swoistym znakiem niezgody na ówczesną rzeczywistość.

Artysta w swoich pracach, ujętych w cykle (Udżinsowieni, Gazetka Ścienna, Kroniki Sejmowe), dementował zakłamanie tamtego okresu i na swój sposób walczył z totalitaryzmem. Autorem formy przestrzennej wykonanej z kompozycji żywic epoksydowych jest Piotr Wegner.

The north side of Plac Wolności (Freedom Square) – the tenement house from 1896-1897, pompous, picture postcard-like, resembling a layer cake. Far surpassing it in artistic merit is the truly Art Nouveau building at Plac Wolności 4. Its façade boasts the fine asymmetry of Art Nouveau (both vertical and horizontal), the stuccos in the shape of chestnut tree leaves and an owl. The dominant tone is celadon, characteristic of the epoch.

In 2007 the installation "Andrzej's jeans" was put in place on the balcony on the first floor apartment in the historic tenement, to commemorate the artist Andrzej Nowacki (1938-1996), whose studio had been located there. In the times of the communist regime in Poland jeans were a sign manifesting the disapproval of the system.

The artist in his works, arranged in cycles (Jeansed, Classroom Newsletter, Chronicles of the Parliament), denounced the hypocrisy of the period and in his way opposed the regime. The author of the composition made of epoxide resins is Piotr Wegner.

Tańcząca fontanna

Wiosną 2014 roku oddano do użytku, wyremontowaną ze środków Miejskich Wodociągów i Kanalizacji, fontannę na skwerze Krzysztofa Komedy obok Filharmonii Pomorskiej. System wodny i spektakl światło-dźwięk przygotowała firma Watersystem z Warszawy. Sam wodotrysk czynny jest w okresie letnim codziennie w godzinach 8.00-23.00. 20-minutowy pokaz ma miejsce w każdą środę, piątek i sobotę o godz. 21.30. Podczas widowiska woda tryska do wysokości 3 metrów w blasku świateł w kilku kolorach zieleni, żółci i błękitu. Fontanna tańczy m.in. do fragmentów V symfonii Beethovena oraz Marszu Radetzkiego.

The dancing fountain

The fountain, located in the Krzysztof Komeda Square next to the Pomeranian Philharmonic Hall and renovated with the financial support of the Municipal Water and Sewage Works, was put into operation in spring 2014. In summer months, the fountain jet is on from 8 to 23. The 20-minute show during the season takes place every Wednesday, Friday and Saturday. During the show the water jet rises up to 3 meters in the air, and it is illuminated by the flashing green, yellow, and blue lights. The fountain dances to the fragments of the Beethoven Fifth Symphony and the Radetzky March, among others.

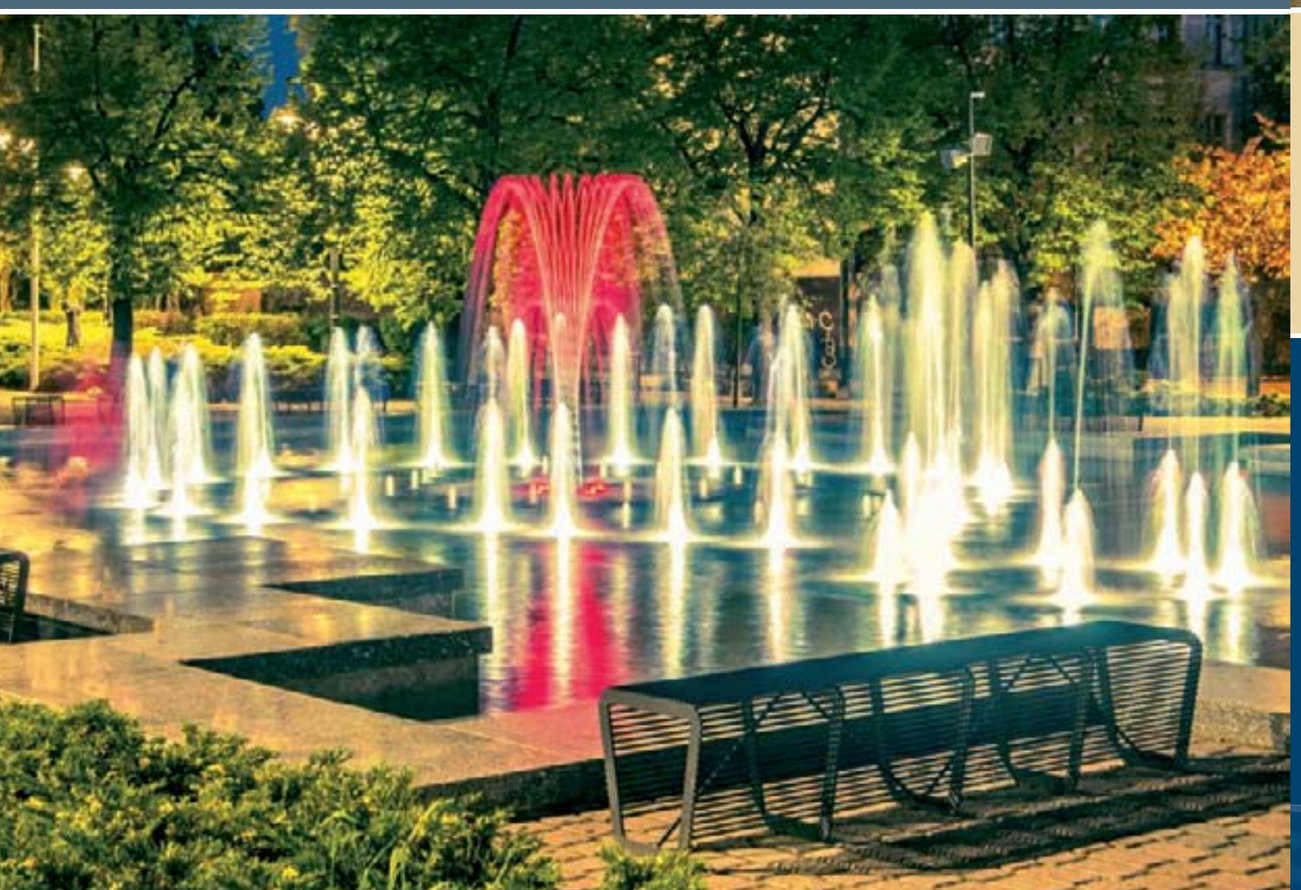

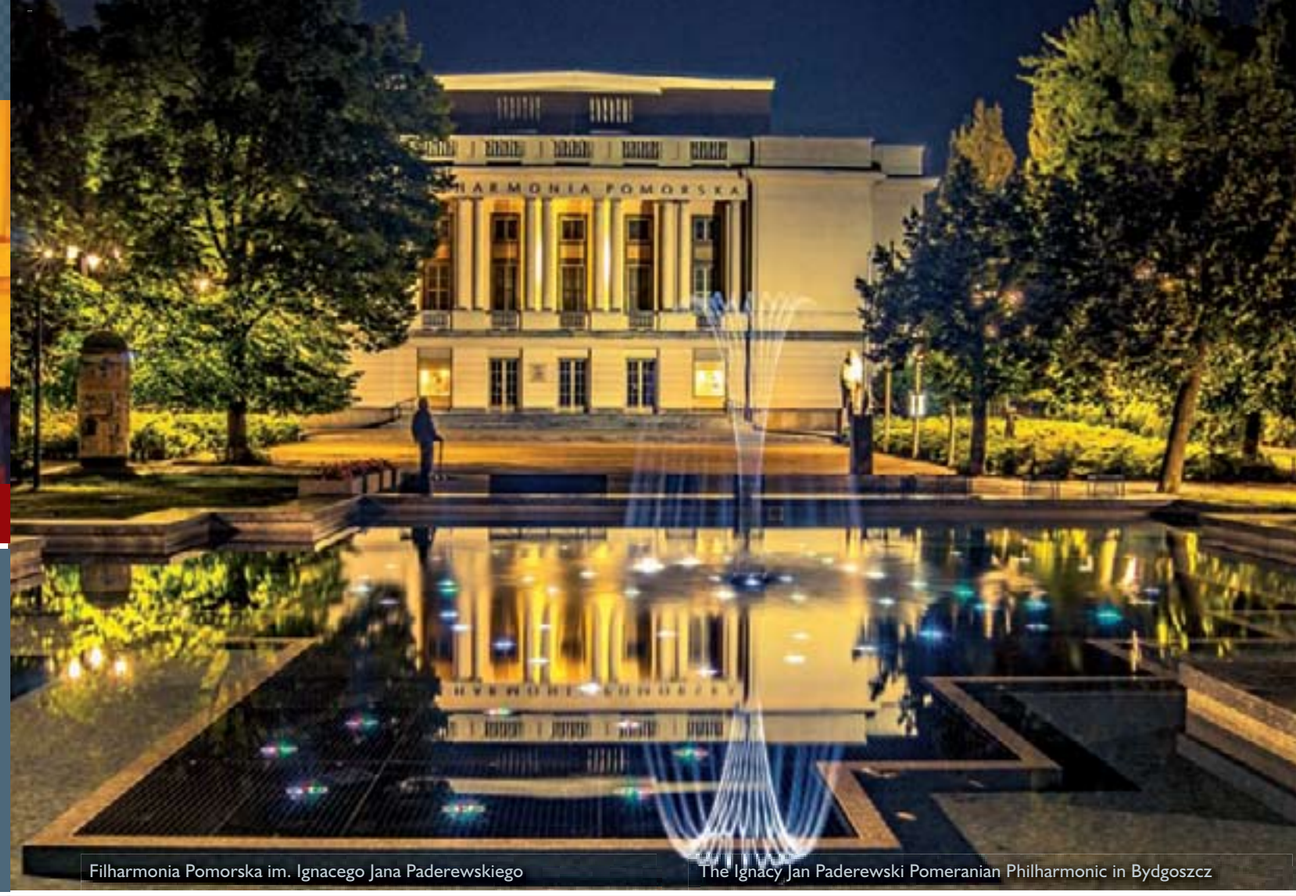

Filharmonia Pomorska im. Ignacego Jana Paderewskiego

The Ignacy Jan Paderewski Pomeranian Philharmonic in Bydgoszcz

MVSICA SPIRITVS MOVENS

Muzyczna dzielnica
MUSICAL DISTRICT

Nie ma innego miasta, w którym byłaby dzielnica poświęcona jednej dziedzinie sztuki.

There is no other city with a district entirely devoted to one art.

Na terenie dzielnicy muzycznej znajduje się: Filharmonia Pomorska im. Ignacego Jana Paderewskiego, Akademia Muzyczna im. Feliksa Nowowiejskiego, Zespół Szkół Muzycznych im. Arthura Rubinsteina, Teatr Polski im. Hieronima Konieczki, Polskie Radio Pomorza i Kujaw.

Dopełnieniem dzielnicy muzycznej jest park im. Jana Kochanowskiego, w którym znajduje się galeria pomników kompozytorów i wirtuozów muzyki poważnej, oraz kilka innych monumentów, w tym posąg Łuczniczki uznawany za symbol Bydgoszczy.

The music district is the location of the Ignacy Jan Paderewski Pomeranian Philharmonic, the Feliks Nowowiejski Academy of Music, the Artur Rubinstein State School of Music, the Hieronim Konieczka Polish Theater, the Polish Radio of Kuyavia and Pomerania.

The music district in Bydgoszcz is complemented by the Jan Kochanowski Park, featuring a gallery of statues of composers and virtuosi of classical music, as well as other monuments, including the Lady Archer, considered one of the symbols of Bydgoszcz.

Bydgoszcz od lat nazywana jest miastem muzyki. Nie ma w tym określeniu cienia przesady. Tradycje muzyczne miasta sięgają bowiem XVII wieku, kiedy to w miejscowym Kolegium Jezuickim działał teatr wystawiający przedstawienia, których elementem były muzyka i śpiew.

Kapelę muzyczną posiadał też konwent karmelitów. Liczne chóry i zespoły instrumentalne, jakie działały tu w XIX wieku, kontynuowały te tradycje. Chóry polskie krzewiły patriotyzm. Po II wojnie światowej Bydgoszcz rozsławiała Orkiestra Arnolda Rezlera, która od 1945 roku działała przy Rozgłośni Polskiego Radia.

Człowiekiem, który utrwalił ten muzyczny wizerunek, grodu nad Brdą i Wisłą był Andrzej Szwalbe - długoletni dyrektor Filharmonii Pomorskiej im. I.J. Paderewskiego w Bydgoszczy. Utworzona 1 stycznia 1953 roku Filharmonia Pomorska to nie tylko miejsce muzyki, ale szeroko pojętej kultury. Ozdobą Filharmonii są popiersia kompozytorów stojące zarówno wewnątrz, jak i na zewnątrz neoklasycystycznego gmachu oraz bogata kolekcja gobelinów zamówiona przez Andrzeja Szwalbego u wybitnych polskich artystów.

Filharmonia dysponuje salą koncertową o najlepszej akustyce w Polsce i jedną z najlepszych w Europie i dlatego nagrań dokonują w niej sławne zespoły. Miasto rozsławia Międzynarodowy Konkurs

For years Bydgoszcz has been called the city of music. And this statement is no exaggeration. The musical traditions of Bydgoszcz go back to the 17th century, when there was a theater at the local Jesuit College, putting up performances based on music and songs.

A musical ensemble was active at the Carmelite convent in Bydgoszcz. These traditions were maintained by numerous choirs and instrumental bands which operated in the city throughout the 19th century. Polish singing societies cultivated patriotism. After the World War Two Bydgoszcz was made famous by the orchestra led by Arnold Rezler, established in 1945 at the Polish Radio Broadcasting Station in Bydgoszcz.

The musical image of the city on the Brda and the Vistula has been firmly established by Andrzej Szwalbe, the long-time director of the Pomeranian Philharmonic in Bydgoszcz. The Pomeranian Philharmonic founded on January 1, 1953, is not only the seat of music but also a cultural center. The Pomeranian Philharmonic is embellished by the busts of composers situated within its walls as well as outside this neoclassical edifice, and by the vast collection of tapestries commissioned by Andrzej Szwalbe from Polish artists.

The concert hall of the Pomeranian Philharmonic is said to have the best acoustics in Poland and one of the best in Europe, and for this reason it is chosen as a recording venue by famous orchestras.

Park Jana Kochanowskiego - ulica Andrzeja Szwalbego

The Jan Kochanowski Park Andrzej Szwalbe Street

Andrzej Szwalbe (1923–2002)

Park Jana Kochanowskiego

The Jan Kochanowski Park

Dzielnica Muzyczna to przedziwna kompozycja budynków, pomników, zieleni i... dźwięków dochodzących z otwartych a nawet i zamkniętych okien.

The music district is a peculiar composition of buildings, monuments, greenery, and ... notes coming from open windows and even from closed ones

Pianistyczny im. I. J. Paderewskiego organizowany przez Towarzystwo Muzyczne im. I. J. Paderewskiego. Warto wspomnieć, że pierwszy konkurs w 1961 roku wygrał Jerzy Maksymiuk.

Raz na trzy lata w Bydgoszczy spotykają się młodzi, utalentowani pianiści z całego świata, aby zaprezentować bogactwo muzyki zarówno samego I. J. Paderewskiego, jak i kompozytorów jego czasów. O tym, jaką rangę ma ten konkurs, niech świadczy fakt, że przyjęty został do, mieszczącej się w Genewie, Federacji Międzynarodowych Konkursów Muzycznych i znalazł się w gronie 128 najważniejszych konkursów muzycznych na świecie.

Muzyczny wizerunek Bydgoszczy dopełnia Akademia Muzyczna, której najsłynniejszym absolwentem jest Rafał Blechacz - zwycięzca XV Międzynarodowego Konkursu Pianistycznego im. Fryderyka Chopina. Koncerty studentów i pedagogów tej uczelni, jak choćby cykl „Akademia w zabytkach", wpisały się na stałe do kalendarza kulturalnego miasta.

The Paderewski International Piano Competition organized by the Paderewski Musical Society makes Bydgoszcz known in the world. It might do well to point out that the winner of the first edition in 1961 was the famous conductor Jerzy Maksymiuk.

Once in every three years young and talented pianists from all over the world gather in Bydgoszcz in order to perform the music of Paderewski himself and his contemporaries. The rank of the competition is attested by the fact that it is now listed by the Federation of International Music Competitions among the 128 leading competitions in the world.

The musical image of Bydgoszcz is complemented by the Academy of Music, whose most famous graduate is Rafał Blechacz, the winner of the XV International Fryderyk Chopin Piano Competition. Concerts by its students and professors, such as "The Academy in historic places", have become permanently inscribed in the cultural calendar of the city.

To jeden z najbardziej cennych terenów zieleni w mieście. Został założony w 1901 r., w charakterystycznym dla tamtej epoki stylu krajobrazowym, o cechach szkoły niemieckiej. Wygląd parku zmieniał się na przestrzeni minionych dziesięcioleci. Pomimo przekształceń, zachowało się wiele pierwotnych elementów parku.

It is one of the most precious green areas in the city. It was founded in 1901 and bears the marks of the characteristic German landscape style of the epoch. The appearance of the park has changed over the past decades, but despite the transformations many original elements of the park have been preserved.

Park Jana Kochanowskiego

W 2014 roku rozpoczęto renowację parku, mającą uwypuklić jego historyczny charakter i związki z dzielnicą muzyczną. Zainstalowano nowe oświetlenie, nawierzchnie alejek zaaranżowano na podobieństwo klawiatury fortepianu, opisy rzeźb kompozytorów umieszczono na tabliczkach stylizowanych na pulpity na nuty. Jedną z licznych atrakcji jest plac zabaw dla dzieci, wyposażony w instrumenty muzyczne (bębenek, dzwony rurowe i ksylofon). Odnowiony park oddano do użytku latem 2015.

The Jan Kochanowski Park

The restoration of the park began in 2014. Its aim was to foreground its historical character and its connections with the music district. New lighting was installed. Surfaces of the pathways were redesigned to make them look like a keyboard. Descriptions of the composers' statues were placed on plaques imitating music stands. Among its many attractions is the playground fitted with musical instruments (the drum, the glockenspiel, the xylophone). The restored park was opened for the public in summer 2015.

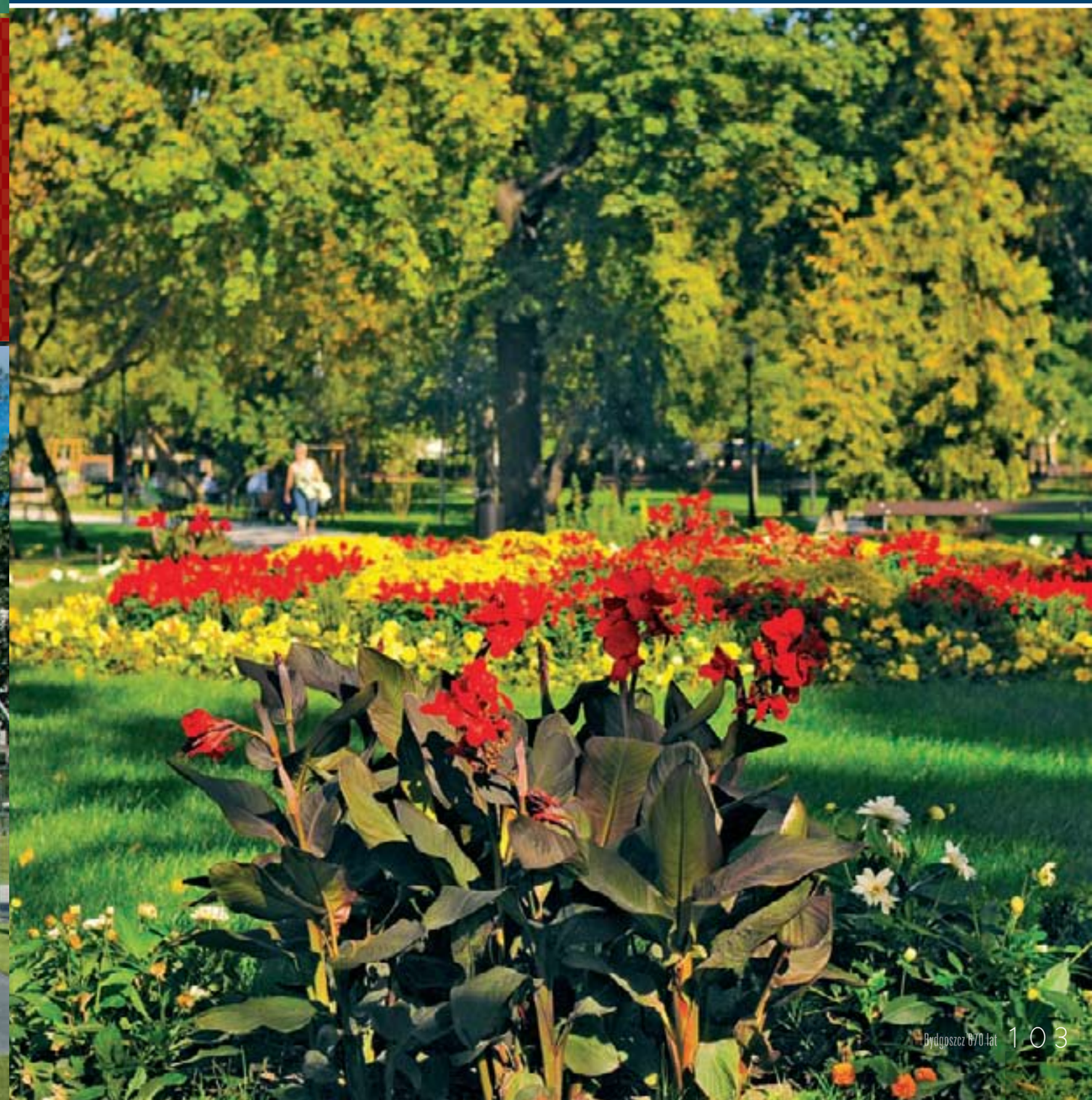

Park Jana Kochanowskiego - Teatr Polski

The Jan Kochanowski Park - the Polish Theater

Park Jana Kochanowskiego - Willa Parkowa przy ulicy 20 stycznia 1920 roku

The Jan Kochanowski Park – the Park Villa at the 20 January 1920 Street

www.amuz.bydgoszcz.pl

Prof. zw. Urszula Bartkiewicz wraz z tancerzami Baletu Dworskiego „Cracovia Danza": Romaną Agnel i Dariuszem Brojkiem

Prof. Urszula Bartkiewicz with dancers from the "Cracovia Danza" Court Ballet: Romana Agnel and Dariusz Brojek

Akademia Muzyczna

Academy of Music

Akademia Muzyczna im. Feliksa Nowowiejskiego w Bydgoszczy została utworzona 1 października 1974 roku jako Filia Państwowej Wyższej Szkoły Muzycznej w Łodzi.

The Feliks Nowowiejski Academy of Music in Bydgoszcz was founded on 1st October, 1974, as the Bydgoszcz Branch of the State Higher School of Music in Lodz.

Powołanie uczelni wypełniło lukę na mapie ośrodków wyższego szkolnictwa muzycznego w trójkącie pomiędzy Gdańskiem, Warszawą a Poznaniem, zasilając profesjonalnie wykształconą kadrą instytucje muzyczne w regionie kujawsko-pomorskim (m.in. Filharmonię Pomorską, Operę Nova, orkiestry symfoniczne i zespoły kameralne, szkoły muzyczne niższych stopni w Bydgoszczy, Toruniu, Włocławku, Inowrocławiu, Grudziądzu, Chełmnie i Chełmży). Usamodzielnienie uczelni nastąpiło w 1979 roku.

Its establishment filled a gap on the map of higher music education institutions in the triangle formed by Gdansk, Warsaw and Poznan, as the School soon began to supply professionally educated personnel to music institutions in the Kujawy and Pomerania region (the Pomeranian Philharmonic, Opera Nova, chamber orchestras, also lower-grade music schools in Bydgoszcz, Torun, Wloclawek, Inowroclaw, Grudziadz, Chelmno, and Chelmza). The Bydgoszcz Branch became an independent educational institution in 1979.

Ingrida Gápová

Karol Szymanowski

Rafał Blechacz

Krzysztof Herdzin

W roku 1981 Państwowej Wyższej Szkole Muzycznej w Bydgoszczy, przemianowanej wówczas na Akademię Muzyczną, nadano imię wybitnego polskiego kompozytora Feliksa Nowowiejskiego.

Czterowydziałowa struktura Akademii obejmuje wydziały: Kompozycji, Teorii Muzyki i Reżyserii Dźwięku, Wokalno-Aktorski, Instrumentalny, oraz Dyrygentury, Jazzu i Edukacji Muzycznej. Bogaty wachlarz specjalności, w których można rozwijać talent muzyczny, pozwala kształcić kompozytorów, instrumentalistów, wokalistów, kantorów, dyrygentów, pedagogów, reżyserów dźwięku i teoretyków muzyki. Sprzyja temu wysoko wyspecjalizowana kadra oraz jej otwartość na wdrażanie najnowszych trendów kształcenia. Ta oferta edukacyjna, nieustannie poszerzana o nowe kierunki i specjalności artystyczne, sprawia, że uczelnia aktywnie uczestniczy w kształtowaniu współczesnej kultury muzycznej.

W okresie czterdziestu lat istnienia uczelnia bydgoska wyraźnie zaznaczyła swoją obecność nie tylko w życiu kulturalnym regionu. Dzięki nawiązaniu międzynarodowych kontaktów, pozyskaniu do współpracy dydaktycznej uznanych artystów, organizowaniu otwartych warsztatów i seminariów, aktywnej działalności koncertowej i naukowej oraz dzięki licznym prestiżowym sukcesom swoich studentów i absolwentów na krajowych i zagranicznych konkursach, jak również rozbudowywaniu i unowocześnianiu bazy dydaktycznej Akademia Muzyczna zyskała rangę znaczącego europejskiego ośrodka edukacyjnego i artystycznego. Wśród jej najwybitniejszych absolwentów znajduje się Rafał Blechacz – zwycięzca XV Międzynarodowego Konkursu Pianistycznego im. Fryderyka Chopina w Warszawie. Świadectwem prestiżu uczelni może być także fakt wzrastającego z roku na rok zainteresowania młodzieży studiami muzycznymi właśnie w Bydgoszczy.

In 1981 the State Higher School of Music in Bydgoszcz was transformed into the Academy of Music, which was then named after Feliks Nowowiejski, an eminent Polish composer.

The Academy is divided into four faculties: the Faculty of Composition, Music Theory, and Sound Engineering, the Faculty of Instrumental Music, the Faculty of Vocal Music and Drama, and the Faculty of Conducting, Jazz Music, and Music Education. Its wide range of specialized fields of study, in which students may develop their musical talent, allows for training composers, instrumentalists, singers, cantors, symphonic conductors, choir masters, teachers, sound engineers, and music theorists. This is helped by the handpicked teaching staff, open to implementing the latest trends in education. The scope of study programs offered by the Academy, continually expanded, makes it an active and influential participant in developing contemporary musical culture.

During the forty years of its existence the Academy of Music in Bydgoszcz has had more than a local impact, as it has marked its presence beyond the cultural life of the region. By establishing international contacts, enlisting the cooperation of recognized artists in teaching, organizing open workshops and seminars, giving concerts and conducting research, and due to numerous prestigious successes of its students and graduates in national and international competitions, and the constant upgrading and enriching of its educational base, the Academy has attained to the status of a major European center of artistic education. Among its most distinguished graduates is Rafał Blechacz, the winner of the XV International Fryderyk Chopin Piano Competition in Warsaw. The prestige of the Academy is attested by the growing numbers of young people interested in studying music in Bydgoszcz, not anywhere else.

Dyplomatorium 2015

Sala Koncertowa Akademii Muzycznej przy ul. Gdańskiej 20

The concert hall of the Academy of Music at Gdańska Street 20

Nowoczesność przenika Tradycję,
Tradycja jest otwarta na Nowoczesność.

Modernity permeates Tradition, Tradition is open to Modernity.

Państwowy Zespół Szkół Muzycznych

im. Artura Rubinsteina W Bydgoszczy

ul. Andrzeja Szwalbego 1

The Artur Rubinstein State School of Music in Bydgoszcz

Andrzeja Szwalbego Street 1

www.szkolamuzyczna.bydgoszcz.pl

Gmach Państwowego Zespołu Szkół Muzycznych im. Artura Rubinsteina w Bydgoszczy

The edifice of the Artur Rubinstein State School of Music in Bydgoszcz

Talent jest jak kawałek szlachetnego, ale surowego metalu: dopiero pilna praca go obrobi i wartość mu wielką nada. - S. Staszic

"Talent is like a piece of noble but raw metal. It takes hard work to process it and make it of value." - S. Staszic

Państwowy Zespół Szkół Muzycznych im. Artura Rubinsteina w Bydgoszczy istnieje 90 lat i zaliczany jest do czołowych instytucji szkolnictwa muzycznego w kraju. Działalność artystyczna to koncerty symfoniczne, kameralne, spotkania z wybitnymi mistrzami i wirtuozami, kursy mistrzowskie dla wyróżniających się młodych instrumentalistów i pedagogów.

W ciągu każdego roku szkoła organizuje ponad 100 koncertów we współpracy z instytucjami kulturalnymi regionu, m. in. Filharmonią Pomorską i Urzędem Miasta Bydgoszczy, jest organizatorem konkursów i przesłuchań. Od 2009 roku istnieje „Klasa Talentów", która zapewnia uczniom współpracę z najlepszymi artystami.

Niezwykle ważną rolę w działalności artystycznej szkoły zajmuje Międzynarodowy Konkurs Młodych Pianistów Arthur Rubinstein in memoriam, dzięki któremu pianiści, właśnie tu - w Bydgoszczy rozpoczynają swoje wielkie artystyczne kariery. Niewątpliwym sukcesem był udział utalentowanego ucznia szkoły, 16-letniego Rafała Blechacza, który w V Międzynarodowym Konkursie Młodych Pianistów w 2002 roku zdobył II nagrodę. Rosyjska pianistka, Yulianna Avdeeva otrzymała wówczas I nagrodę. Dziś oboje są zwycięzcami kolejnych edycji (XV i XVI) Międzynarodowego Konkursu Pianistycznego im. F. Chopina w Warszawie.

Wśród absolwentów jest wiele znanych osobistości: Krzysztof Herdzin, Eleonora Harendarska, Rafał Blechacz, Karol Szymanowski, Piotr Biskupski, Andrzej Dobber, Adrianna Poniecka-Piekutowska, Wojciech Mrozek, Maria Murawska, Janusz Stanecki, Adrianna Biedrzyńska, Kacper Kuszewski.

The Artur Rubinstein State School of Music in Bydgoszcz has been in existence for 90 years and ranks among leading music education institutions in Poland. Its artistic activities comprise symphonic concerts, chamber music performances, meetings with music maestros and virtuosos, masterclasses for outstanding young instrumentalists and educators.

Every year the School organizes over 100 concerts in collaboration with the regional cultural institutions, such as the Pomeranian Philharmonic and Bydgoszcz City Hall, as well as various competitions and auditions. The program "The Talent Class", launched in 2009, brings into the classroom eminent performers.

The International Young Pianists Competition "Artur Rubinstein in memoriam" occupies a prominent place among the artistic activities managed by the School. Thanks to this competition aspiring pianists take the first steps in their career here in Bydgoszcz. The School's indisputable success was the participation of its talented pupil, the sixteen-year-old Rafal Blechacz, who won the second prize in the V International Young Pianists Competition in 2002. Yulianna Avdeyeva won the first prize. Both these pianists went on to become winners of the successive International Chopin Piano Competitions in Warsaw, the XV edition (Blechacz) and the XVI edition (Avdeyeva).

The School's graduates include many well-known figures: Krzysztof Herdzin, Eleonora Harendarska, Rafał Blechacz, Karol Szymanowski, Piotr Biskupski, Andrzej Dobber, Adrianna Poniecka-Piekutowska, Wojciech Mrozek, Maria Murawska, Janusz Stanecki, Adrianna Biedrzyńska, Kacper Kuszewski.

Z okazji 90-lecia szkoły odbył się w Filharmonii Pomorskiej koncert w wykonaniu Orkiestry Symfonicznej Państwowego Zespołu Szkół Muzycznych w Bydgoszczy, Chóru Mieszanego Państwowego Zespołu Szkół Muzycznych w Bydgoszczy i Chóru Męskiego z Salezjańskiej Ogólnokształcącej Szkoły Muzycznej II stopnia w Lutomiersku pod dyrekcją Henryka Wierzchonia.

To celebrate the 90th anniversary of the School, the concert took place in the Pomeranian Philharmonic Hall, featuring the Bydgoszcz State School of Music Symphony Orchestra, the Mixed Choir of the Bydgoszcz State School of Music, and the Male Choir of the Secondary Music School in Lutomiersk, conducted by Henryk Wierzchoń.

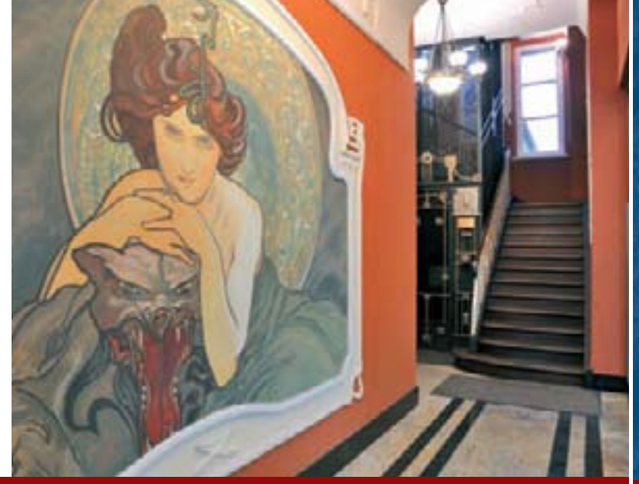

Secesyjna winda

The Art Nouveau elevator

Na Placu Wolności, choć pod adresem Gdańska 27, znajduje się

wielkomiejska kamienica z lat 1908-1909, w stylu modernistyczno-historyzującym według projektu Alfreda Schleusenera. To tam, obecny właściciel Kazimierz Piekut zrekonstruował, jedyną czynną w Europie secesyjną windę. Można się nią przejechać całkiem darmo w świetle przepięknych witraży z motywami kwiatowymi. Wychodząc na ulicę, nie trzeba już się bać, że rzeźby dziewcząt i chłopców ze szczytu kamienicy spadną na głowę, jak to miało miejsce w 1934 roku, bo nie są one z kamienia, tylko z materiałów lekkich.

At the Freedom Square, on Gdańska Street 27, there stands

an impressive urban tenement house built in 1908-1909, and designed in the historicizing modernist style by Alfred Schleusener. Its present owner Kazimierz Piekut has reconstructed there the only Art Nouveau elevator in operation in Europe. One can take a ride for free and enjoy the light coming through the beautiful stained windows with floral motifs. When going outinto the street, one need not be afraid anymore of statues from the top of the house falling on one's head, as was the case in 1934. At present they are made from lightweight materials.

Aleja Dębów

Aleja Dębów powstała w 2002 roku, z drzew sławiących wybitnych obywateli Polski i zasłużonych dla miasta Bydgoszczan. Posadzenie drzewa jest znakiem Nowego Życia, jakim jest pamięć o konkretnej osobie, a okolicznościowa tablica z krótkim życiorysem - podtrzymuje ją.

Pierwszym był Dąb Jana Pawła II. Drzewo to Ojciec Święty poświęcił w czasie pielgrzymki do Polski w 2002 roku. Naprzeciw papieskiego dębu stoi dąb księdza Jerzego Popiełuszki.

W alei rosną drzewa znakomitych bydgoszczan: Andrzeja Szwalbego, Mariana Rejewskiego, Leona Wyczółkowskiego, Jerzego Hoffmana, Teresy Ciepły, Felicji Gwincińskiej. Są też drzewa wybitnych Polaków: Jana Nowaka-Jeziorańskiego, Tadeusza Mazowieckiego, Krzysztofa Kieślowskiego, Ireny Szewińskiej oraz Wilfrieda Samela -Niemca, Tadeusza Nowakowskiego, Jerzego Sulimy-Kamińskiego - autora bydgoskiej sagi, czyli „Mostu Królowej Jadwigi". W 2005 roku posadzony został Dąb Solidarności, na pamiątkę 25 - lecia NSZZ „Solidarność"

The Oak Alley

The Oak Alley in Ossolińskich Avenue was founded in 2002. It is made up of trees planted in honor of eminent citizens of Poland and of persons who have rendered great service to Bydgoszcz. Planting a tree is a sign of a new life, taking the form of the memory of a given person, the memory sustained by the memorial plaque inscribed with a short biography.

The first planted tree was the oak blessed by the Pope John Paul II during his pilgrimage to Poland in 2002. The oak dedicated to the priest Jerzy Popiełuszko stands opposite to it.

The alley comprises memorial trees of famous persons associated with Bydgoszcz: Andrej Szwalbe, Marian Rejewski, Leon Wyczółkowski, JerzyHoffman, Teresa Ciepła, Felicja Gwińcińska. There are also oaks commemorating great Polish citizens: Jan Nowak-Jeziorański, Tadeusz Mazowiecki, Krzysztof Kieślowski, Irena Szewińska, Tadeusz Nowakowski, Wilfrem Samel, Jerzy Sulima-Kamiński (the author of the Bydgoszcz saga, The Bridge of the Queen Jadwiga). In 2005 the Solidarity Oak was planted to mark the 25th anniversary of founding the Solidarity movement.

Bazylika

Po świątyni w Licheniu, bazylice NMP w Gdańsku i katedrze wawelskiej, bydgoska Bazylika to czwarta co do wielkości świątynia w Polsce. Imponuje pięknie wykończoną elewacją i stylowo zdobionym wnętrzem.

Bazylika mniejsza pod wezwaniem św. Wincentego a Paulo przy Alei Ossolińskich 2 zaczęła być budowana w stylu neoklasycystycznym w 1924 roku i w zasadzie po dziś dzień trwa jej wyposażanie. Nawiązuje rozwiązaniem architektonicznym do rzymskiego Panteonu, ale na ogromnej kopule, której wierzchołek znajduje się na 65 metrach, w kasetonach kwitną kamienne kwiaty z polskich pól projektu Wiktora Zina w liczbie stu ośmiu, każdy inny. Prezbiterium zajmuje ogromny krucyfiks z lat siedemdziesiątych XX wieku. Pod chórem znajduje się mozaikowy plafon Stworzenie świata.

Nieopodal bazyliki rosną dęby, tworząc przepiękną aleję.

The Bydgoszcz Basilica

After the Licheń Shrine, the St. Mary's Basilica in Gdańsk, and the Wawel Cathedral, the basilica in Bydgoszcz is the fourth largest church in Poland. It features an impressive façade and stylishly ornamented interiors.

The work on St. Vincent a Paulo Basilica Minor at Ossolińskich Avenue 2 began in 1924, and essentially, the decoration of the interiors continues until today. Its neoclassical style is modelled on the Parthenon in Rome, but its gigantic dome, whose peak rises to 65 meters above the ground, is divided into coffers featuring stone flowers from Polish fields, designed by Wiktor Zin, altogether 108 different specimens. The presbytery holds a huge crucifix from 1970s. Under the organ gallery there is a mosaic plafond showing the Creation.

Next to the basilica the Oak Alley is situated.

Południkowe zakręcenie

The meridian craze

Bydgoszcz pozytywnie zwariowała na punkcie linii 18 południka. Przechodzi on przez sam środek miasta z rynkiem w centrum, co rozbudza kosmiczne wręcz emocje, przywołując łączność z ruchem Ziemi wokół Słońca.

Bydgoszcz has gone crazy (in the positive sense) over the 18th meridian line that passes through the Old Town Square, generating emotions on a cosmic scale (the linkage with the revolution of the earth round the sun).

26 listopada 2012 roku, z inicjatywy Grzegorza Misiewicza wmurowano w chodnik przed kamienicą przy ul. Zduny 19 granitową płytę z wyrytym napisem: „W tym miejscu przez ul. Zduny przebiega 18 południk długości geograficznej wschodniej".

Równie trwały znak w formie złocistej linii z 9 czerwca 2011 roku autorstwa Bogdana Kowalskiego znajduje się na ścianie Hotelu „Ratuszowy" przy ul. Długiej 37.

Mieszkańcy miasta zielono-żółtymi szyldami z dokładnym oznaczeniem długości geograficznej ozdobili witryny i odrzwia budynków położonych w pobliżu 18 południka: ul. Przemysłowa 14A, Plac Piastowski 11, ul. Boruckiego 12, ul. Baczyńskiego 5, ul. Grunwaldzka 158, ul. Konopnickiej 24 A, ul. Dworcowa 37, ul. Mazurska 1, ul. Sienkiewicza 16, ul. Kościuszki 37A, ul. Nakielska 273, ul. Gdańska 3, ul. Gdańska 5.

Bydgoskie Centrum Informacji przy ul. Batorego 2 zaczęło od 10 listopada 2011 roku rozprowadzać certyfikat potwierdzający pobyt na 18 południku, a od 4 grudnia 2011 roku zaczęło wybijać specjalne monety południkowe. Obydwie pamiątki cieszą się ogromnym powodzeniem. Goście trzech pokoi w Hotelu „Ratuszowym", przez które przechodzi 18 południk otrzymują specjalne certyfikaty. Każdego 18-go dnia miesiąca goście stołujący się przy stoliku restauracyjnym, przez który przechodzi osiemnastka, otrzymują 18 procentowy rabat. Co roku, w pierwszy dzień wiosny odbywa się w Bydgoszczy bieg na orientację „Po 18 południku" oraz wojewódzki konkurs dla młodzieży szkolnej pn. „Złączeni 18 południkiem".

Coraz więcej wycieczek, w tym zagranicznych, trafia do wykonanego przez Marka Pankanina monumentu skrzyżowania 18 południka i 53 równoleżnika w Nowym Smolnie.

Obok unikatowego w skali całego globu Bractwa Inflanckiego („Inflanty są początkiem, środkiem i końcem świata", bo kula ziemska ma przecież wszystkie punkty równe) to, również międzynarodowe Bractwo z siedzibą w Bydgoszczy, jest wizytówką grodu nad Brdą i Wisłą.

On November 26, 2012, on the initiative of Grzegorz Misiewicz, a granite slab was placed in the pavement outside the house at Zduny Street 19 with the following inscription: "This marks the spot where the 18th meridian east passes through Zduny Street".

A similarly lasting marker, in the form of a golden line, is located on the wall of the "Ratuszowy" Hotel at Długa Street 37. It dates from June 9, 2011, and its author is Bogdan Kowalski.

The community of Bydgoszcz has marked, with green-gold signs telling the exact geographical longitude, the windows and door frames of buildings situated near the 18th meridian at: Przemysłowa Street 14 A, Piastowski Square 11, Boruckiego Street 12, Baczyńskiego Street 5, Grunwaldzka Street 158, Konopnickiej Street 24 A, Dworcowa Street 37, Mazurska Street 1, Sienkiewicza Street 16, Kościuszki Street 37 A, Nakielska Street 273, Gdańska Street 3 and 5.

Bydgoszcz Information Center at Batorego Street 2, on November 10, 2011, began issuing certificates of the stay on the 18th meridian east, and on December 4, 2011, the center began striking special commemorative coins. Both souvenirs are sought after by visitors. Guests staying in any of three rooms through which the 18th meridian east passes are given special certificates. And on the 18th day of each month, patrons of the hotel restaurant eating at a table situated on the 18th meridian receive the 18% discount. Each year, on the first day of spring, an orienteering race is held "Along the 18th meridian", and a competition for schoolchildren in the region "Joined by the 18th meridian".

More and more tours, also foreign ones, are visiting the marker of the junction of the 18th meridian and the 53rd parallel in Nowe Smolno, fashioned by Marek Pankanin.

In addition to the markers of the 18th meridian, also the International Inflanty Fraternity, whose seat is located in Bydgoszcz, is a showpiece of the city.

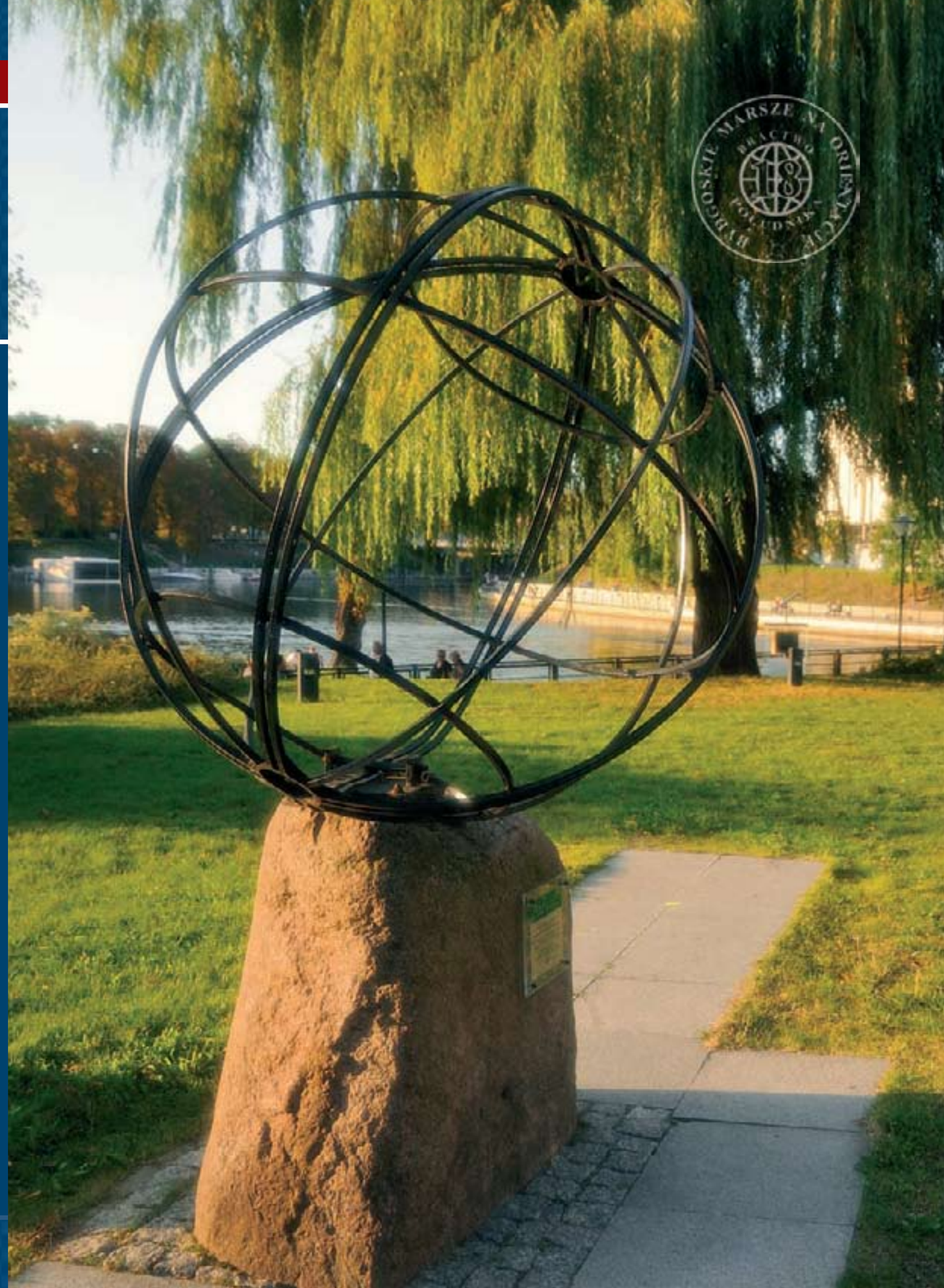

Muzeum Mydła i Historii Brudu

The Museum of Soap and History of Dirt

Istnieje od 1 września 2012 roku. Nawiązuje do przemysłu chemicznego w Bydgoszczy, który od końca XVIII w. specjalizował się w produkcji eksportowanych do Europy mydeł, a w XX wieku również znanych marek proszków do prania.

The museum was opened on September 1, 2012. It harks back to the traditions of chemical industry developing in Bydgoszcz in the 19th century, including the manufacture of soap which was exported to many European countries.

Muzeum poprzez ekspozycję, opowieść przewodnika i warsztaty mydlane przedstawia historię higieny od czasów starożytnych po współczesność. Jest jedyną placówką w Europie, która w tak kompleksowy sposób potraktowała temat brudu.

W muzeum zobaczyć można m.in. średniowieczną łaźnię, XIX-wieczną fabrykę mydła czy sklep kolonialny. Wśród kolekcji urządzeń kąpielowych, szczotek z końskiego włosia, maglownic i tar na szczególną uwagę zasługuje przenośna ubikacja czy pralka zbudowana przez mieszkańca bydgoskich Jachcic. Kolekcję uzupełniają ciekawostki, opisy rytuałów i przedwojenne reklamy. Większość eksponatów można dotknąć lub je wypróbować. Stworzone w czasie warsztatów mydło uczestnicy zabierają jako pamiątkę z muzeum.

The museum shows the history of dirt and cleanliness from antiquity to modernity. It is considered one of very few institutions of this kind in Europe.

One can see a medieval public bath there, a 19th century bathroom, various utilities such as the first portable toilet or the prototype of a shower, cast-iron bath tubs from the 19th century, horse hair brushes for scrubbing one's body, mangles, washing machines, dryers, and the vast collection of soaps. There are also on display documents on methods and rituals of personal hygiene, and pre-war advertisements of cleaning products. Exhibits can be touched and smelled; some can even be bought or manufactured on the spot by visitors themselves.

UNIWERSYTET KAZIMIERZA WIELKIEGO

MUZEUM DYPLOMACJI I UCHODZSTWA POLSKIEGO

Casimir the Great University

MUSEUM OF DIPLOMACY AND POLISH REFUGEES

www.muzeum.ukw.edu.pl

Fundamentem kolekcji uniwersyteckiego Muzeum jest dar Wandy Poznańskiej, wdowy po dr. Karolu Poznańskim, ostatnim konsulu generalnym II RP w Londynie. Prawdziwym klejnotem zbioru są dzieła polskich twórców m.in. Leopolda Gottlieba, Olgi Boznańskiej, Juliana Fałata.

The bulk of the collection comes from the donation from Mrs. Wanda Poznańska, the widow of the last Consul General of the Second Commonwealth of Poland in London. The true gems of the collection are the compositions by Polish artists, such as Leopold Gottlieb, Olga Boznańska, Julian Fałat.

Oprócz wspaniałych grafik Stefana Mrożewskiego, na wystawie zobaczyć można porcelanowe serwisy, fajans, rzeźby oraz meble, które wypełniały dom Państwa Poznańskich. Na uwagę zasługuje również srebrna zastawa stołowa z domu Gen. Sikorskiego.

W zupełnie inny nastrój wprowadza tzw. kabina ciszy służąca niegdyś pracownikom Konsulatu Generalnego w Kolonii do prowadzenia tajnych rozmów. Zdecydowanie lżejszą formułę ma kolekcja „Upominki w świecie dyplomacji", odkrywająca kulisy wymiany podarunków między wysokiej rangi politykami. Na miłośników militariów czeka galeria unikatowych błękitnych mundurów Stowarzyszenia Weteranów Armii Polskiej w Ameryce oraz bateldresów z okresu II wojny światowej. Wyjątkowe są również archiwalia zgromadzone w Muzeum, wśród nich międzywojenne fotografie przedstawiające działalność polskich dyplomatów.

Besides the wonderful drawings and engravings of Stefan Mrożewski, the exhibition shows china sets, sculptures, and furniture that once decorated the house of the Poznańscy. Visitors can also admire the silver tableware that belonged to General Sikorski.

An entirely different mood is generated by the soundproof cabin used for carrying strictly confidential talks in the General Consulate in Cologne. A definitely lighter in its character is the collection "Gifts in the world of diplomacy", unveiling the secrets of exchanging gifts among high-rank politicians. Fans of militaria will appreciate the display of rare blue uniforms of the Polish Army Veterans Association of America, and battledresses from the World War Two. The museum also boasts remarkable archive materials, such as pre-war photographs documenting the lives and careers of Polish diplomats.

Wenecja Bydgoska to zespół architektoniczny Starego Miasta w Bydgoszczy zbudowany bezpośrednio nad rzeką Młynówką. Jest to ciąg kamienic stanowiący południową oraz zachodnią pierzeję rzeki Młynówki oraz Wyspy Młyńskiej w Bydgoszczy.

Bydgoszcz Venice is an architectural complex in the Old Town built along the Młynówka River. It is formed by the chain of tenement houses facing the Młynówka from the south and from the east.

Wenecja Bydgoska

Bydgoszcz Venice

Historia Wenecji Bydgoskiej sięga XIX wieku. W jego drugiej połowie front kamienic połączył się z zabudową oficynową, która zaczęła schodzić do brzegu rzeki.

The origins of Bydgoszcz Venice date to the 19th century. By the second half of this century the houses had formed one continuous stretch, with annexes extending down to the river.

W drugiej połowie XIX wieku wykonano murowaną ławę na palach drewnianych, która stała się podstawą do wznoszenia zabudowy nad samą rzeką.

Z czasem krajobraz Wenecji Bydgoskiej nabrał charakteru mieszkalno-przemysłowego. Właścicielami kamienic byli kupcy, rzadziej rzemieślnicy i fabrykanci. W domach prowadzono różnorodną działalność.

Na początku ubiegłego stulecia ukończona pierzeja kamienic przy nabrzeżu Młynówki prezentowała się znakomicie. Ze względu na niespotykane położenie, chętnie utrwalana była na pocztówkach i obrazach malarzy, co sprawiło szybko stała się atrakcją turystyczną miasta.

In the second half of the 19th century the concrete footing had been laid down supported by wooden poles, which provided the foundation for buildings erected along the riverbank.

With time the landscape of Bydgoszcz Venice acquired the mixed residential-industrial appearance. Merchants rather than craftsmen or factory owners owned tenements there. There were assorted economic activity carried out in the houses.

At the beginning of the previous century the finished frontage along the riverbank presented a spectacular view. Due to its uncommon situation on the waterfront it was widely captured on postcards and paintings, quickly becoming one of the major tourist attractions of the city.

Wyspa Młyńska

MILL ISLAND

Należy do najbardziej oryginalnych, urzekających niepowtarzalną urodą miejsc w Bydgoszczy.To, co czyni Wyspę wyjątkową to przede wszystkim jej położenie w samym sercu miasta, zaledwie kilkadziesiąt kroków od Starego Rynku. Począwszy od średniowiecza, Wyspa była centrum gospodarczym miasta o znaczeniu ogólnopolskim. To właśnie tu ulokowano mennicę królewską, która funkcjonowała z przerwami od 1594 do 1688 roku.

What makes Mill Island unique is its location right in the heart of the city, just several dozen steps away from the Old Town Square. Since the Middle Ages Mill Island for a long time had played the role of the city's economic center of nationwide significance. It was on this island that the Royal Mint was founded, which carried out its activities on and off from 1594 to 1688.

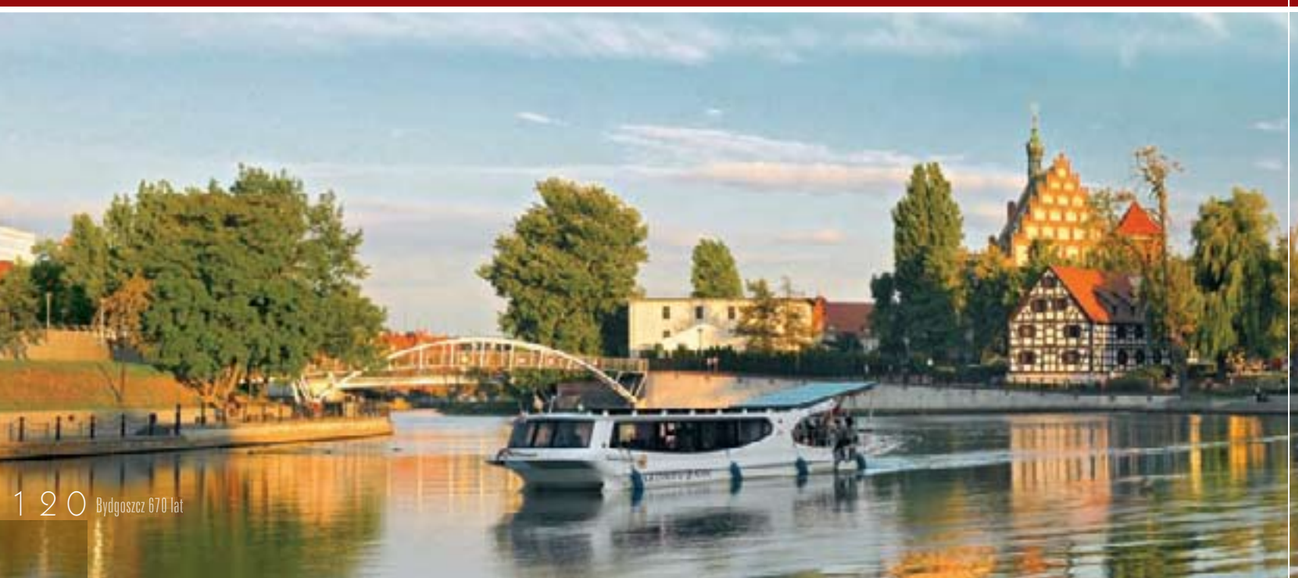

Większość budynków znajdujących się na Wyspie pochodzi z XIX wieku, jednakże piwnica tzw. Białego Spichlerza pamięta jeszcze wiek XV. Woda, kładki, dawne młyny (dziś muzea), budynki z czerwonej cegły i budynki szachulcowe (tzw. mur pruski), odbijające się w nurtach odnogi Brdy zwanej Młynówką, zadbana zieleń, dynamiczny plac zabaw a nawet imitacja piaszczystej plaży – wszystko to w dni pogodne przyciąga tłumy.

W dni słotne zapełnia się Karczma Młyńska urządzona w byłym szachulcowym magazynie, ale też swoich gości mają oddziały Muzeum Okręgowego im. Leona Wyczółkowskiego.

Most buildings on Mill Island were constructed in the 19th century, but the cellar of the so-called White Granary dates back to the 15th century. The water, the footbridges, the former mills converted to museums, the half-timbered buildings reflected in the Młynówka, branching off the Brda, the well-kept greenery, the new playground, the mock sandy beach – all this attracts crowds of Bydgoszcz-residents on sunny days.

In rainy weather the local restaurant fills in, "Mill Inn", adapted from a half-timbered warehouse. Visitors flock also to the Leon Wyczółkowski District Museum situated on Mill Island.

Przystań Bydgoszcz

Bydgoszcz Haven

W 2012 roku zakończono budowę nowoczesnej mariny na Wyspie Młyńskiej. Usytuowana przy szlaku wodnym E-70 Wisła-Odra, w pobliżu jazu Ulgowego, między Młynówką a kanałem zbożowym. Harmonijnie wpisuje się w istniejący kontekst architektoniczny i urbanistyczny. Wykorzystuje istniejącą zatoczkę, która umożliwia cumowanie przy pomostach, w okolicy wciąż czekających na rewitalizację młynów Rothera z połowy XIX w. Przystań ma szansę stać się kolejną bydgoską ikoną.

The construction of a modern yachting port on Mill Island was completed in 2012. It is situated on the water route E-70 Vistula-Oder, next to the Ulgowy weir, in between the Młynówka and the grain channel. It blends harmoniously in the architectural environment. It makes use of a small bay, close to the mid-19th century Rother mills, still awaiting revitalization. The bay provides a space for mooring at piers. The port may well become one more landmark of Bydgoszcz.

MUZEUM OKRĘGOWE IM. LEONA WYCZÓŁKOWSKIEGO W BYDGOSZCZY

THE LEON WYCZÓŁKOWSKI DISTRICT MUSEUM IN BYDGOSZCZ

www.muzeum.bydgoszcz.pl

Muzeum zostało utworzone 5 sierpnia 1923 r. Placówka powstała w oparciu o zbiory Towarzystwa Historycznego Obwodu Noteckiego. Trzon muzealnych kolekcji stanowiły przede wszystkim zabytki z zakresu archeologii, historii, numizmatyki i etnografii.

The Municipal Museum in Bydgoszcz was founded on August 5, 1923. The newly established institution incorporated the archives and artefacts gathered by the Historical Society for the Netze District. Relics and items from the field of archeology, history, numismatics and ethnography constituted the bulk of the museum's collection.

Systematycznie powiększane zbiory nowopowstałego muzeum zasiliła w znaczący sposób darowizna, przekazana przez wdowę po artyście w dniu 8 kwietnia 1937 roku, która obejmowała prace Leona Wyczółkowskiego, wyposażenie jego pracowni i pamiątki osobiste. Podczas niemieckiej okupacji zburzono siedzibę muzeum, przez co zbiory często zmieniały miejsce swojej lokalizacji. Po wyzwoleniu Bydgoszczy muzeum otrzymało nowy gmach przy ulicy Gdańskiej 4. Uroczystego otwarcia dokonano 11 kwietnia 1946 roku, nadając Muzeum Miejskiemu imię Leona Wyczółkowskiego. W 1975 roku przekształcone zostało w Muzeum Okręgowe, obejmujące swym działaniem obszar dawnego województwa bydgoskiego.

W lipcu 1964 r. miasto przekazało Muzeum na cele wystawiennicze Spichrze nad Brdą. Kolejne budynki mieszczące się na Wyspie Młyńskiej zostały przekazane Muzeum na początku lat 70-tych XX wieku, jednak dopiero po rewitalizacji Wyspy Młyńskiej w 2009 r. na stałe zostały oddane do użytku zwiedzających. Ostatnim zespołem budynków udostępnionym na cele muzealne w 2011 roku jest Exploseum.

Obecnie Muzeum posiada zbiory z zakresu: sztuki – w tym twórczości Leona Wyczółkowskiego, historii Bydgoszczy, archeologii, numizmatyki, etnografii, historii techniki oraz muzyki i historii urządzeń rejestrujących i odtwarzających dźwięk. Na wystawach stałych pokazywane są najbardziej charakterystyczne obiekty znajdujące się w muzealnych zbiorach. W ramach ekspozycji czasowych poruszana jest bieżąca problematyka związana z szeroko pojętym dziedzictwem i kulturą artystyczną naszego regionu oraz zagadnieniami o wymiarze ponadlokalnym. Działaniom wystawienniczym, towarzyszy bogaty program edukacyjny, przygotowany z myślą o grupach zorganizowanych oraz osobach indywidualnych. Muzealna oferta skierowana jest do różnych grup wiekowych, poczynając od przedszkolaków, a kończąc na słuchaczach uniwersytetów trzeciego wieku oraz seniorach. Przygotowywane są również specjalne zajęcia i warsztaty dla osób niepełnosprawnych. Muzeum uczestniczy w licznych wydarzeniach kulturalnych o charakterze międzynarodowym, krajowym oraz lokalnym, również wspierając i współuczestnicząc w miejskich inicjatywach upamiętniających osoby zasłużone dla Bydgoszczy. Od 2015 roku bydgoskie muzeum stanowi część turystycznego Szlaku Wody Przemysłu i Rzemiosła TeH_2O, łączącego historię piętnastu miejsc wpisanych w przestrzeń miasta organicznie związanego z wodą. Muzeum prowadzi także szeroką działalność badawczą i naukową, organizuje konferencje i sesje naukowe, realizując jednocześnie działania wydawnicze. Wystawom towarzyszą katalogi, dokumentujące zarówno własne zbiory, jak i obiekty prezentowane w ramach ekspozycji zewnętrznych. Ponadto Muzeum wydaje serię informatorów-przewodników po stałych ekspozycjach oraz Bydgoski Rocznik Muzealny. W Muzeum znajduje się także biblioteka specjalistyczna.

The systematically increased holdings of the Municipal Museum were significantly enriched by the donation from the widow of Leon Wyczółkowski on April 8, 1937, which included the artist's works, his memorabilia, and the equipment from his studio. During the German occupation the seat of the Museum was demolished, so its holdings were moved from place to place. When Bydgoszcz had been liberated, the Museum was granted a new seat, the building at 4 Gdańska Street. The ceremony of the reopening took place on April 11, 1946, and the Museum was named after Leon Wyczółkowski. In 1975 it was transformed into the District Museum, expanding its range of activities over the former Bydgoszcz Voivodeship.

In June 1964 the local authorities allocated to the Museum the granaries on the Brda River for exhibition purposes. More buildings, located on Mill Island, were granted to the Museum in the early 1970s, but it was not until the revitalization of Mill Island had been completed in 2009 that they were opened to the public. The latest acquisition is the complex of buildings adapted for museum functions and launched in 2011 as Exploseum.

At present the Museum holds collections of art, including the works of Leon Wyczółkowski, of archaeology, numismatics, and ethnography, of the history of Bydgoszcz, and of technology and music, as well as the history of sound recording and reproducing equipment. The most characteristic and representative items in the Museum's holdings are displayed in permanent exhibitions. Temporal exhibitions feature current issues related to the cultural heritage and the artistic life of the region, and also those that reach beyond the local sphere. The Museum's exhibition activities are accompanied by a wide educational program designed for individual visitors and organized groups. The Museum's offer is addressed to different age groups, ranging from preschoolers to students of the University of the Third Age, and old-age pensioners. Special sessions and workshops for the disabled are arranged, too. The Museum takes an active part in cultural events of a local, nation-wide, and international reach; it also supports and participates in campaigns aiming to commemorate persons who have rendered great service to Bydgoszcz. Since 2015 the Museum is a part of "TeH_2O: Bydgoszcz Water, Industry, and Craft Trail", which unites the history of fifteen sites inscribed in the space of the city, whose vital component is water. The Museum is also involved in wide-ranging research and study; it organizes scientific conferences and symposiums. It carries out publishing activities, evidenced by exhibition catalogues documenting the Museum's own holdings as well as items on loan and in temporal external exhibitions. Moreover, the Museum issues a series of guides to permanent exhibitions, and publishes the Bydgoszcz Museum Yearbook. The Museum also holds a specialist library.

Dom Leona Wyczółkowskiego

Muzeum Okręgowe posiada jedną z największych kolekcji dzieł Leona Wyczółkowskiego w Polsce. Zbiór ten jest uzupełniony licznymi dokumentami, bogatym archiwum fotograficznym, pamiątkami osobistymi i meblami pochodzącymi z dworku w Gościeradzu. Aranżacja wystawy nawiązuje do wystroju wnętrz z przełomu XIX i XX w. W salonie „niebieskim" oraz „zielonym", udostępnione zostały dzieła malarskie o różnorodnej tematyce m.in.: portrety, pejzaże i martwe natury. Na piętrze zaaranżowano dwie pracownie artysty: malarską i graficzną. W sali „malarskiej" znajdują się, obok dzieł olejnych, szkice z ulubionym motywem drzewa. Pracownia malarska wzbogacona została o oryginalną, ruchomą sztalugę na szynach, nazywaną przez artystę „tramwajem gościeradzkim". W pracowni graficznej zobaczymy prace wykonywane w różnych technikach: od akwatinty, poprzez fluorofortę, algrafię, miękki werniks, kamienioryt, aż po litografię. Na wystawie zaprezentowano także kamienie litograficzne, prasę oraz narzędzia artysty. W sali biograficznej, sąsiadującej z pracowniami, wyeksponowano fotografie z rodzinnego albumu artysty oraz pamiątki związane z jego działalnością artystyczną i społeczną. Sala została również wyposażona w dwa stanowiska komputerowe z dostępem do portalu internetowego www.wyczolkowski.pl.

The Leon Wyczółkowski House

The District Museum in Bydgoszcz owns one of the largest collections of the artworks by Leon Wyczółkowski in Poland. The collection is supplemented by the numerous documents, the large archive of photographs, the artist's memorabilia, and the furniture from the manor house in Gościeradz. The design of the exhibition recalls the interior decoration of the turn of 20th century. In the "Blue Salon" and the "Green Salon" Wyczółkowski's paintings are displayed, whose subjects range from portraits to landscapes and still nature. On the first floor two rooms are located, designed as the artist's studios: the painting studio and the graphic studio. In the "painting studio", the oil paintings and the artist's sketches are displayed. The workshop studio is equipped with the easel on rails and called by the artist "the Gościeradz trolley". In the graphic studio we come across a set of works in various graphic techniques: from aquatint, through fluorofort, algraphics, soft varnish, stone engraving, to lithography. There is also on display a lithographic press, lithographic stones, and the artist's tools. The biographical room features photographs from the artist's family album, and personal-interest items related to his artistic and social activities. The room has been equipped with two computer terminals with access to the website www.wyczolkowski.pl.

Galeria Sztuki Nowoczesnej

Modern Art Gallery

Ekspozycja prezentowana w Galerii Sztuki Nowoczesnej jest przeglądem reprezentacyjnych dzieł sztuki polskiej znajdujących się w kolekcji bydgoskiego muzeum. Wystawę otwierają prace Józefa Pankiewicza, Władysława Podkowińskiego, Jacka Malczewskiego oraz Olgi Boznańskiej. Wielość awangardowych nurtów dwudziestolecia międzywojennego przybliżają dzieła przedstawicieli poszczególnych ugrupowań artystycznych: Rytmu, Bractwa św. Łukasza, Formistów Polskich, Zwornika i Komitetu Paryskiego. Odrębną grupę stanowią artyści związani z kręgiem École de Paris – działający w Paryżu w pierwszej dekadzie XX wieku.

Obok koloryzmu, równolegle pokazywane są dzieła przedstawicieli młodej awangardy powojennej, prace z kręgu sztuki konceptualnej, nurtu abstrakcji ekspresyjnej, nowej figuracji oraz nurtu fotorealizmu. W ramach ekspozycji zaprezentowano działalność ugrupowań artystycznych: Wprost i Gruppy, Grupy Krakowskiej oraz Galerii Krzywe Koło, a także plastyków związanych z Bydgoszczą i regionem. Koncepcja ekspozycji pozwala również zaobserwować kształtowanie się poszczególnych środowisk artystycznych: Warszawy, Krakowa, Gdańska, Wrocławia i Poznania. Poza tym prezentowane są obrazy Stefana Gierowskiego z jego kolekcji autorskiej, a także prace przedstawicieli sztuki krytycznej i posługujących się nowymi mediami.

The exhibition in Modern Art Gallery brings together representatives works of Polish art from the holdings of the Bydgoszcz District Museum. Visitors first come across paintings by Józef Pankiewicz, Władysław Podkowiński, Jacek Malczewski, and Olga Boznańska. The multiplicity of avant-garde trends in the Polish interwar painting is documented by works of particular artistic groups: "Rhythm", "St. Luke's Fraternity", "Polish Expressionists", "Keystone", and "Parisian Committee". A separate section is devoted to Polish artists associated with the circle "École de Paris", active in Paris in the first decade of 20th century.

Alongside achievements of colourism, works of young post-war avant-garde artists are exhibited, comprising conceptual art, abstract expressionism, new figuration, photorealism. The contribution of the "Wprost" group is also included, as well as that of "Gruppa", the Cracow Group", the "Crooked Wheel" Gallery, and artists associated with Bydgoszcz and the region. The design of the exhibition allows tracing the development of specific artistic milieus, those in Warsaw, Cracow, Gdansk, Wroclaw, and Poznan. In addition, paintings by Stefan Gierowski from the author's collection are displayed as well as examples of the so-called critical art and artistic installations using the new media.

Zbiory Archeologiczne

The Archaeological Collection

Zbiory archeologiczne Muzeum Okręgowego zostały zaprezentowane na dwóch wystawach. Pierwsza z nich pt. „Na pograniczu Wielkopolski i Pomorza. Bydgoszcz i region u zarania dziejów" ukazuje prahistorię tego regionu od początków osadnictwa (ok. 12 - 10 tys. p.n.e.) aż po okres wędrówek ludów (V – VI w). Przenosi w czasy, w których w Europie nie było jeszcze granic politycznych w dzisiejszym rozumieniu, a pewne cechy kulturowe były jednolite dla wszystkich jej mieszkańców.

Druga ekspozycja – „W grodzie Bydgosta. Tajemnice życia wczesnośredniowiecznych mieszkańców Bydgoszczy i okolic" ukazuje kulturę materialną, a przez jej pryzmat także wielorakie aspekty życia społecznego i duchowego wczesnośredniowiecznych mieszkańców Bydgoszczy i okolic. Dzieje regionu ukazano na tle szerszych wydarzeń dotyczących państwa polskiego. Wyeksponowano narzędzia, ozdoby, uzbrojenie, przedmioty codziennego użytku, itp.

Ciekawa aranżacja plastyczna wystawy i liczne rekonstrukcje (m.in. stępa, żarna, koła garncarskiego i rynsztunku rycerza), z których muzealny gość może swobodnie korzystać, przybliżają atmosferę minionych czasów i pozwalają zapoznać się z życiem codziennym naszych przodków.

The archaeological collection of the District Museum in Bydgoszcz has been presented during two exhibitions. The first one, "On the borderland between Great Poland and Pomerania", shows he earliest history of the region, from the beginning of its settlement (12000 -10000 BC) until the migration period (500-600 AD). It moves visitors back in time to the period where there were no political borders in Europe as we understand them today, and some cultural features were shared by the population of the whole continent.

The second exhibition is titled "In the castle of Bydgost. Mysteries of the life of the population of the early medieval Bydgoszcz and its environs". It shows their material culture, and in the light of the recovered artifacts, also the various aspects of the social and spiritual life of the early medieval population who lived there. The history of the region is presented against the larger background of the crucial events shaping the Polish state. Various tools, pieces of jewelry, weapons, and objects of everyday use are displayed.

The elaborate design of the exhibition and the numerous replicas (of a prehistoric wooden mortar and pestle, a quern-stone, a potter's wheel, a knight's gear), which can be freely tested by visitors, evoke the atmosphere of the ancient times and give them a vivid idea of the everyday activities of their ancestors.

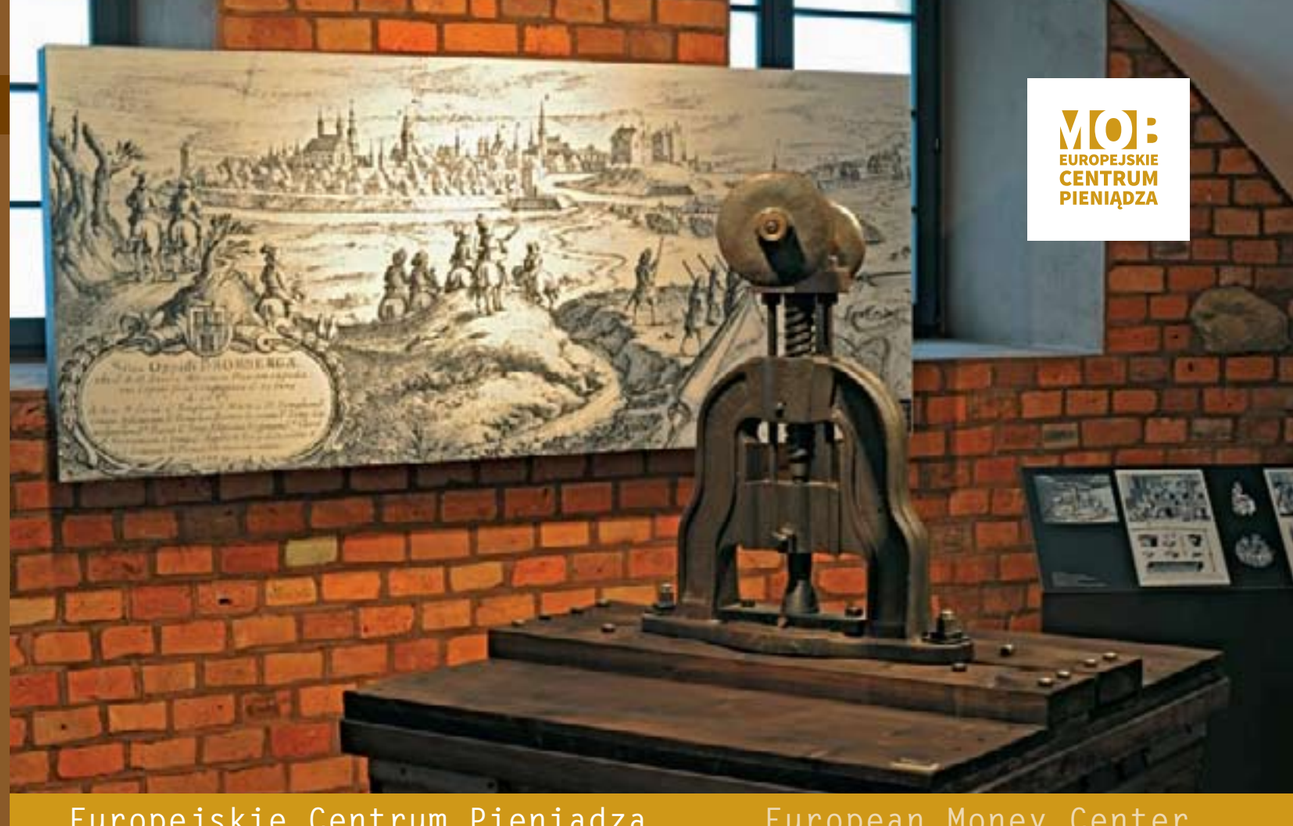

Europejskie Centrum Pieniądza

European Money Center

W budynku, w którym eksponowane są zbiory numizmatyczne Muzeum Okręgowego, w XVII wieku znajdowała się kamienica i pręgarnia, gdzie wybijano monety. Mennica bydgoska działająca w latach 1594-1686 (jako mennica prywatna, królewska, a od 1632 roku państwowa), była jedną z najważniejszych w Rzeczypospolitej. Z Bydgoszczy pochodzi słynna złota moneta studukatowa z 1621 roku, uważana za jedną z najpiękniejszych monet europejskich.

Na ekspozycji „Mennica bydgoska" zaprezentowano monety bite w mennicy bydgoskiej pochodzące ze zbioru bydgoskiego Muzeum oraz narzędzia używane w trakcie działalności mennicy, takie jak: tygle, stemple mennicze, skrzynię – skarbiec. Zabytki kultury materialnej reprezentują m.in. fajki, buty, dzbanki i kafle z pieca znalezione w trakcie wykopalisk prowadzonych na terenie dawnej mennicy. Proces wytwarzania monet ilustrują reprodukcje witraży z mennicy w Konstancji, a także ryciny z dzieła Georgiusa Agricoli „De re metallica".

Monety z mennicy bydgoskiej docierały do wielu zakątków Europy. Spotykamy je w pojedynczych znaleziskach, jak i tzw. skarbach, czego przykładem jest prezentowany na ekspozycji skarb z Osówca k. Mogilna.

The numismatic collection of the District Museum of Bydgoszcz is on display in the building which was constructed on the site of the 18th century house and workshop where coins had been struck. The Bydgoszcz Mint, operating from 1594 to 1686, had been established as a private enterprise, then it was taken over by the Crown, and finally, in 1632, became a state enterprise. The Bydgoszcz Mint in 1621 issued the famous 100 ducats golden coin, regarded as one of the most beautiful European numismatic items.

The exhibition "The Bydgoszcz Mint" shows coins struck on site in Bydgoszcz, from the collection of the District Museum, as well as tools used during their manufacture: crucibles, mint stamps, scales, and a case – treasure box. Artefacts of the material culture include pipes, shoes, jugs, and stove tiles recovered in the course of excavation works carried out on the former site of the mint. The process of coin manufacture is presented in the reproductions of stained-glass windows from the mint in Konstanz, and the prints from Georgius Agricola's work "De re metallica".

Coins struck in the Bydgoszcz Mint had reached distant parts of Europe. They have been found individually as well as in treasure hoards, for instance in the hoard retrieved in Osówiec near Mogilno, displayed in the exhibition.

Spichrze nad Brdą

Trzy spichrze tworzą od strony rzeki Brdy charakterystyczną panoramę miasta, która jest dzisiaj jednym ze znaków rozpoznawczych Bydgoszczy. Budynki zostały wzniesione w ostatniej dekadzie XVIII wieku i pełniły funkcję magazynów zbożowych.

Obecnie w spichrzach prezentowana jest ekspozycja stała „Od Starego Rynku do Placu Wolności. Spacer ulicami międzywojennej Bydgoszczy", której celem jest ukazanie w sposób interaktywny międzywojennej, wielokulturowej Bydgoszczy oraz rodowodu historycznego miasta, jego dziedzictwa kulturowego i podstaw ekonomicznych. Tytułowy spacer, obejmujący ścisłe centrum, staje się pretekstem do pokazania najważniejszych symboli miasta, elementów miejskiej architektury, ciekawych miejsc, a także ludzi i ich życia codziennego oraz pozostałych po nich pamiątek. Na ekspozycji znajdują się najcenniejsze zabytki bydgoskie, źródła ikonograficzne i kartograficzne oraz numizmaty, dokumenty, plakaty i reklamy. Obiekty te datowane są od końca średniowiecza do 1939 roku (ze szczególnym uwzględnieniem okresu międzywojennego).

Z myślą o najmłodszych odbiorcach przygotowano specjalny aneks edukacyjny. Tutaj dzieci podczas zabawy mogą sprawdzić swoją wiedzę zdobytą na ekspozycji.

The Granaries on the Brda

Three granaries viewed from across the Brda River form the characteristic city skyline, which is nowadays one of the hallmarks of Bydgoszcz. The buildings had been constructed in the last decade of 18th century and were used for storing grain.

The granaries at present house the permanent exhibition "From the Old Town Square to the Square of Freedom", whose aim is to provide an interactive display of the pre-war, multicultural Bydgoszcz, as well as its historical origins, its heritage, and its economic foundations. The walk, taking place in the city center, becomes an occasion for presenting the most characteristic sights of Bydgoszcz, elements of the urban architecture, interesting sites, as well as the city dwellers, their everyday life, and the material traces they left behind. The exhibition features the most valuable Bydgoszcz relics, iconographic and cartographic sources, as well as numismatic items, documents, posters, and commercial advertisements. Some of the objects date back to the late medieval times, but the focus is on the pre-war period.

For younger visitors a special educational annex has been created, offering games through which children can test their knowledge gathered from the exhibition.

Exploseum

Exploseum

Exploseum – Centrum techniki wojennej DAG Fabrik Bromberg, mieszczące się na terenie dawnej fabryki Dynamit-Aktien Gesellschaft (obecnie ul. Alfreda Nobla) jest najmłodszym „oddziałem" Muzeum Okręgowego, którego otwarcie nastąpiło 2 lipca 2011 roku. Exploseum to unikalny na skalę światową przykład architektury przemysłowej, zachowanej w praktycznie niezmienionym kształcie od czasów II wojny światowej, w którym umieszczono rozbudowaną ekspozycję, łączącą w sobie tradycyjne elementy wystawiennicze z nowymi, narracyjnymi i multimedialnymi formami. Trasa zwiedzania, licząca około 2 kilometrów, wiedzie przez 8 budynków połączonych podziemnymi korytarzami. Linia produkcyjna nitrogliceryny (NGL), którą poruszają się zwiedzający, została malowniczo wkomponowana w pofałdowany teren leśny wtapiając się w przyrodę.

We wnętrzach budynków fabrycznych zaaranżowano ekspozycje muzealne poświęcone zagadnieniom związanym z historią zakładów. Nowoczesne środki przekazu, oparte o ikonografię, multimedia i rozwiązania interaktywne, posłużyły do stworzenia opowieści o fabryce DAG Bromberg, niewolniczej pracy tysięcy ludzi, konspiracji i sabotażu, ale również historii militariów i materiałów wybuchowych, czy też działalności Armii Czerwonej na ziemiach polskich.

Exploseum od 2015 roku jest punktem kotwicznym Europejskiego Szlaku Dziedzictwa Przemysłowego (ERIH).

Exploseum, the Warfare Technology Center DAG Fabrik Bromberg, located on the site of the former factory Dynamit-Aktien Gesellshaft, currently in the Alfred Nobel Street, is the youngest division of the District Museum in Bydgoszcz, which was opened for the public on July 2, 2011. Exploseum is a unique example of an industrial architecture complex preserved virtually intact, where a large-scale exhibition has been designed, uniting traditional display methods with modern, spoken-word and multimedia formats. The two-kilometer-long tour of the museum leads through 8 buildings connected through subterranean concrete hallways. Visitors follow the production line manufacturing nitroglycerin (NGL), hidden among the picturesque wooded hills, blending in with the natural landscape.

The interiors of the building have been adapted for museum functions, housing expositions detailing the history of this place. The state-of the-art technology, visual, multimedia, and interactive-mode displays, have been used to recount the story of the DAG Fabrik Bromberg, to document the fate of the thousands of concentration camp prisoners working here, to present the resistance movement and the risked acts of sabotage. They also offer the historical review of the evolution of arms and explosive materials, and trace the operations of the Red Army in the Polish territory.

Since 2015 Exploseum has been an Anchor Point of the European Route of Industrial Heritage (ERIH).

Bydgoski Węzeł Wodny E-70

Bydgoszcz Water Junction

Brda w obszarze Bydgoszczy zmienia swój charakter oraz bieg z południkowego na równoleżnikowy, a ów kąt prosty widać nawet z Kosmosu. Tak więc Bydgoszcz – obok Gdańska u ujścia Wisły – jest najbardziej rozpoznawalnym miastem w górnych sferach.

Flowing through Bydgoszcz the Brda changes its course from longitudinal to latitudinal, and the resulting right angle is visible even from outer space. So Bydgoszcz – besides Gdańsk at the mouth of the Vistula – is the most recognizable city in the upper regions.

System Bydgoskiego Węzła Wodnego, dzięki Kanałowi Bydgoskiemu, jest jednym z najcenniejszych dziedzictw miasta i głównym elementem drogi wodnej łączącej wschodnią i zachodnią Europę.

The Bydgoszcz Water Junction system, owing to the Bydgoszcz Channel, is a part of the most cherished heritage of the city, as well as remaining the key element of the water route joining Eastern and Western Europe.

Brda „południkowa" to rzeka naturalna, od miejsca gdzie łączy się z Kanałem Bydgoskim i przybiera bieg równoleżnikowy jest już rzeką uregulowaną, skanalizowana wręcz. Sukcesywnie zmieniając się, przybiera charakter „miejski". Dwiema odnogami, regulowana śluzami i jazami, na dwóch różnych poziomach, tworzy i opływa Wyspę Młyńską. Płynąc w obszarze śródmiejskim, poprzecinana jest licznymi mostami, w tym kładkami dla pieszych zdąża przez wschodnią dzielnicę przemysłowo-składową, do swego ujścia. W dolnym biegu tworzy zalew Brdyujście, a po przepłynięciu Jazu Walcowego, będącego unikatowym zabytkiem hydrotechniki, zasila swoimi wodami Wisłę.

W działaniach rewitalizacyjnych Bydgoskiego Węzła Wodnego, obszarów przywodnych i przywracania nadwodnej tożsamości Bydgoszcz jest w Polsce – obok Wrocławia – niekwestionowanym liderem. Dzięki wielu projektom stan oraz wygląd rzeki, nabrzeży, architektury oraz oferta rekreacyjna nieustannie zmieniają się, tworząc przyjazny ludziom klimat.

Nowoczesne oczyszczalnie i zrekonstruowany oraz powiększony cały system wodno-kanalizacyjny powodują, że do Brdy i Wisły wpadają wody czyste. Przekonują, nas o tym liczni wędkarze obsiadający brzegi Brdy i Kanału Bydgoskiego.

Bydgoski Tramwaj Wodny traktowany jest jako element systemu komunikacji miejskiej, a zarazem jako jedna z głównych atrakcji turystycznych. O popularności tego środka transportu świadczą liczby: 1570 godzin rejsów rocznie, w których uczestniczy ponad 40 tysięcy osób.

The "longitudinal" Brda is a river in its natural condition, but from the point where it joins the Bydgoszcz Channel and follows the latitudinal course onward, it becomes a regulated river, even a canalized one. It gradually changes, acquiring an "urban" character. Bifurcating, regulated by locks and weirs at two different levels, it flows around Mill Island. It makes its way through the city, under the numerous bridges and footbridges. Through the industrial district in the eastern part of Bydgoszcz, the Brda approaches its outlet. It forms a reservoir in Brdyujście, and once it passes through the roller weir, a unique monument of water engineering, it flows into the Vistula.

In its actions designed to revitalize the Bydgoszcz Water Junction and the riverbank areas, Bydgoszcz – besides Wrocław - is firmly at the leading edge. The condition and appearance of the Brda, and of the riverbanks and the accompanying infrastructure, are improving, and the growing recreational base makes the river more and more attractive for people.

Owing to modern sewage treatment plants and the reconstructed and enlarged water and sewage system, clean water is nowadays discharged from the system into the Brda and the Vistula. Many anglers occupying the riverbanks provide ample proof of this.

The Bydgoszcz Water Tram is regarded as an element of the city's public transport, yet it is also a major tourist attraction. The popularity of this means of transport can be evidenced by the following facts and figures: the total of 1750 hours of cruising a year, and 40 thousand carried passengers.

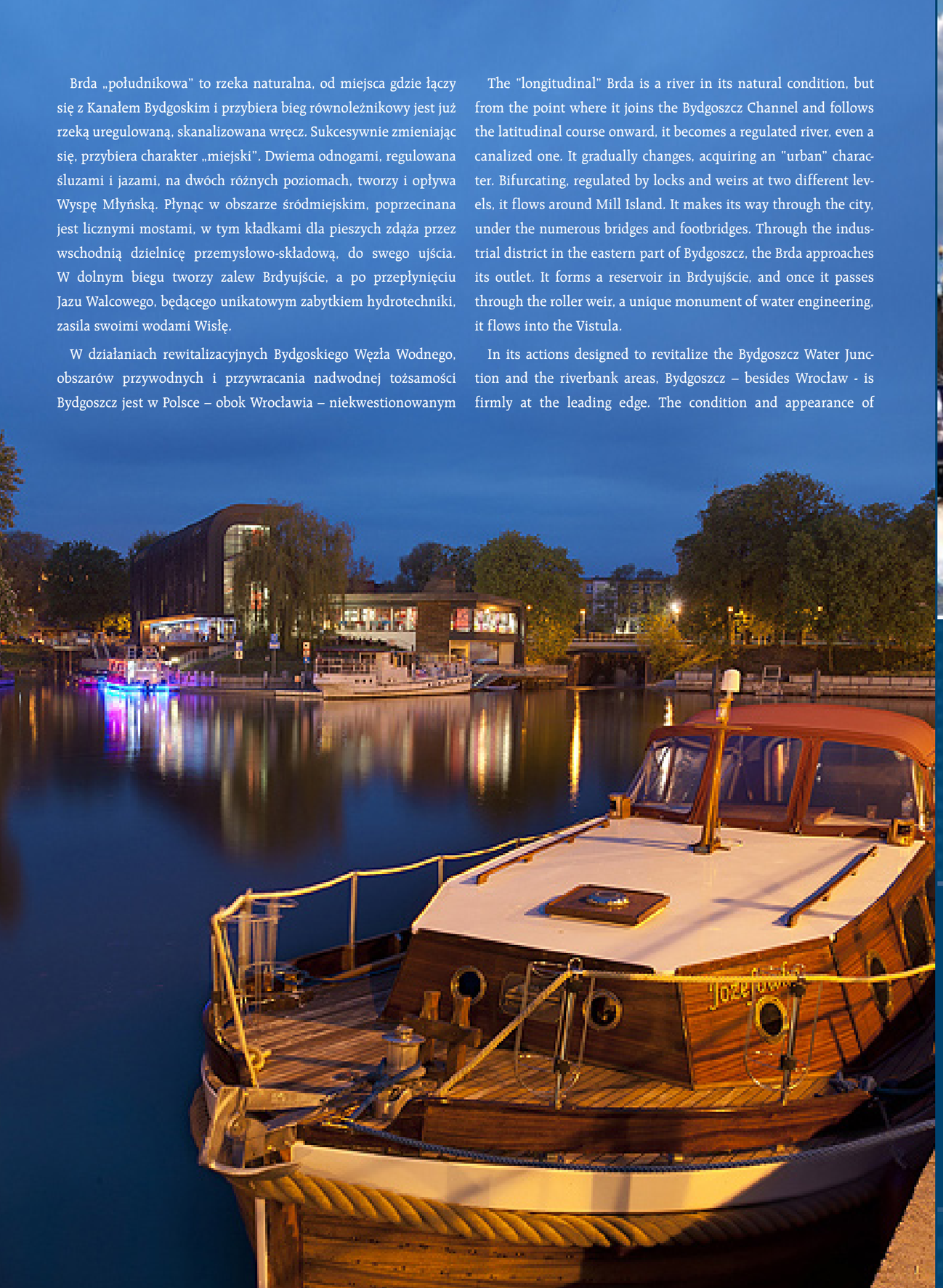

Rejs tramwajem wodnym (trzy jednostki, w tym dwie zasilane energia słoneczną) zaczyna się na Wyspie Młyńskiej. Stąd można wyruszyć w podróż trzema trasami: „Słoneczną" „Staromiejską" i „Szlakiem śluz". Obowiązuje rozkład jazdy, co sprawia, że ze statków korzystają też ci, którzy nie lubią tramwajów lub autobusów.

A cruise on a water tram (there are three vessels, including two powered by solar energy) starts at Mill Island. It is a departure point for three different rides: "Sunny", "Old Town", and "Locks Trail". Cruises follow the timetable, which makes water trams a viable alternative to regular trams and buses for those who do not like traveling on land.

Muzeum Wodociągów w Bydgoszczy
Museum of Waterworks

www.muzeum.mwik.bydgoszcz.pl

Wieżę Ciśnień oddano do użytku w 1900 roku. Zamontowano w niej zbiornik wodny, który służył do gromadzenia wody w okresie minimalnego poboru. Funkcję tę Wieża Ciśnień pełniła niemal przez 90 lat, kiedy to ostatecznie wyłączono ją z eksploatacji.

The Water Tower was put into operation in 1900. A compensation reservoir was installed inside the tower, which stored water during the hours of the lowest consumption. The Water Tower had fulfilled its function for nearly 90 years, and then it was finally shut down.

Bydgoska Wieża Ciśnień ma 45 m wysokości, została wzniesiona w duchu stylistyki neogotyckiej, widocznej szczególnie w wykrojach licznych i różnorakich okien oraz blend, które są wąskie i strzeliste. Można też w niej zauważyć elementy neobarokowe, szczególnie w części detali architektonicznych wykonanych z cegły profilowanej na wzór wczesnego baroku.

Wieżę umiejscowiono w bardzo atrakcyjnej części miasta, w parku położonym na wzgórzu przylegającym do starówki. Od samego początku pełniła zatem rolę punktu widokowego. Po drugiej wojnie światowej, taras widokowy został zamknięty.

Placówka powstała w ramach unijnego projektu „Ścieżka edukacji ekologicznej" na bazie zabytkowych obiektów Hali Pomp i Wieży Ciśnień - Muzeum Wodociągów, realizowanego w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego. Przedmiotem ekspozycji pierwszego w Polsce Muzeum Wodociągów jest architektura przemysłowa przełomu XIX i XX w.: Hala Pomp znajdująca się na terenie ujęcia wody Las Gdański, przy ulicy Gdańskiej 242 i niegdyś połączona z nią siecią wodociągową Wieża Ciśnień, zbudowana przy ul. Filareckiej 1.

W obu miejscach uratowanych od zapomnienia i zniszczenia eksponowane są pamiątki: stare urządzenia, zdjęcia, dokumenty, makiety związane z wodociągami i przybliżające ich historię.

Przy ulicy Gdańskiej w ramach tzw. ścieżki edukacji ekologicznej eksponowane są liczne, głównie zabytkowe urządzenia wodociągowe: hydranty, zdroje uliczne i pompy. Podziwiać można replikę średniowiecznego rurmusa usytuowanego przed wiekami koło kościoła farnego, za pomocą którego w XVI wieku dostarczano do miasta wodę z Brdy. Obejrzeć można współczesne urządzenia: pompy, zasuwy, zawory. Zajrzeć do piętrowego kanału wodno-ściekowego z końca XIX wieku, będącego 15-metrową repliką podobnej budowli, której kilometry skryte są pod ziemią. W Wieży Ciśnień eksponowane są, między innymi: drewniane rury wodociągowe, żetony na wodę, elementy wyposażenia dawnych łazienek i toalet, archiwalne zdjęcia i dokumenty.

The Bydgoszcz Water Town is 45 meters high. It was designed in the Neo-gothic style, visible particularly in the shape of its numerous and diverse windows and false windows, which are narrow, elongated, and arched. However, one can also discern Neo-baroque elements, especially in architectural details fashioned from profiled bricks, imitating the early Baroque style.

The tower was located in a very attractive part of the city, in the park on the hill overlooking the Old Town. Thus from the very beginning it served as an observation terrace. However, after the World War Two the terrace was closed for visitors.

The museum was established as part of the EU project "Environmental education path, on the basis of two historic buildings, the Water Pump Hall, and the Water Tower", implemented under the Regional Operational Project of the Kuyavian-Pomeranian Province. The Museum of Waterworks, the first of its kind in Poland, comprises two industrial sites from the turn of the 19th century: the Water Pump Hall at the water intake station "Las Gdański", on Gdańska Street 242, and the Water Tower, once connected with it by the water supply system, located on Filarecka Street 1.

In both places saved from oblivion, objects of historic interest are on display: elements of old water facilities, documents, photographs, models related to the water and sewage system.

As part of the ecological education path, in "Las Gdański", elements of historic water and sewage facilities are displayed: hydrants, street water points, and pumps. Visitors can admire the replica of the medieval wooden pump, once situated next to the Parish Church, by means of which in the 16th century water was carried from the Brda to the city. Also, pieces of modern equipment are exhibited: pumps, valves, bolts. One can look into the layered water and sewage channel from the end of the 19th century, the 15-meter section of the system hidden deep in the ground. In the Water Tower there are on display wooden pipes coming from the old waterworks, tokens for water, old bathroom and toilet accessories, documents, and photographs of historic value.

Jedną z atrakcji Muzeum Wodociągów przy ul. Filareckiej jest udostępniony zwiedzającym taras widokowy (najwyższego powszechnie dostępnego punktu w mieście).

W obu muzealnych obiektach zainstalowano multimedialne infokioski, z cyfrowo zapisanymi informacjami o wodzie i wodociągach. Prezentowane są na nich filmy przedstawiające: historię wody, sposoby jej pozyskiwania i wykorzystywania od czasów starożytnych po współczesność, historię bydgoskich wodociągów oraz animacje obrazujące: obieg wody w przyrodzie, przebieg procesów technologicznych pobierania wody głębinowej i powierzchniowej, jej oczyszczania i uzdatniania.

One of the attractions of the Water Tower is the lookout terrace, which is now opened to visitors, the highest point in the city available to the public.

In both sections of the museum, multimedia kiosks have been installed, providing digitally stored information on water and its supply and treatment. They offer films showing the history of water, and the methods of its intake and utilization from ancient to modern times. They present the history of the Bydgoszcz waterworks, and illustrate the circulation of water in nature, the technological processes of drawing deep-well water and surface water, its purification and treatment.

W zabytkowych wnętrzach neogotyckich: Hali Pomp i Wieży Ciśnień prowadzona jest także działalność kulturalna, występy muzyczne, teatralne, wystawy plastyczne. Możliwe jest również organizowanie konferencji naukowych, sympozjów i innych spotkań.

The historic interiors of the Water Pump Hall and of the Water Tower become also venues of cultural events, musical and theatrical performances, and visual arts exhibitions. Scientific conferences, symposiums, and other meetings can be organized there, too.

Sala konferencyjna wewnątrz Hali Pomp

The Conference Room inside the Water Pump Hall

Budowę nowoczesnego systemu wodociągów bydgoskich rozpoczęto w 1897 roku. Projekty architektoniczne budynków stacji wodociągów „Las Gdański" były autorstwa Franza Marschala. Wzniesiono znajdujący się po lewej stronie (stojąc tyłem do bramy wejściowej) budynek Hali Pomp i nadbudowę studni zbiorczej oraz po prawej stronie budynek administracyjno - mieszkalny.

Po uruchomieniu w 1937 roku. nowej stacji pomp, stara była wykorzystywana do lat dziewięćdziesiątych XX w., jako hala odżelaziaczy. Dziś Hala Pomp pełni funkcje muzealne oraz umożliwia organizowanie konferencji.

Hala Pomp

The construction of a modern water and sewage system in Bydgoszcz was begun as early as 1897. The architecture of the buildings in the intake station at present called "Las Gdański" was designed by Franz Marschal. The building housing the water pump hall, the office and apartment building was built, and the superstructure was placed over the collective well.

After a new water pump station was put into operation in 1937, the old one was used until the 1990s as an iron removal station. Nowadays, the Water Pump Hall fulfills the double function of a museum and a conference venue.

The Water Pump Hall

MUZEUM WOJSK LĄDOWYCH
w Bydgoszczy

www.muzeumwl.pl
Znajdź nas na Facebooku

Muzeum Wojsk Lądowych zajmuje się gromadzeniem zabytków kultury związanych z dziejami oręża polskiego (w szczególności w odniesieniu do formacji i sił lądowych) oraz ich udostępnianiem do celów naukowych, dydaktycznych i wychowawczych, tak aby służyły one nauce i popularyzacji wiedzy o polskiej historii wojskowej.

WOJSKA LĄDOWE. OD CEDYNI DO KARBALI

Stała ekspozycja muzeum ma wprowadzić do świadomości historycznej społeczeństwa dzieje formacji wojsk lądowych, które z upływem czasu przekształciły się w oddzielny rodzaj Sił Zbrojnych RP.

Na 600 m^2 powierzchni prezentujemy najważniejsze etapy rozwoju tych formacji, często w nawiązaniu do znanych wydarzeń historycznych. Tytuł zawiera chronologiczny zakres naszej wystawy. Rozpoczynamy od starcia pod Cedynią w 972 roku, a kończymy zaciętą bitwą o City Hall w Karbali w 2004 roku, która unaocznia wysiłek polskich żołnierzy w czasie misji poza granicami kraju - w Afganistanie i Iraku. Prowadzimy zwiedzających poprzez gabloty wypełnione rzadkimi okazami broni, sprzętu, mundurów, obok sylwetek wojów, rycerzy, husarzy, muszkieterów, pikinierów i żołnierzy, na zaaranżowanych polach bitew pod Raszynem, Ossowem, Mławą, Monte Cassino i Karbalą skończywszy.

Ekspozycja została zaaranżowana w taki sposób, aby przemawiać do zwiedzających różnymi środkami wyrazu: tekstem, obrazem, dźwiękiem; znajomość historii można dodatkowo pogłębić w kilkunastu kioskach multimedialnych.

MUSEUM OF THE MILITARY LAND FORCES
in Bydgoszcz

www.muzeumwl.pl
Find us on Facebook

The main tasks of the Museum of the Military Land Forces are the acquisition of artifacts related to the history of the Polish armed forces (especially the military equipment that has been used by the land forces) and their exhibition for the purposes of research and education, so that they may serve to promote the study and knowledge of the Polish military history.

THE POLISH LAND FORCES. FROM CEDYNIA TO KARBALA

The aim of the permanent exhibition is to enrich the historical awareness of the Polish society by presenting the development of the land forces over the centuries, finally leading to the establishment of the land forces as a separate military branch of the armed forces of the Polish Republic.

On the area of 600 square meters we display the crucial stages of this transformation, often correlated with known historical events. The title of the exhibition indicates its chronological scope. We begin with the battle of Cedynia in 972 and conclude with the fierce defense of the City Hall in Karbala in 2004, which exemplifies the commitment of Polish soldiers on the missions abroad – in Afghanistan and Iraq. We lead our visitors through the glass cabinets filled with rare specimens of weaponry, military gear and uniforms, by the figures of warriors, knights, hussars, musketeers, pikemen, and foot soldiers, placed on the models of the battlefields, at Raszyn, Ossowo, Mława, Monte Cassino, and finally, at Karbala.

The exposition has been designed in such a way as to appeal to visitors by various means of expression: through text, image, and sound. In addition, several multimedia stands offer an opportunity to deepen one's knowledge of Polish history.

Kalwaria XX wieku The Calvary of the 20th century

W Dolinie Śmierci w Fordonie, gdzie Niemcy w czasie II wojny światowej zamordowali 7.000 Polaków, w latach 2004-2009 powstał wyjątkowy monument, Kalwaria Bydgoska - Golgota XX wieku.

In the Death Valley in Fordon, where the German occupiers during the World War Two had murdered 7000 Polish citizens, a unique monument was constructed in the years 2004-2009, named "The Bydgoszcz Calvary – the Golgotha of the 20th century".

W 1999 roku z inicjatywy Stefana Pastuszewskiego i ks. prałat Zbigniewa Trybowskiego powołano Społeczny Komitet Budowy Kalwarii Bydgoskiej - Golgoty XX wieku, który zrealizował budowę drogi krzyżowej według projektu Jacka Kucaby z Tarnowa. Do bardziej zdecydowanego działania zdopingowały pomysłodawców słowa papieża Jana Pawła II, które wygłosił podczas Mszy Świętej w Bydgoszczy 7 czerwca 1999 roku.

Jest to wielosegmentowy pomnik rzeźbiarsko-przestrzenny. 13 stacji Golgoty jest wykonanych w formie 2-metrowych krzyży zrobionych ze stali nierdzewnej. Główny monument – stacja XII (śmierć Chrystusa na krzyżu) ma charakter wysokiej ściany zbudowanej z 716 modułów greckich krzyży, zwieńczonej wizerunkami polskich orłów. Ściana nawiązuje do Ściany Płaczu w Jerozolimie, a jej najważniejszym elementem jest wizerunek Chrystusa Zwycięskiego w ażurowym krzyżu otoczonym przez mniejsze, symbolizujące męczenników z Doliny Śmierci. Całość kompozycji, zwanej „Bramą do nieba" jest połączeniem dwóch symboli: cierpienia i zbawienia (krzyża i muru). Płaszczyzna muru jest otwarta, tak aby nowe krzyże mogły wciąż się dołączać, budując mur w nieskończoność. Przez mur można przejść i zobaczyć panoramę Fordonu, co można potraktować jako symbol przekroczenia przeszłości, która dała fundament pod teraźniejszość.

Co roku w okresie Wielkiego Postu na terenie Kalwarii odbywają się inscenizacje Pasji Jezusa Chrystusa.

In 1999, on the initiative of Stefan Pastuszewski and the prelate Zbigniew Trybowski, a public committee was founded for building "The Bydgoszcz Calvary – the Golgotha of the 20th century". Thanks to its efforts, the way of the Cross designed by Jacek Kucaba from Tarnów was finally put into place. The authors of the original idea had been motivated by the words spoken by the Pope John Paul II during his visit in Bydgoszcz on June 7, 1999.

The result is a multi-segmented spatial and architectural monument. 13 stations of the Cross are in the form of stainless steel crosses, 2 meters high. The central object, the 12th station (the Crucifixion), presents a high wall of modular construction, built of 716 Greek-type crosses and topped by representations of the Polish eagle. The wall alludes to the famous Wall of Wail in Jerusalem, and its most prominent feature is the figure of Christ Victorious embedded in an openwork cross surrounded by smaller ones, symbolizing the martyrs of the Death Valley. The whole composition, named "The gateway to Heaven", is a combination of two symbols: of suffering (the cross) and salvation (the wall). There are open spaces in the wall so that new crosses can be added, building the wall reaching to infinity. One can walk through the wall and admire the view of Fordon below. Walking through the wall can symbolically represent the act of passing through the past, which has laid foundations for the present.

Every year during the Lent the passion of Christ is staged there.

Ten zajmujący ponad 830-hektarową enklawę leśnych uroczysk teren ze wzgórzami oraz jarami ożywianymi strumykami i pobłyskującymi w słońcu stawami zachwyca wszystkich, którzy tu przybywają. To właśnie przybysze nazwali Myślęcinek zieloną perłą Bydgoszczy.

Bringing to mind remote forest enclaves, the park extending over the area of 830 hectares, with its hills and ravines lined with streams and filled with ponds gleaming in the sun, never fails to enchant everyone who comes to visit this spot. And it is the visitors who have called the Myślęcinek Forest Park the green pearl of Bydgoszcz.

Myślęcinek to nie tylko wszechobecne lasy, pagórki i utworzone ręką człowieka stawy. To miejsce, gdzie można wypocząć, uprawiać sporty i świetnie się bawić.

Przez cały rok działa Ogród Zoologiczny. Myślęcińskie zoo jako nieliczne w Polsce specjalizuje się w faunie krajowej. Na obszarze 16 ha można podziwiać wiele gatunków rodzimych zwierząt: niedźwiedzie, wilki, rysie, żubry czy sokoły. Nie lada gratka czeka tu na dzieci - minizoo, w którym można pogłaskać króliki domowe, świnki morskie, owce. W Ogrodzie Zoologicznym mieszkają także zwierzęta z innych kontynentów – dział „skrawek świata" tworzą m.in. lemury, makaki japońskie, ostronosy, surykatki, zebra,

Myślęcinek is not merely the enclave of wooded hills and man-made ponds. It is also the place where you can have a great time, a place for relaxation and for practicing sports as well.

Operating on its premises, the Zoological Garden is open all year. The Myślęcinek Zoo is quite unique in Poland, for it specializes in the Polish fauna. On the area of 14 hectares visitors can observe specimens of many native species: the bear, the European bison, the wolf, the lynx, or the falcon. There is the mini-zoo, for kids, where they can pet rabbits, guinea pigs, sheep. The Zoo is host also to animals from other parts of the world. The section features ring-tailed lemurs, meerkats, Japanese macaques, coatis, ostriches,

strusie, tygrys syberyjski. Od 2014 roku otwarty jest budynek Akwarium Terrarium z ekspozycją gadów, płazów, ryb i bezkręgowców. Znajduje się tam również Wisłarium odkrywające tajemnice życia Wisły oraz Motylarnia z egzotycznymi gatunkami motyli.

W ogrodzie botanicznym można zobaczyć ponad 430 gatunków dziko rosnących, prawie 500 gatunków po sadzonych w kolekcjach rodzajowych i tematycznych. Warto obejrzeć m.in. ogród roślin górskich, arboretum, w którym prezentowane są formacje roślinne całego świata czy też ogród motyli z roślinami wabiącymi wielobarwne owady.

Malowniczo położony pośród zieleni i stawów Ośrodek Rekreacji Konnej posiada stajnie z boksami dla 40 koni, padoki,

a zebra, and a Siberian tiger. The Aquarium Terrarium building, opened in 2014, is home to reptiles, amphibians, fishes, and invertebrates. In addition, the section called "Wisłarium" reveals the secrets of wildlife in the Vistula, while "Motylarnia" shows many exotics species of butterflies.

The Botanical Garden boasts more than 430 species of plants naturally occurring in the environment, and nearly 500 species displayed in generic and thematic collections. Highly recommended are the garden of mountain plants, the arboretum, where foreign and exotic plant formations are shown, or the butterfly garden, featuring plants that attract colorful insects.

Przez cały rok zaprasza także Ogród Botaniczny - urokliwa enklawa, której naturalne piękno wykorzystano do stworzenia 66 hektarowego ogrodu z malowniczo położonymi stawami, wodospadami i bogactwem roślin.

The Botanical Garden is also open to visitors all year round. It is a charming enclave, whose natural beauty made it a perfect location for a 66-ha garden featuring picturesquely situated ponds, waterfalls, and the rich flora.

wybiegi dla koni oraz powozownię. Warto skorzystać z możliwości przejażdżki bryczkami, nauki jazdy konnej, oferty obozów jeździeckich. To tu znajduje się jedyny w województwie kujawsko-pomorskim tor z przeszkodami crossowymi.

Latem jedną z atrakcji jest Park Rozrywki z karuzelami, gabinetem luster, chińskim basenem wypełnionym kolorowymi piłeczkami, samochodami, którymi można jeździć bez prawa jazdy, kolejką górską i rollercoasterem. Przez cały sezon można korzystać z parku linowego. Maluchy z pewnością ucieszy zabawa na nowoczesnym, wielofunkcyjnym placu zabaw z ogromnym zamkiem pełnym zjeżdżalni, huśtawek, pomostów. Na starszych lubiących aktywnie spędzać czas czeka 11 urządzeń do fitnessu, boisko do koszykówki i stół do tenisa stołowego. Prawdziwy zawrót głowy gwarantuje domek do góry nogami, w którym szaleje błędnik.

Park Rozrywki to również Zaginiony Świat i Makroświat. W pierwszej z tych atrakcji zamieszkało ponad 60 modeli dinozaurów. To tam można dowiedzieć się jak wyglądały pradawne gady i czasy w jakich żyły. Przy wejściu do parku znajduje się Muzeum Ziemi gromadzące ok. 700 eksponatów - skamieniałości, minerałów, kamieni. Makroświat to natomiast 16 ogromnych modeli stawonogów, m.in. biedronki, modliszki, pająka krzyżaka.

Beautifully located amidst green hills and ponds, the Horse Riding Center in Myślęcinek features stables with boxes for 40 horses, paddocks, and a coach house. Visitors are offered carriage rides, horse-riding lessons. The Center also boasts the only cross-country course with obstacles in the region.

In summer, one of the main attractions is the Amusement Park featuring merry-go-rounds, a hall of mirrors, a ball pool, a roller-coaster, and bumper cars. The rope course is available all year round. Children will no doubt have great fun on the state-of-the-art multi-functional playground, including a gigantic play castle. For adult visitors, who enjoy outdoor activities, there is an open-air fitness area with 11 exercise machines, a basketball field, and a Ping-Pong table. A visit in a topsy-turvy house, throwing the inner ear labyrinth off the whack, is guaranteed to produce dizziness.

The Amusement Park comprises also the Lost World and the Macro World. The Lost World is home to nearly 60 life-size models of dinosaurs. One can see the replicas of these prehistoric reptiles and learn about the eras in which they had lived. Located at the entrance to the Amusement Park, the Museum of Paleontology exhibits about 700 items - fossils, minerals, and rocks. The Macro World features 16 gigantic models of arthropods.

Myślęcinek tętni życiem także zimą. Stefanowy Stok to absolutny zimowy hit w naszym nizinnym regionie kraju! Do dyspozycji odwiedzających jest oświetlony stok narciarski z dwoma wyciągami, dwoma trasami zjazdowymi oraz torem dla saneczkarzy. Atrakcją dla amatorów mocnych wrażeń jest snowpark z przeszkodami. Rewelacyjne warunki do białego szaleństwa zapewniają armatki śnieżne. W sezonie ze stoku korzystają tysiące narciarzy.

Myślęcinek jest doskonałym miejscem do uprawiania różnego rodzaju sportu. Są tu specjalnie wyznaczone trasy do biegów przełajowych, kilometry ścieżek rowerowych, tras spacerowych i dla Nordic Walking.

W Myślęcinku działa także Wakepark. To pierwszy w województwie wyciąg, dzięki któremu za pomocą deski przypiętej do nóg, można sunąć po wodzie i wykonywać niesamowite ewolucje na skoczni.

Na miłośników golfa czeka natomiast 9-dołkowe pole. Wszyscy chętni mogą poznawać tajniki tego sportu w Akademii Golfa, skorzystać ze specjalnej platformy służącej do odbijania piłeczek.

Myślęcińskie Całoroczne Centrum Sportu i Rekreacji to też korty tenisowe i hala skatepark, która jest jednym z niewielu w Polsce krytym obiektem do uprawiania ekstremalnych sportów: jazdy na rowerach, rolkach i deskorolkach.

Myślęcinek is full of life also in winter. The slope "Stefanowy Stok" is the indisputable hit of the winter season in our lowland region! For winter sports enthusiasts there is an illuminated artificial snow slope with two ski lifts, two skiing trails, and a toboggan run. For riskier thrill-seekers there is a snow park with obstacles. Thousands of enthusiasts enjoy the slope during the season, and snow cannons guarantee excellent conditions for skiing.

Myślęcinek is also a wonderful venue for practicing sports. There are specially marked out courses for cross-country running, kilometers-long bicycle routes, trails for strolling, and for Nordic Walking. To top it all, the first Wakepark in the region has been opened in Myślęcinek. It features a professional lift for wakeboarding, which enables practitioners of wakeboarding to perform amazing acrobatics on the ski jump.

A 9-hole golf course is available for amateurs of this sport. Everyone is invited to learn the secrets of golf playing at the Golf Academy and practice at the state-of-the-art driving range.

The All-year Round Sports and Recreation Center features tennis courts and the indoor skate park, of the few objects of this kind in Poland, for practicing extreme sports: BMX riding, inline skating, and skateboarding.

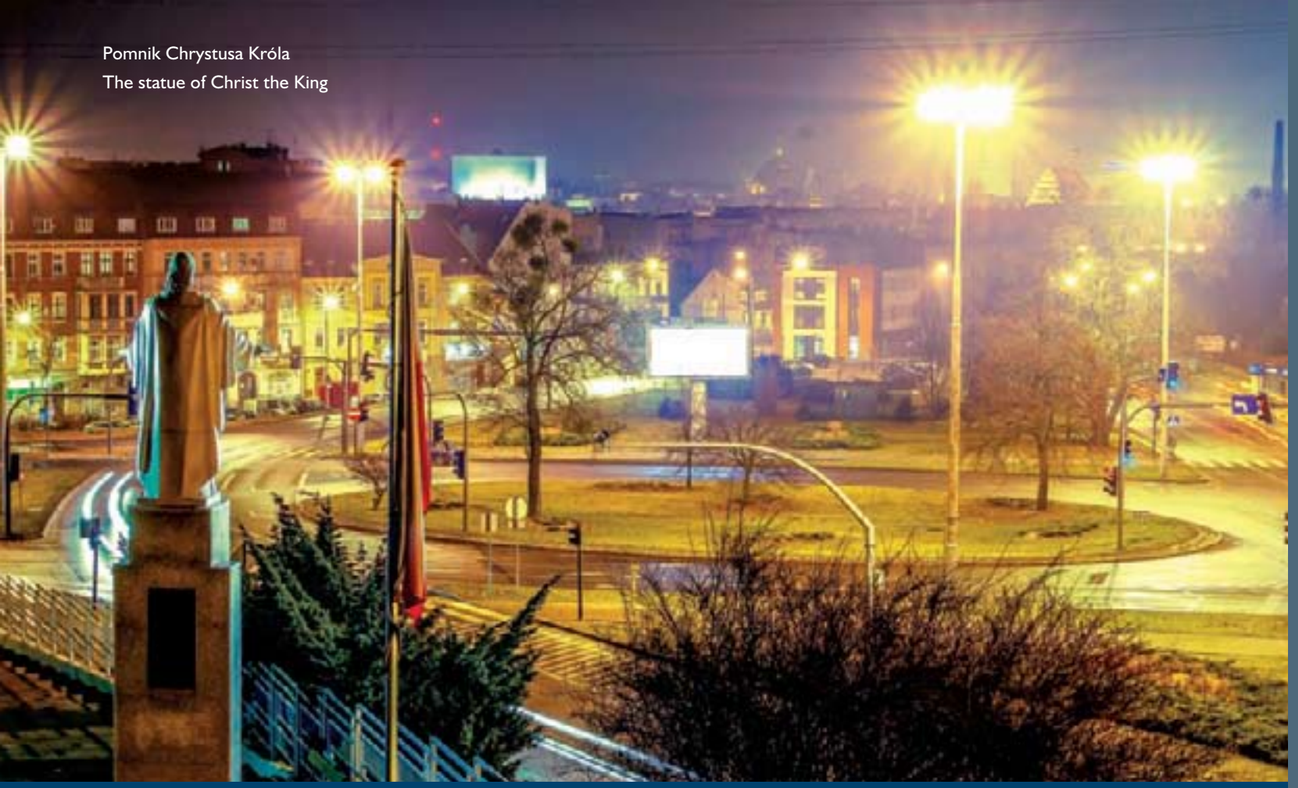

Pomnik Chrystusa Króla
The statue of Christ the King

Zrozumieć i pokochać Bydgoszcz

To understand and to love Bydgoszcz

Stefan Pastuszewski

Bydgoszcz jest kameralna i wielka zarazem. Kameralna swoimi ogniwami, wręcz paciorkami jakby naszyjnika związanego nicią rzeki (Stare Miasto, wyspy, parki, place, centra osiedli). Monumentalna jest natomiast jej wielkość, ale nie jej gmachy (z małymi wyjątkami, jak gmach byłej dyrekcji kolejowej, sąd, bazylika, opera, filharmonia, stadion „Zawiszy") i rozwiązania urbanistyczne. Nie ma wielkiej, na kilkanaście kilometrów alei, a ciąg komunikacyjny Fordońska - Jagiellońska - Focha - Grunwaldzka ma głównie charakter technologiczny a nie kreujący specyfikę miejską, choć wydłużenie miasta na ponad 30 kilometrów przy szerokości 10 kilometrów jest na pewno specyficzne. Ale czy to zaliczyć można na poczet urody?

Tak jak rozczłonkowane jest miasto, tak rozczłonkowane są jego dzieje, a raczej odwrotnie, bo to one wpłynęły na klimat i charakter miasta, zarówno w tkance ludzkiej jak i materialnej.

Wprawdzie dzieje Polski za sprawą rozbiorów i przesunięcia państwa po II wojnie światowej o 200 kilometrów ze wschodu na zachód są już z natury swej rozczłonkowane, ale bydgoskie jakby w dwójnasób. Połowa XVIII wieku to straszliwy kryzys miasta sprowadzonego niemal do roli wsi (500-1000 mieszkańców) i jego budowa jakby od nowa (trzy czwarte substancji miasta było wówczas zniszczone). Ciągłości nie ma też tkanka społeczna (narastanie nowej po 1772 roku, a potem jej gwałtowna wymiana 3/4 po 1920 roku i gwałtowne powiększenie w trójnasób po 1945 roku). W rezultacie kategoria bydgoszczanina z dziada pradziada jest pojęciem pustym, co powoduje, że w Bydgoszczy trudno, i o wpływową sferę opiniotwórczą, i o solidny patriotyzm lokalny.

Wszystko tu się staje, czyli jest in statu nascendi, co ma swoje także dobre strony, bo nie występuje tu - jak w miastach o ciągłej historii - opór konserwatyzmu „nie bo nie", bo zawsze tak było. Jeśli już jest konserwatyzm, to typowy dla Polski konserwatyzm prowincji, która przywykła do tego co jest i boi się czegoś nowego. Niestety, ale przywykła też do małości i bezruchu.

Bydgoszczy nie omija ten konserwatyzm zapyziałości, ale przez to, że nie ma w niej zasiedziałości, to nie jest aż tak uciążliwy i w mieście tym można dużo, bardzo dużo zrobić, co udokumentował przełom XX i XXI wieku, kiedy wiele i to bardzo wiele zmieniło się zarówno w przestrzeni duchowo-kulturowej jak i urbanistyczno-architektonicznej. Miasto doświadczyło zrównoważonego rozwoju, bo uporządkowało swą zewnętrzność (nawierzchnie ulic, ścieżki rowerowe, tynki kamienic, zieleń), odbudowując to co wartościowe (fontanna Potop, Most Staromiejski, Posąg Chrystusa Króla, mur Cmentarza Starofarnego, oby jeszcze Zachodnią Pierzeję Starego Rynku) i dobudowując, też raczej co wartościowe (gmach Banku Rozwoju Eksportu, marina, Wyspa Młyńska, dworzec kolejowy, Most Uniwersytecki z pętlą alfy i omegi).

Bydgoszcz is of chamber-like and at the same time of grand proportions. Chamber-like with its chain links, nay, beads as it were strung on the thread of the river (the Old Town, the islands, the parks, the squares, the centers of residential districts). Grand in its immensity, which, however, with a few exceptions, does not apply to its edifices or to its urbanistic conceptions. What is missing is a long, central passageway stretching for several kilometers, since the main communication artery has largely a commercial character, and does not contribute to the specificity of the city, although the situation in which the city is more than 30 km long, while being merely 10km wide, is certainly specific. But can this be recognized as a sign of beauty?

The fragmentation of the city is matched by the discontinuity of its history. The partitions and of the shifting of its territory 200 kilometers from the east to the west following the World War II, shows enough fragmentation, but it is doubly so with respect to Bydgoszcz. The middle of the 18th century saw the enormous devastation and depopulation of the city, nearly demoted to the status of a village (500-1000 inhabitants), and its rebuilding almost from scratch (with three-thirds of the material substance destroyed). The human fabric is discontinuous, too - the rise of the new population after 1772, and then the abrupt exchange of its three quarters after 1920, and the trebling of the population after 1945. In effect, the category of a Bydgoszcz resident "like his grandfather and his great-grandfather before him" is but an empty notion. This goes to explain why influential opinion-making circles and sound local patriotism are hard to come by in Bydgoszcz.

Everything is still becoming here, in statu nascendi, which has its assets, because Bydgoszcz is free from the resistance of conservatism. If any conservatism arises, it takes the form of, typical of Poland, parochial conservatism, of a province that has grown accustomed to what is and fears anything new. Alas, it has grown accustomed to pettiness and sluggishness, too.

Bydgoszcz has its share of the conservatism of sluggishness, but because it is free from long-standing historical "rootedness", it is not so oppressive, and much can be done in the city, very much, as the turn of the 20th and 21st century showed, when so much had changed in the city's spiritual-cultural dimension and in the sphere of architecture and urban planning. The city experienced a sustainable development, for it put in order its exterior (road surfaces, bicycle paths, plaster on tenements, greenery), restoring what is valuable (the "Deluge" fountain, the Old Town Bridge, the statue of Christ the King, the wall of Starofarny Cemetery), and adding what is valuable (the BRE building, the yachting port, Mill Island, the new railway station, the University Bridge with the alpha and omega loop).

Brama Cmentarza Starofarnego
The gate of Starofarny Cemetery

W ostatnim okresie Bydgoszcz jakby pospiesznie formowała swoją tożsamość, bazując między innymi na zapożyczeniach. Choć Ignacy Jan Paderewski (1860-1941) był na bydgoskim dworcu kolejowym tylko kilkadziesiąt minut (przestawienie parowozów na trasie z Gdańska do Poznania), to, i filharmonia nosi jego imię, i port lotniczy, nie mówiąc już o szkole i ulicy.

Jeden koncert Artura Rubinsteina (1887-1982) przyniósł imię Zespołowi Szkół Muzycznych, a pobyt Leona Wyczółkowskiego (1852-1936) w Gościeradzu nadał imię Muzeum Okręgowemu, zbudował w jego ramach Dom Wyczółkowskiego i wywołał w 2013 roku Rok Wyczółkowskiego. W celu związania mieszkańców z miastem ustanowiono też Rok Kanału Bydgoskiego (2014), i Rok Mariana Rejewskiego (2015). W czasach budowy tożsamości przypomniano sobie o położeniu na Kujawach i ścisłym związku z ich dziejami (województwo inowrocławskie w Rzeczypospolitej Szlacheckiej). Bydgoszcz wyraźnie odrabia zaległości w kształtowaniu swego oblicza.

Dopiero tak zrozumiawszy to miasto, jako przestrzeń życia i pracy, można je polubić i pokochać, nie przez całość raczej, a przez szczegóły, jakże urokliwe, choćby odwiedzając Sielankę, Wyspę Młyńską, mosty kolejowe w ciągu Czarnej Drogi. Można też pokochać średniość tego miasta, które swego czasu zrodziła teorię średniości Krzysztofa Gruse. Bo kameralność i rozciągłość dają w wyniku średniość, choć nie w znaczeniu matematycznym, oczywiście.

In the recent past Bydgoszcz seemed rather hurriedly to shape its identity, relying mostly on borrowings. Even though Ignacy Jan Paderewski (1860-1941) had stopped only for an hour or so in Bydgoszcz on his way from Gdańsk to Bydgoszcz, waiting at the railway station, as a result the Philharmonic was named after him, and the airport, too, not to mention the school and the street.

One concert by Artur Rubinstein (1887-1982) led to naming the State School of Music in his honor, and the stay of Leon Wyczółkowski (1852-1936) in Gościeradz made him the patron of the District Museum in Bydgoszcz, gave rise to the Wyczółkowski House, and brought about the Wyczółkowski Year in 2013. To strengthen the attachment of Bydgoszcz-residents to the city, the Bydgoszcz Channel Year was proclaimed in 2014, and the Marian Rejewski Year in 2015. In the course of this identity-shaping process, Bydgoszcz's location in Kuyavia and its links with the history of this region have been recalled to memory.

Only when one has understood this city, as a living and working space, can one come to like it and love it, not in its entirety but rather in its charming particulars. It is also possible to love the average it represent, which gave rise to the theory of the average put forward by Krzysztof Gruse, a local artist. For the chamber-like quality and the lengthiness, when combined, result in the average, but not in the mathematical sense, of course.

Kanał Bydgoski

The Bydgoszcz Channel

Fara bydgoska

BYDGOSZCZ PARISH CHURCH

Bydoska Fara - Katedra diecezji bydgoskiej pod wezwaniem św. św. Marcina i Mikołaja - najstarszy zabytek architektoniczny miasta, uznawany jest za jeden z najpiękniejszych obiektów gotyku nadwiślańskiego. Znajdują się w niej dwa czczone i koronowane wizerunki maryjne: obraz Matki Bożej Pięknej Miłości (1467 r.) w ołtarzu głównym oraz obraz Matki Bożej Szkaplerznej (1700 r.) w ołtarzu nawy północnej.

The Bydgoszcz Parish Church, the Cathedral of St. Martin and St. Nicholas, the oldest architectural monument in Bydgoszcz, is deemed one of the most beautiful representations of the Vistula Gothic style. It houses two worshipped crowned Marian images: the image of Our Lady of Beautiful Love (1467) in the main altar, and the image of Our Lady of the Scapular (1700) in the altar located in the northern nave.

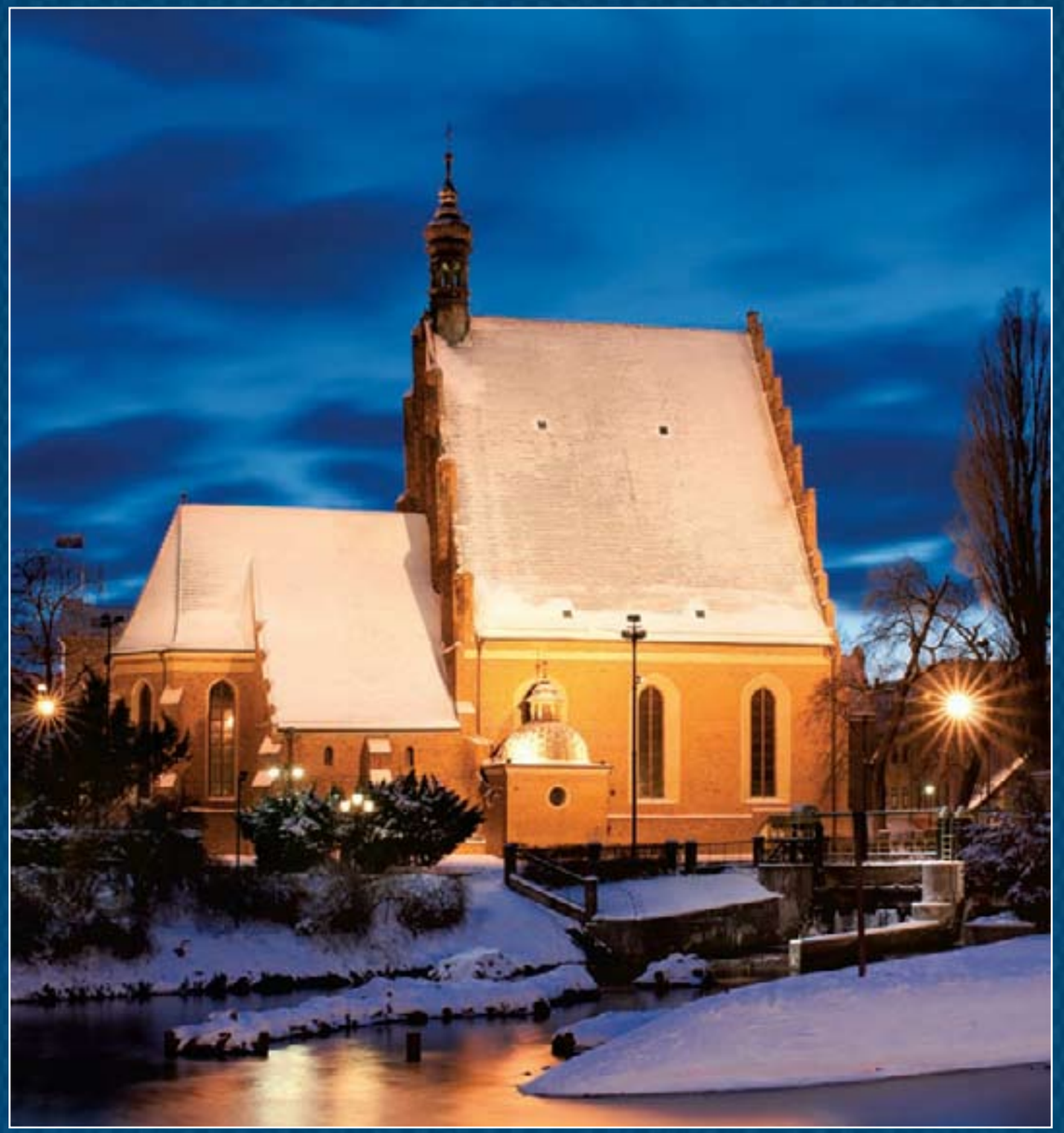

Bydgoska Madonna była dwukrotnie koronowana. Pierwszej koronacji samej Madonny dokonał w dniu 29 maja 1966 roku kardynał Stefan Wyszyński. Nazwał ją Matką Bożą Pięknej Miłości. W 1999 roku papież Jan Paweł II w trakcie mszy na bydgoskim lotnisku udekorował obraz dwiema nowymi koronami. W 2004 roku papież erygował diecezję bydgoską, której patronką ustanowił Matką Bożą Pięknej Miłości.

The Bydgoszcz Madonna has been crowned twice. The first crown was bestowed on her on May 29, 1966, by the cardinal Stefan Wyszyński, who named her "Our Lady of Beautiful Love". Then in 1999 the Holy Father John Paul II placed two papal crowns on the image. In 2004 the pope established the Diocese of Bydgoszcz, with Our Lady of Beautiful Love as its patroness.

Wnętrze tej gotyckiej trójnawowej świątyni sprawia bajkowe wrażene. Jej ściany pokryte są niezykle barwną, bogatą polichromią. W barokowym ołtarzu głównym znajduje się słynący cudami gotycki obraz Matki Bożej z Różą z XV wieku, jeden z najpiękniejszych wizerunków maryjnych w Polsce. Od XVII wieku kościół farny jest jej sanktuarium.

The interior of this three-nave Gothic church seems indeed fairy-tale like. Its walls are covered with vivid and rich polychrome. The main Baroque altar features the image of the Mary with the Rose from the 15th century, famous for its miracles, one of the most beautiful Marian images in Poland. The Parish Church has been its shrine since the 17th century.

Kościół pobernardyński

THE POST-BERNARDINE CHURCH

W Bydgoszczy obok Fary przetrwało kilkanaście zabytkowych obiektów sakralnych. Do najstarszych należą: Kościół pobernardyński Najświętszej Maryi Panny Królowej Pokoju (XV wiek), Kościół Rektorski Braci Mniejszych Kapucynów pw. Wniebowzięcia NMP zwany Klaryskami (XVI wiek), Kościół św. Mikołaja (XVII wiek).

Besides the Bydgoszcz Parish Church several other sacred architectural monuments have been preserved in the city. The most important ones are the post-Bernardine Church dedicated to the Blessed Virgin Mary, the Queen of Peace (the 15th century), the Church of the Poor Clares dedicated to Assumption of the Blessed Virgin Mary (the 16th century), the Church of St. Nicholas (the 17th century)

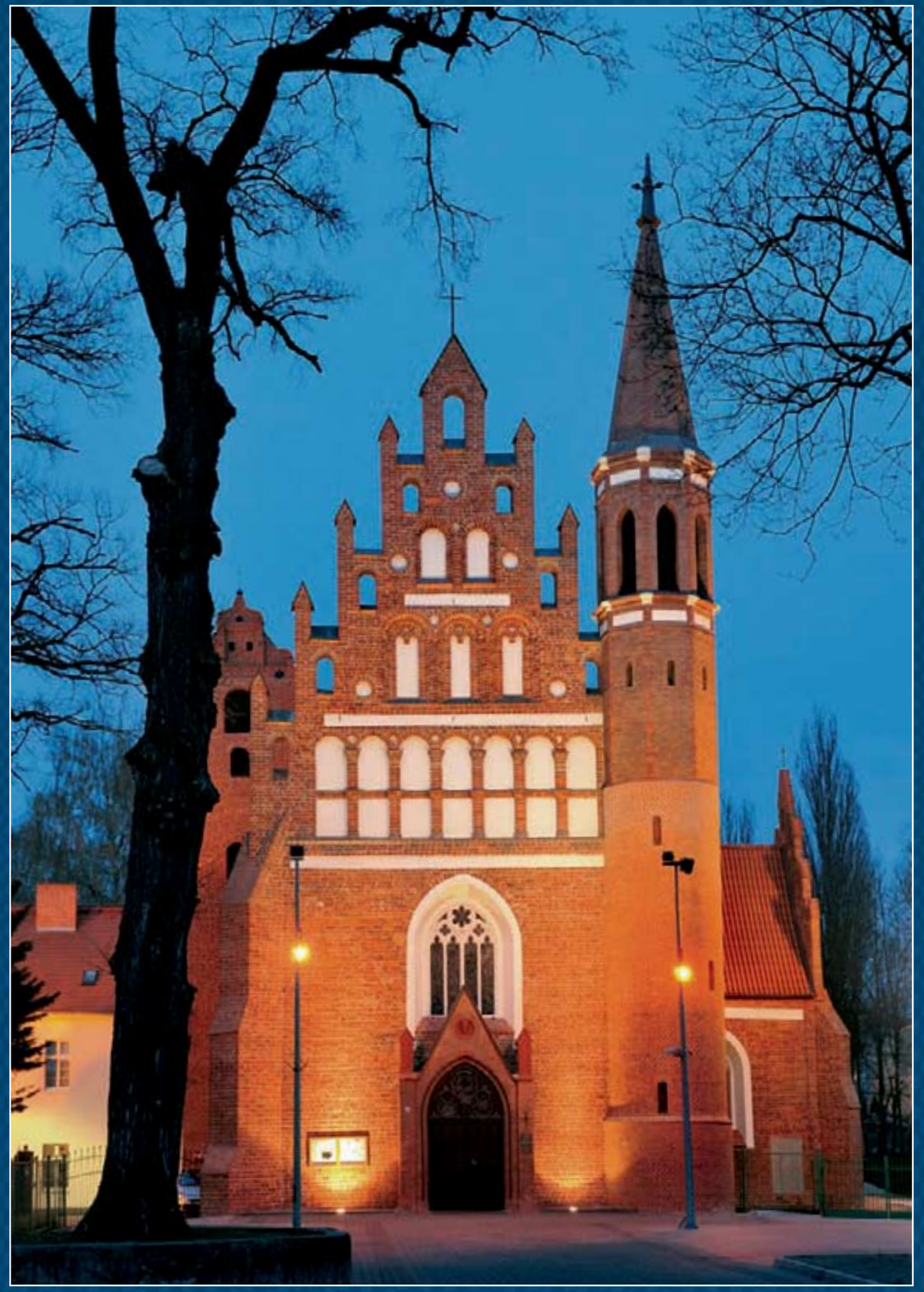

Kościół św.Mikołaja

THE CHURCH OF ST. NICHOLAS

Kościół Klarysek

THE CHURCH OF THE POOR CLARES

Bydgoskie domy

Bydgoskie ulice

THE BUILDINGS AND THE STREETS OF BYDGOSZCZ

Stefan Pastuszewski

Na charakter miasta wpływa przede wszystkim jego estetyka oraz urządzenie, zorganizowanie przestrzeni.

The character of a city is determined above all by its aesthetic qualities and its arrangement, the organization of space.

W lustrze Brdy przegląda się neogotycki budynek Poczty Polskiej

The neo-Gothic building of the Polish Post Office contemplating its reflection in the Brda

Główne elementy estetyki miasta to architektura, w tym barwa, ściśle splecione z urbanistyką, a także widoczne na zewnątrz urządzenia komunalne. To także położenie topograficzne. W Bydgoszczy jest ono szczególne: Kotlina Toruńsko-Eberswaldzka z jej wysokimi skarpami, porośniętymi drzewami, wzdłuż nizinnej, bluszczowej rzeki, na wielkiej leśnej polanie. Ten organiczny związek z owymi, bardzo ważnymi zjawiskami przyrodniczymi długo decydował o charakterze przestrzeni miasta nad Brdą. To on nadał mu przydomek miasta zieleni, a także wydłużył miasto na ponad 35 kilometrów, przy zaledwie 12-kilometrowej szerokości (układ pasmowy).

Estetyka Bydgoszczy średniowiecznej była uniwersalistycznie europejska. Romański kościół pw. św. Idziego, gotycki zamek, mury obronne, fosa, gotyckie kościoły i klasztory – bernardynów, karmelitów, klarysek, kościoły filialne i szpitalne (św. Trójcy, św. Krzyża, św. Stanisława), później - renesansowy ratusz na środku rynku. Wszystko to niezbyt okazałe, prowincjonalne, z wyjątkiem może zachodniego szczytu kościoła farnego z 1499 roku, z budzącymi podziw spiętrzeniami późnogotyckich tzw. oślich grzbietów. Na średniowieczny uniwersalizm bydgoskiej estetyki złożył się uniwersalizm bydgoskiej społeczności tamtej epoki: Polaków, Niemców, Szkotów, Holendrów.

Europejsko-uniwersalistyczna, ale już bliższa polskiej duszy, stała się natomiast estetyka baroku. Miękka, obła, strojna. Bo śródziemnomorski, głównie rzymski (gdyż stamtąd się wywodził) barok zadziwiająco zaczął korespondować ze słowiańskością.

A city's main aesthetic qualities comprise its architecture, tightly integrated with its development, and outwardly visible, municipal facilities. They also result from its topographic situation. Topographically, Bydgoszcz's situation is peculiar – nested in the Thorn-Eberwalder Valley, with its steep sides overgrown with trees, along the lowland, "ivy river". Such an organic relationship with these crucial natural elements had, for a long time, shaped the spatial features of the city on the Brda. It earned for Bydgoszcz the nickname "the green city", and led to its stretching over more than 35 kilometers in its length, while retaining 12 kilometers in its breadth (the belt-shaped layout).

The medieval Bydgoszcz, due to the universalism of the epoch, was in its appearance firmly European: the Romanesque church of St. Giles, the Gothic castle, the city walls, and the moat, the Gothic churches, monasteries, and convents – the Bernardine, the Carmelite, the Poor Clares, the subsidiary and hospital churches, the Renaissance town hall in the main square. All this not so impressive, rather provincial, perhaps with the exception of the Western gable of the Parish Church from 1499, with its remarkable jutting late-Gothic ogee arches. The medieval universalism of the city's aesthetic qualities was matched by the universalism of its population composed of Poles, Germans, Scotsmen, and Dutchmen.

The Baroque aesthetics, even though still European and universalistic, was closer to the Polish soul. Soft, rounded, ornate. Surprisingly, the Mediterranean Baroque, originating mostly in Rome, struck responsive chords in the Slavic people.

Pomnik Leona Barciszewskiego

THE STATUE OF LEON BARCISZEWSKI

W 1980 roku dla utrwalenia pamięci prezydenta miasta Leona Barciszewskiego (1932 - 1939), zamordowanego przez Niemców 11 listopada 1939 roku, powstała inicjatywa postawienia pomnika, który upamiętniałby jego postać. Dzięki garstce zapaleńców zrzeszonych w komitecie budowy, doszło do realizacji monumentu. Pomnik z brązu stanął na skwerze przy ul. Mostowej, który nazwano imieniem prezydenta. Uroczystość odsłonięcia odbyła się w 50-tą rocznicę jego śmierci. Później na mocy nieakceptowanej po dziś dzień decyzji ówczesnego Prezydenta Miasta, Konstantego Dombrowicza monument ów przeniesiono na Wełniany Rynek.

In 1980, to commemorate Leon Barciszewski, the president of Bydgoszcz (1932 - 1939), executed by the Germans on November 11, 1939, a local initiative sprang up to put up a monument in his honor. Thanks to the handful of enthusiasts gathered in the committee, the idea came to fruition. The bronze statue of the president was placed in the square next to Mostowa Street, henceforth the Prezydent Leon Barciszewski Square. Its official unveiling took place on the 50th anniversary of his death. Some time later, by the controversial decision of the then president of the city, Konstanty Dombrowicz, the monument was moved to the Wool Market.

Siedziba Sądu Rejonowego, budynek wzniesniono w latach 1903-1906

The seat of the District Court, the building erected in 1903-1906

Bydgoszcz jako miasto królewskie stanęła po stronie katolicyzmu w jego wielkim sporze z protestantyzmem. A potrydenckim znakiem katolicyzmu był właśnie barok. Urokowi baroku uległy więc wnętrza bydgoskich świątyń, a szermierze kontrreformacji – jezuici, wznieśli przy rynku imponującą z zewnątrz a kameralną wewnątrz (iluzyjność baroku) świątynię pw. św. Krzyża oraz gmachy konwentu, kolegium, apteki.

Rozwój nowożytnego budownictwa w Bydgoszczy ściśle związany jest z jej dziejami. Pierwszy, dość dynamiczny, ale jakby rozruchowy okres to lata 1772-1806, a więc od przejęcia miasta przez Prusy do wejścia jego i całego regionu w skład Księstwa Warszawskiego, które nie zostawiło żadnych śladów w architekturze i urbanistyce Bydgoszczy, jeśli nie liczyć dalszej dewastacji murów obronnych.

During the clash between Catholicism and Protestantism, Bydgoszcz, as a city with the royal charter, sided with Catholicism. And in the aftermath of the Council of Trento, Catholicism manifested itself in the Baroque architecture. The interiors of the Bydgoszcz churches succumbed to the charm of Baroque, and the champions of the Counter-Reformation, the Jesuits erected in the main square the Holy Cross Church, impressive from the outside but chamber-like inside, then the convent, the college.

The development of modern architecture in Bydgoszcz is closely related to its history. The first period lasted from 1772 to 1806, from the takeover of the city by Prussia to its inclusion in Duchy of Warsaw, the latter having left no mark in the city's architecture, except the continuing devastation of the fortifications.

Ów pierwszy okres cechował się ruchem budowlanym w obrębie dotychczasowych granic miasta, polegającym na – odbudowywaniu i burzeniu obiektów zdewastowanych bądź nie adekwatnych do nowych potrzeb. Funkcje administracyjne wymusiły w latach 1775-1778 budowę neoklasycystycznego (elementy jońskie) gmachu Deputacji Kameralnej (obecnie Wojewódzka i Miejska Biblioteka Publiczna) przy rynku. W 1774 roku na Przedmieściu Gdańskim, głównie z cegieł zamkowych, wzniesiono koszary i lazaret. Ulokowano tam batalion huzarów liczący 500 żołnierzy.

Ten późnobarokowo-neoklasycystyczny, 34-letni okres to również rozwój wynikłego z kolonizacji urzędniczej i rzemieślniczej, prywatnego budownictwa mieszkaniowego, realizowanego w znacznym stopniu za pieniądze państwowe. Rozporządzenie

This first period was marked by the activity carried out within the city limits, mostly restoration of buildings and demolition of destroyed ones or those deemed unsuited to the new needs. The administrative purposes necessitated the construction in the main square in 1775-1778 of the neoclassical (featuring Ionian elements) seat of the Regency Administration Office (at present the Public Library). In 1774 in the Gdańskie Suburb, using mostly bricks from the ruins of the castle, a barracks and a military hospital were built. A battalion of hussars, 500 men strong, was stationed there.

The 34-year period, dominated by the late Baroque and Neoclassical style, saw also the growth of private residential housing, spurred by the influx of officials and craftsmen and to a large extent financed by the state. The decree issued in 1780 provided state

z 1780 roku przewidywało finansowanie z kasy państwowej 8 miast na terenie Prus Zachodnich (Westpreußen) i Obwodu Nadnoteckiego (Netzedistrick): Brodnicy, Bydgoszczy, Chełmna, Elbląga, Grudziądza, Koronowa, Trzcianki i Nakła. Państwowy Fundusz Odbudowy udzielał bezzwrotnych kredytów (z których korzystał głównie aparat urzędniczy) w wysokości połowy kosztów budowy nowego domu. Budowano na parcelach wytyczonych jeszcze na średniowiecznym planie w obrębie Starego Miasta, i - bardzo nieśmiało - na terenie przedmieść: Poznańskiego i Gdańskiego.

funding for eight towns in the so-called Western Prussia (Westpreußen) and the Netze District: Brodnica, Bydgoszcz, Chełmno, Elbląg, Grudziądz, Koronowo, Trzcianka, and Nakło. The Reconstruction Fund, a state institution, granted non-repayable loans (mostly the administrative apparatus benefited from them), covering half the cost of building a new house. Tenements were built on plots marked out on the medieval chart of the city within the Old Town, and, very tentatively, on the territory of the suburbs, Poznańskie and Gdańskie.

Południowa pierzeja Starego Rynku
The southern frontage of the Old Town Square

Pomnik Walki i Męczeństwa

THE MONUMENT TO STRUGGLE AND MARTYRDOM OF THE BYDGOSZCZ LAND

5 września 1969 roku, w 30. rocznicę zajęcia Bydgoszczy przez Niemców, odbyła się na Starym Rynku uroczystość odsłonięcia Pomnika Walki i Męczeństwa Ziemi Bydgoskiej.

On September 5, 1969, to mark the 30th anniversary of the seizure of Bydgoszcz by the Germans, the Monument to Struggle and Martyrdom of the Bydgoszcz Land was unveiled in the Old Town Square.

Pomnik stanął w miejscu publicznych egzekucji, jakie miały tu miejsce we wrześniu 1939 roku. Autorem dzieła jest Franciszek Masiak z Warszawy. Część rzeźbiarska przedstawia grupę osób na chwilę przed rozstrzelaniem. Rzeźba wysokości 7,5 metra ustawiona jest na granitowym cokole. W całość wkomponowany został, wykonany z brązu, znicz gazowy, który płonie w dni świąt państwowych i uroczystości miejskich.

Tłem pomnika był do niedawna szaniec długości około 26 metrów z 80 dużych brył piaskowca. Zaprojektowany został w ten sposób, że znajdują się na nim wykute nazwy miejscowości związane z martyrologią mieszkańców województwa przed reformą administracyjną. Szaniec ów przeniesiono na plac przed kościołem pw. Świętych Polskich Braci Męczenników na Wyżynach.

Zmiany polityczno-ustrojowe po 1989 roku spowodowały, że poszerzono rejestr strat poniesionych przez Polaków z rąk okupantów. Na szańcu umieszczono tablice z brązu, będące hołdem dla ofiar terroru stalinowskiego. Do końca 1995 roku zostało umieszczonych sześć nowych tablic pamięci narodowej. Należy dodać, że po uzgodnieniu z autorem rzeźby, w 1993 roku pomnik został wzbogacony krzyżem, trzymanym w dłoni przez jedną z postaci. Inicjatorem tej zmiany był Henryk Kulpiński.

The monument was placed on the site of executions carried out in September 1939. Its author is Franciszek Masiak from Warsaw. The sculpture shows a group of people about to be executed by a firing squad. It is 7.5 meters high and stands on a granite pedestal. Part of the composition is the burner cast in bronze, which is lighted on national holidays and during municipal ceremonies.

Until recently the composition had been presented against the background of the wall 26 meters long and made of 80 sandstone blocks. The blocks had carried the commemorative plaques with the names of towns and places in the former Bydgoszcz Voivodeship, the scenes of the martyrdom of Polish citizens during World War II. This wall was shifted to another location, outside the Polish Saints Martyred Brothers Church in Wyżyny.

The political and systemic changes in the country after 1989 brought about the extension of the record of losses suffered by Poles at the hands of occupiers. Thus, more bronze plaques were placed on the wall, homage to the victims of the Stalinist terror. By 1995 six new commemorative plaques had been installed there. One should also point out that in 1993, on the initiative of Henryk Kulpiński and with the author's consent, the cross was added to the sculpture, placed in the hand of one of the figures.

Rozwój węzła wodnego wymusił budowę magazynów, głównie w technice ryglowej (szachulcowej), zwanej murem pruskim. W 1789 roku dobiegła końca budowa wielkiego, trójskrzydłowego zespołu spichlerzy na lewym brzegu Brdy. Nieco później powstał zespół pięciu szachulcowych spichlerzy na prawym brzegu przy ul. Grodzkiej (Schloß Straße), które dość szybko stały się ikoną miasta. Pierwszy powstał w 1793 roku, następne w latach 1801-1809.

Następny okres budownictwa, też niezbyt ekstensywny terytorialnie, to lata 1815-1850 w ramach utworzonej w 1815 roku Rejencji Bydgoskiej (Königliche – Preußische Regierung), wchodzącej w skład Wielkiego Księstwa Poznańskiego jako jednej z prowincji monarchii pruskiej. Istotą jego było urządzanie miasta jako ośrodka administracyjnego, garnizonowego i oświatowego. W dalszym ciągu w składzie społecznym dominowali urzędnicy i wojskowi, bowiem oprócz władz rejencji i landratury (powiat) w mieście zainstalowano urząd celny i podatkowy, królewski urząd prowiantowy, urząd pocztowy, sąd ziemski.

Z Trzcianki w 1849 roku przeniesiono Królewską Dyrekcję Kolei Wschodniej, dla której w 1848 roku wzniesiono neoklasycystyczny gmach przy Nowym Rynku 8. Przybywało urzędników, ale też rzemieślników, kupców i handlarzy nie tylko z Prus, ale też z innych krajów niemieckich. Kanał Bydgoski wciąż wymuszał nowe

The development of the water junction entailed the construction of warehouses, based on the half-timbered design. The work on the complex of granaries on the left-hand bank of the Brda was completed in 1789. Soon, as many as five granaries were constructed on the right-hand bank on Grodzka Street (Schloß Straße), which became one of the hallmarks of Bydgoszcz. The first one was built in 1793, the remaining ones in 1801-1809.

The next phase in the architectural development, was the period from 1815 to 1850, following the establishment of the Bydgoszcz Royal Prussian Regency, part of Grand Duchy of Posen. The city was groomed to be an administrative, military, and educational center in the newly created province in the Prussian Kingdom. Members of the administrative and the military remained the dominant element of the social fabric, since in addition to the provincial and local administration offices, Bydgoszcz became home to numerous new institutions, such the customs office, the tax office, the royal office of provisions, the post office, and the lands tribunal.

In 1849 the headquarters of the Prussian Eastern Railway was moved from Trzcianka to Bydgoszcz, to the newly constructed 1848 neoclassical building at Nowy Rynek 8. The administrative staff grew in numbers, as did merchants, craftsmen, and tradesmen arriving not only from Prussia but also from other German

Plac Weyssenhoffa

Weyssenhoff Square

inwestycje gospodarcze. Kompleks młynów na Wyspie Młyńskiej został w 1842 roku przekształcony w Młyny Królewskie (Königliche Mühlen), w których w 1846 roku zainstalowano pierwszą w mieście maszynę parową. W latach 1848-1849, wzniesiono, dla tego przedsiębiorstwa państwowego, zaprojektowane przez Friedricha Wulffa, tzw. młyny Rothera, a w 1861 roku czerwony spichlerz. W 1820 roku wytyczono ulicę Gdańską (Danziger Chausse), a w 1855 roku Nowy Rynek (Neue Markt). Te nowe trakty zabudowywane były stopniowo, najpierw dość chaotycznie, później planowo.

Najważniejszą inwestycją poza średniowiecznymi granicami miasta była budowa w latach 1834-1836 neorenesansowego z elementami klasycyzmu gmachu rejencji przy ul. Jagiellońskiej 3 (Wilhelm Straße 20). W pobliżu tego obiektu zaczęto urządzać nowe centrum miasta, burząc niestety zabudowę kompleksu karmelitańskiego, na terenie którego w 1836 roku wystawiono neoklasycystyczny Teatr Miejski, który po pożarze w 1890 roku rozebrano, zastępując go imponującym obiektem w stylu eklektycznym.

Budownictwo mieszkaniowe tego okresu rozwijało się w zależności nie tylko od zasobności inwestorów, ale dominujących wzorów, które w karnej monarchii pruskiej miały prawie że obligatoryjny charakter: fasady o klasycznych proporcjach i horyzontalnej kompozycji, podkreślonej liniami gzymsów i jednostajnym rytmem okien, co unifikowało charakter sąsiadujących kamienic i pozwalało odbierać ulicę jako całość. Spokojne i powściągliwe formy cieszyły się ogromnym powodzeniem do lat sześćdziesiątych XIX wieku, kiedy zastąpiły je bogato dekorowane fasady.

countries. The Bydgoszcz Channel necessitated new investments. The complex of mills on Mill Island in 1842 was transformed into the Royal Mills (Konigliche Muhlen), in which in 1846 the first steam engine in the city was installed. In 1848-1849, for this state-owned enterprise the so-called Rother mills were constructed, designed by Friedrich Wulff, followed by the red granary in 1861. In 1820 Gdańska Street (Danziger Chausse) was mapped out, and in 1855 the New Market (Neue Markt). The development of these new thoroughfares at first was quite chaotic, then it became systematic.

The leading construction project carried outside the city's medieval layout was the building, in 1834-1836, of the seat of the Regency government, Neo-renaissance with classical elements, at Jagiellońska Street 3. A new city center was then arranged in the vicinity of this edifice, which, unfortunately, entailed the demolition of the Carmelite complex. In its place the Municipal Theater was constructed in 1836, which after the fire was dismantled and replaced with a new impressive theater house in the eclectic style.

Residential development in that period was determined not only the wealth of the investors but also by the prevailing designs, which in the law-abiding Prussian monarchy were near-compulsory: facades of classical proportions whose horizontal composition was emphasized by the line of cornices and the steady rhythm of windows. This brought in alignment adjacent tenements and gave rise to the perception of a street as a unity. Calm and restrained shapes were hugely popular until the1860s when they gave way to richly ornamented facades.

Dla kształtu i wyglądu miasta ogromne znaczenie miało powstanie Towarzystwa Upiększania Miasta Bydgoszczy (Verein zur Verschönerung der Stadt Bromberg), które - głównie w oparciu o środki społeczne, przede wszystkim przedsiębiorców - zajmowało się urządzaniem parków i skwerów, zadrzewianiem ciągów ulicznych, brukowaniem ulic i placów.

Trzeci okres ruchu budowlanego w Bydgoszczy (1850-1888) był bardziej dynamiczny, gdyż związany był z włączeniem miasta 27 lipca 1851 roku do sieci Kolei Wschodniej (linia Bydgoszcz-Krzyż). Dalsza rozbudowa połączeń kolejowych do Gdańska (1852), do Torunia (1861), do Poznania (1872) stanowiła istotną przesłankę przyspieszonego rozwoju gospodarczego, związanego odtąd z industrializacją. Lokacja dworca i warsztatów kolejowych w odległości dwóch kilometrów od centrum spowodowała włączenie w 1851 roku do miasta Bocianowa (Brenkenhoff), co rozpoczęło rozbudowę miasta po lewej stronie Brdy w kierunku północnym. Dworzec kolejowy rozbudowywano od 1851 do 1863 roku. Od wschodu do Bydgoszczy włączono też wówczas Żupy (Schuppenkrug), a następnie Nowy Dwór (Neuhof; 1858) i Grodztwo (Grostwo; 1895).

The event of crucial significance for the shape and appearance of the city was the formation of the Society for the Beautification of Bydgoszcz (Verein zur Verschonerung der Stadt Bromberg), which using funds raised from the community, mostly local businessmen, established parks and squares, planted trees in the sidewalks, paved the streets and squares.

The third period of construction activity in Bydgoszcz (1850-1888) was more dynamic, for it resulted from the incorporation of the city into the network of the Eastern Railway on July 27, 1851. Other railway connections followed, to Gdańsk (1852), to Toruń (1861), and to Poznań (1872). This did speed up the economic growth of the city. The railway station and the railway workshops had been located two kilometers away from the city center necessitated the incorporation of Bocianowo (Brenkenhoff) into the city, which in turn, triggered the development of Bydgoszcz in the northern direction from the Brda. The railway station was systemically extended in the years 1851-1863. New additions to the city from the eastern direction included the following villages: Żupy (Schuppenkrug), Nowy Dwór (Neuhof in 1858) and Grodztwo (Grostwo in 1895).

XIX-wieczny młyn zbożowy, obecnie hotel

A 19th century flour mill, nowadays a hotel

Najbardziej okazałą inwestycją w północno-zachodniej nowej części miasta były dwie dzielnice mieszkaniowe na południowy-wschód od torów kolejowych, nazywane na cześć króla Fryderyka Wilhelma IV i jego małżonki: Friedrich-Wilhelm-Stadt i Elisabeth-Stadt, co było realizacją nowej ideologii – scalenia, w tym ideowo – moralnego państwa pruskiego. Była to między innymi reakcja na europejską Wiosnę Ludów lat 1846-1848, silnie godzącą w dotychczasowy porządek ustrojowy. Monarchie europejskie przyjęły taktykę ucieczki do przodu, między innymi poprzez intensywny rozwój gospodarczy, w tym urbanizację oraz wprowadzenie różnych urządzeń socjalnych.

Wytyczona wówczas w zasadzie prostokątna siatka ulic i placów z niewielkimi późniejszymi korektami utrzymana została do dnia dzisiejszego. Jej cechą charakterystyczną jest krzyżowanie się wielu ulic według wzoru litery „T", co wynikało z ówczesnej doktryny obronnej.

Pierzeje bydgoskich ulic z przełomu XIX i XX wieku są niezwykle urozmaicone, zarówno co do wystroju, jak i wysokości oraz rytmu otworów okiennych a nawet podziałów na kondygnacje. Jest to wyraźne przeciwieństwo francuskiej (paryskiej) doktryny urbanistycznej wyrównującej i uniformizującej pierzeje ulic, jak ma to na przykład miejsce w Szczecienie (Stettin). Paradoksalnie, zjawisko to zaprzecza powszechnemu przekonaniu o prowadzącej do absurdu uniformizacji wszystkich dziedzin życia w Królestwie Prus. W Bydgoszczy wywołuje – na zasadzie kontrastu – zachwyt nad wyrównaną wschodnią pierzeją Placu Piastowskiego (Elisabethmarkt) czy północną pierzeją Alei Mickiewicza (Bülow Straße).

Charakterystycznym dla Bydgoszczy – jako miasta garnizonowego - stały się też kompleksy koszarowe. W latach 1861-1864 garnizon bydgoski liczył około 2 tys. żołnierzy i ich rodzin, a w latach 1885-1890 liczba ta wzrosła do ponad 5 tys. osób, co stanowiło prawie 8 % mieszkańców całego miasta. W pobliżu dworca kolejowego wybudowano w latach 1874-1877 wielkie koszary z czerwonej cegły, a później kolejne w północnej części miasta. W 1914 r. na końcu ul. Gdańskiej stanął monumentalny budynek Szkoły Wojskowej (Kriegsschule), który w czasie I wojny światowej pełnił rolę lazaretu.

Elementem krajobrazu miejskiego stały się budynki szkolne. Samych szkół ludowych (powszechnych) było przed I wojną światową 14, w latach 1846-1914 wybudowano dla nich 8 nowych budynków, a dwa rozbudowano. Zdecydowana większość z nich charakteryzuje się czerwonawymi murami z cegieł licówek. Bardziej urozmaicone architektonicznie były już gmachy szkół średnich, na potrzeby których powstało 9 dużych budynków oraz 2 półwyższych (katolickie i ewangelickie seminaria nauczycielskie). W latach 1903-1908 u wylotu Alei Mickiewicza (Bülow Straße) wzniesiono okazały kompleks Instytutu Rolniczego im. Cesarza Wilhelma (Kaiser-Wilhelm-Institut für Landwirtschaft).

The most impressive development took place in the newly added north-western part of the city, where two residential districts were built, named in honor of the king Friedrich Wilhelm IV and his wife: Wilhelm-Stadt and Elisabeth-Stadt. This was the direct effect of the implementation of the new doctrine, aiming at the unification of the Prussian state, also on the moral and ideological level. At the same time it was the reaction to the European upheaval in 1846-1848, known as People's Spring, undermining the established political order. The European monarchies adopted the tactics of a "leap into the future", also by means of stimulating economic growth and urbanization, and by introducing various social utilities.

The rectangular grid of streets and squares mapped out in that period has basically remained until now. Its characteristic feature is the T-shaped intersection of streets, which stemmed from the military defensive doctrine of the times.

The frontages of Bydgoszcz streets from the turn of the 19th and 20th century are extremely varied, both in terms of decoration, in terms of height and of rhythm of windows, and even in their division into storeys. This was in direct opposition to the French urban conception, enforcing equalization and uniformity of street frontages, as was the case for instance in Szczecin. Paradoxically, this phenomenon belies the common knowledge of the tendency, verging on the absurd, to standardize all fields of life in the Kingdom of Prussia. In Bydgoszcz, by the rule of contrast, one can be enchanted by the equalized eastern frontage of Piastowski Square (Elisabethmarkt) or the northern frontage of Mickiewicz Avenue (Bulow Straße).

Barracks complexes became another characteristic feature of Bydgoszcz. In 1861-1864 the Bydgoszcz garrison, including the soldiers' families, was 2000 strong. In 1885-1890 this figure exceeded 5000, which accounted for nearly 8% of the whole population. In the vicinity of the railway station a huge barracks was built in 1874-1877, using red bricks, followed by another one in the northern part of the city. In 1914 at the end of Gdańska Street an immense edifice was erected, the seat of Warfare Academy (Kriegsschule), which during World War I was converted into a military hospital.

School buildings were a conspicuous element of the urban landscape. There were 14 elementary schools alone before World War I, and in order to accommodate them, 8 new buildings were constructed, and two existing ones extended. The majority feature exteriors made of red veneer bricks. Large buildings, altogether 9, housing secondary schools were more diversified in terms of architecture. Also, two teachers colleges, one run by the Catholics and one by the Protestants, were given new seats. In 1903-1908 at the exit of Mickiewicza Avenue (Bulow Straße), the immense premises of the Emperor Wilhelm Agricultural (Institute Kaiser-Wilhelm- Institut fur Landwirtschaft) were established.

ulica Św. Trójcy, Zespół Szkół Mechanicznych, budynek z pocz. XX wieku
Św. Trójcy Street, the building of the Mechanical School No. 1 in Bydgoszcz, from the early 20th century

Ulica Długa

DŁUGA STREET

Ulica Długa w Bydgoszczy - najważniejsza pod względem historycznym i funkcjonalnym ulica Starego Miasta. Najdłuższa ulica miasta lokacyjnego Bydgoszczy.

Długa Street in Bydgoszcz – historically and functionally, the most important thoroughfare of the Old Town. The longest street within the original layout of the city.

Obok ulicy Gdańskiej i Dworcowej należy do najważniejszych, śródmiejskich ulic Bydgoszczy.

Jest niemal w całości zabudowana stylowymi kamienicami. Zabudowa ulicy odpowiada jej znaczeniu, jako reprezentacyjnego, kupieckiego traktu Starego Miasta.

Pierzeje Długiej stanowią w większości kamienice wzniesione w XVIII i XIX wieku.

Na ulicy Długiej, znajduje się zbiór płaskorzeźb wmurowanych w nawierzchnię ulicy. Przedstawiają one podpisy osób zasłużonych dla Bydgoszczy, które odwzorowuje bydgoski artysta Michał Kubiak. Uroczystość odsłonięcia odbywa się corocznie od 2007 r., zazwyczaj 6 grudnia, w dniu święta patrona miasta, św. Mikołaja.

Besides Gdańska Street and Dworcowa Street, it is one of the key streets in downtown Bydgoszcz.

Długa Street is all but fully developed with stylish tenements. The frontages of the street match its significance as the representative commercial thoroughfare of the Old Town.

The frontages of Długa Street are mostly composed of tenements dating from 18th and the 19th century.

There is a set of low reliefs embedded in the surface of the street. They show the signatures, reproduced by the Bydgoszcz artist Michał Kubiak, of persons who have rendered great service to Bydgoszcz. The ceremony of unveiling, established in 2007, is held every year on December 6, the day of Saint Nicholas, the patron of Bydgoszcz.

Nowe akcenty architektoniczne przyniosły też budowle sakralne, których w latach 1772-1920 roku powstało aż 16. Ich wieże (a w zasadzie tylko kościołów ewangelickich i katolickich, bo świątynie innych wyznań ze względów ideowo-państwowych obniżano) toczyły spór o obecność na tle nieba z coraz większą ilością kominów fabrycznych, a była to przecież epoka pary.

Z racji wyczerpywania się terenów budowlanych, a także z powodu wysokich cen działek miejskich, przybywająca ludność robotnicza inwestowała w osadach podmiejskich (Vororten): Okole (Schleusenau), Wilczak (Prinzenthal), Szwederowo (Schwedenhöhe), Bielawy (Bleichfelde), Skrzetusko (Schröttersdorf), Rupienicy (Schönedorf), Bartodzieje (Bartelsee), Glinki (Berg Colonie). Osiedla te nabierały coraz bardziej charakteru zrośniętych z Bydgoszczą przedmieść o zabudowie miejskiej. Budownictwo na tych przedmieściach głównie wzdłuż traktów wylotowych i bardzo długo miało charakter półwiejski.

Najbardziej dynamiczny, finansowo bazujący na kontrybucjach wojennych był okres wilhelmiński (1888-1920). Panowanie cesarza Wilhelma II (1888-1941) to szybki rozwój państwa i jego unifikacja, związane z polityką germanizacyjną. Pomyślność państwa i dobrobyt mieszkańców widoczne są w bogactwie, często przesadnym, fasad wznoszonych wówczas kamienic. Standard mieszkań

Sacred buildings, too, added new features to the city's architecture – as many as 16 had been built in the years 1776 and 1920. The spires of the Protestant and Catholic churches (the buildings of worship for other denominations were for state and ideological reasons kept low) vied for supremacy in the skyline with the springing factory chimneys, and that was the age of steam.

As the land for development ran short and the prices of urban plots soared, the incoming workers settled in the neighboring villages (Vororten): Okole (Schleusenau), Wilczak (Prinzenthal), Szwederowo (Schwedenhohe), Bielawy (Bleichfelde), Skrzetusko (Schrottersdorf), Rupienica (Schonedorf), Bartodzieje (Bartelsee), Glinki (Berg Colonie). These increasingly acquired the character of suburbs, with urban architecture, and houses were built mainly along passageways.

The most dynamic period of development, drawing profusely on the war tributes, was the reign of Emperor Wilhelm II (1888-1918). Under his rule, enforcing Germanization, the country became unified and thriving. The prosperous condition of the state and of its citizens is evidenced by the opulent facades of the buildings erected in those times. In Bydgoszcz, the housing standards were generally high. Most tenements featured not more than one or two apartments, which resulted from the fact the majority of the

Elewacja kamienicy przy ul. Focha 18

The façade of a tenement at Focha Street 18

Hala targowa

THE MARKET HALL

Na ulicy Teofila Magdzińskiego znajduje się Hala Targowa. Wygląda jak mała średniowieczna warownia, zwieńczona wieżyczkami. Wejście do niej przypomina bramę miejską, znaną z herbu Bydgoszczy. Wzniesiono ją w czasie wielkiej rozbudowy miasta na przełomie XIX i XX wieku, kiedy preferowano style architektoniczne nawiązujace do najlepszych wzorców z dawnych wieków.

Od początku istnienia była gmachem użyteczności publicznej i - jak krakowskie sukiennice mieściła kramy kupieckie. Jej wnętrze obudowane niezliczoną ilością kramików do dziś licznie odwiedzają mieszkańcy i turyści.

W głębi na Placu Kościeleckich znajduje się kościół św. Andrzeja Boboli zbudowany w latach 1901-1903.

The Market Hall in Bydgoszcz is located at Teofila Magdzińskiego Street. It looks like a miniature medieval fortress, crowned with spires. The entrance to the hall resembles the gate from the city's coat of arms. It was constructed during the period of the intense expansion of Bydgoszcz at the turn of the 19th century, when the designs in architecture followed the favored historical models.

From the beginning of its existence it served as a public utility, and like the Cloth Hall in Cracow, it housed merchants' market stalls. Its interior, lined by the numerous booths, is frequently visited by local residents and by tourists.

Behind it, in the Kościeleckich Square, St. Andrzej Bobola Church is visible, constructed in 1901-1903.

ulica Marszałka Ferdynanda Focha w centrum miasta

The centre of the City - Focha Street

na terenie Bydgoszczy był ogólnie dość wysoki. Przeważały domy z dwoma lub jednym mieszkaniem na piętrze, natomiast budynki, w których znajdowało się więcej mieszkań, były rzadkością. Zapewne przyczyną takiego stanu był fakt, iż znaczną część mieszkańców miasta stanowiła klasa średnia. Robotnicy zatrudnieni w licznych bydgoskich fabrykach zamieszkiwali podmiejskie gminy, będące faktycznie przedmieściami, nieleżące jednak w granicach administracyjnych miasta. Wnętrza kamienic często dekorowano sztukateriami, boazeriami, a w oknach klatek schodowych umieszczano witraże.

Z początkiem XX wieku rozwój urbanistyczny miasta skierował się w stronę wschodnią, ku osiedlom podmiejskim Bielawy i Skrzetusko. Z miastem zaczęły wreszcie zrastać się urbanistycznie i architektonicznie inne przedmieścia, choć administracyjnie cały czas stanowiły one odrębne gminy. Najciekawszym osiedlem, zarówno pod względem awangardowości rozwiązania, jak i zabudowy, pozostającym jednak poza granicami miasta, była urzędnicza kolonia willowa na Bielawach (Bleichfelde), gdzie wybudowano zespół 65 domów wolnostojących i bliźniaczych wraz z ogrodami. Dominował modny wówczas styl malowniczy, ale pojawiły się też już elementy funkcjonalizmu.

W 1912 roku rozplanowane zostało, według angielskiej idei urbanistycznej, miasto-ogród – niewielkie willowe osiedle Sielanka, zabudowywane stopniowo aż do 1920 r. i stanowiące niezwykle urokliwą enklawę o charakterze bez mała parkowym.

population was the affluent middle class. Workers employed in the numerous local factories lived in the villages just outside the city limits, which in fact were informal suburbs. The interiors of the tenements were decorated with stucco and wood paneling, and in staircases stained-glass windows were installed.

From the beginning of the 20th century onward Bydgoszcz began to develop in the eastern direction, giving rise to the present-day Bielawy and Skrzetusko. The other settlements became more and more integrated with the city, but from the administrative point of view, they remained autonomous districts. The most interesting district, in terms of spatial layout and innovative design, was the villa colony for officials in Bielawy (Bleichfelde), where the complex of 65 houses with gardens, detached and semi-detached, was constructed. The picturesque style was dominant, but elements of functionalism were applied, too.

In 1912, following the English urbanistic idea of a city-garden, a small villa district was established in the present-day Sielanka. Its development continued till 1920, when it finally became a charming, park-like enclave.

The transformation of the city, from a center of administration and crafts to a center of industry and trade, had been accomplished. Bydgoszcz also boasted the well-developed education system and the modest but ambitious cultural sphere (the Municipal Theater, outdoor theaters, singing societies).

Miasto ostatecznie zmieniło oblicze z rzemieślniczo-urzędowego na przemysłowo-handlowe z dobrze rozwiniętą funkcją oświatową i skromną, choć ambitną funkcją kulturalną (Teatr Miejski, teatry ogródkowe, zespoły śpiewacze). Realizowana w oparciu o środki finansowe czerpane z kontrybucji po zwycięskich wojnach z Danią (1864) i Francją (1871) polityka podźwignięcia (Hebungspolitik) niemieckich kresów wschodnich, zaniedbanych pod względem społeczno-kulturowym w stosunku do centralnych prowincji Cesarstwa Niemieckiego, przyniosła inwestycje infrastrukturalno-socjalne. Szczególną uwagę zwracano na estetykę i walory rekreacyjne w dużych ośrodkach przemysłowych, a do takich należała Bydgoszcz. Opracowano nawet specjalny program budowy fontann, które splecione z dziełami artystycznymi, miały relaksować i wychowywać poprzez sztukę. Wówczas to, w latach 1897-1904 wybudowano w Ogrodzie Rejencyjnym fontannę Potop według projektu Ferdynanda Lepcke (1866-1909). Bardzo szybko stała się ona efektowną wizytówką Bydgoszczy.

W polskiej architekturze lat międzywojennych (1920-1939) nastąpił okres charakteryzujący się zróżnicowaniem form. Z jednej strony kontynuowano funkcjonalizm, z drugiej nastąpił wyraźny nawrót do tradycji. W obu przypadkach wzbogacano architekturę detalem z kosztownych materiałów, wykorzystując umiejętnie ich właściwości, dbano o każdy szczegół. Ale główne ideowe założenia funkcjonalizmu zaczęły wówczas budzić wątpliwości.

Implemented through the financial resources drawn from the tributes in the aftermath of the victorious wars with Denmark (1864) and France (1871), the policy of reinvigorating (Hebungspolitik) the German eastern borderland, socially and culturally underdeveloped in comparison to the heartland of the German Empire, brought about major investments in the infrastructure and in the social sphere. Much attention was paid to the aesthetic and recreational qualities of large industrial centers, and Bydgoszcz was considered one, too. A special project was prepared of building fountains, which combined with artworks, were to relax and educate through art. In the years 1897-1905, the fountain sculpture "Deluge", designed by Ferdinand Lepcke, was put up in the then Regency Garden, which quickly became a showpiece of Bydgoszcz.

The Polish architecture in the interwar period (1920-1939) showed a diversification of forms. Functionalism was still followed, but the return to the tradition was visible, too. In both cases, the architecture was enhanced with details made of expensive materials, skillfully exploiting their properties. But the major premises of functionalism began to encounter opposition. Wealthy residents of the city grew tired with "machines for living in", they wished for the architecture enlivened with sculptures and paintings; they demanded durability, impressive finishing materials, and first-rate workmanship.

Zamożni obywatele nie chcieli już „maszyn do mieszkania", pragnęli ożywienia architektury rzeźbą i malarstwem, żądali trwałości, efektownych materiałów wykończeniowych i pierwszorzędnego wykonawstwa.

Kryzys gospodarczy lat 1929-1935 powoli mijał, koniunktura budowlana rosła, wspierana przez rozmaite udogodnienia kredytowe, a architekci chętnie projektowali, gdyż inwestor nie ograniczał ich inwencji. Nurt luksusowy, który pojawił się najpierw w Warszawie, a następnie we Lwowie, Krakowie, Katowicach, Gdyni, Łodzi i Poznaniu, nie ominął także Bydgoszczy. Najliczniejszą grupę obiektów związanych z nurtem luksusowym stanowią kamienice dochodowe i wille. Oprócz budownictwa mieszkaniowego rozwijało się budownictwo infrastrukturalne, choćby wspomnieć szpital na Bielawach i elektrownię na Jachcicach.

II wojna światowa nie zniszczyła zbyt wiele z bydgoskiej zabudowy, ale uderzyła w tak cenne jej elementy, jak zachodnia pierzeja Starego Rynku, wschodnia pierzeja ulicy Mostowej, Teatr Miejski. Władze Polski Ludowej nie odbudowały - jak to było w innych miastach, dbających o swoją tożsamość - tych obiektów, a u wylotu ul. Mostowej na Stary Rynek wystawiły ponury okaz uniformizmu kubicznego w postaci obiektu gastronomicznego „Kaskada". W tym samym uniformistycznym stylu w starą zabudowę Bydgoszczy powtykano wieżowce z biurowcem Urzędu Wojewódzkiego na czele. Stare miasto opleciono wachlarzowato usytuowanymi osiedlami, z których pierwsze (Kapuściska i Osiedle Leśne) wybudowane zostało w stylu neoklasycycyzmu socjalistycznego, w jego najuboższej prowincjonalnej wersji, a nowsze w stylu uniformizmu kubistycznego. Te 85 procent powierzchni miasta po dziś dzień razi monotonią, mimo, że prowadzone od początku XXI wieku prace ocieplenowe i koloryzacyjne bloków mieszkalnych nieco zhumanizowały ten wizerunek.

Przeważająca większość starej substancji budowlanej zajmującej 15% przestrzeni miasta ma już sto i więcej lat. Jej kondycja nie jest najgorsza, a w wielu przypadkach nawet bardzo dobra.

W mieszkaniowym zasobie gminy zarządzanym przez spółkę „ADM" znajdują się 862 budynki wybudowane przed rokiem 1939. Stanowią one prawie 84% zasobu. Od roku 2001 w prawie 50 mieszkalnych obiektach gminnych ujętych w gminnej ewidencji zabytków, usytuowanych głównie na terenie śródmiejskim, zostały wykonane roboty renowacyjne elewacji i docieplanie ścian, które to prace uchroniły je przed zniszczeniem, podniosły estetykę miasta i architektoniczną atrakcyjność tych obiektów.

Bydgoszcz nie tylko zaczęła piękniec, ale też zwiększyła się żywotność jej substancji budowlanej, co gwarantuje, że przyszłe pokolenia odziedziczą po nas przyzwoity spadek.

The economic crisis of 1929-1935 slowly abated. A boom in residential housing was stimulated by advantageous and accessible loans, and architects eagerly accepted new commissions, for investors did not restrain their invention. The luxury trend, which first manifested itself in Warsaw, then in Lvov, Cracow, Katowice, Gdynia, Łódź, and Poznań, appeared in Bydgoszcz, too. The luxury trend gave rise mostly to villas and tenement houses. The infrastructure developed, too, and the most notable examples are the hospital in Bielawy and the power station in Jachcice.

World War II did not bring extensive damage to the Bydgoszcz architecture, but it erased some of its precious elements – the western frontage of the Old Town Square, the eastern frontage of Mostowa Street, the Municipal Theater. After the war, in the times of the Polish People's Republic, the authorities chose not to restore the buildings Bydgoszcz had lost, unlike many other cities in Poland, where the reconstruction work was undertaken to preserve their identity. They even put up a gloomy specimen of cubic uniformity in the shape of the gastronomic facility "Kaskada", at the exit of Mostowa Street facing the Old Town Square. In the same spirit, the historic architecture of the downtown area was filled with tower blocks, the one housing the Province Governor's Office as the most striking example. The old part of the city was surrounded with the belt of newly established districts. The earliest ones, Kapuściska and Osiedle Leśne, were designed in the style of socialist neoclassicism, its most impoverished version, and the subsequent ones consistently in the style of cubic uniformity. The 85% percent of the city's area covered by these constructions oppresses with its monotony, even though painting and insulation works carried on the exteriors since the early 2000s have somewhat relieved their bleakness and added the human dimension to their appearance.

Most of the original building substance, covering 15% of the city's area, is at least one hundred years old. Its condition is not bad, and in many cases even very good, when houses have been recovered by private owners, renovated by the Municipal Housing Office, or supervised by the provincial conservator of monuments.

The Municipal Housing Office manages 862 buildings built before 1939, which accounts for 84% of the real estate under its care. Since 2001 major renovation and insulation works have been carried out on the exteriors of almost 50 tenements, registered as buildings of historic value and located in the downtown area. This has prevented their deterioration and enhanced their architectural qualities, contributing to the improved appearance of the city.

Bydgoszcz is not only becoming more and more beautiful, but its building substance has been revitalized, which means that we will leave a solid legacy to the following generations.

Ulica Gdańska

ART NOUVEAU IN BYDGOSZCZ

Ulica Gdańska - główna, reprezentacyjna ulica miejska położona na terenie Śródmieścia.

Gdańska Street – the main and representative street of the city, passing through the downtown area

Hotel pod Orłem, ul. Gdańska
The Hotel "Under the Eagle", Gdańska Street

Początkowo ulica odgrywała głównie rolę komunikacyjną, jednak w II połowie XIX wieku zmieniła się w reprezentacyjny trakt mieszczański, „wizytówkę miasta", centrum handlu i rozrywki, gdzie koncentrowało się życie rozrastającego się Nowego Miasta, położonego na północ od Brdy.

At first the street served as a communication artery, but in the second half of the 19th century, it transformed into a representative thoroughfare, a showpiece of the city, a center of trade and entertainment, a focal point of the New City, established north of the Brda.

W dwudziestoleciu międzywojennym była trzecią pod względem długości ulicą w Bydgoszczy, licząc łącznie 3,19 km.

Obecnie ulica Gdańska liczy 7,3 km długości należy do najdłuższych, przy czym odcinek zabudowany stylowymi kamienicami ma zaledwie 2 km, a w obrębie dzielnicy koszarowej i osiedla Leśnego 1,5 km.

Blisko czterokilometrowy odcinek ulicy położony na północ od wiaduktu, kolejowego posiada całkowicie odmienny charakter, gdyż przebiega przez tereny mało zurbanizowane, pomiędzy Lasem Gdańskim a Leśnym Parkiem Kultury i Wypoczynku.

W 2012 roku na ulicy pojawił się pierwszy w Bydgoszczy wydzielony kontrapas dla rowerzystów.

In the interwar period, Gdańska was the third longest street in Bydgoszcz, its total length was 3.19 km.

At present Gdańska Street is 7.3 km long, but the section with stylish tenement houses is 2 km long, and the section that passes through the former barracks area and the residential district Osiedle Leśne – 1.5 km.

The section of the street located north of the railway bridge, 3.8 km long, is completely different in character, since it passes through the undeveloped area between "Las Gdański" and the Myślęcinek Forest Park.

In 2012 the first contra-bikeline has appeared in Bydgoszcz, which allowed cyclists drive towards way direction.

Fasada kamienicy, ulica Gdańska 93
The façade of the tenement at Gdańska Street 93

Kamienica przy ulicy Gdańskiej 27
The tenement at Gdańska Street 27

Przy ulicy znajdują się:

- trzy kościoły,
- cztery muzea (Okręgowe, Farmacji, Wojskowe i Sportu),
- jedna z sal koncertowych Akademii Muzycznej, klub „Mózg" oraz siedziba radia PIK
- najstarszy w mieście hotel,
- dwa domy towarowe,
- obiekty małej architektury, m.in. ławeczka Mariana Rejewskiego i „Wędrowiec", a także 2 rzeźby powstałe z obumarłych drzew „Kobieta w gołębiach" przy ulicy Gdańskiej 30 oraz „Zaraz zagramy" na skrzyżowaniu z ulicą Słowackiego; kolejna - „Przebudzenie elfów" - znajduje się w Parku Kochanowskiego
- 5 willi i około 145 kamienic, w tym ponad 50 o bogato zdobionych fasadach w neostylach nawiązujących do renesansu, manierystyzmu i baroku, historyzmu malowniczego, secesji i modernizmu,
- monumentalny gmach szkoły wojennej, po 1945 siedziba Pomorskiego Okręgu Wojskowego, a po 2004 r. również instytucji NATO i Inspektoratu Wsparcia Sił Zbrojnych RP,
- zabytkowa stacja wodociągów w 1900 r.,
- zespół koszar wojskowych z II połowy XIX wieku,
- największy w mieście kompleks sportowy,
- największy w mieście i w Polsce park miejski „Myślęcinek",
- konsulat honorowy Ukrainy (ul. Gdańska 76).

The street features:

- three churches
- four museums (District Museum, Museum of Pharmacy, of the Polish Army, and of Sports),
- one of the concert halls of the Music Academy, the club "Mózg", the seat of the radio station PIK
- the oldest hotel in the city
- two department stores
- townscape elements: the Marian Rejewski bench, the figure of the Wanderer, and also two compositions created from dead trees: "The woman in pigeons" at Gdańska 30, and "We will play in a moment" at the intersection with Słowackiego Street".
- 5 villas and 145 tenements, of which more than 50 have richly ornamented facades in a variety of styles: Neo-renaissance, Neo-baroque, Mannerism, Historicism, Art Nouveau, Modernism.
- the impressive edifice of the Warfare Academy, after 1945 the headquarters of the Pomeranian Military District, and after 2004 also the Joint Force Training Center of NATO, and the Inspectorate for the Armed Forces Support.
- the historic water intake station from 1900
- the complex of barracks from the end of the 19th century
- the largest sports complex in the city
- the largest in Poland city park "Myślęcinek"
- the honorary consulate of Ukraine (Gdańska 76).

ulica Gdańska 20
Gdańska Street 20

ulica Długa

Długa Street

Bydgoska secesja

ART NOUVEAU IN BYDGOSZCZ

ulica Gdańska 119

Gdańska Street 119

ulica Gdańska 27

Gdańska Street 27

Copernicanum, ulica 3-go Maja

Copernicanum, 3-go Maja Street

Stylizowane formy roślinne, postacie i maski długowłosych kobiet, ornamenty obejmujące detale wykończenia budynku - tak wyglądają fasady wielu bydgoskich kamienic.

Stylizowane formy roślinne, postacie i maski długowłosych kobiet, ornamenty obejmujące detale wykończenia budynku - tak wyglądają fasady wielu bydgoskich kamienic.

ulica Gdańska 14

Gdańska Street 14

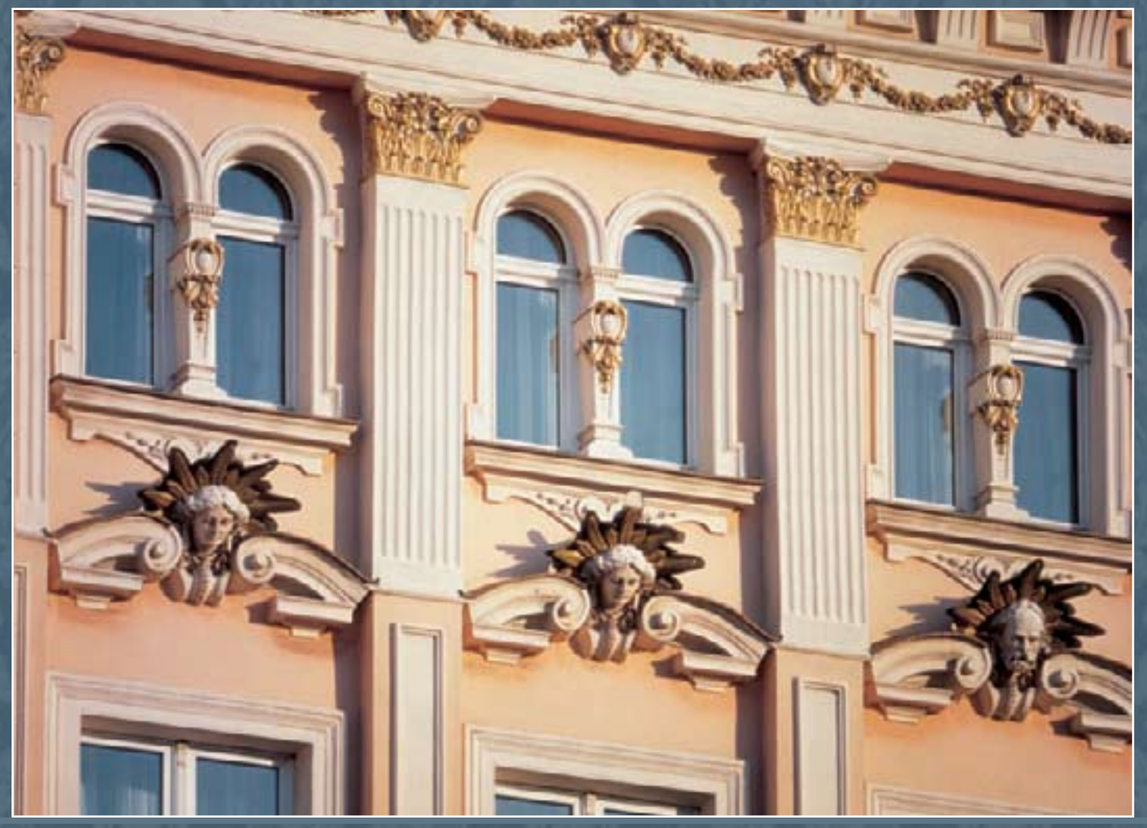

Miasto sportu

City of sports

Sportowy wizerunek miasta to dorobek kilku pokoleń bydgoszczan. Także tych, którzy przed niemal stu laty, po odzyskaniu niepodległości, zakładali tu pierwsze towarzystwa, organizacje, kluby. Działalność sportowa połączona była z patriotycznym wychowaniem, rozwijała nie tylko tężyznę fizyczną, ale także uczyła tradycji i historii.

The image of Bydgoszcz as a city of sports is the outcome of commitment of several generations of its residents. Including those who less than a hundred years ago, in the newly liberated city, had founded first sports associations, organizations, and clubs. Sports activity was combined with inculcation of patriotism; it not only built up fitness, it also propagated the Polish tradition and history.

Pierwsze informacje o sporcie w Bydgoszczy pochodzą z 1818 r., kiedy to odnotowano, że we wsi Bocianowo (obecnie dzielnica miasta) zorganizowano boisko turnerskie (pole do ćwiczeń gimnastycznych wraz z przyrządami: drążkami, poręczami, trapezami, kółkami).

Początkowo duży udział w sporcie bydgoskim posiadali Niemcy. W 1894 r. założyli towarzystwo wioślarskie „Frithjof", gimnastyczno-atletyczne „Turnverein", klub tenisowy „Palästra" oraz kluby piłkarskie SC Bromberg i Sportbrüder.

Przeciwwagą dla tych klubów było powstałe w 1886 r. polskie Towarzystwo Gimnastyczne Sokół. Poza działalnością sportową organizacja ta wychowywała młodych ludzi w duchu patriotyzmu, uczyła adeptów polskiej historii i literatury, a nawet zorganizowała polski teatr amatorski.

W 1918 r. na Wilczaku młodzi polscy robotnicy założyli Towarzystwo Terminatorów. Po 1920 r. polskie organizacje sportowe rozpoczęły oficjalną działalność. Powstało dużo nowych klubów, m.in. sekcja piłki nożnej Terminator (późniejsza Gwiazda), Towarzystwo Wioślarskie Tryton (późniejsze BTW Bydgoszcz).

W dwudziestoleciu międzywojennym istniały w Bydgoszczy 32 kluby jednosekcyjne, 23 wielosekcyje oraz liczne kluby zakładowe.

Renomę ogólnopolską, a nawet międzynarodową zdołały sobie wywalczyć następujące kluby: Bydgoski Klub Sportowy „Polonia" (od 1920) – piłka nożna, boks, lekkoatletyka, hokej na lodzie; Klub Sportowy „Gwiazda" (od 1920) – sekcja zapaśnicza; Klub Atletyczny „Siła" (od 1921); Bydgoskie Towarzystwo Cyklistów (od 1922), Bydgoski Klub Sportowy – sekcja tenisa (od 1924); Klub Sportowy „Astoria" (od 1924) – sekcja bokserska; Klub Sportowy „Brda" (od 1924); Bydgoski Klub Motocyklowy (od 1925); Bydgoski Klub Wioślarski BKW (od 1927); Kolejowy Klub Wioślarski KKW (od 1928),

Szczególnie bogate tradycje posiada Bydgoszcz w sportach wodnych: wioślarstwie i kajakarstwie. BKW i KKW były najwyżej sklasyfikowanymi klubami wioślarskimi w Polsce lat 30. XX w. W nich wychowali się pierwsi mistrzowie i medaliści olimpijscy w tej dyscyplinie. W mieście działało jeszcze 10 klubów wioślarskich. Uprawiano również kajakarstwo i żeglarstwo. Na torze regatowym stacjonowało kilkadziesiąt żaglówek należących do kilku klubów. Bydgoszcz nazywano „stolicą polskiego wioślarstwa".

W 1912 roku powstał w Bydgoszczy najstarszy w Polsce tor regatowy, przekształcony ze starego portu drzewnego na Brdyujściu. W latach 20. XX w. został on rozbudowany dzięki inicjatywie Bydgoskiego Towarzystwa Wioślarskiego. Stworzono krajowe centrum sportów wodnych. Na wyspie dzielącej tor regatowy od Wisły zbudowano szatnie, hangary oraz drewniane, kryte trybuny na 2500 widzów, które oddano do użytku 3 sierpnia 1924 r. podczas Wszechpolskich Regat. Były one organizowane na Brdyujściu corocznie aż do 1937 r.

W 1929 r. na torze regatowym rozegrano Mistrzostwa Europy w wioślarstwie, w których uczestniczyło 11 państw. Polska załoga, złożona z bydgoszczan zdobyła brązowy medal. Przez dwa dni zawody oglądało 30 tys. ludzi.

W rankingu osiągnięć sportowych bydgoskich zawodników najlepiej wypadali wioślarze i wioślarki, którzy byli wielokrotnymi mistrzami Polski oraz medalistami mistrzostw Europy. Na olimpiadzie w Amsterdamie w 1928 r. bydgoska czwórka ze sternikiem zdobyła brązowy medal - pierwszy w historii polskiego wioślarstwa. Na igrzyskach olimpijskich w Los Angeles w 1932 r. bydgoszczanin Jerzy Braun zdobył srebrny i brązowy medal.

The first mention of sports in Bydgoszcz comes from 1818, when it was recorded that an outdoor gymnastic facility was set up in the village Bocianowo (at present a district of the city), featuring rings, bars, parallel bars, and trapezes.

At first the German residents prevailed in sports activities. In 1894 they founded the rowing society "Frithjof", the gymnastic and athletic association "Turnverein", the tennis club "Palastra" and soccer clubs SC Bromberg and Sportbruder.

To counterbalance the German prevalence, the Polish Gymnastic Society "Sokół" ("Falcon") was created in 1886. This organization, in addition to carrying out sports activities, fostered the spirit of patriotism in young people, taught Polish history and literature to its adepts, and even started an amateur Polish theater.

In 1918 in Wilczak young Polish workers founded the Apprentices Association. After 1920 numerous Polish sports organizations emerged. New clubs came into being, the soccer section "Terminator", which later transformed into "Gwiazda", Rowing Society "Tryton" (later changed into "BTW Bydgoszcz"). In the interwar period there were 32 single-section clubs active in Bydgoszcz, 23 multi-section clubs, and many works clubs.

The following clubs earned their reputation nationwide and even abroad: Bydgoszcz Sports Club "Polonia" (since 1920) – the soccer, boxing, athletics, and ice hockey sections; Sports Club "Gwiazda" (since 1920) – the wrestling section, Track and Field Club "Siła" (since 1921); Bydgoszcz Cyclist Society (since 1922), Bydgoszcz Sports Club – the tennis section (since 1924); Sports Club "Astoria" (since 1924) – the boxing section; Sports Club "Brda" (since 1924); Bydgoszcz Motorcycle Club (since 1925); Bydgoszcz Rowing Club BKW (since 1927); Railway Rowing Club KKW (since 1928).

Bydgoszcz boasts the particularly rich tradition in water sports: rowing and canoeing. BKW and KKW were the two highest ranking rowing clubs in Poland in 1930s. The first champions and Olympic medalists in rowing trained in these clubs. 10 more rowing clubs were active in the city besides BKW and KKW. Canoeing and sailing were practiced. Several dozen sailing boats from a number of clubs were stationed at the regatta course. Bydgoszcz was called "the capital of Polish rowing".

The oldest regatta course in Poland was established in Bydgoszcz in 1912, on the basis of the converted old wood port in Brdyujście. On the initiative of Bydgoszcz Rowing Society it was expanded in 1920s. A national water sports center was set up there. Locker room facilities, boathouses, and grandstands were constructed on the islet separating the regatta course from the Vistula. The grandstands accommodating up to 2500 spectators were opened on August 3, 1924, during the All-Polish Regatta, which took place there every year until 1937.

In 1929 the European Rowing Championship was held there, with 11 countries participating. The Polish crew, composed of Bydgoszcz rowers, won the bronze medal. The tournament was viewed by 30 thousand people in two days.

The highest achievements of Bydgoszcz sportsmen were the work of rowers, both male and female, many-time Polish champions, and European championship medalists. In the Olympic Games in Amsterdam in 1928 the coxed four from Bydgoszcz won the bronze medal, the first one ever in the history of Polish rowing. In the Olympic Games in Los Angeles in 1932 Jerzy Braun, a Bydgoszcz rower, won the silver and bronze medal.

Towarzystwo Gimnastyczne Sokół

The Polish Gymnastic Society "Sokół"

Spośród innych dyscyplin, w których wyróżniali się sportowcy z Bydgoszczy można wymienić:

- łucznictwo: F. Majewski został mistrzem świata w 1937 r.,
- kolarstwo: Feliks Więcek wygrał w 1928 r. pierwszy Tour de Pologne;
- lekka atletyka: w Bydgoszczy istniała najsilniejsza sekcja lekkoatletyczna w kraju, rozegrano tu mistrzostwa Polski w lekkoatletyce żeńskiej w 1930 r. i męskiej w 1933 r.; z Bydgoszczy pochodzili liczni medaliści i olimpijczycy;

Bydgoscy sportowcy odnosili także sukcesy na arenie ogólnopolskiej m.in. w boksie (Łukowski i Urbaniak), w zapasach (Gestwiński i Rakocki), w strzelectwie sportowym (chorąży F. Fąferek) oraz w żużlu (Jan Witkowski).

W okresie międzywojennym zbudowano w Bydgoszczy wiele obiektów sportowych: • Stadion Miejski (dzisiejsza KS „Polonia") - otwarty 3 sierpnia 1924 r., zawierał 6 boisk treningowych, urządzenia lekkoatletyczne, tor żużlowy, tor kolarski, tor łuczniczy; • cztery boiska piłkarskie, w tym stadion z trybuną „Świtała" na Wilczaku; • 7 przystani wioślarskich; • 2 pływalnie na Brdzie z wodą bieżącą; • ponad 30 kortów tenisowych, w tym 2 kryte; • 10 sal gimnastycznych; • tor wyścigów konnych z trybuną na Kapuściskach Małych; • 4 strzelnice sportowe; • tory saneczkowe w Myślęcinku.

Among other sports disciplines in which Bydgoszcz sportsmen made their mark, one can enumerate the following:

- archery: F. Majewski won the World Championship in 1937,
- cycling: Feliks Więcek won the first Tour de Pologne in 1928;
- athletics: Bydgoszcz was home to the leading track and field section in the country. Polish championships in women's athletics, in 1930, and men's athletics, in 1933, were held in Bydgoszcz; many medalists and Olympians came from Bydgoszcz.

Bydgoszcz sportsmen triumphed also in the domestic arena, in boxing (Łukowski and Urbaniak), in wrestling (Gestwiński and Rakocki), in shooting (warrant officer F. Fąferek), and in speedway (Jan Witkowski).

In the interwar period many sports facilities were built in Bydgoszcz:

• the City Stadium (nowadays Sports Club „Polonia") opened on August 3, 1924; it featured 6 practice fields, track and field facilities, a speedway track, a cycling track, an archery course, four soccer fields, including the stadium with stands "Świtała" in Wilczak, 7 jetties, 2 swimming pools in the Brda, and more than 30 tennis courts, including 2 indoor ones, 10 gymnasiums, a horse racing course with stands in Kapuściska, 4 shooting ranges, toboggan runs in Myślęcinek.

Po II wojnie światowej w Bydgoszczy mieściła się centrala Polskiego Związku Towarzystw Wioślarskich. Reaktywowano większość klubów oraz powołano nowe, w tym Wojskowy Klub Sportowy „Zawisza". Wybudowano liczne obiekty sportowe: stadiony „Zawiszy", „Brdy" oraz lodowisko „Torbyd" i kilka basenów.

W latach 60. XX w. rozbudowano tor żużlowy „Polonii" oraz zbudowano kompleks sportowy „Astorii" z halą sportową i basenem. W latach 70. zbudowano: tor kartingowy, stadion i halę „Chemika" i wiele innych obiektów.

W latach 1957-1996 w kilku etapach modernizowano tor regatowy. Został on przedłużony, wybudowano trybuny, wieżę sędziowską oraz wioskę zawodniczą.

Spośród dyscyplin, w których wyróżniali się sportowcy z Bydgoszczy można wymienić:

- wioślarstwo: kluby bydgoskie są mistrzami Polski nieprzerwanie od 1933 r., ich zawodnicy zdobywali liczne trofea olimpijskie, mistrzostw świata i Europy; Robert Sycz - dwukrotny złoty medalista olimpijski (Sydney, Ateny), Teodor Kocerka (brązowy medalista olimpijski z Helsinek i Rzymu), Ryszard Kubiak, Jacek Streich;
- kajakarstwo: Daniela Walkowiak – zdobyła 35 tytułów mistrza Polski, była medalistką olimpijską z Rzymu; Maciej Freimut - wicemistrz olimpijski z Barcelony, 7-krotny medalista MŚ;
- lekka atletyka: w latach 50. w „Zawiszy" powstał najsilniejszy lekkoatletyczny zespół w kraju (z medalistami olimpijskimi

After World War II the head office of the Polish Association of Rowing Societies was located in Bydgoszcz. Most of the clubs were reactivated, new ones were founded, for instance the Military Sports Club "Zawisza". Numerous sports facilities were constructed: the "Zawisza" stadium, the "Brda" stadium, the ice rink "Torbyd", and a few swimming pools.

In 1960s the "Polonia" speedway track was expanded, the sports complex "Astoria" was built, including a sports hall and an indoor swimming pool. In 1970s the go-carting track was constructed, the "Chemik" stadium and sports hall, and many other facilities.

In 1957-1996 the regatta course was upgraded. It was extended and provided with stands, referee towers, and housing facilities for competitors.

After World War II Bydgoszcz sportsmen made their mark in the following sports disciplines:

- rowing: Bydgoszcz-based clubs have continually won Polish Championships since 1933, their representatives have achieved successes in the Olympic Games, in World and European Championships. Robert Sycz won the gold medal twice in the Olympics (Sydney, Ateny), Teodor Kocerka won the bronze medal in Helsinki and Rome. One should also mention Ryszard Kubiak and Jacek Streich.
- canoeing: Daniela Walkowiak has to her credit 35 Polish champion titles and a medal in the OG; Maciej Freimut is a vice-champion in the OG in Barcelona, and seven-time medalist in WC;

Zdzisławem Krzyszkowiakiem, Teresą Ciepły oraz medalistami mistrzostw świata i Europy);

- sport żużlowy: bydgoszczanie odnosili sukcesy już w latach 50. – „Gwardia" w 1955 r. została mistrzem Polski i 6 razy powtórzyła ten sukces, Mieczysław Połukard w 1961 r. został drużynowym mistrzem świata, Tomasz Gollob w latach 90. był wielokrotnym medalistą MŚ i zwycięzcą zawodów z cyklu Grand Prix;
- piłka nożna: najwybitniejszym piłkarzem bydgoskim z lat 1945-1970 był Marian Norkowski (wielokrotny król strzelców ekstraklasy, olimpijczyk), w latach 80-tych i 90-tych Zbigniew Boniek, Stefan Majewski i Piotr Nowak;
- athletics: in 1950s "Zawisza" had the finest athletics team in Poland (including Olympic medalists Zdzisław Krzyszkowiaka and Teresa Ciepły, and others, medalists in WC and EC);
- speedway: riders from Bydgoszcz achieved successes as early as 1950s. In 1955 "Gwardia" won the Polish Championship, and repeated this achievement six times. In 1961 Mieczysław Połukard won the Team World Championship. Tomasz Gollob was a many-time WC medalist and a many-time Grand Prix winner in 1990s.
- soccer: the most outstanding player in 1945-1970 was Marian Norkowski (the top scorer in the Polish league), and in 1989s and 1990s Zbigniew Boniek, Stefan Majewski and Piotr Nowak;

- gimnastyka: „Zawisza" został drużynowym mistrzem Polski w 1967 r. Od 1972 r. klub zdobywał większość tytułów indywidualnych i drużynowych mistrzów Polski, jednym z najlepszych zawodników w historii polskiej gimnastyki był bydgoszczanin Andrzej Szajna (mistrz Europy z 1975 r.);
- boks: pięściarze Klubu Kolejowego „Brda" należeli do czołówki krajowej; bydgoszczanin Jerzy Adamski - mistrz Europy, wicemistrz olimpijski z Rzymu, Brunon Bendig - medalista olimpijski, Ryszard Petek - mistrz Europy z 1967 r.;
- podnoszenie ciężarów: Jan Wojnowski w 1971 r. sięgnął po tytuł mistrza Europy, a Sławomir Zawada zdobył brązowe medale MŚ w 1987 r. i IO w Seulu w 1988 r.;
- strzelectwo sportowe: w latach 40. w Bydgoszczy trenował mistrz świata i olimpijczyk Józef Kiszkurno, a w latach 50. i 60. medaliści ME i MŚ; tylko w latach 1945-1967 bydgoszczanie zdobyli 73 tytuły mistrzów krajowych, w latach 60. i 70. mistrzami Europy
- gymnastics: "Zawisza" won the Polish Team Championship in 1967. From 1972 onward the club had to its credit most of the Polish Individual and Team Champion titles. One of the greatest athletes in the history of Polish gymnastics was Andrzej Szajna from Bydgoszcz (a European Championship winner in 1975);
- boxing: boxers from Railway Club "Brda" were among the top ones in Poland; Jerzy Adamski – a European Championship winner, a vice-champion in the Olympics in Rome, Brunon Bendig, an Olympic medalist, Ryszard Petek - a EC winner in 1967;
- weightlifting: Jan Wojnowski in 1971 claimed the title of a European champion, Sławomir Zawada won bronze medals, in the World Championship in 1987 and in the Olympics in Seul in 1988;
- shooting: in 1940s Józef Kiszkurno, a World Championship winner and an Olympian, trained in Bydgoszczy, and in 1950s and 1960s medalists in World and European Championship. In the years 1945-1967 alone, shooters from Bydgoszcz won 73 Polish champion

W ostatnich dwóch dekadach wybudowano nowe obiekty sportowe: halę Artego Arena (2014), halę sportowo-widowiskową „Łuczniczka" (2002), tor kajakarstwa górskiego (1996), tor łuczniczy, liczne baseny, korty, boiska. Zmodernizowano przystanie wioślarskie, kajakarskie i żeglarskie.

In the past two decades new sports facilities have been built: the Artego Arena Hall (2014), and the Sports and Entertainment Hall "Łuczniczka" (2002), a white-water canoeing course (1996), an archery course, swimming pools, tennis courts, soccer fields. The existing jetties and harbors have been modernized

zostawali zawodnicy S. Masztak, E. Kowalewska, R. Siemionow; Adam Kaczmarek w 1986 r. został mistrzem świata;

- żeglarstwo: H. Kowalski - wicemistrz świata cadet w 1966 r.;
- kolarstwo: w latach 40. i 50. kolarze „Brdy" nie mieli sobie równych w wyścigach torowych, najbardziej znanymi zawocnikami z Bydgoszczy są Marek Leśniewski – srebrny medalista IO w Seulu oraz Sylwester Szmyd – występujący w wielu teamach kolarskich;
- tenis: Henryk Drzymalski, obok Wojciecha Fibaka, był najlepszym polskim tenisistą lat 70.;
- pływanie: od 1985 r. wielokrotną mistrzynią Polski i Europy była bydgoszczanka Alicja Pęczak.

titles. In 1960s and 1970s S. Masztak, E. Kowalewska, R. Siemionow won EC, and Adam Kaczmarek in 1986 won the WC.

- sailing: H. Kowalski - a vicechampion Cadet in 1966 in the WC;
- cycling: in 1940s and 1950s cyclists from "Brda" were unrivalled in track racing. The most widely known professional cyclists from Bydgoszcz are Marek Leśniewski – a silver medalist in the Olympics in Seul, and Sylwester Szmyd, racing in Western Europe.
- tennis: Henryk Drzymalski, besides Wojciech Fibak, was the top Polish tennis player in 1970s.
- swimming: from 1985 Alicja Pęczak from Bydgosczcz was a many-time PC and EC medalist.

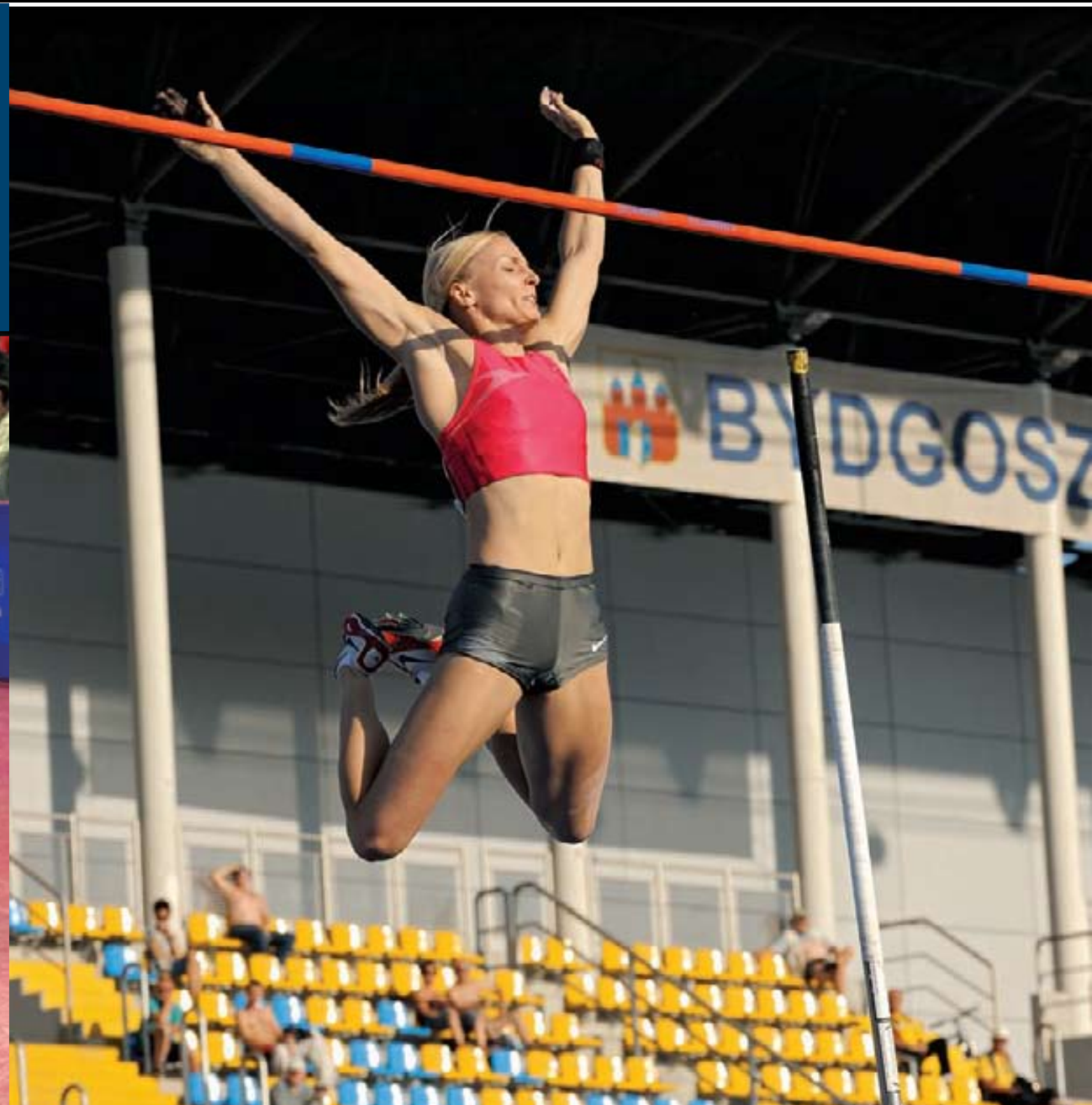

Od końca lat 90. XX wieku miasto jest organizatorem wielu znaczących imprez sportowych, zwłaszcza lekkoatletycznych. Tu odbyły się m.in. 1. Młodzieżowe Mistrzostwa Świata do lat 18 w 1999 r., Mistrzostwa Europy do lat 23, SPAR Puchar Europy, Mistrzostwa Świata w Lekkoatletyce Juniorów, Mistrzostwa Świata w Biegach Przełajowych, Europejski Festiwal Lekkoatletyczny.

Idealnie przystosowany do zawodów lekkoatletycznych Stadion Zawiszy i wspaniała atmosfera na trybunach sprzyjają uzyskiwaniu znakomitych rezultatów sportowych. Na stadionie Zawiszy tylko w ostatnim dziesięcioleciu rozegrano kilka spotkań kadry narodowej.

Dumą miasta pozostaje także Hala Sportowo-Widowiskowa Łuczniczka. Od 2005 r. kibice w wypełnionej po brzegi Łuczniczce oglądają mityng lekkoatletyczny Pedro's Cup Bydgoszcz z udziałem najlepszych na świecie lekkoatletów. W Łuczniczce fani siatkówki oglądać mogli m.in. rywalizacje w ramach Ligi Światowej Mężczyzn, Mistrzostwa Europy i Grand Prix w siatkówce kobiet oraz Memoriał Huberta Wagnera w 2010 r.

Wielkie emocje przeżywano też w czasie meczów Mistrzostw Europy w koszykówce mężczyzn w 2009 r. i koszykówce kobiet w 2011 r. W 2010 r. w Łuczniczce odbył się mecz tenisowy Polska – Belgia w ramach FED-CUP z udziałem najlepszej obecnie polskiej tenisistki Agnieszki Radwańskiej, a w kwietniu 2011 r. Krzysztof „Diablo" Włodarczyk obronił pas mistrzowski bokserskiej

Since the late 1990s Bydgoszcz has been home to many significant sports events, especially track and field events. The First Under 18 Youth World Championship was held here in 1999, also the Under 23 European Championship, the SPAR European Cup, the World Junior Athletics Championship, the World Cross Country Running Championship, the European Athletics Festival.

Ideally suited to track and field competitions the "Zawisza" Stadium and the wonderful atmosphere in the stands contribute to achieving excellent results by the contenders. In the past decade the stadium has played host to several matches of the Polish national soccer team.

The Sports and Entertainment Hall "Łuczniczka" is the pride of the city, too. Every year since 2005, supporters gathered in the hall filled to capacity watch the track and field meeting "Pedro's Cup", in which top world athletes take part. Volleyball fans could follow in "Łuczniczka" the Men's Volleyball World League competition, the Women's Volleyball European Championship, the Grand Prix competition, and the Hubert Wagner Memorial in 2010.

Great excitement was generated by the Men's Basketball European Championship in 2009, and the Women's Basketball European Championship in 2011. In 2010 in "Łuczniczka" the tennis match between Poland and Belgium was held as part of Fed Cup, with the participation of the top Polish player Agnieszka Radwańska. In April 2011 Krzysztof "Diablo" Włodarczyk defended in

federacji WBC w kategorii cruiser – junior wagi ciężkiej. We wrześniu 2014 r. rozegrano tu 6 meczy w ramach Mistrzostw Świata w siatkówce Mężczyzn.

Na stadionie Polonii rozgrywano m.in. Indywidualne Mistrzostwa Polski, od 1998 r. zawody cyklu Grand Prix Indywidualnych Mistrzostw Świata, Drużynowe Mistrzostwa Świata oraz od 1982 r. Kryteria Asów Polskich Lig Żużlowych. W 2012 r. Bydgoszcz była organizatorem półfinału Drużynowego Pucharu Świata na żużlu z udziałem reprezentacji Polski.

Od 1992 r. w Bydgoszczy rozgrywana jest Wielka Wioślarska o Puchar Brdy. Regaty co roku zyskują na prestiżu, a wśród uczestników pojawiają się najlepsi wioślarze z Niemiec, Białorusi, Litwy, Ukrainy, a także legendarne osady Cambridge i Oxfordu. Wielka Wioślarska ściąga prawdziwe tłumy kibiców i mieszkańców zaciekawionych tym niezwykłym wyścigiem wioślarskich ósemek ze sternikiem.

Bydgoszcz została doceniona także w 76. Plebiscycie Przeglądu Sportowego i Telewizji Polskiej. Miasto otrzymało statuetkę Championa oraz tytuł Gospodarza Roku Imprez Sportowych w Polsce w 2010 r.

Miłośnicy sportu i miasta powinni udać się na wystawę do Galerii Sportu Bydgoskiego. Ekspozycja prezentuje archiwa i trofea bydgoskich klubów, sprzęt i trofea medalistów olimpijskich i sportowców niepełnosprawnych oraz pamiątki. Galeria jest jednocześnie siedzibą Regionalnej Rady Olimpijskiej.

"Łuczniczka" his title of the WBC cruiserweight champion. In September 2014 6 matches were played here as part of the Men's Volleyball World Championship.

The "Polonia" Stadium has been host to the Polish Individual Speedway Championship, the Speedway Grand Prix series (since 1998), The World Team Speedway Championship, and the Criterium of Aces (since 1982). In 2012 Bydgoszcz organized the semi-finals of the WTC in speedway, with the Polish national team.

Since 1992 the Great Rowing Regatta for the Brda Cup, "Wielka Wioślarska o Puchar Brdy", is held in Bydgoszcz. With each passing year the Regatta is gaining in prestige, attracting the best rowers from Germany, Belarus, Lithuania, Ukraine, and the legendary crews from Cambridge and Oxford. The Regatta is watched by crowds of supporters and local residents, too, taking interest in this extraordinary race of coxed eights.

Bydgoszcz found due appreciation in the 76th edition of the annual ranking organized jointly by "Sports Review" and the state television TVP. The city was awarded in 2010 with the Champion Statuette and the title "The Sports Events Host of the Year".

Sports enthusiasts and Bydgoszcz fans should visit the exhibition at the Bydgoszcz Sports Gallery. On display are the local clubs archives and trophies, the gear and the trophies of Olympic medalists and disabled sportsmen, and the memorabilia. The Gallery is also the seat of the Regional Olympic Committee.

Obecnie w najwyższej grupie rozgrywkowej grają cztery bydgoskie drużyny:

- Siatkarze Transferu Bydgoszcz, którzy (jako Delecta Bydgoszczy) w sezonie 2012-2013 zdobyli 4. miejsce w ekstraklasie, co było ich największym osiągnięciem;
- Koszykarki Artego Bydgoszcz, które w sezonie 2012-2013 zdobyły 3. miejsce w najwyższej polskiej klasie rozgrywkowej a dwa lata później srebro. Obecnie, w sezonie 2015-2016 drużyna Artego po raz kolejny walczy w finale Tauron Basket Ligi Kobiet o tytuł mistrza Polski;
- Piłkarki Kobiecego Klubu Piłkarskiego Bydgoszcz (KKP Max-Sprint Bydgoszcz), grające w ekstraklasie piłki nożnej kobiet;
- Tenisiści stołowi Zooleszcz Gwiazda, zdobywcy Pucharu Polski w 2015 r., od dwóch lat w rozgrywkach Superligi. W szeregach drużyny gra aktualny Mistrz Świata Andrew Baggaley z Anglii.

Do 2015 r. w ekstraklasie piłkarskiej występował Zawisza Bydgoszcz, który w 2014 r. wywalczył Puchar i Superpuchar Polski.

As far as league matches are concerned, four Bydgoszcz teams play in the top leagues.

- Volleyball players from Transfer Bydgoszcz, who (as Delecta Bydgoszcz) in the season 2012-2013 won the fourth place in the top league, which has been their greatest achievement so far;
- Basketball players from Artego Bydgoszcz, who in the season 2012-2013 won the third place in the top Polish basketball league;
- Female players from The Women's Bydgoszcz Soccer Club (KKP Max-Sprint Bydgoszcz), playing in the top women's soccer league;
- Table tennis players from Zooleszcz Gwiazda, who won the Polish Cup in 2015, and for the past two years, have been playing in the Polish Superleague. The team features the current World Champion Andrew Baggaley from England.

Until 2015 the soccer team Zawisza Bydgoszcz had played in the Polish top league, and in 2014 it won both the Polish Cup and the Polish Supercup.

CENTRUM
KLUB SPORTOWY
www.centrumteam.pl

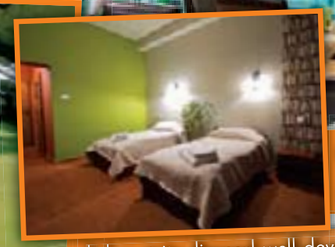

Obiekt dysponuje bogatym zapleczem sportowo-rekreacyjnym jak i hotelem.

It has at its disposal well-developed sports and recreation facilities and a hotel.

Posiadamy **15 wygodnych, funkcjonalnych pokoi** które stwarzają doskonałe warunki do wypoczynku. We wszystkich pokojach są przestronne łazienki, telewizja satelitarna i dostęp do internetu. Odpowiednio wyposażona sala konferencyjna gwarantuje udane spotkania, konferencje, sympozja, jak i spotkania o mniej oficjalnym charakterze.

Klub ma do dyspozycji **4 korty tenisowe** o nawierzchni dywanowej oraz **6 kortów zewnętrznych** wraz z kortem centralnym z widownią dla 400 osób o nawierzchni ceglanej. W klubie prowadzone są zajęcia szkółki tenisowej dla dzieci i dorosłych. Nasz klub słynie z organizacji imprez tenisowych począwszy od Ogólnopolskich Turniejów Młodzików i Kadetów a skończywszy na Mistrzostwach Polski Kobiet i Mężczyzn indywidualnych jak i drużynowych.

Nasz klub od 5 lat jest organizatorem **Międzynarodowego Turnieju Tenisowego Mężczyzn** – zawodowego, o puli nagród 2 x 10 000 $, a w ostatnich trzech latach 15 000 $ Futures Bydgoszcz Centrum Cup.

Zaplecze sportowe to również **nowoczesna siłownia** wyposażona w nowoczesny sprzęt, sala fitness przygotowana do zajęć grupowych jak i prowadzenia szkoleń sportowych. **Profesjonalny gabinet masażu** zagwarantuje świetnie spędzony czas. Do dyspozycji gości przeznaczamy również **saunę fińską** oraz infrared. W klubie „CENTRUM" zjesz świeży **domowy obiad** przygotowany przez znakomitych kucharzy.

We offer **15 comfortable and functional rooms,** which provide excellent conditions for relaxation. All the rooms feature spacious bathrooms, satellite TV, and access to the Internet. The properly fitted conference room ensures successful meetings, conferences, symposiums, as well as less formal gatherings.

4 tennis courts with carpet surface are available at the club, and **6 outdoors courts,** as well as the central court with stands for 400 people, with clay surface. The club also runs a tennis school for children and adults. Our club is famous for organizing tennis tournaments, from the National Cadets and Sub Juniors Tournaments to Men's and Women's Polish Championships, team and individual events.

For the past five years our club has organized the **International Men's Tennis Tournament,** Futures Bydgoszcz Centrum Cup, with the prize pool 2 x 10 000 $, in the past three years raised to 15 000 $.

The sports facilities also comprise a **state-of-the-art gymnasium,** a fitness room suitable for group activities and for sports training. Our guests will have a great time in our **professional massage parlor.** We also offer a **Finnish sauna** and an infrared treatment. Visitors to the "CENTRUM" club can treat themselves to fresh **homelike meals** prepared by excellent cooks.

Klub Sportowy „CENTRUM"
to kompleks sportowo-rekreacyjny
znajdujący się blisko centrum Bydgoszczy
- ul.Nowotoruńska 8

The Sports Club "CENTRUM"
is a sports and recreation complex near the
city center - Nowotoruńska Street 8

Początki Zawiszy

Zawisza został założony w 1946 roku, gdy w Koszalinie grupa entuzjastów sportu Dowództwa Okręgu Wojskowego II powołała do życia Wojskowy Klub Sportowy. Nazwa klubu pochodziła od słynnego Zawiszy Czarnego, średniowiecznego rycerza, skupiającego w sobie szlachetne cechy mogące być wzorem dla sportowców i żołnierzy. Wybrano także barwy klubu: kolor czarny od przydomka patrona i niebieski od wstęgi orderu Virtuti Militari. W taki sposób powstał klub Niebiesko-Czarnych. Już po roku Zawiszę przeniesiono do Bydgoszczy, gdzie zaczęto kłaść podwaliny pod wielosekcyjną strukturę. Kulminacją starań działaczy było wybudowanie przy dzisiejszej ul. Gdańskiej Stadionu w latach 1957-1960.

Wybitni sportowcy

Wizytówką Zawiszy zawsze byli wybitni sportowcy, medaliści igrzysk olimpijskich, mistrzostw świata i Europy. To w barwach Zawiszy największe sukcesy w karierze osiągali wspaniali lekkoatleci: Zdzisław Krzyszkowiak i Teresa Ciepły, kajakarze z Maciejem Freimutem i Danielem Wełną na czele oraz wybitni sztangiści (Sławomir Zawada), bokserzy (Brunon Bendig), strzelcy (Adam Kaczmarek, Elżbieta Kowalewska), gimnastycy (Andrzej Szajna) i wioślarze (Ryszard Kubiak). Markę klubu budowali także piłkarze, którzy już w 1960 roku po raz pierwszy awansowali do ekstraklasy, a w 2014 roku sięgnęli po Puchar Polski. Wychowankami klubu byli późniejsi reprezentanci Polski: Zbigniew Boniek i Henryk Miłoszewicz.

Kompleks Sportowy Zawisza

To jeden z największych i najbardziej funkcjonalnych obiektów sportowych w Polsce. Wizytówką Kompleksu jest Stadion

The Begining of Zawisza

The club "Zawisza" was established in 1946 in Koszalin, where a handful of sports enthusiasts in the Command of the Military District No.2 called into being the Military Sports Club "Zawisza". It was named after the famous medieval knight Zawisza the Black, whose noble qualities can serve as a model for sportsmen and soldiers alike. The choice of colors was significant, too – black in honor of the club's patron, and blue derived from the color of the sash of the Virtuti Militari order. That is how the nickname of the club "Blue-Black" came into being. One year later the seat of the club was moved to Bydgoszcz, where the foundations for its multi-section structure were laid. The efforts of the club activists were crowned by the new stadium at Gdańska Street, in the 1960.

Outstanding sportsmen

The club has consistently produced outstanding sportsmen, Olympic, World and European Championships medalists. Such excellent athletes as Zdzisław Krzyszkowiak and Teresa Ciepły, the canoeists Maciej Freimut and Daniel Wełna, the weighlifter Sławomir Zawada, the boxer Brunon Bendig, the shooters Adam Kaczmarek and Elżbieta Kowalewska, the gymnast Andrzej Szajna, and the rower Ryszard Kubiak, achieved their greatest successes during the period of their association with the club. Also the soccer team added to the club's renown. In 1960 the soccer team was promoted to the top league, and in 2014 it won the Polish Cup. The players who later became part of the Polish national soccer team, Zbigniew Boniek and Henryk Miłoszewicz, began their careers in Zawisza Bydgoszcz.

Sports "Complex Zawisza"

The showpiece of the Sports "Complex Zawisza" is the Zdzisław Krzyszkowiak Stadium, rebuilt in 2008. It is one of the largest and

im. Zdzisława Krzyszkowiaka, zmodernizowany w 2008 roku. Obiekt majacy 20559 miejsc siedzących spełnia wszelkie standardy Międzynarodowej Federacji Lekkiej Atletyki (IAAF) oraz światowej i europejskiej federacji piłkarskich (FIFA i UEFA). Stadion kilkukrotnie był areną ważnych wydarzeń sportowych m.in. Mistrzostw Świata Juniorów w lekkiej atletyce czy meczów reprezentacji Polski w piłce nożnej. W latach 2016 i 2017 roku obiekt będzie po raz drugi gościł uczestników lekkoatletycznych Mistrzostw Świata Juniorów oraz piłkarskich Mistrzostw Europy do lat 21 i Młodzieżowych Mistrzostw Europy do lat 23 w lekkiej atletyce.

Cywilno-Wojskowy Związek Sportowy Zawisza Bydgoszcz

Powstał w 2005 roku jako kontynuator i spadkobierca tradycji Wojskowego Klubu Sportowego Zawisza. Związek tworzy 9 niezależnych Klubów utworzonych na podwalinach dawnych sekcji. Wspólnie kształtują jedną z najbardziej utytułowanych struktur sportowych w Polsce. Zawisza od lat nieprzypadkowo nazywany jest kuźnią sportowych talentów. Młodzi sportowcy zdobywają dziesiątki medali na arenach międzynarodowych i ogólnopolskich, a potwierdzeniem dobrze wypracowanego systemu szkolenia jest czterokrotne (w latach 2012-2015) zwycięstwo w klasyfikacji Systemu Sportu Młodzieżowego. Niebiesko-czarne barwy reprezentuje blisko 2000 sportowców.

Osiągnięcia sportowe nie byłyby możliwe, gdyby nie doskonała infrastruktura treningowa. Kompleks Sportowy Zawisza to jeden z największych i najbardziej funkcjonalnych ośrodków sportowych w Polsce, w którym młodzi bydgoszczanie mają możliwość stabilnego rozwoju. Baza sportowa wraz z działalnością usługową (Hotel, odnowa biologiczna, centrum konferencyjne) tworzą znakomite warunki do organizacji zgrupowań dla sportowców z całego świata.

CWZS Zawisza jest obecnie operatorem Kompleksu Sportowego Zawisza, a także Przystani Bydgoszcz – pięknej mariny położonej w samym sercu Miasta nad Brdą, a także obiektów sportowych Astoria i osiedlowego kompleksu sportowego przy ul. Sielskiej.

the most functional sports facilities in Poland. Its sitting capacity is at present 20559, and the seats comply with the standards of International Association of Athletics Federations and of Fédération Internationale de Football Association (FIFA) and UEFA. The stadium has hosted several significant sports events, for instance the World Junior Championships in Athletics and international matches of the Poland national soccer team. In 2016 and 2017 the stadium will host again, for the second time, the World Junior Championship in Athletics, the European Athletics U23 Championship, and the European U21 Cup.

The Civilian-Military Sports Group CWZS Zawisza Bydgoszcz

It came into being as the continuator of and the successor to the traditions of the Military Sports Club Zawisza. The Group consists of seven autonomous clubs established on the basis of the former sections. Jointly, these clubs make up one of the most award-winning sports organizations in Poland. Not without a reason Zawisza has been called for years a breeding ground of talents in sports. Young practitioners win dozens of medals in domestic and international competitions. That its training system is efficient is confirmed by the repeated victory, four times in the years 2012-2015, in the ranking of Youth Sports System in Poland. The club is represented by nearly 2000 thousand sportsmen.

Such results would not be possible without the club's excellent infrastructure for practicing. The Sports Complex "Zawisza" is among the largest and the most functional sports facilities in Poland, where young sportsmen from Bydgoszcz find suitable conditions for development. The sports facilities and the services (the hotel, the biological regeneration center, the conference center) make it a perfect training camp for teams from all over the world.

CWZS Zawisza is an operator of the Sports Complex "Zawisza", and of the Bydgoszcz Harbor, a beautiful yachting port located in the heart of the city, and of the sports facilities "Astoria" and the sports complex at Sielska Street.

Początki Zawiszy

Zawisza został założony w 1946 roku, gdy w Koszalinie grupa entuzjastów sportu Dowództwa Okręgu Wojskowego II powołała do życia Wojskowy Klub Sportowy. Nazwa klubu pochodziła od słynnego Zawiszy Czarnego, średniowiecznego rycerza, skupiającego w sobie szlachetne cechy mogące być wzorem dla sportowców i żołnierzy. Wybrano także barwy klubu: kolor czarny od przydomka patrona i niebieski od wstęgi orderu Virtuti Militari. W taki sposób powstał klub Niebiesko-Czarnych. Już po roku Zawiszę przeniesiono do Bydgoszczy, gdzie zaczęto kłaść podwaliny pod wielosekcyjną strukturę. Kulminacją starań działaczy było wybudowanie przy dzisiejszej ul. Gdańskiej Stadionu w latach 1957-1960.

Wybitni sportowcy

Wizytówką Zawiszy zawsze byli wybitni sportowcy, medaliści igrzysk olimpijskich, mistrzostw świata i Europy. To w barwach Zawiszy największe sukcesy w karierze osiągali wspaniali lekkoatleci: Zdzisław Krzyszkowiak i Teresa Ciepły, kajakarze z Maciejem Freimutem i Danielem Wełną na czele oraz wybitni sztangiści (Sławomir Zawada), bokserzy (Brunon Bendig), strzelcy (Adam Kaczmarek, Elżbieta Kowalewska), gimnastycy (Andrzej Szajna) i wioślarze (Ryszard Kubiak). Markę klubu budowali także piłkarze, którzy już w 1960 roku po raz pierwszy awansowali do ekstraklasy, a w 2014 roku sięgnęli po Puchar Polski. Wychowankami klubu byli późniejsi reprezentanci Polski: Zbigniew Boniek i Henryk Miłoszewicz.

Kompleks Sportowy Zawisza

To jeden z największych i najbardziej funkcjonalnych obiektów sportowych w Polsce. Wizytówką Kompleksu jest Stadion im. Zdzisława Krzyszkowiaka, zmodernizowany w 2008 roku. Obiekt majacy 20559 miejsc siedzących spełnia wszelkie standardy Międzynarodowej Federacji Lekkiej Atletyki (IAAF) oraz światowej i europejskiej federacji piłkarskich (FIFA i UEFA). Stadion kilkukrotnie był areną ważnych wydarzeń sportowych m.in. Mistrzostw Świata Juniorów w lekkiej atletyce czy meczów reprezentacji Polski w piłce nożnej. W latach 2016 i 2017 roku obiekt będzie po raz drugi gościł uczestników lekkoatletycznych Mistrzostw Świata Juniorów oraz piłkarskich Mistrzostw Europy do lat 21 i Młodzieżowych Mistrzostw Europy do lat 23 w lekkiej atletyce.

The Begining of Zawisza

The club "Zawisza" was established in 1946 in Koszalin, where a handful of sports enthusiasts in the Command of the Military District No.2 called into being the Military Sports Club "Zawisza". It was named after the famous medieval knight Zawisza the Black, whose noble qualities can serve as a model for sportsmen and soldiers alike. The choice of colors was significant, too – black in honor of the club's patron, and blue derived from the color of the sash of the Virtuti Militari order. That is how the nickname of the club "Blue-Black" came into being. One year later the seat of the club was moved to Bydgoszcz, where the foundations for its multi-section structure were laid. The efforts of the club activists were crowned by the new stadium at Gdańska Street, in the 1960.

Outstanding sportsmen

The club has consistently produced outstanding sportsmen, Olympic, World and European Championships medalists. Such excellent athletes as Zdzisław Krzyszkowiak and Teresa Ciepły, the canoeists Maciej Freimut and Daniel Wełna, the weighlifter Sławomir Zawada, the boxer Brunon Bendig, the shooters Adam Kaczmarek and Elżbieta Kowalewska, the gymnast Andrzej Szajna, and the rower Ryszard Kubiak, achieved their greatest successes during the period of their association with the club. Also the soccer team added to the club's renown. In 1960 the soccer team was promoted to the top league, and in 2014 it won the Polish Cup. The players who later became part of the Polish national soccer team, Zbigniew Boniek and Henryk Miłoszewicz, began their careers in Zawisza Bydgoszcz.

Sports "Complex Zawisza"

The showpiece of the Sports "Complex Zawisza" is the Zdzisław Krzyszkowiak Stadium, rebuilt in 2008. It is one of the largest and the most functional sports facilities in Poland. Its sitting capacity is at present 20559, and the seats comply with the standards of International Association of Athletics Federations and of Fédération Internationale de Football Association (FIFA) and UEFA. The stadium has hosted several significant sports events, for instance the World Junior Championships in Athletics and international matches of the Poland national soccer team. In 2016 and 2017 the stadium will host again, for the second time, the World Junior Championship in Athletics, the European Athletics U23 Championship, and the European U21 Cup.

Cywilno-Wojskowy Związek Sportowy Zawisza Bydgoszcz

Powstał w 2005 roku jako kontynuator i spadkobierca tradycji Wojskowego Klubu Sportowego Zawisza. Związek tworzy 9 niezależnych Klubów utworzonych na podwalinach dawnych sekcji. Wspólnie kształtują jedną z najbardziej utytułowanych struktur sportowych w Polsce. Zawisza od lat nieprzypadkowo nazywany jest kuźnią sportowych talentów. Młodzi sportowcy zdobywają dziesiątki medali na arenach międzynarodowych i ogólnopolskich, a potwierdzeniem dobrze wypracowanego systemu szkolenia jest czterokrotne (w latach 2012-2015) zwycięstwo w klasyfikacji Systemu Sportu Młodzieżowego. Niebiesko-czarne barwy reprezentuje blisko 2000 sportowców.

Osiągnięcia sportowe nie byłyby możliwe, gdyby nie doskonała infrastruktura treningowa. Kompleks Sportowy Zawisza to jeden z największych i najbardziej funkcjonalnych ośrodków sportowych w Polsce, w którym młodzi bydgoszczanie mają możliwość stabilnego rozwoju. Baza sportowa wraz z działalnością usługową (Hotel, odnowa biologiczna, centrum konferencyjne) tworzą znakomite warunki do organizacji zgrupowań dla sportowców z całego świata.

CWZS Zawisza jest obecnie operatorem Kompleksu Sportowego Zawisza, a także Przystani Bydgoszcz – pięknej mariny położonej w samym sercu Miasta nad Brdą, a także obiektów sportowych Astoria i osiedlowego kompleksu sportowego przy ul. Sielskiej.

The Civilian-Military Sports Group CWZS Zawisza Bydgoszcz

It came into being as the continuator of and the successor to the traditions of the Military Sports Club Zawisza. The Group consists of seven autonomous clubs established on the basis of the former sections. Jointly, these clubs make up one of the most award-winning sports organizations in Poland. Not without a reason Zawisza has been called for years a breeding ground of talents in sports. Young practitioners win dozens of medals in domestic and international competitions. That its training system is efficient is confirmed by the repeated victory, four times in the years 2012-2015, in the ranking of Youth Sports System in Poland. The club is represented by nearly 2000 thousand sportsmen.

Such results would not be possible without the club's excellent infrastructure for practicing. The Sports Complex "Zawisza" is among the largest and the most functional sports facilities in Poland, where young sportsmen from Bydgoszcz find suitable conditions for development. The sports facilities and the services (the hotel, the biological regeneration center, the conference center) make it a perfect training camp for teams from all over the world.

CWZS Zawisza is an operator of the Sports Complex "Zawisza", and of the Bydgoszcz Harbor, a beautiful yachting port located in the heart of the city, and of the sports facilities "Astoria" and the sports complex at Sielska Street.

Klub Sportowy „Basket 25”

SPORT CLUB "BASKET 25"

Klub Sportowy „Basket 25" istnieje od 1994 roku, w 2004 zespół awansował do 1 Ligi Koszykówki Kobiet (zaplecze Ekstraklasy).

Dzięki zaangażowaniu i skuteczności działań zarządzających klubem, KS „Basket 25" z niewielkiego klubu stało się wiarygodnym stowarzyszeniem sportowym, które w rankingu Ministerstwa Sportu w 2008 roku zajęło 4 miejsce w kategorii klubów koszykówki kobiet.

Sezon 2008/09 zakończył się upragnionym i historycznym awansem do Ekstraklasy PLKK (pierwszy w historii koszykówki żeńskiej w Bydgoszczy). W sezonach 2012/13 i 2013/14 zespół Artego Bydgoszcz zdobył brązowe medale w Tauron Basket Lidze Kobiet, co było jedynymi medalami w województwie kujawsko-pomorskim w grach zespołowych. W ostatnich dwóch sezonach 2014/15 i 2015/2016, zespół awansował do finałów TBLK, gdzie zdobył wicemistrzostwo Polski.

Artego Bydgoszcz to jedyny zespół w halowych grach zespołowych, który w ostatnich latach zdobywa medale w mistrzostwach Polski dla Bydgoszczy. Wszystko to nie byłoby możliwe bez dobrej organizacji ludzi pracujących w klubie, wsparcia miasta oraz znacznej grupy sponsorów. Artego Bydgoszcz staje się chlubą miasta.

GOSPODARKA

ECONOMY

Przez inwestorów Bydgoszcz postrzegana jest jako niezwykle atrakcyjne miejsce do prowadzenia działalnosci gospodarczej. Decydują o tym nie tylko dogodne uwarunkowania geograficzne i komunikacyjne, ale też szerokie zaplecze naukowe silnie powiązane z biznesem, wysoko wykwalifikowane, młode społeczeństwo, szybko rozwijająca się infrastruktura otoczenia biznesu.

By investors Bydgoszcz is perceived as an extremely attractive location for commercial enterprises. This is determined not only by such factors as the convenient geographical and transport conditions, but also by the wide academic base strictly connected with business, the highly skilled and young population, the fast growing infrastructure of business environment.

Po II wojnie światowej, w okresie PRL-u, Bydgoszcz znana była z takich przedsiębiorstw, jak Zakłady Rowerowe „Romet", Bydgoskie Zakłady Fotochemiczne „Foton", Pomorskie Zakłady Przemysłu Skórzanego „Kobra", Przedsiębiorstwo Przemysłu Cukierniczego „Jutrzenka", Makrum Sp. z o.o., Zakłady Radiowe „Unitra-Eltra", Bydgoska Fabryka Kabli „Kabel", Bydgoska Fabryka Mebli, Zakłady Chemiczne „Organika-Zachem", Zakłady Urządzeń Okrętowych „Famor", Fabryka Form Metalowych „Formet" S.A., Zakłady Teleelektroniczne „Telkom-Telfa" i wiele innych.

Losy tych przedsiębiorstw potoczyły się różnie. Wiele z nich upadło, a ich nazwy przeszły do historii. Tym bardziej należy docenić te przedsiębiorstwa i firmy, często z wieloletnimi tradycjami, które proces transformacji przeszły pomyślnie, przystosowały działalność do warunków wolnorynkowych i dziś stanowią o sile gospodarczej miasta. Należą do nich m.in.:

- Pesa Bydgoszcz S.A. – historia tej firmy jest związana z pierwszą linią kolejową, poprowadzoną do Bydgoszczy w 1851 roku. Razem z dworcem powstały wówczas Warsztaty Naprawcze Wschodniej Kolei. Dzisiaj Pesa to największy polski producent pojazdów szynowych i lider na polskim rynku taborowym, pojazdy produkowane przez spółkę można spotkać w wielu krajach Europy i Azji.
- Bydgoskie Fabryki Mebli S.A. to jedna z pierwszych i do dziś największych firm meblarskich w Polsce, której tradycje sięgają roku 1884. Fabryka szczyci się jednym z najbardziej nowoczesnych

After World War II, in the times of the People's Polish Republic, Bydgoszcz was known for such companies as the Bicycle Factory "Romet", the Bydgoszcz Photochemical Works "Foton", the Pomeranian Leather Industry Plant "Kobra", the Confectionery Enterprise "Jutrzenka", "Makrum" , the "Unitra-Eltra" Radio Works, the Bydgoszcz Cable Factory "Kabel", the Bydgoszcz Furniture Factory, the Chemical Works "Organika-Zachem", the Marine Equipment Factory "Famor", the Metal Mould Plant "Formet", the Tele-electronic Works "Telkom-Telfa", and many others.

The histories of these companies followed different courses. Many of them collapsed, and their names became part of the region's past. Given this, even more appreciation should be bestowed on those long-standing factories and companies that have successfully gone through the transformation process, have adapted to the conditions of free-market economy, and nowadays contribute to the economic strength of the city. These include, among others:

- Pesa Bydgoszcz S.A. – the origins of the company go back to 1851, when the first railway line was laid joining Bydgoszcz with the network of the Eastern Prussian Railway. The station was built, and in its vicinity ,the Eastern Railway Repair Works. Today Pesa is the largest manufacturer of rail vehicles, and the leader on the Polish rolling stock market, and its products are exported to many countries in Europe and Asia.

Dworzec kolejowy

Railway station

Trasa Uniwersytecka
The University Overpass Route

parków maszynowych w Polsce, a jej produkty - meble o najwyższej jakości i standardzie, wykonane z naturalnych surowców, cieszą się uznaniem nie tylko w Polsce. Marka Bydgoskie Meble należy do międzynarodowej Grupy IMS, lidera w branży meblarskiej na rynkach europejskich. W skład Grupy wchodzi też IMS Sofa Sp. z o. o. – również wywodząca się z tradycji bydgoskiego przemysłu meblowego. Dzisiaj to nowoczesna, prężnie rozwijająca się firma, oferującą kolekcje mebli tapicerowanych pod takimi markami, jak Bydgoskie Meble i Etap Sofa.

- Polon-Alfa Sp. z o. o. Sp. k., na rynku od 1956 roku, to największy polski producent systemów sygnalizacji pożarowej i aparatury dozymetrycznej, którego urządzenia w całości bazują na własnych rozwiązaniach i z powodzeniem konkurują z czołówką światowych producentów.
- Zakłady Chemiczne „Nitro-Chem" S.A – powstały w 1948 roku jako „Wytwórnia Chemiczna nr 9" produkująca trotyl (TNT). Wyodrębnione z Z.Ch. „Organika-Zachem" w 1992 r., obecnie zatrudniają ok. 300 pracowników produkujących materiały wybuchowe dla wojska i przemysłu wydobywczego a także, od 2012 r., folie do pakowania żywności dla przemysłu spożywczego. W 2006 roku Zakład przystąpił do grupy kapitałowej Bumar, zrzeszającej wiodące firmy polskiego przemysłu obronnego, obecnie Polski Holding Obronny.
- Odlewnia Żeliwa Bydgoszcz Sp. z o.o., jest firmą z wieloletnią tradycją; pierwsze odlewy elementów lokomotyw wykonywała już w 1901 roku. W połowie lat 70. XX w. odlewnia opracowała innowacyjne zastosowanie wstawek hamulcowych z dylatacjami, które stało się powszechne i obecnie w Polsce używa się wyłącznie takiej technologii. OŻB wchodzi w skład niemieckiego Holdingu DIHAG, a jej produkty montowane są w pociągach poruszających się w wielu krajach Europy i Afryki.
- Bydgoskie Zakłady Sklejek „Sklejka-Multi" S.A. w 2014 roku obchodziły jubileusz 100-lecia działalności. Jest jednym z największych i najstarszych zakładów w Polsce, produkujących sklejkę dla przemysłu meblarskiego oraz motoryzacyjnego; z bydgoskich prefabrykatów budowane są m.in. kabiny tirów Scania. Odbiorcami Sklejki-Multi są również m.in. Mercedes i Pesa.
- Bydgoskie Zakłady Przemysłu Gumowego „Stomil" S.A. to przedsiębiorstwo z 96-letnią tradycją (rok założenia 1920) w produkcji wyrobów gumowych i pierwszy producent węży hydraulicznych w Polsce. Dzisiaj w ofercie produkcyjnej Stomilu znajdują się m.in. węże hydrauliczne i przemysłowe, płyty i wykładziny gumowe, artykuły techniczno-gumowe i profile wytłaczane, które mają szerokie zastosowanie w wielu sektorach gospodarki, m.in. górnictwie, budownictwie, rolnictwie, przemyśle maszynowym i spożywczym. Stomil jest uznawany za jednego z liderów wyrobów gumowych na rynku krajowym i zagranicznym.
- Wojskowe Zakłady Lotnicze Nr 2 S.A. są jedną z flagowych firm bydgoskich, kojarzonych z naszym miastem nie tylko w Polsce, a ich historia jest nierozerwalnie związanana z historią i rozwojem polskiego lotnictwa wojskowego. Powstały w 1945 roku jako Ruchome Warsztaty Polowe, choć historia lotniska oraz obiektów dzisiejszych Zakładów sięga roku 1923, kiedy to Polska, na mocy Traktatu Wersalskiego, odzyskała lotnisko wraz z hangarami technicznymi. Dzisiaj WZL Nr 2 S.A. są jednym z największych zakładów lotniczych w Polsce o znaczeniu strategicznym dla gospodarki i obronności Polski. Specjalizuje się w remontach i modernizacjach samolotów Su-22 i MiG-29, samolotów myśliwsko-bombowych oraz myśliwskich o znacznym stopniu skomplikowania.
- Kolejowe Zakłady Łączności Sp. z o.o. to jeden z najstarszych funkcjonujących dziś bydgoskich zakładów. Powstał w 1852 roku jako Warsztaty Telegraficzne, od tego czasu tworzy i dostarcza systemowe rozwiązania dla kolei. Jest producentem oraz dostawcą dedykowanych systemów do obsługi komunikacji kolejowej i pozakolejowej oraz systemów poboru opłat. Wyposaża dworce kolejowe, stacje i przystanki w systemy informacji pasażerskiej.
- Bydgoskie Zakłady Elektromechaniczne Belma należą do najstarszych zakładów przemysłowych w regionie. Począwszy od 1868 r., jako niewielki zakład ślusarski produkowała urządzenia dla kolejnictwa, motoryzacji, przemysłu zbrojeniowego, górnictwa. Od ponad 40. lat Belma jest uznanym producentem wyrobów na potrzeby obronności, m.in. jedynym w kraju producentem min przeciwpancernych, zapalników i wykrywaczy min. Produkuje też

- The Bydgoszcz Furniture Factory is one of the oldest and largest manufacturers of furniture in Poland, whose origins date back to 1884. The factory boasts state-of-the-art machines, and its products, furniture of the highest quality and crafted to the highest standards from natural materials, are appreciated not only in Poland. The brand "Bydgoskie Meble" ("Bydgoszcz Furniture") belongs to the international group IMS, a leader in the furniture industry on European markets. The IMS Group comprises also the IMS Sofa, a company with strong local traditions. Nowadays it is a modern and thriving manufacturer of upholstered furniture marketed under such brands as Bydgoskie Meble and Etap Sofa.
- Polon-Alfa, in operation since 1956, is the largest Polish manufacturer of fire detection systems and dosimetric equipment. Its products are solely based on the company's proprietary solutions and successfully compete with the top-ranking manufacturers in the world.
- The Chemical Works "Nitro-Chem" were established in 1948 as the "Chemical Factory No 9", launching the first technological line for the production of trinitrotoluene (TNT). The company split off the Chemical Works "Organika-Zachem" in 1992, and at present employs about 300 workers. It manufactures explosives for the military and for the mining industry, and since 2012 also plastic film for the food industry. In 2006 the company joined the Bumar capital group, which incorporates leading defense industry companies in Poland, now renamed as Polish Defence Holding.
- The Bydgoszcz Cast Iron Foundry ("Odlewnia Żeliwa Bydgoszcz") is a long-standing company with rich traditions. Its first castings of railway engine components were made in 1901. In mid-1970s the company devised an innovative solution of using brake inserts with expansion gaps, which was widely accepted. Nowadays it is the only technology used in Poland for this purpose. The foundry is part of the German holding company DIHAG and its products are mounted on trains traveling in many countries in Europe and Africa.
- The Bydgoszcz Plywood Factory "Sklejka-Multi" celebrated in 2014 the hundredth anniversary of its operation. It is one of the biggest and oldest companies producing plywood in Poland, for furniture and car industry. Scania truck cabs are made from materials manufactured at the Bydgoszcz Plywood Factory. Its products are also supplied to Mercedes and Pesa.
- The Bydgoszcz Rubber Processing Plant "Stomil", established in 1920, is a company with the 96 years long history, and the first manufacturer of rubber hydraulic hoses. Nowadays its products comprise rubber hydraulic and industrial hoses, rubber sheets and mattings, rubber compounds, molding articles, sealings and extruded profiles. They have a wide range of application in many sectors of the economy such as the mining industry, the engineering industry and food processing and farming. "Stomil" is a leader on the Polish and international market of rubber products.
- The Military Aviation Works No. 2 (WZL Nr 2) is one of the flagship companies in Bydgoszcz, and its association with the city is recognized also outside Poland. The history of the Works is inseparably connected with the origins and development of Polish military aviation. The company was established in 1945, initially as the Mobile Field Workshops. However, the history of the aerodrome and its facilities goes back to the year 1923, when Poland recovered, under the Treaty of Versailles, the aerodrome and the technical hangars. Nowadays the Military Aviation Works No. 2 are among the biggest aviation facilities in Poland, of strategic importance for the economy and defense of the country. The company specializes in overhauling and upgrading highly complex aircraft: Su-22, MiG-29, strike fighters and fighters.
- The Railway Communications Works are among the oldest companies in Bydgoszcz still in operation. Established in 1852 as the Telegraph Workshops, since that time the company has devised and supplied systemic solutions for the railway. It is a manufacturer and supplier of dedicated communications systems for railway and other industries, and of fee collection systems. It installs passenger information systems in railway stations and stops.
- The Bydgoszcz Electro-mechanic Works Belma are among the oldest industrial plants in the region. Established in 1868 as a locksmith's shop, it manufactures devices for the railway, automotive, defense, and mining industry. For over 40 years Belma has been

Pesa, EC I i dworzec kolejowy

Pesa, QF I, and Railway Station

urządzenia przeciwwybuchowe, które gwarantują bezpieczeństwo pracy w przemyśle górniczym, okrętowym i chemicznym.

- Pasamon to kolejna firma z tradycjami – prowadzi działalność od 1924 roku, a od blisko 20 lat funkcjonuje jako spółka pracownicza. Jest producentem wysokiej jakości tkanych taśm i pasmanterii technicznej. Posiada w swej ofercie blisko 2500 wzorów taśm. Co roku wzbogaca swój asortyment o ok. 50 nowych wzorów, z których część powstaje na specjalne życzenie klientów.
- Modus Przedsiębiorstwo Odzieżowe S.A. jest już od ponad 70 lat producentem wysokiej jakości odzieży, głównie ubrań męskich, marynarek i spodni w stylu klasycznym i sportowym. Zakład powstał w 1945 roku. Należy do największych w kraju firm, specjalizujących się w szyciu odzieży dla mężczyzn, od niedawna dla pań, ale także odzieży służbowej i mundurowej, biznesowej i korporacyjnej.
- Form-Plast S.A. to firma założona w 1978 r., produkująca początkowo artykuły gospodarstwa domowego na rynki lokalne. Z małego rodzinnego zakładu, którego korzenie sięgają trzech pokoleń wstecz, przekształciła się w prężne przedsiębiorstwo europejskiej klasy. Dostarcza profesjonalne formy wtryskowe dla przemysłu samochodowego, elektrycznego, lotniczego. Poprzez inwestycje w nowe technologie, przedsiębiorstwo charakteryzyje się systematycznym rozwojem i innowacyjnością.
- Purinova Sp z o.o. - firma zlokalizowana jest na terenie byłego kompleksu chemicznego Zachem SA - poprzednio Wydział T-7300 - zajmująca się od ponad 30 lat produkcją polioli poliestrowych i systemów poliuretanowych, których jest największym producentem w Polsce. Wykorzystując bogate doświadczenia, wdraża nowoczesne, innowacyjne technologie, często bazujące na własnych patentach. Większość z 25 tys. ton rocznej produkcji eksportuje do krajów Europy, Ameryki Północnej, Azji, Afryki.
- Bydgoska Fabryka Narzędzi Befana – jedna z najstarszych bydgoskich firm, działająca od 1852 r. na bazie zakładu rzemieślniczego produkującego magle, kotły i lokomotywy parowe, akcesoria okrętowe. Obecnie Befana jest wiodącą marką pilników na rynku polskim oraz znaczącym eksporterem pilników igiełkowych, precyzyjnych, frezowanych i specjalnych na na rynek ogólnoświatowy.

a recognized manufacturer of products for the Polish defense system. It is the sole manufacturer of armor-piercing mines, fuses, and mine detectors. It also specializes in explosion-proof devices that ensure safety of work in the mining and chemical industry.

- Pasamon is another Bydgoszcz company with a long history - it was established in 1924. For the past nineteen years it has operated as an employee-owned company. It is a manufacturer of high quality webbing and technical haberdashery. It offers almost 2500 types of webbing. It expands its offer every year with almost 50 new products, some of which are tailored to the special requirements of the clients.
- Modus Clothing Company for over 70 years has manufactured high quality clothes for men, especially classic and sports jackets and trousers. The company was established in 1945. It is among the country's largest clothing manufacturers, specializing in sewing clothes not only for men, but only recently also for women. It manufactures service clothing, uniforms as well as business and corporate outfits, too.
- Form-Plast is a company established in 1978, initially manufacturing household products for the local market. From a small family establishment, whose roots go three generations back, it has transformed into a thriving enterprise meeting European standards. It supplies professional molds for the automotive, electric, and aviation industry. Through investing in new technologies, Form-Plast ensures its systematic development and innovation.
- Purinova is a company located on the premises of the former Zachem complex in Bydgoszcz, which has developed from Department T 7300. For over 30 years it has manufactured polyester polyols and polyurethane systems, of which it is the largest manufacturer in Poland. Using its vast experience and know-how, it implements innovative technologies, often on the basis of its own patents. Most of its 25 thousand tons yearly output is exported abroad, to other European countries, to North America, Asia, Africa.
- The Bydgoszcz Tool Factory Befana is one of the oldest production plants in Bydgoszcz. It has been in operation since 1852, at first as

Części bydgoskich przedsiębiorstw nie udało się zachować autonomii, reguły wolnego rynku wymusiły na nich zmiany polegające na połączeniu się z innymi, większymi podmiotami. Dzisiaj są one częścią grup kapitałowych, konsorcjów, holdingów, a w naszym mieście znajdują się fabryki, zakłady produkcyjne, zapewniające miejsca pracy mieszkańcom Bydgoszczy i okolic. Spośród tego grona warto wymienić:

- Grupa Tele–Fonika Kable S.A. (TF Kable) jest trzecim w Europie producentem kabli i przewodów, ze stuprocentowym polskim kapitałem. W 1993 roku jej częścią stała się Bydgoska Fabryka Kabli, założona w 1923 roku jako „Kabel Polski" S.A. Dzisiaj Zakład Bydgoszcz jest uznawany za jedno z największych centrów produkcyjnych kabli średnich i wysokich napięć w Europie, a jego produkty znajdują swoich odbiorców w ponad 80 krajach.
- Unilever – światowy potentat w produkcji artykułów żywnościowych, środków czystości i higieny osobistej, już w okresie międzywojennym był właścicielem akcji kilkunastu fabryk w Polsce. Na polski rynek powrócił w 1991 roku, zakupił akcje Bydgoskich Zakładów Chemii Gospodarczej Pollena i otworzył na ich bazie swoją pierwszą polską firmę: Lever Polska. Dziś bydgoska fabryka - jedna z czterech zakładów produkcyjnych Unilevera w Polsce - specjalizuje się w produkcji środków czystości i kosmetyków.
- Zakłady Przemysłu Cukierniczego Jutrzenka - firma powstała w 1918 roku jako Fabryka Cukrów i Czekolady Lukullus. Dzisiaj

a small company manufacturing mangles, steam boilers, narrow-gauge steam locomotives, and elements of ship equipment. At present Befana is a leading file brand on the Polish market, and a major worldwide exporter of needle files, precision files, milled files, and special files.

Some of Bydgoszcz companies have not managed to preserve their autonomy. The principles of free-market economy have forced them to change and join other, larger business entities. Nowadays they are part of capital groups, consortiums, and holdings, but their factories and production plants located in Bydgoszcz continue to provide employment for the local population. Among these, the following ones are worth mentioning:

- The Tele–Fonika Kable Group (TF Kable) is the third largest European manufacturer of cables and leads, with 100% Polish capital. In 1993 it incorporated the Bydgoszcz Cable Factory "Kabel", founded in 1923 as the Polish Cable. Today Bydgoszcz is regarded as one of the largest centers in Europe, manufacturing power supply cables of medium and high voltage, delivered to more than 80 countries.
- Unilever is a world leader in manufacturing food products, cleaning products, and personal hygiene products. The company had bought shares in several Polish companies in the interwar period. It returned to the Polish market in 1991, purchasing shares in the Bydgoszcz Household Chemical Products "Pollena" and

Port lotniczy im. I. J. Paderewskiego

Port lotniczy im. I. J. Paderewskiego I. J. Paderewski Airport

nadal produkuje wafelki, draże i inne słodkości pod własnym znakiem firmowym, będąc częścią mającej silną pozycję na polskim rynku spółki Colian, należącej do Grupy Kapitałowej Colian Holding S.A.

- Spółka Enea Operator dostarcza energię do odbiorców na terenie sześciu województw, co stawia ją w gronie czterech największych dostawców energii elektrycznej w kraju. W 2002 roku połączono pięć centrów energetycznych północno-zachodniej części kraju, w tym też Zakład Energetyczny Bydgoszcz S.A., którego początki datuje się na 1896 rok. Obecnie jest jednym z pięciu Oddziałów Dystrybucji Enea Operator.
- Bydgoskie Zakłady Mięsne - w przeszłości jeden z największych eksporterów bekonu do Wielkiej Brytanii i szynek konserwowych do USA. Powstały w roku 1890. Dziś podtrzymują bogate tradycje lokalnych mistrzów wędliniarstwa, będąc częścią soleckiego Drobexu, jednego z czołowych producentów mięsa i wyrobów drobiowych w kraju.
- Krakowska firma Can-Pack S.A., od 1992 roku znana z produkcji stalowych puszek zgrzewanych dla przemysłu spożywczego, wieczek, pojemników aerozolowych, zamknięć do butelek, opakowań dla przemysłu chemicznego i kosmetycznego, prowadzi działalność w ponad 20 fabrykach na całym świecie. Jedna z nich, wybudowana na Osowej Górze, specjalizuje się w produkcji puszek napojowych.

---

opening its first Polish-based subsidiary Lever Polska. At present the Bydgoszcz plant is one of the fourth production plants in Poland owned by Unilever. It specializes in cleaning products and toiletries.

- The Confectionery Enterprise "Jutrzenka" was established in 1918 as the "Lukullus" Sugar and Chocolate Factory. Nowadays the company still manufactures wafers, dragees, and other confectionery under its own trademark, while being part of the Colian company, owned by the Capital Group Colian Holding.
- The Enea Operator supplies energy to consumers in six provinces in Poland, which makes it one of the four largest energy distributors in the country. It came into being in 2002 as a result of the merger of five energy operators in the north-west Poland, including the Bydgoszcz Power Distribution Company, whose origins go back to 1896. The Bydgoszcz branch is at present one of the five Distribution Divisions of Enea Operator
- The Bydgoszcz Meat Processing Plant used to be one of the largest exporters of bacon to Great Britain ,and of tinned ham block to USA. It was founded in 1890. At present it still upholds the rich tradition of meat curing, as part of the Solec-based Drobex, a leading producer of poultry meat and associated products.

Warto też wspomnieć o bydgoskich firmach, które powstały na fali przemian gospodarczych, na początku lat 90. XX w., znalazły dla siebie miejsce w nowo kreującej się rzeczywistości. Zaliczyć do nich można m.in.:

- Hanplast - firma założona w 1993 roku, należy do głównych europejskich producentów wyrobów z plastiku i narzędzi do jego przetwarzania, przeznaczonych głównie dla branży elektronicznej, telekomunikacyjnej, opakowaniowej, wyposażenia wnętrz. W 2016 r. uzyskała miano lidera „Diamentów Forbesa" dla najbardziej dynamicznie rozwijających się dużych firm w województwie kujawsko-pomorskim.
- Bydgoska firma Lifocolor Farbplast Sp. z o.o. od 1997 r. jest częścią Grupy Lifocolor - światowego producenta koncentratów barwiących. Grupa Lifocolor opracowuje dla przemysłu przetwórstwa tworzyw sztucznych koncentraty barwiące (masterbatche) i mieszaniny (compoundy) techniczne oraz prowadzi ich produkcję i dystrybucję.
- Tradycje bydgoskiego przemysłu rowerowego podtrzymuje dzisiaj Firma Unibike. Od 1990 r. pracowała nad stworzeniem, ulepszaniem specyfikacji i designu swoich jednośladów. Dzisiaj marka Unibike jest jedną z najbardziej rozpoznawalnych na rynku, oferuje szeroką gamę rowerów dziecięcych, górskich, crossowych, trekkingowych oraz miejskich.
- Supravis S.A - założona w 1985 r. jako PPH Z. Gąsior - to firma rodzinna z całkowicie polskim kapitałem. Jest jednym z liderów na rynku materiałów opakowaniowych z tworzyw sztucznych w Europie Środkowo-Wschodniej. Oferuje kompleksowy asortyment opakowań z folii giętkich dla przemysłu spożywczego (głównie mięsa, ryb i mleka) oraz branży medycznej i technicznej (meblarstwo,motoryzacja). Obecnie, razem z firmami Flexpol oraz Darmex Casing wchodzi w skład Supravis Group S.A.
- Firma Kontbud Sp. z o. o. od 1990 r. zajmuje się wykonawstwem robót ogólnobudowlanych i wykończeniowych o podwyższonym standardzie. Zatrudnia ponad 100 pracowników produkcyjnych oraz kadrę inżynierską z doświadczeniem w realizowaniu inwestycji wymagających nietuzinkowego kanonu sztuki budowlanej oraz prowadzeniu prac konserwatorskich.
- Przedsiębiorstwo Budowy Dróg i Mostów Kobylarnia S.A. to firma o wieloletniej tradycji. Swoją pozycję w segmencie inżynierii drogowej buduje od 1992 roku. Obecnie, będąc częścią Grupy Mir-Bud stała się głównym realizatorem kontraktów drogowych, m.in. prawie 64-kilometrowego odcinka autostrady A1 Toruń-Stryków.
- Baupol Sp. z o.o. jest od 1992 roku uznanym na kujawsko-pomorskim rynku budowlanym wykonawcą robót budowlano-montażowych w zakresie budownictwa mieszkaniowego, ogólnego, przemysłowego. Firma posiada własny Zakład Prefabrykacji Betonów, wyposażony w profesjonalne laboratorium oraz pracownie projektową. Trzon techniczny oraz pracowniczy wywodzi się z Bydgoskiego Kombinatu Budowlanego „Wschód".

- Can-Pack, a Cracow-based company established in 1992, is known for manufacturing welded steel cans for food industry, easy-open ends, aerosol cans, bottle closures, and packaging for the chemical and cosmetic industry. It operates more than 20 plants located all over the world. One of them, constructed in Bydgoszcz in Osowa Góra, specializes in manufacturing beverage cans

One should also point out those Bydgoszcz companies that came into being in the early 1990s, in the wake of the general economic transformation of the country. They managed to find a place for themselves in the newly emerging reality. These include, among others:

- Hanplast – a company established in 1993. At present it is a major European manufacturer of plastic injection molds and plastic products, designed for the electronic, telecommunications, and packaging industry. It has been distinguished as one of the Forbes Diamonds of 2016, as the fastest growing large business enterprise in the Kuyavian-Pomeranian Province.
- The Bydgoszcz traditions of bicycle manufacture are kept alive by the Unibike Company. Since 1990 it has been busy developing and improving the performance and design of its bicycles. Today, Unibike is one of the most recognizable brands on the Polish market offering a wide range of children's, mountain, cross, trekking, and city bicycles.
- Supravis S.A - established in 1985 as the Gąsior Company – is a family company with Polish capital. It is a leading manufacturer of plastic packaging in Central and Eastern Europe. It offers a wide range of film packages for use in the food industry (mainly for packaging meat, fish, and milk), also for packaging medical products, and plastic packaging for use in the furniture and automotive industry. At present, it is part of the Supravis Group, together with the Flexpol Company and the Darmex Casing.
- The Kontbud Company, since 1990, has specialized in carrying out high-grade construction and finishing works. Its staff comprises more than 100 construction workers and engineers with vast experience in conservation works and in completing projects that require uncommon building skills.
- The Engineering and Road Construction Company Kobylarnia is a long-standing company. It has consistently expanded in the field of engineering and road construction works since 1992. At present, as part of the Mir-Bud Group, it is a general contractor for the completion of construction works for the nearly 64 km long section of the A1 highway Toruń-Stryków.
- Baupol, established in 1992, is a contractor for construction, assembly, and installation works, for residential and industrial purposes, well established on the Kuyavian-Pomeranian construction market. The company owns a concrete prefabrication plant, complete with a professional laboratory and a design workshop. Its technological base and human resources derive from the Bydgoszcz Construction Conglomerate "Wschód".

rondo

CENTRUM HANDLOWE

Bydgoszcz, ul. Kruszwicka 1
www.chrondo.pl

Centrum Handlowe RONDO jest pierwszym centrum handlowym nowej generacji w Bydgoszczy, otwartym wiosną 1999 roku.

Ofertę handlową centrum tworzy 50 najemców, a głównymi z nich są: hipermarket Auchan oraz sklepy GO Sport, RTV Euro AGD, CCC, Reserved, Cubus, Pepco, Rossmann, KFC, House, Sephora i Mohito.

Centrum Handlowe RONDO to miejsce przyjazne rodzinomoraz osobom niepełnosprawnym. Nowoczesna i komfortowastrefa restauracyjna z bezpłatnym dostępem do bezprzewodowego internetu idealnie nadaje się na spotkanie z przyjaciółmi lub spotkania biznesowe.

Centrum Handlowe RONDO aktywnie angażuje się w życie mieszkańców Bydgoszczy, wspierając lokalne inicjatywy oraz organizując akcje o charakterze społecznym.

RONDO idealnie wpisuje się w bydgoskie otoczenie, dzięki wykorzystaniu we wnętrzu centrum cegły i drewna, a także wyeksponowaniu elementów architektury przypominających konstrukcje szkieletowe budynków na Wyspie Młyńskiej czy spichlerzy przy ulicy Grodzkiej.

From the historical perspective, the Shopping Center „RONDO" is the first new-generation shopping center in Bydgoszcz, which opened for business in spring 1999.

The trade offer of the center is generated by its fifty tenants, among which the leading ones are the supermarket Auchan, and outlets of such brands as GO Sport, RTV Euro AGD, CCC, Reserved, Cubus, Pepco, Rossmann, KFC, House, Sephora, and Mohito.

The Shopping Center „RONDO" is a disabled-friendly and family-friendly venue. The modern and comfortable restaurant area with free wi-fi access to the Internet is an excellent place for social and business meetings.

The Shopping Center „RONDO" is actively involved in the life of the Bydgoszcz community; it supports local initiatives and organizes community-oriented actions.

„RONDO" fits perfectly in the Bydgoszcz scenery, thanks to the application of wood and brick in its interior design, and the display of architectural features reminiscent of the half-timbered construction of the historic buildings on Mill Island or the granaries in the Grodzka Street.

rondo
CENTRUM HANDLOWE

Centrum Handlowe RONDO – znamy się na zakupach!

The Shopping Center „RONDO" – we know the ins and outs of the shopping!

Obecnie na terenie miasta działa blisko 43 tys. podmiotów gospodarczych, w tym prawie 98% należy do sektora prywatnego; najwięcej w branży handlowej (26%), budownictwie (10%), działalności profesjonalnej (rachunkowo-księgowej, prawniczej, naukowej, reklamowej, doradztwa podatkowego) - (10%) i przemyśle (9%).

At present nearly 43 thousand business entities operate in the city of Bydgoszcz, of which almost 98% is privately owned. The largest number operates in the trade section (26%), then in construction (10%), in consulting, legal services, advertising, accounting, research, and other services (10%), and in industry (9%).

BYDGOSKI PARK
PRZEMYSŁOWO-TECHNOLOGICZNY
BYDGOSZCZ INDUSTRIAL AND TECHNOLOGICAL PARK

Pod względem formy prawnej w Bydgoszczy funkcjonują 3 przedsiębiorstwa państwowe, 116 spółdzielni, 1145 fundacji i organizacji społecznych oraz prawie 4,7 tys. spółek handlowych, w tym 583 z udziałem kapitału zagranicznego.

Decydującą rolę w sferze gospodarki miasta od lat odgrywa przemysł. Udział tego sektora w przychodach wynosi ponad 70%, a następnego w tym zestawieniu budownictwa nie przekracza 10%.

W strukturze produkcji sprzedanej przemysłu największy udział mają wyroby z gumy i tworzyw sztucznych (17%), wyroby z metali (13%), artykuły spożywcze (11%), papier i wyroby z papieru (7%), maszyny i urządzenia (5%), naprawa, konstrukcja, instalowanie maszyn i urządzeń (5%) oraz meble (4%).

Tak więc pierwszoplanowe znaczenie zachowuje przemysł, ale coraz większą rolę zyskują usługi. Najważniejsze znaczenie dla gospodarki miasta mają branże:

- chemiczna, w tym przetwórstwa tworzyw sztucznych, skupione w ramach Bydgoskiego Klastra Przemysłowego,
- elektromaszynowa, w tym produkcji taboru kolejowego i tramwajowego, skoncentrowana wokół firmy Pesa i jej poddostawców,
- informatyczna (IT) i nowoczesnych usług dla biznesu Business Process Outsourcing (BPO), skupione w ramach Bydgoskiego Klastra Informatycznego

Na uwagę zasługuje idea klastrów przemysłowych, która w bydgoskim środowisku gospodarczym zyskała dużą popularność. Polega na skoncentrowaniu w bezpośrednim sąsiedztwie firm o podobnym profilu działalności, powiązanych ze sobą gospodarczo, dzielących te same umiejętności, technologię i infrastrukturę. Koncentracja wspomaga tworzenie nowych przedsiębiorstw, produktów oraz nowych miejsc pracy dla wysoko wykwalifikowanych, dobrze opłacanych pracowników. Charakterystyczną cechą klastrów przemysłowych jest to, że przedsiębiorstwa w nich skupione konkurują ze sobą, ale jednocześnie współpracują w pewnych obszarach (np. wspólne prace badawczo-rozwojowe), osiągając większy sukces niż pracując osobno.

W sieć powiązań klastra - poza przedsiębiorstwami - włączone są również inne instytucje i organizacje, takie jak ośrodki naukowe, jednostki badawczo-rozwojowe czy organizacje prywatne. Wyzwala to znaczny potencjał innowacyjny, a wzajemne powiązania poszczególnych podmiotów mają często charakter nieformalny i w części bazują na dużej rotacji kadr wewnątrz klastra. We współczesnym świecie klastry stanowią o sile każdej gospodarki narodowej, regionalnej, miejskiej, głównie w krajach gospodarczo rozwiniętych. Przykładem takiego efektu jest Dolina Krzemowa, w której rozwój przemysłu technologii informatycznych przyciąga najlepszych specjalistów z całego świata.

Obecnie na terenie Polski znajduje się ok. 200 klastrów, skupiających ponad 8,3 tys. podmiotów. W Bydgoszczy ma swoją siedzibę 16 (m.in. Bydgoski Klaster Informatyczny, Bydgoski Klaster Lotniczy, Klaster Za-Chem, Agro Klaster Kujawy, Kujawsko-Pomorski Klaster ICT), z których najliczniejszym i najstarszym jest Bydgoski Klaster Przemysłowy.

Bydgoski Klaster Przemysłowy istnieje od 2006 roku i jest jednym z najdłużej działających w kraju. Skupia firmy branży narzędziowej i przetwórstwa tworzyw polimerowych oraz instytucje okołobiznesowe: uczelnie wyższe, jednostki badawczo-rozwojowe, stowarzyszenia przedsiębiorców i instytucje finansowe.

Województwo kujawsko-pomorskie jest jednym z największych ośrodków narzędziowo-przetwórczych w Europie. W Bydgoszczy i okolicach działa ok. 300, głównie małych i średnich firm tej branży, dlatego też utworzenie klastra o takim właśnie profilu było naturalnym procesem, odpowiedzią na konkretne potrzeby przedsiębiorców. Działalność klastra ma na celu integrację środowiska przetwórców i narzędziowców, reprezentowanie ich interesów na zewnątrz, a także stworzenie sieci powiązań biznesowych ułatwiających funkcjonowanie firm. Działalność Klastra skupia się na:

- promocji poprzez wspólny udział w imprezach targowych, misjach gospodarczych, wyjazdach na targi w charakterze zwiedzających. Wydawany jest również wspólny katalog członków klastra oraz prowadzona jest strona internetowa.
- działaniach edukacyjnych - mających na celu zachęcanie młodych ludzi do kształcenia na kierunkach technicznych, jak również szkoleniowych (szkolenia obecnych i przyszłych pracowników).

As far as types of business entities are concerned, there are 3 state-owned enterprises in Bydgoszcz, 116 cooperatives, 1145 foundations and non-government organizations, and almost 4 700 commercial companies, including 583 companies with foreign capital participation.

Industry plays the leading role in the city's economic sphere. Its share in the revenue receipts exceeds 70%, whereas construction, the second one in the ranking, contributes only 10%.

For industrial products, the structure of sold production is the following: rubber and plastic products - 17%, which is the largest proportion, followed by metal products – 13%, food products – 11%, paper and paper products – 7%, machinery and equipment – 5%, repair and installation of machinery and equipment – 5%, and furniture – 4%.

Industry remains the dominant sector of the city's economy, but services are increasing their share. The industrial sectors of crucial importance for the city are:

- the chemical sector, including plastic processing, brought together within the framework of Bydgoszcz Industrial Cluster
- the electrical machinery, including the manufacture of the rolling stock and tramways, with PESA and its sub-suppliers at the top.
- the information technology, and the modern business services sector Business Process Outsourcing (BPO), operating within the framework of Bydgoszcz Information Technology Cluster.

The idea of industrial clusters has enjoyed great popularity in the Bydgoszcz business sphere. A cluster involves the geographic concentration of businesses operating in a particular field. These businesses are interconnected; they share the same skills, technologies, and infrastructure. Such spatial concentration contributes to the emergence of new enterprises, new products, new employment opportunities for highly qualified and well-paid workers. One distinctive feature of industrial clusters is that the companies affiliated in the cluster compete with each other, but also at the same time cooperate in some spheres, engage in joint research and development projects, and their productivity is much more increased compared to the results they would have achieved on their own.

Besides businesses, other entities, institutions, and organizations are drawn into the network of an industrial cluster, for instance, research centers and R&D organizations. This drives innovation in the field, while the connections between the involved entities are largely informal and derive from a considerable staff rotation within the cluster. In the contemporary world, clusters contribute to the strength of a national, regional or urban economy. One good example of "cluster effect" is the Silicon Valley, with the cutting-edge IT sector attracting top specialists from all over the world. At the moment there are about 200 clusters in Poland, bringing together more than 8 300 businesses. 16 are located in Bydgoszcz, among others Bydgoszcz Information Technology Cluster, Bydgoszcz Aviation Cluster, Za-Chem Cluster, "Kujawy" Agro Cluster, Kuyavian-Pomeranian ICT Cluster, and the oldest and the largest one, Bydgoszcz Industrial Cluster.

Bydgoszcz Industrial Cluster was established in 2006, as one of the earliest clusters in Poland. It brings together mold and plastic processing plants, as well as business environment institutions; universities, research and development organizations, offices, business associations, and financial institutions.

The Kuyavian-Pomeranian Province is one of the largest centers of plastic molding industry in Europe: there are about 300 small- and medium-sized enterprises operating in this sector in Bydgoszcz and its vicinity. For this reason the creation of a cluster of this particular profile was a natural process, a response to the specific needs of local businessmen. The cluster's function is to integrate the plastic molding enterprises, to represent their interests outside the industry, and to set up a network of business connections facilitating the operations of the companies.

The cluster's activities focus on:

- promotion of the cluster by participation of cluster representatives in trade fairs and exhibitions. The catalogue detailing all the clusters' members is published regularly and the cluster's website is maintained.
- education, aiming to turn high school students' career orientation towards technical professions. Organizing training courses for present and prospective is a vital element of education, too.

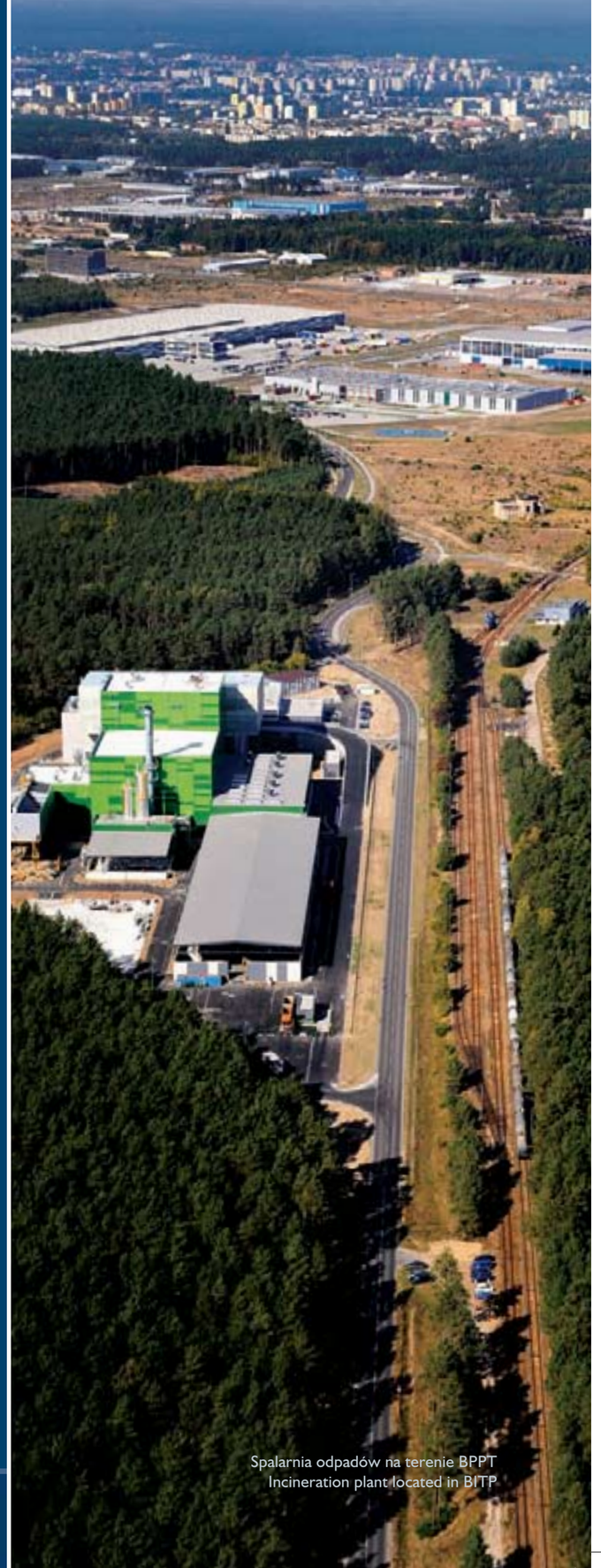

Spalarnia odpadów na terenie BPPT
Incineration plant located in BITP

- kontaktach międzynarodowych; BKP współpracuje z branżowymi klastrami z Czech, Niemiec, Słowacji, Słowenii oraz Portugalii. Współpraca ta polega na realizowaniu wspólnych projektów w zakresie edukacji, internacjonalizacji oraz prac B+R.
- działalności badawczo-rozwojowej (B+R); należące do klastra uczelnie wyższe i jednostka badawczo-rozwojowa stanowią zaplecze badawcze, które transferuje wiedzę naukową do praktyki biznesu.

Członkowie BKP współpracują z najbardziej znanymi koncernami na świecie: Audi, VW, Avon, L'Oreal, Algida, Ikea, Henkel czy Revell, a ich produkty mają zastosowanie w wielu branżach, m.in. AGD, spożywczej, medycznej, samochodowej, kosmetycznej, itp.

- international relations. BIC cooperates with the similarly profiled clusters in Czech Republic, Germany, Slovakia, Slovenia, and Portugal. This cooperation involves preparing and implementing joint projects in the field of education, internationalization, and R&D.
- research and development. The universities and R&D institutions affiliated in the cluster form its scientific base, allowing transfer of knowledge to business operations.

The BIC members cooperate with the best-known corporations in the world: Audi, VW, Avon, L'Oreal, Algida, Ikea, Henkel, and Revell, and their products find application in many sectors: household appliances, food, medicine, automotive, cosmetic, and other sectors.

Hanplast - producent wyrobów z plastiku.

Hanplast manufacturer of plastic injection molds

W krajobrazie gospodarczym współczesnej Bydgoszczy na szczególną uwagę zasługuje najprężniej rozwijająca się branża nowoczesnych usług biznesowych BSS (Business Services Sector), a szczególnie jeden z jej rodzajów – BPO (Business Process Outsourcing), polegający na zlecaniu procesów biznesowych firmom zewnętrznym.

On the industrial scene in the contemporary Bydgoszcz one sector commands special attention: the fastest growing sector of modern business services, BSS (Business Services Sector), and one type in particular - BPO (Business Process Outsourcing), which involves outsourcing services to external companies.

W sektorze tym pracuje już ponad 9 tys. bydgoszczan, z czego ponad 6 tys. w szeroko rozumianej branży zajmującej się przetwarzaniem informacji (IT). Największym pracodawcą tego sektora i drugim w mieście (po firmie Pesa) jest Atos – blisko 3 tys. pracowników, a ponadto Nokia (dawn. Alcatel-Lucent), Mobica, SDL Poland, Genesys, Asseco Poland i Asseco Data Systems, Vivid Games, Bazy i Systemy Bankowe, Sunrise System, NMG, Tel-Dat, Logon, Postdata. W ramach BPO, poza branżą IT ponad tysiąc osób zajmuje się rachunkowością i finansami, a ok. 800 pracuje w call center.

Czynnikiem przyciągającym te firmy jest bogata, ciągle rosnąca oferta powierzchni biurowych oraz dobra współpraca z lokalnymi władzami i instytucjami powołanymi dla wsparcia inwestycji takimi, jak Bydgoska Agencja Rozwoju Regionalnego.

Jednym z największych wydarzeń branżowych sektora BPO/SSC w rejonie wschodniej i centralnej Europy, gromadzącym ponad 300 reprezentantów globalnych firm outsourcingowych, agencji rządowych, samorządów i administracji publicznej jest Gala „CEE Shared Services and Outsourcing Awards". W 2016 roku Bydgoszcz odebrała tam nagrodę dla najlepszego miasta w Polsce w kategorii nowych lokalizacji dla centrów usług wspólnych.

Wśród czołowych bydgoskich firm branży informatycznej znajdują się m.in.:

- Atos - międzynarodowa firma z branży usług informatycznych, zajmującą się zaawansowanymi usługami transakcyjnymi, konsultingiem, integracją systemów i usługami zarządzanymi. 93 tys. pracowników w 66 krajach obsługuje duże międzynarodowe firmy, głównie z sektora publicznego, finansowego, telekomunikacyjnego. Zapewnia m.in. obsługę informatyczną i utrzymanie całej infrastruktury IT największego wydarzenia sportowego - Igrzysk Olimpijskich i Paraolimpijskich. W Polsce posiada oddziały w 5 miastach. Bydgoski Oddział Atos IT Services sp. z o.o. zajmuje się usługami w dwóch liniach serwisowych: Managed Services (MS) i Big Data and Security (BDS).
- Nokia - światowy potentat telekomunikacyjny, od stycznia 2016 roku właściciel firmy Alcatel-Lucent, która od ponad 20 lat jest globalnym dostawcą rozwiązań telekomunikacyjnych

More than 9 thousand Bydgoszcz residents are employed in this sector, including more than 6 thousand in the IT services. The largest employer in this sector, and the second largest in the city (after Pesa), is the company Atos, employing nearly 3000 people. Other companies worth mentioning are Nokia (formerly Alcatel-Lucent), Mobica, SDL Poland, Genesys, Asseco Poland and Asseco Data Systems, Vivid Games, Bazy i Systemy Bankowe (Bases and Banking Systems) , Sunrise System, NMG, Tel-Dat, Logon, Postdata. More than one thousand local residents are employed in the BPO sector outside the IT services, and about 800 people work in call centers.

The main factors attracting these companies are the rich and growing offer of office spaces, and the good relations with the local authorities and the institutions designed to promote investments in the region, such as Bydgoszcz Regional Development Agency.

One of the key events in the BPO/BSS sector in the Central and Eastern Europe is the "CEE Shared Services and Outsourcing Awards" ceremony, which draws more than 300 representatives of outsourcing companies, government agencies, local self-government institutions, and public administration. At the 2016 ceremony Bydgoszcz has received the award "The Emerging City of the Year" as the best new location for shared services centers.

The leading companies operating in the IT services sector in Bydgoszcz are:

- Atos – an international corporation specializing in advanced transactional services, consulting, systems integration, and managed services. It employs 93 thousand people in 66 countries, providing services to large companies from the public, financial, and telecommunications sector. Atos is in charge of providing IT services and managing the IT infrastructure during the largest sports event – the Olympic and Paralympic Games. Atos has subsidiaries in 5 Polish cities. The Bydgoszcz subsidiary Atos IT Services offers services in two areas: Managed Services (MS) and Big Data and Security (BDS).
- Nokia is a world leader in the telecommunications industry, which in 2016 has taken over Alcatel-Lucent, the company

dla największych operatorów i instytucji rządowych na całym świecie. W Bydgoszczy od 2011 roku funkcjonuje największy oddział firmy w Polsce.

- Asseco Poland S.A. – największy dostawca nowoczesnych rozwiązań informatycznych w Europie Środkowo-Wschodniej, jest też największą polską firmą branży informatycznej notowaną na warszawskiej GPW. Od ponad 20 lat tworzy zaawansowane technologicznie oprogramowanie dla firm reprezentujących kluczowe sektory gospodarki. Częścią międzynarodowej grupy kapitałowej Asseco jest Asseco Data Systems S.A., która w 2016 roku przyłączyła Przedsiębiorstwo Informatyki Zeto Bydgoszcz S.A., dostarczające usługi informatyczne dla sektora ubezpieczeń społecznych, administracji publicznej i przedsiębiorstw od 1966 roku.
- SDL International (notowana na londyńskiej giełdzie jako „SDL") jest światowym liderem na rynku technologii globalnego zarządzania informacjami i oferuje rozwiązania technologiczne zapewniające klientom korporacyjnym przyspieszenie dostaw wysokiej jakości multimedialnych treści zlokalizowanych na potrzeby lokalnych rynków. Działa w 38 krajach, w ponad 70 oddziałach, w tym poprzez oddział SDL Poland w Bydgoszczy.
- Mobica Limited to zespół najlepszych specjalistów od oprogramowania, oferujących wysokiej klasy rozwiązania dla firm z branży motoryzacyjnej, finansowej, aplikacji mobilnych, telewizyjnej, półprzewodnikowej, lotniczej i morskiej. Korzysta z najnowocześniejszych technologii w branży rozwiązań mobilnych, tworząc oprogramowanie na takie platformy mobile jak: Windows Phone 7, Android, a także iOS/iPhone i Blackberry. Od 12 lat świadczy usługi dla firm o znaczącej renomie na rynku telekomunikacyjnym (m.in. Vodafone, Skype, Orange, Motorola, Blackberry, Sony Ericsson, Samsung). Bydgoski oddział Mobici, jeden z czterech w Polsce, otwarty został w 2011 roku.
- Genesys Telecom. Lab. to lider w dziedzinie rozwiązań contact centre wspierających wielokanałową obsługę klienta, dostępnych w tzw. chmurze oraz w formie stacjonarnej. Pomaga firmom w zapewnieniu najwyższej jakości obsługi klienta. Z rozwiązań Genesys korzysta ponad 4,5 tysiąca podmiotów w 80 krajach świata. W Polsce Genesys posiada dwa biura - w Warszawie oraz w Bydgoszczy, gdzie znajduje się centrum rozwoju oprogramowania Enterprise Workload Management oraz rozwiązań typu Cloud.
- Vivid Games S.A. - największa firma produkująca gry na urządzenia mobilne w Polsce. Jest autorem takich hitów, jak Real Boxing, Rocky czy Godfire, które znalazły miliony fanów na całym świecie. Firma zamierza w 2016 roku znaleźć się w gronie spółek notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie.
- Softmaks.pl – producent systemów informatycznych wspomagających zarządzanie przedsiębiorstwem, m.in. autorskiego oprogramowania Maks V. Firma oferuje szeroki zakres współpracy – kompleksowe wdrożenie systemu, konsultacje i analizy biznesowe, outsourcing, udostępnienie aplikacji w chmurze. Celem działalności spółki jest rozwijanie i oferowanie klientom rozwiązań informatycznych dostosowanych do ich indywidualnych potrzeb i oczekiwań. Główne atuty firmy to jej wieloletnie doświadczenie z zakresu IT i ekonomii oraz certyfikowany, prężny zespół fachowców, otwartych na nowe wyzwania. Funkcjonuje na rynku ogólnopolskim od 2000 r.
- Logon S.A. to jedna z najstarszych firm sektora IT w Bydgoszczy. Od 1992 roku prowadzi profesjonalną obsługę podmiotów gospodarczych w zakresie zarówno doradztwa, jak i sprzedaży rozwiązań informatycznych.

which for more than 20 years had provided innovative telecommunications solutions to the customers all over the world, mainly the biggest global operators as well as the government institutions. The Bydgoszcz subsidiary, established in 2011, had been the largest one in Poland.

- Asseco Poland is the largest provider of software solutions in Central and Eastern Europe. It is also the largest IT company listed on the Warsaw Stock Exchange. For more than 20 years it has developed technologically advanced software solutions for companies operating in the key sectors of the economy. In 2016 Asseco Data Systems, part of the Asseco Group, has incorporated Zeto Bydgoszcz Company, which has provided comprehensive software solutions for the social insurance, public administration, and business sector since 1996.
- SDL International (listed on the London Stock Exchange as SDL) is a world leader in global information management technologies. It offers technological solutions ensuring the accelerated delivery of high-quality multimedia localized content to corporate clients. It operates in 38 countries through 70 subsidiaries, including the subsidiary in Bydgoszcz – SDL Poland.
- Mobica Limited employs top software specialists, offering high-grade solutions to companies in a wide range of sectors, including the automotive, finance and banking, mobile, TV, semiconductor, marine and aviation sector. It utilizes the latest technologies in the mobile solutions sector to develop software for such mobile platforms as Windows Phone 7, Android, and also iOS/iPhone and Blackberry. For 12 years it has provided services to such world-renowned telecommunications companies as Vodafone, Skype, Orange, Motorola, Blackberry, Sony Ericsson, and Samsung. The Bydgoszcz subsidiary of Mobica, one of the four in Poland, started its operation in 2011.
- Genesys Telecom Lab is a global leader in contact center solutions supporting omnichannel customer services, whether cloud-based or stationary. It helps companies achieve the highest quality customer service. More than 4 500 businesses in 80 countries use solutions supplied by Genesys. Genesys has two offices in Poland, in Warsaw and in Bydgoszcz, where the software development center is located, offering Workload Management and Cloud applications.
- Vivid Games is the largest Polish company that develops games for mobile devices. It has to its credit such hits as Real Boxing, Real Boxing 2 Rocky, Godfire: Rise of Prometheus, games that are played by millions of fans all over the world. The company has decided to go public in 2016. It will be listed on the Warsaw Stock Exchange.
- Softmaks.pl is a developer of software solutions assisting the management of a company, including its proprietary system Maks V. The company offers a wide range of services – comprehensive system implementation, business consulting and analysis, outsourcing, cloud-based applications. The company aims to develop and offer its customers solutions tailored to their particular needs and expectations. Its main strengths are its many years' experience in IT and economics, and the certified team of specialists, open to new challenges. The company has operated on the Polish market since 2000.
- Logon S.A. is one of the oldest IT companies operating in Bydgoszcz. Since 1992 it has provided professional services to business entities, offering both consulting and developing software solutions.

Pozostałe, bydgoskie centra biurowo-biznesowe zajmowane są głównie przez przedsiębiorstwa z branży IT i firmy rozliczeniowo-finansowe. Należą do nich m.in.: Biznes Park Kraszewskiego 1, Bydgoskie Centrum Biznesu, Scanpark Business Center (DanHouse Center), Logistic&Business Park, Your Office, Optimum Park (w budowie).

Warto pamiętać, że największe przędsiębiorstwa bydgoskie są często filiami ogólnopolskich lub globalnych grup kapitałowych. Dlatego w rankingach gospodarczych, skupiających się na przychodach przedsiębiorstw, jest ich niewiele, za to są licznie reprezentowane w rankingach promujących jakość wyrobów i usług.

W corocznym rankingu Doing Business in Poland 2015 przygotowanym przez Bank Światowy Bydgoszcz zajęła pierwsze miejsce wśród 18 największych polskich miast w kategorii uzyskiwania pozwoleń na budowę. O tym, że Bydgoszcz jest przyjazna inwestorom świadczy też nagroda Eurobuild Awards 2015, przyznawana firmom działającym na rynku budownictwa i nieruchomości komercyjnych w Europie Środkowo-Wschodniej. Bydgoszcz pokonała dziewięć miast i zwyciężyła w kategorii „Miasto Przyjazne Inwestorom".

Obydwie nagrody stanowią wyraźny sygnał wysłany środowiskom biznesowym: u nas warto inwestować.

Other business and office centers in Bydgoszcz are taken by IT companies and by accountancy and finance agencies. These include Business Park Kraszewskiego 1, Bydgoszcz Business Center, Scanpark Business Center (DanHouse Center), Logistic & Business Park, Your Office, Optimum Park (under construction) and some small growing ones.

One should perhaps bear in mind that the largest companies operating in Bydgoszcz are often subsidiaries of national or multinational capital groups. That is why in rankings based on revenue receipts, they do not figure much, but they are well represented in rankings of quality of goods and services.

In the annual ranking Doing Business in Poland prepared by the World Bank, in 2015 Bydgoszcz was considered the leading Polish city in terms of dealing with construction permits. The award granted to Bydgoszcz during the ceremony Eurobuild Awards proves that the city welcomes investors. The annual awards are granted to companies operating on the commercial real estate and construction markets in Central and Eastern Europe. Bydgoszcz competed with nine cities and won in the category "Most Investor Friendly City".

Both awards send a clear message to business communities: investing in our city is a good choice.

W gronie światowych firm z sektora BPO spoza branży informatycznej nie sposób pominąć Livingston International – międzynarodowej firmy z siedzibą w Toronto, oferującej poprzez ok. 130 placówek na świecie pośrednictwo celne, doradztwo handlowe i międzynarodowe usługi spedycyjne dla globalnych importerów i eksporterów. W roku 2002 firma wybrała Bydgoszcz na swoje centrum działalności logistycznej i jako Livingston Poland Sp. z o.o. obsługuje klientów europejskich.

Głównym obszarem gospodarczym Bydgoszczy jest działający od 2004 roku Bydgoski Park Przemysłowo-Technologiczny, zajmujący powierzchnię 283 ha. Dzięki takim czynnikom, jak ulgi podatkowe, wsparcie w sprawnej realizacji procedur administracyjnych, nowoczesna infrastruktura, dostęp do towarowego transportu kolejowego, bezpośrednie połączenie z drogą krajową nr 10, sąsiedztwo lotniska i portu żeglugi śródlądowej stanowi przestrzeń atrakcyjną dla prowadzenia działalności gospodarczej.

W BPPT na terenie 46 ha znajduje się podstrefa Pomorskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej, w której inwestowanie przynosi wymierne korzyści w postaci zwolnień podatkowych z tytułu kosztów nowych inwestycji lub kosztów tworzenia nowych miejsc pracy. Wybudowany na terenie Parku w 2015 roku biurowiec Idea Przestrzeń Biznesu to innowacyjny i funkcjonalny budynek, oferujący najemcom ponad 4 tys. m2 powierzchni biurowej. Obecnie na terenie BPPT funkcjonuje ok. 50 przedsiębiorstw zatrudniających 1,5 tys. osób.

While mentioning global Business Process Outsourcing companies outside the IT sector that operate in Bydgoszcz, one cannot omit Livingston International, a multinational company based in Toronto. Through its 130 subsidiaries in many countries, it offers customs brokerage services, consulting in trade, and international spedition for global importers and exporters. In 2002 the company chose Bydgoszcz as the center for its logistic operations, and through its subsidiary Livingston Poland, it provides services to European customers.

The main business area in Bydgoszcz is Bydgoszcz Industrial and Technological Park, established in 2004 and covering 283 ha. Owing to such factors as tax relief, assistance in formal procedures, modern infrastructure, direct access to the highway 10, the vicinity of the Paderewski air and the inland navigation port, the park is an attractive location for commercial enterprises.

On the premises of the BITP, extending over 46ha, the subzone of the Pomeranian Special Economic Zone is situated, which offers to investors tangible benefits in terms of tax exemption on account of expenditures connected with new investments or creating new jobs. In 2015 the office block was constructed, Idea Business Space, a state-of-the-art and functional building, offering over 4 200 ha of office space for lease. At present there are about 50 businesses located on the premises of the BITP, employing 1500 people.

Największy polski producent pojazdów szynowych – PESA Bydgoszcz SA łączy ponad 160-letnią tradycję i ogromne doświadczenie z nowoczesnością; elastycznie reagując na oczekiwania nawet najbardziej wymagających rynków i potrzeby klientów.

PESA Bydgoszcz SA – the largest Polish manufacturer of rail vehicles – combines more than 160 years long tradition and enormous experience with modern innovation, and flexibility in meeting the expectations of even the most demanding markets, and the needs of its customers.

W fabryce w Bydgoszczy powstają kolejne generacje elektrycznych i spalinowych zespołów trakcyjnych, lokomotywy oraz tramwaje. Są bowiem dwie najważniejsze recepty PESA na jej rynkową pozycję. Pierwszą jest ciągłe stawianie na rozwój, czego dowodzi zatrudniające 270 inżynierów Biuro Kontrukcyjne odpowiadające za nowe projekty. Drugą ideą firmy jest dywersyfikacja zarówno produktów, jak i rynków. A tych przybywa: od Bari na południu Włoch po Moskwę. A nawet dalej. Aż po Kazachstan. I od stolicy Bułgarii - Sofii po stolicę Litwy - Wilno.

Sztandarowym produktem PESA wśród pociągów elektrycznych jest eksploatowany obecnie w wielu regionach Polski zespół trakcyjny ELF. To jeden z najbezpieczniejszych na świecie pociągów – spełniający kryteria czterech tzw. scenariuszy zderzeniowych.

New-generation diesel and electric multiple units, engines, and tramways, are constantly developed and manufactured in the PESA factory located in Bydgoszcz. The top position that PESA occupies on the market is ensured by its twofold policy. First of all, it counts on development, the evidence of which is its R&D department, the Design Office with the staff of more than 200 engineers, responsible for new projects. Secondly, it diversifies products and markets. And PESA continues to expand into new markets: from Bari in the Italy to Moscow. And even further, to Kazakhstan. And from the capital of Bulgaria, Sofia, to the capital of Lithuania, Vilnius.

The flagship PESA product among electric units is the multiple unit EFL, which is in use in many regions of Poland. It is one of the safest trains in the world, meeting the criteria specified

Najnowsza generacja pociągów elektrycznych to już PesaDART – ponad 150-metrowe, 8-członowe składy wyprodukowane dla PKP Intercity do obsługi ruchu dalekobieżnego.

Spalinowe pojazdy produkcji PESA - ATR 220 – jeżdżą we Włoszech; m.in. w barwach Trenitalia. Inne spalinowe pojazdy PESA od lat są eksportowane na Litwę, Ukrainę, Białoruś i do Kazachstanu. Duży sukces towarzyszy też pojazdom z napędem „diesla" najnowszej generacji, kolejnej po pociągach eksportowanych do Włoch, pod nazwą Link. Kupił je w liczbie 31 narodowy przewoźnik Czech, potem dwa polskie regiony, a przede wszystkim aż 470 sztuk zostało zamówionych przez Deutsche Bahn. Ich dostawy rozpoczną się w 2017 roku.

PESA produkuje całą platformę (rodzinę) spalinowych i elektrycznych lokomotyw pod nazwą Gama. Pierwszą z nich, w 2011 roku była Gama Marathon - lokomotywa elektryczną z dodatkowym agregatem spalinowym pozwalającym dojechać do celu także tam, gdzie kończy się trakcja i nie korzystać z dodatkowej lokomotywy manewrowej, co pozwala na duże oszczędności. W roku 2015 PESA sprzedała 10 lokomotyw spalinowych największemu polskiemu przewoźnikowi dalekobieżnemu PKP Intercity.

Kamieniem milowym w historii PESA było wygranie jednego z największych w Europie przetargów tramwajowych na dostawy

by four crash scenarios. The latest generation of electric trains is represented by the Pesa DART, a more than 150 meters long, eight-unit vehicle, commissioned by PKP Intercity for operation on long-distance lines.

ATR 200, diesel vehicles manufactured by PESA, are in service in Italy, among others in the rolling stock of Trenitalia. Other PESA diesel vehicles have been exported to Lithuania, Ukraine, Belarus, and Kazakhstan for years. Vehicles featuring the latest-generation diesel engine called Link have proved highly successful. The national Czech carrier bought 31 vehicles, Links are in service in two Polish provinces, and more importantly, Deutsche Bahn has commissioned 470 Links. Their delivery to the German carrier will begin in 2017.

PESA manufactures the family of diesel and electric locomotives called Gama. The first one, engineered in 2011, was Gama Marathon – an electric locomotive with an additional diesel engine enabling the vehicle to reach its destination without the support of traction and without the use of an additional shunter, which saves costs. In 2015 PESA sold 10 diesel locomotives to the Polish long distance passenger transport company PKP Intercity.

The landmark in the history of PESA was the winning of one of the biggest tenders for delivery of trams, the delivery of the

w latach 2010 – 2013 pojazdów Swing dla Warszawy w rekordowej liczbie 186 sztuk. W ostatnich dwóch latach produkowaliśmy dla naszej stolicy także jedno i dwukierunkowe Jazzy. Obecnie tramwaje PESA jeżdżą w największych miastach Polski oraz w Kaliningradzie i w rosyjskiej metropolii Moskwie, w węgierskim Szeged, rumuńskim Cluj i stolicy Bułgarii – Sofii.

W 2013. roku PESA znalazła się w czołowej czwórce ogłaszanej co cztery lata przez Polską Akademię Nauk listy najbardziej innowacyjnych firm naszego kraju, a także została wyróżniona jako pierwsza w Europie Środkowo – Wschodniej nagrodą ekonomiczną Financial Times.

PESA to jednak nie tylko lider krajowego rynku, ambasador polskiego przemysłu za granicą. To także …

… Jeden z największych pracodawców Bydgoszczy i regionu zatrudniający ok. 3500 osób, a wraz z spółkami należącymi do PESA – blisko 5000 pracowników.

… Swoista „lokomotywa" dla ponad 1700 innych firm z nią kooperujących. W samym tylko regionie Kujawsko – Pomorskim tzw. „Efekt PESA" szacowany jest na ok. 500 podwykonawców i dostawców.

… Centrum myśli technicznej. Specyficzne, bo przecież nie na jednej z politechnik, lecz w fabryce, ale właśnie dlatego tak ważne i dla nauki, i dla gospodarki. Tu na co dzień teoria spotyka się z praktyką, bo potencjał intelektualny 270-osobowego Działu Badań i Rozwoju – współpracującego z uczelniami i instytutami naukowymi - wpływa wprost na innowacyjność produkowanych pojazdów.

record number, 186, of SWING trams to Warsaw between the years 2010-2013. In the past two years we have also manufactured for the Polish capital one-directional and two-directional JAZZ trams. Nowadays PESA trams are in service in the biggest cities in Poland, in Kaliningrad, in Moscow, in the Hungarian city Szeged, the Romanian Cluj, and the capital of Bulgaria, Sofia.

In 2013 PESA was distinguished by the Polish Academy of Sciences as one of the four most innovative companies in Poland, and, as the first company in Central and Eastern Europe, it received the Financial Times award.

But PESA is more than the leader on the Polish market and an ambassador of Polish industry abroad. It is also …

… One of the biggest employers in Bydgoszcz and in the region, with the workforce of about 3500, and including its subsidiaries – nearly 5000.

… The "locomotive" driving more than 1700 companies with which it cooperates. In the Kuyavian-Pomeranian Province alone, the "PESA effect" is estimated at about 500 subcontractors and suppliers.

… Center of advanced technological thought. A peculiar one, because it is located not at a technological university but in a factory, and precisely for this reason, so important for both science and economy. Here, on a day-to-day basis, theory meets practice, because our 270-strong team at the R&D department, collaborating with universities and research centers, constantly strives for innovation which is at the heart of our vehicles.

W KRĘGU NAUKI

IN THE REALM OF SCIENCE

Bydgoszcz jest liczącym się w kraju ośrodkiem naukowym. Działają tu 4 wyższe uczelnie publicze: Uniwersytet Kazimierza Wielkiego, Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy, Akademia Muzyczna oraz Collegium Medicum Uniwersytetu Mikołaja Kopernika. Ponadto 5 uczelni niepublicznych, 3 teologiczne oraz wydziały zamiejscowe uczelni z Poznania, Torunia i Łodzi. Spośród niepublicznych szkół wyższych wyróżniają się Kujawsko-Pomorska Szkoła Wyższa i Wyższa Szkoła Gospodarki. W mieście studiuje rocznie ponad 40 tys. osób.

W 48 szkołach podstawowych edukacyjne podstawy poznaje ponad 18 tys. dzieci, natomiast do 55 gimnazjów uczęszcza ok. 9 tys. uczniów. Coraz większym powodzeniem cieszą się szkoły niepubliczne, tworzone przez pedagogów z pasją. Wśród młodzieży nadal dużym zainteresowaniem cieszą się licea ogólnokształcące, których jest 34 (w tym 10 niepublicznych), jednak coraz częściej absolwenci gimnazjów wybierają szkoły zawodowe, technika i licea profilowane, w których liczba uczniów sięga blisko 9 tys., najczęściej w zawodach technik informatyk, ekonomista, logistyk.

Bydgoszcz is considerate educational centre at a scale of all the country. There are four universities: Kazimir the Great's University, University of Science and Technology, Music Academy and Collegium Medicum of Nicolas Copernicus University. Aside from these, there are five nonpublic higher education schools, three theological colleges and long-distance faculties of Universities in Poznań, Toruń and Łódź. Among nonpublic higher schools the most distinguished are: Kuyavian-Pomeranian Higher School and Higher Economic School.

Anually more than 40 thousand people studies in Bydgoszcz. More than 18 thousand children learn in 48 primary schools, whereas about 9 thousand students attend to fifty-five gymnasiums. Increasing interest is devoted to secondary schools, which amount is 34 (including 10 nonpublic schools), however more and more students choose trade schools, technical schools and profile high schools, whose number of students reaches nearly nine thousand, mostly in professions like: computer specialist, eonomist, logistician.

Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy

im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich w Bydgoszczy

Al. prof. S. Kaliskiego 7

www.utp.edu.pl

Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy im. Jana i Jędrzeja Śniadeckich w Bydgoszczy jest uczelnią o 65-letniej tradycji. UTP jako jedyna uczelnia w regionie integruje nauki techniczne, przyrodnicze, rolnicze, ekonomiczne i artystyczne. W ciągu 65 lat istnienia mury Uniwersytetu opuściło ponad 57 000 absolwentów.

Uniwersytet Technologiczno-Przyrodniczy pełni rolę lidera w kreowaniu innowacyjności i współpracy nauki z gospodarką. Jest ośrodkiem pośredniczącym między sferą badawczą a przedsiębiorstwami. Aktywnie pozyskuje fundusze europejskie. Wymiernym efektem silnej pozycji UTP jest sytuowanie wśród najlepszych uczelni w Polsce, co potwierdzają ostatnie osiągnięcia w konkursach Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Atrakcyjną ofertę edukacyjną UTP tworzy ponad 30 kierunków studiów, w ponad 80 różnych specjalnościach (w tym 28 kierunków studiów inżynierskich i 4 licencjackie, 17 kierunków studiów II stopnia oraz studia doktoranckie w 5 dyscyplinach). Pogłębianiu zdobytej wiedzy i poszerzaniu umiejętności zawodowych służą studia podyplomowe.

UTP prowadzi ożywione kontakty z wieloma uczelniami i ośrodkami badawczymi niemal na całym świecie. Dzięki podpisanym umowom partnerskim studenci oraz pracownicy naukowi mają możliwość obserwowania najnowszych tendencji w nauce i technologii, kształcenia się poza granicami kraju oraz uczestniczenia we wspólnych projektach badawczych. Od 1998 r. uczelnia bierze udział w programie Erasmus. 18-letnie doświadczenie z tym programem zaowocowało prawie 300 umowami o współpracy. Dzięki nim około 200 naszych studentów i pracowników rocznie wyjeżdża na studia, staże i stypendia zagraniczne. Rokrocznie na naszą uczelnię przyjeżdża studiować około 300 studentów z UE i krajów stowarzyszonych w programie Erasmus+ oraz ponad 50 wykładowców zagranicznych prowadzi na naszej uczelni zajęcia.

UTP ściśle współpracuje z gospodarką. RCI- Centrum Transferu Technologii przy UTP udostępnia swoje laboratoria (28 nowoczesnych laboratoriów badawczych) zainteresowanym firmom z regionu, wspierając rozwój innowacyjnych przedsiębiorstw, które nie dysponują odpowiednim zapleczem naukowo-badawczym.

Studenci naszej uczelni, już podczas studiów mają możliwość odbycia praktyk, staży, czy też realizacji tematu pracy dyplomowej w oddziałach renomowanych firm regionu, kraju, ale i całej UE. Chlubą Uniwersytetu Technologiczno-Przyrodniczego są jego absolwenci, którzy znakomicie radzą sobie na rynku pracy i bez trudu znajdują zatrudnienie.

W realizowaniu marzeń naszym studentom niewątpliwe pomaga szeroki program stypendialny, wsparcie finansowe i zawodowe (np. płatne staże) w ramach różnych programów współfinansowanych przez UE. UTP posiada nowoczesną bazę dydaktyczną zlokalizowaną w fordońskim campusie oraz budynkach w centrum Bydgoszczy, przystosowaną do potrzeb osób niepełnosprawnych. Dla naszych studentów przygotowaliśmy ponad 1400 miejsc w nowoczesnych domach studenckich z dostępem do internetu, restaurację uniwersytecką oraz bary w każdym budynku. Swoje pasje studenci UTP mogą rozwijać w ponad 60 kołach naukowych, organizacjach, klubach studenckich gazecie akademickiej, czy wolontariacie, np. Uniwersytetu Dziecięcego.

szczegóły na: **rekrutacja.utp.edu.pl**

najlepszy kierunek na studia

Uniwersytet Kazimierza Wielkiego jest największą uczelnią w Bydgoszczy i drugą w województwie kujawsko-pomorskim. Jest jednym z najmłodszych uniwersytetów szerokoprofilowych w Polsce, został powołany do życia w 2005 roku. Historia uczelni jest jednak dłuższa - Uniwersytet kontynuuje tradycje Wyższej Szkoły Nauczycielskiej, Wyższej Szkoły Pedagogicznej oraz Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego.

W strukturach uczelni znajduje się siedem wydziałów, realizujących działalność dydaktyczną i naukową w obszarach nauk humanistycznych, społecznych, inżynierskich, ścisłych, przyrodniczych, pedagogicznych, a także w dziedzinie sportu i muzyki. W ofercie edukacyjnej naszej uczelni znajduje się wiele unikatowych kierunków studiów takich jak: humanistyka drugiej generacji, rewitalizacja dróg wodnych, innowacyjność i zarządzanie sferą publiczną czy zarządzanie kryzysowe w środowisku.

Uniwersytet otwierając drugą dekadę swojej historii stawia sobie za cel podążanie obranym kierunkiem rozwoju poprzez rozbudowanie oferty dydaktycznej, wzmocnienie potencjału naukowego oraz zacieśnianie więzi z otoczeniem gospodarczym.

UNIWERSYTET KAZIMIERZA WIELKIEGO W BYDGOSZCZY

www.ukw.edu.pl

UNIWERSYTET MIKOŁAJA KOPERNIKA

COLLEGIUM MEDICUM

im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy

- KIERUNEK LEKARSKI
- FARMACJA
- PIELĘGNIARSTWO
- POŁOŻNICTWO
- ANALITYKA MEDYCZNA
- FIZJOTERAPIA
- ZDROWIE PUBLICZNE
- AUDIOFONOLOGIA
- BIOTECHNOLOGIA
- DIETETYKA
- ELEKTRORADIOLOGIA
- INŻYNIERIA BIOMEDYCZNA
- KOSMETOLOGIA
- ORGANIZACJA OPIEKI NAD OSOBĄ STARSZĄ
- OPTYKA OKULAROWA Z ELEMENTAMI OPTOMETRII
- RATOWNICTWO MEDYCZNE

Informacji udziela:

Dział Promocji i Informacji CM
tel. 52 585 38 19

Dział Dydaktyki CM
tel. 52 585 37 75
e-mail: dydaktyka@cm.umk.pl

Collegium Medicum im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu jest najmłodszą i zarazem najprężniej rozwijającą się publiczną uczelnią medyczną w Polsce. Ofertę dydaktyczną stanowi szesnaście kierunków prowadzonych na trzech wydziałach: Lekarskim, Farmaceutycznym oraz Nauk o Zdrowiu.

Collegium Medicum UMK w Bydgoszczy powstało w listopadzie 2004 r. na mocy ustawy o włączeniu ówczesnej Akademii Medycznej im. Ludwika Rydygiera w Bydgoszczy do Uniwersytetu Mikołaja Kopernika w Toruniu.

Uczelnia zatrudnia ponad 1300 pracowników (w tym blisko 750 nauczycieli akademickich) oraz kształci ponad 6000 studentów (w tym prawie 200 obcokrajowców) na kierunkach: kierunku lekarskim, farmacji, pielęgniarstwie, położnictwie, analityce medycznej, fizjoterapii, zdrowiu publicznym, audiofonologii, biotechnologii, dietetyce, elektroradiologii, inżynierii biomedycznej, kosmetologii, organizacji opieki nad osobą starszą, optyce okularowej z elementami optometrii oraz ratownictwie medycznym.

Ludwik Rydygier Collegium Medicum in Bydgoszcz, affiliated to the Nicolaus Copernicus University in Toruń, is the youngest and most dynamically developing public medical university in Poland. The educational offer includes sixteen programmes in three faculties: Medicine, Pharmacy and Health Sciences.

Collegium Medicum NCU in Bydgoszcz was established in November 2004 under the act on merging the then Ludwik Rydygier Medical University in Bydgoszcz with the Nicolaus Copernicus University in Toruń.

The university employs over 1,300 members of staff (including nearly 750 teachers) and educates more than 6,000 students (including about 200 international students) in the following fields of study: medicine, pharmacy, midwifery, nursing, laboratory medicine, physiotherapy, public health, audiophonology, nutrition science, electroradiology, biomedical engineering, biotechnology, cosmetology, organization of care for elderly people, dispensing optics and optometry and emergency medical science.

www.cm.umk.pl

SOKRATES
PIERWSZY ZESPÓŁ SZKÓŁ PRYWATNYCH W BYDGOSZCZY

O NASZYCH SZKOŁACH

Prowadzone przez nas szkoły należą do pierwszych niepublicznych szkół w Polsce. Od 1989 roku utrzymujemy pozycję niekwestionowanego lidera na rynku edukacyjnym. Wszystkie nasze szkoły posiadają uprawnienia szkół publicznych. Nasza marka i odnoszone sukcesy są wizytówką miasta Bydgoszczy.

MENEDŻERSKIE LICEUM OGÓLNOKSZTAŁCĄCE

Dbając o zainteresowania i rozwój naszych uczniów, dajemy im rzeczywisty wybór przedmiotów rozszerzonych. Na zajęciach profilowanych uczniowie zdobywają i doskonalą przede wszystkim umiejętności praktyczne.

Zapraszamy do klas o profilu:

- Wojskowym
- Policyjnym
- Dyplomatyczno-prawnym
- Ogólnym

Kandydatów do Liceum Menedżerskiego wraz z rodzicami zapraszamy na spotkanie z dyrektorem szkoły, podczas którego pomożemy w wyborze profilu klasy.

TECHNIKUM MENEDŻERSKIE

Chciałbyś połączyć teorię z praktyką? Zapraszamy do Technikum Menedżerskiego. Prowadzimy kształcenie w zawodach:

- Technik leśnik
- Technik usług turystycznych
- Technik hotelarstwa
- Technik logistyk
- Technik informatyk
- Technik żywienia i usług gastronomicznych
- Technik technologii żywności
- Technik weterynarii
- Technik ekonomista
- Technik handlowiec
- Kelner

Dzięki współpracy z licznymi wiodącymi na rynku przedsiębiorstwami, realizujemy rozszerzony program praktycznej nauki zawodu i praktyk zawodowych. Nasi uczniowie mają możliwość uczestniczenia w praktykach zagranicznych np. w Irlandii i Szwecji!

ZASADNICZA SZKOŁA ZAWODOWA START

Wymarzyłeś sobie zawód i zastanawiasz się gdzie go możesz zdobyć? Zapraszamy do nas. Kształcimy w każdym wybranym przez Ciebie zawodzie:

- Kucharz
- Cukiernik
- Pomoc obsługi hotelowej
- Mechanik
- Elektromechanik
- Lakiernik
- Sprzedawca
- Fryzjer
- Inne

Nauka odbywa się w systemie zmianowym – tydzień szkoły, tydzień praktyk. Nasi uczniowie odbywają praktyki w najlepszych przedsiębiorstwach. Otrzymują wynagrodzenie, a czas praktyk wlicza się do stażu pracy.

SOKRATES
SZKOŁY MIĘDZYNARODOWE

CAMBRIDGE International Examinations
Cambridge International School

O NASZYCH SZKOŁACH

Międzynarodowe Szkoły SOKRATES działające w Bydgoszczy są jedynymi w Polsce placówkami edukacyjnymi z akredytacją Uniwersytetu Cambridge (nr rej. PL272), realizującymi międzynarodowy program Cambridge na wszystkich etapach nauczania. Świadectwa i dyplomy Uniwersytetu Cambridge otwierają przed absolwentami szkół SOKRATES drzwi placówek edukacyjnych na całym świecie!

MIĘDZYNARODOWA SZKOŁA PODSTAWOWA

Jesteśmy nowoczesną szkołą, która łączy polską podstawę programową z międzynarodowym systemem nauczania.

Klasa Cambridge
przedmioty prowadzone w języku angielskim z native speakerem

Klasa Politechniczna
częściowy program Cambridge, autorski program nauczania przedmiotów matematyczno-przyrodniczych

BOGATA OFERTA ZAJĘĆ POZALEKCYJNYCH I ŚWIETLICOWYCH:

Robotyka
Rozwijanie kompetencji informatycznych i technicznych

Majsterkowicz
Manualne zajęcia z zakresu budownictwa i konstruowania

Sokrates Art
Nauczanie przez sztukę (zajęcia teatralne, taniec, literatura, plastyka)

MIĘDZYNARODOWE GIMNAZJUM

Międzynarodowy program Cambridge pozwala rozwijać świadomą ciekawość i trwałą pasję do nauki w wielokulturowej grupie (ponad połowa uczniów to osoby z zagranicy). Przedmioty prowadzone są w języku angielskim z native speakerem.

NASZYM UCZNIOM OFERUJEMY:

- Bogatą ofertę zajęć dodatkowych m.in: karate, szachy, fotografia, zajęcia wokalne, instrumentalne, językowe
- Obozy językowe w Wielkiej Brytanii
- Międzynarodowe wymiany grup uczniowskich
- Wspomaganie nauki e-learningiem
- Autorskie programy i nowoczesne metody nauczania
- Spotkania z wybitnymi osobowościami świata nauki, kultury, polityki

MIĘDZYNARODOWE LICEUM

Międzynarodowe Liceum Sokrates to szkoła, która stwarza uczniom optymalne warunki do wszechstronnego rozwoju w poczuciu bezpieczeństwa i świadomości własnej wartości. Zapraszamy do klas:

Klasa Cambridge
Wszystkie zajęcia prowadzone w języku angielskim

Klasa filmowa
- Aktorska
- Operatorska
- Scenopisarska

NASZYM UCZNIOM OFERUJEMY:

- Międzynarodową maturę i certyfikaty Cambridge
- Wstęp na 2800 uczelni wyższych bez egzaminu
- Stypendia naukowe
- Wyjazdy studyjne do USA, Kanady i Wielkiej Brytanii
- Bogatą ofertę sportową, turystyczną i artystyczną

Niepubliczna Szkoła Podstawowa nr 1

w Bydgoszczy

- 20 lat doświadczenia
- rozszerzone programy edukacyjne
- dwa języki obce
- język angielski z native speakerem
- trening twórczości

najwyższa jakość edukacji

bezpieczeństwo • indywidualizacja • sukces

Posiadamy tytuły:

SZKOŁY ODKRYWCÓW TALENTÓW,
MISTRZA ODKRYWANIA TALENTÓW,
certyfikat SZKOŁY Z KLASĄ i SZKOŁY BEZ PRZEMOCY

ul. Dwernickiego 10, 85-675 Bydgoszcz, tel. 52 341 42 41

www.niepublicznasp1.manifo.com

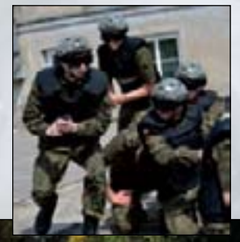

ul. Fordońska 120, 85-739 Bydgoszcz
Centrala/Sekretariat: fax: 52 330 20 91
tel.: 52 345 36 73, 52 345 36 74, 52 345 36 75
mail: biuro@bzdz.pl • www.bzdz.pl

Kursy zawodowe i szkolenia specjalistyczne

Technika mundurowe dla młodzieży

Z tradycją w bezpieczną przyszłość!

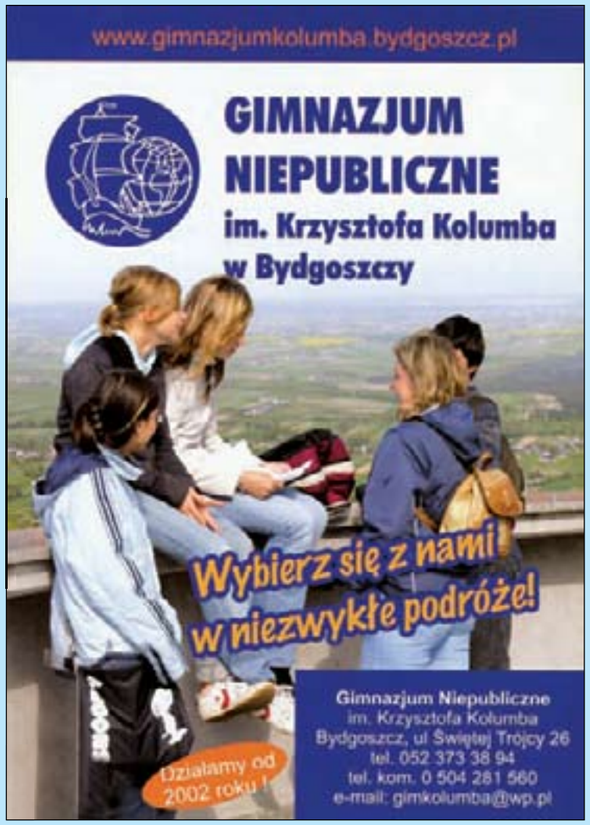

PERGAMUS

DRUKARNIA | INTROLIGATORNIA | OPAKOWANIA

www.pergamus.pl

POCZUCIE BEZPIECZEŃSTWA NA KAŻDYM ETAPIE REALIZACJI

WYJĄTKOWA SZYBKOŚĆ I ELESTYCZNOŚĆ REALIZACJI

„128 GB PAMIĘCI O NASZYCH KLIENTACH” oraz **„DRUKUJEMY Z PAMIĘCI”**, to nasze firmowe hasła, które każdego dnia motywują nas do działania na najwyższym poziomie. Dla nas mają one znaczenie symboliczne – w naszej pracy staramy się aby każdy klient czuł się bezpiecznie na każdym etapie realizacji, dlatego „na pamięć” znamy jego potrzeby, oczekiwania czy specyfikę zleceń. To podejście od wielu lat jest źródłem wspaniałych relacji i projektów zakończonych sukcesem.

Firma ma ponad **15 letnie doświadczenie** na rynku. Od lat dostarczamy nie tylko **perfekcyjne produkty**, kładziemy także ogromny nacisk na **obsługę klienta**. Sukces firmy oparty jest na wysoce **wykwalifikowanej kadrze**, nowoczesnych metodach zarządzania i bogatym parku maszynowym.
Klienci wracają do nas ponieważ wiedzą, że jesteśmy partnerem biznesowym, który daje **gwarancję dobrze wykonanego zadania** i pełnej **obsługi posprzedażowej**. Współpraca z naszymi partnerami opiera się na zaufaniu. **Naszą misją jest dawać więcej niż się od nas oczekuje.**

JAKOŚĆ INICJATYWA 15 LAT DOŚWIADCZENIA

128 GB PAMIĘCI O NASZYCH KLIENTACH

PREZENTACJE
podmiotów gospodarczych
PRESENTATION OF ECONOMIC ENTITY

W rozdziale tym zaprezentowane są firmy, przedsiębiorstwa i instytucje, które przyczyniły się do powstania niniejszej publikacji.

In this chapter, the companies, the enterprises and the institutions which went far towards creating thereof publication are presented.

Nowoczesne powierzchnie biurowe

Biznes Park Kraszewskiego 1 to największy kompleks biurowy w woj. kujawsko-pomorskim, na który składa się siedem nowoczesnych budynków klasy A i B o łącznej powierzchni 28 000 m^2.

Biznes Park Kraszewskiego 1 to doskonała propozycja dla wszystkich firm, które poszukują nowoczesnych powierzchni biurowych odzwierciedlających standardy europejskie. Budujemy dla klientów biura „pod klucz", wnętrza projektujemy tak, aby dawały pełną elastyczność w zakresie aranżacji.

Biznes Park Kraszewskiego 1 to nie tylko przestrzenne i komfortowe powierzchnie biurowe, to także przyjazne do prowadzenia biznesu otoczenie z wieloma udogodnieniami dla przedsiębiorców i ich pracowników. Na przestrzeni lat dokładano starań, aby otoczenie wokół budynków sprzyjało rozwojowi przyjętej strategii Work-life-ballance.

Biznes Park Kraszewskiego 1 to nowoczesny kompleks biurowy w centrum miasta, łączący najwyższe standardy z elastycznym podejściem do Klienta i nieszablonowymi rozwiązaniami. Naszym niewątpliwym atutem jest dynamiczny i ciągły rozwój, nowoczesne rozwiązania techniczne, mocno rozbudowana infrastruktura oraz elastyczność w działaniu.

- 1 203 miejsca parkingowe
- trzy niezależne źródła zasilania w energię elektryczną
- trzy agregaty prądotwórcze
- dwie trafostacje 1000 kW i 500 kW
- 7 dostawców usług telekomunikacyjnych
- wjazd na teren ograniczony szlabanem wraz z kontrolą dostępu
- teren monitorowany, a nagrany materiał przechowywany
- dwa lunch bary
- mini park - miejsce relaksu i wypoczynku
- miejsca parkingowe dla rowerów, prysznice dla rowerzystów
- przedszkole dla 80 dzieci
- bankomat
- przygotowanie aranżacji przez biuro architektoniczne

Biznes Park Kraszewskiego 1, ul. Kraszewskiego 1, 85-240 Bydgoszcz
kom. +48 600 95 88 64, +48 600 95 88 65, +48 600 81 00 22, tel. +48 52 583 41 89
biuro@kraszewskiego1.pl, zarzad@kraszewskiego1.pl, www.kraszewskiego1.pl

BAUPOL Sp. z o.o.
85-758 Bydgoszcz, ul. Przemysłowa 14A
tel./fax 52 345 25 45, 52 342 28 63, 52 346 56 13

www.baupol.com.pl

BAUPOL

PRODUKUJEMY:
- stropy filigran
- nadproża
- stropy teriva
- elementy żelbetowe nietypowe.

WE PRODUCES:
- filigran structural ceilings
- lintels
- teriva structural ceilings
- non-standard ferroconcrete elements.

GWARANTUJEMY:
- wysoki poziom usług
- wysoką kulturę techniczną
- krótkie terminy realizacji
- doświadczenie, którym umiemy się dzielić.

WE GUARANTEE:
- high standard services
- high technological culture
- short order processing
- experience that we can share.

WYKONUJEMY KOMPLEKSOWO:
- zakłady produkcyjne
- budynki magazynowe
- obiekty handlowe, usługowe
- remonty i modernizacje obiektów
- budynki mieszkaniowe
- szkoły, sale gimnastyczne
- obiekty inżynierskie.

WE CONSTRUCT IN A COMPREHENSIVE WAY:
- production plants
- warehouses
- shopping and service facilities
- renovation and modernisation of facilities
- residential buildings
- schools, gyms
- engineering structures.

RENOX

1957

SIŁA PONADCZASOWYCH WARTOŚCI

Od początku działalności, Renox jest przedsiębiorstwem rodzinnym. Z ojca na syna przekazujemy zdobyte doświadczenie, zasady i wartości, dzięki którym jesteśmy godnym zaufania partnerem, gotowym rzetelnie wykonać każde zlecenie. Jesteśmy dumni, że pomimo ogromnych zmian w polskiej gospodarce na przestrzeni lat, cechuje nas stabilność i gwarancja jakości.

Posiadamy wyłącznie polski kapitał, a każda inwestycja finansowana jest z własnych środków. Jesteśmy przekonani, że takie podejście wpływa pozytywnie na nasz rozwój oraz rozwój polskiej gospodarki.

Dobrze życzymy konkurentom zdając sobie sprawę, że z punktu widzenia ekonomicznego, wszyscy stanowimy część większej całości.

Naszą misją jest:

- **Tworzyć z pasją doskonałe jakościowo produkty**, które zapewnią naszym klientom poczucie bezpieczeństwa i sprawią, że nieustannie będziemy umacniać pozycję rzetelnego i solidnego partnera.
- **Kontynuować budowanie marki**, którą tworzyły 4 pokolenia fachowców w branży – opierając jej rozwój na ponadczasowych zasadach – lojalności, zaangażowaniu, uczciwości i rzetelności.
- **Dbać o relacje**, które są siłą napędową naszej pracy – zarówno na poziomie naszego wewnętrznego zespołu zaufanych specjalistów jak i klientów, którzy od wielu lat rekomendują nasze produkty i usługi.

Działamy w następujących branżach:

- obróbka metali CNC;
- spawalnictwo:
  stal węglowa, stal nierdzewna, aluminium;
- mechanika precyzyjna.

W stałej produkcji znajdują się:

- elementy linii technologicznych dla przemysłu mięsnego;
- podzespoły dla przemysłu kolejowego, drogowego oraz budowlanego;
- manufaktura – części elektryczne dla zabytkowych jednośladów.

RENOX 1957
SIŁA PONADCZASOWYCH WARTOŚCI

Renox Sp. z o.o., ul. Pułaskiego 35, PL 85619 Bydgoszcz
Tel./fax + 48 52 345 20 93, email: biuro@renox.eu.com
www.renox.eu.com

10 Lat NA RYNKU

ezet

Bydgoska firma, od ponad 10 lat działająca w branży elektrycznej oraz tele-informatycznej. W ostatnich latach firma rozwinęła swoją działalność o branżę klimatyzacji i wentylacji, instalacje alarmowe, monitoringu, budowę sieci światłowodowych oraz usługi ogólnobudowlane, w ramach których oferowane są remonty i adaptacje pomieszczeń, Dostarczamy kompletne rozwiązania dostosowane do potrzeb klienta.

PRACE OGÓLNOBUDOWLANE

KLIMATYZACJA

MONITORING

WWW.EZET.PL

INSTALACJE ELEKTRYCZNE

Co oferujemy:

- Instalacje: elektryczne i teleinformatyczne
- Pomiary: elektryczne, sieci LAN
- Nadzór inwestorski
- Automatyka i oprogramowanie
- Usługi informatyczne
- Systemy alarmowe, monitoring
- Klimatyzacje
- Remonty
- Wykończenia
- Adaptacje

Zaufali nam:

Biznes Park Bydgoszcz · Siemens Sp. z o.o. · Atos IT Services sp. z o.o. · Pesa Bydgoszcz S.A. · i inni...

ZAUFAJ SPECJALISTOM

EZET SP. Z O.O. UL. KRASZEWSKIEGO 1 85-240 BYDGOSZCZ

TEL: 52 583 51 61 FAX: 52 583 51 61 BIURO@EZET.PL

BRAT

www.brat.com.pl

P.W. BRAT Piotr Barlik
ul. Ołowiana 10, 85-461 Bydgoszcz
tel/fax: + 48 52 320 75 05
+ 48 52 582 54 83

- Akcesoria rowerowe
- Błotniki
- Chwyty kierownicy
- Osłony łańcucha
- Ochraniecze dętki
- Osłony przerzutki

Firma BRAT prowadzi działalność produkcyjno-handlową od 1990 r. Znana jest na europejskim rynku rowerowym. Współpracuje z największymi producentami rowerów.

Proponujemy państwu fachową obsługę w dziedzinie przetwórstwa tworzyw sztucznych i obróbki metalu.

Z roku na rok poszerzamy swoją ofertę o nowe wzory. Produkowane przez nas części odznaczają się wysoką jakością oraz dużą estetyką wykonania, dzięki temu zadawalają gusta zarówno krajowych jak i zagranicznych kontrahentów. Znając realia rynku rowerowego wychodzimy na przeciw oczekiwaniom naszych klientów i proponujemy dogodne warunki sprzedaży.

Mając na uwadze naszych odbiorców staramy się być otwarci na ich sugestie.

Zapraszamy do współpracy.

BRAT Company operates in manufacturing and trading since 1990. We cooperate with the biggest manufacturers of bicycles on the polish market, and are well known on the national, as well as international market.

We offer you a professional and personal service in the field of metalworking and plastics.

Every year we are expanding our existing range of products with new models and designs. Parts manufactured by us are of high quality and high aesthetics, thanks to that we can please the high expectations of our domestic and foreign customers. Knowing the realities and standards of the market for bicycle parts, we are able to provide the needs of our customers and offer favourable terms of trade.

We are open for any suggestions and ideas and are pleased to invite you for a constructive cooperation.

BRAT PRODUCENT CZĘŚCI ROWEROWYCH

UNIBIKE®

Unibike - 25 lat doświadczeń!

Firma Unibike powstała w Bydgoszczy w 1990 roku. Od początku działalności naszym głównym celem było stworzenie marki rowerów, których jakość docenią ich użytkownicy. Przez lata pracowaliśmy nad ulepszaniem specyfikacji i designu naszych rowerów. Aktualnie z satysfakcją możemy stwierdzić, że nasz wysiłek i zaangażowanie zakończył się pełnym sukcesem. Marka Unibike jest jedną z najbardziej rozpoznawalnych na rynku, oferująca szeroką gamę rowerów różnego przeznaczenia, poczynając od rowerów dziecięcych, poprzez górskie i crossowe, a na trekkingowych i miejskich kończąc. Nasi klienci docenili zaawansowanie techniczne, atrakcyjny design oraz rozsądną cenę rowerów Unibike.

Jesteśmy dumni, że nasze standardy obsługi i profesjonalizm działania zyskały uznanie producentów części rowerowych, czego konsekwencją jest reprezentowanie na rynku polskim czołowych marek: Schwalbe, SKS, Jagwire, Selle Royal, B&M, Ergotec, IceToolz.

UNIBIKE JAGWIRE SKS GERMANY bm BUSCH+MÜLLER SR SELLE ROYAL

SCHWALBE bicycle tires ergotec IceToolz® ROXIM

www.unibike.pl

Bank Pocztowy

prosto, bezpiecznie, w dobrej cenie

Zaufało nam już 1,5 mln Klientów

25 lat temu w Bydgoszczy stworzyliśmy bank, który rozumie potrzeby zwykłych ludzi i zawsze jest blisko. Coraz więcej Klientów docenia prostą, dostępną ofertę, wybierając bezpieczny polski bank.

801 100 500, 52 34 99 499
opłaty zgodnie z taryfą operatora

www.pocztowy.pl

Prosto i bezpiecznie

Zawsze atrakcyjna oferta

Partner godny zaufania

Bank Spółdzielczy w Nakle nad Notecią to partner, któremu naprawdę można zaufać i który stara się spełniać oczekiwania każdego Klienta. Naszym największym atutem jest połaczenie tradycji i nowoczesności oraz wyłącznie polski kapitał. Tradycje nakielskiej spółdzielczości liczą 150 lat, a właścicielami Banku są osoby, który jednocześnie są jego Klientami.

Nowoczesne kanały dostępu – szybko, bezpiecznie, wygodnie …

Dzięki zastosowaniu nowoczesnych rozwiązań technologicznych oferujemy usługi na najwyższym poziomie. Samodzielnie mogą Państwo szybko, a przede wszystkim bezpiecznie zarządzać swoimi finansami bez wychodzenia z domu. Za nowatorskie rozwiązania w zakresie obsługi Klienta, w tym bankowość biometryczną otrzymaliśmy szereg tytułów i wyróżnień.

Korzystaj z siły grupy

Spółdzielcza Grupa Bankowa istnieje na polskim rynku od wielu lat, a tworzą ją Banki Spółdzielcze oraz SGB Bank S.A. Niepodważalne atuty grupy SGB to rozbudowana sieć placówek i bankomatów. Połączenie nowoczesności z ponad 150-letnią tradycją i polskim kapitałem budowanym od pokoleń determinuje mocną pozycję banków spółdzielczych na rynku usług finansowych.

www.bsnaklo.pl

SGB

Bank Spółdzielczy w Nakle nad Notecią

Oddział w Nakle nad Notecią - ul. Sądowa 10, tel. 52 386-71-40
Filia w Sadkach - ul. Pow. Wielkopolskich 1, tel. 52 376-64-10
Oddział w Bydgoszczy - ul. Abrahama 8, tel. 52 339-34-57
Filia w Bydgoszczy - ul. Wojska Polskiego 48, tel. 52 370-13-10
Filia w Bydgoszczy - ul. Twardzickiego 14c, tel. 52 342-94-60
Filia w Brzozie k. Bydgoszczy - ul. Łabiszyńska 1c, tel. 52 325-46-10

KONTBUD

Budujemy z pasją od ponad 25 lat”

Urząd Miasta Bydgoszczy, ul. Jezuicka

Hotel Pod Orłem w Bydgoszczy

Zespół Pałacowo-Parkowy w Ostromecku

Kamienica przy ul. Gdańskiej 27 w Bydgoszczy

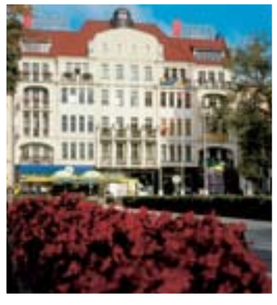

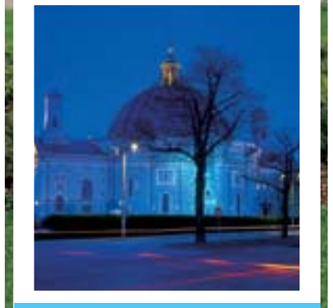

Bazylika Św. Wincentego a Paulo w Bydgoszczy

Osiedle domów - Ostromecko

KONTY

Osiedle „KONTY” to zamknięte osiedle jednorodzinnych i bliźniaczych domów, które swoją indywidualną mennonicką formą znacząco upiększyło okolice Nowego Dworu k. Ostromecka.

Osiedle domów w Zielonce

ZAKONTEK

Osiedle „ZAKONTEK” w Zielonce, wciąż w rozbudowie, to przybliżenie pozaaglomeracyjnego luksusu z miejskim komfortem w jedno i dwupoziomowych lokalach mieszkaniowych z przynależnym ogródkiem.

www.kontbud.com

AUSTENIT
Stal Handel sp. z o.o.

2006

+48 796 799 250,
+48 606 320 281,
+48 523 205 219

UL. GLINKI 144, 85-861 BYDGOSZCZ

Firma Austenit powstała w 1996 r w Bydgoszczy. Od 20 lat działa na rynku w dziedzinie handlu wysokostopowymi wyrobami stalowymi. Oparta jest w 100% na kapitale polskim.

Do Państwa dyspozycji oddajemy wysoko wykwalifikowaną kadrę pracowniczą, która swoim wieloletnim doświadczeniem gwarantuje profesjonalizm i zaangażowanie w zaopatrywaniu Państwa w typowe jak i trudno dostępne wyroby metalowe.

W asortymencie firmy znajdują się także tworzywa sztuczne - materiały coraz bardziej rozpowszechnione w budownictwie, czy reklamie, o wyjątkowych właściwościach, pozwalających na wiele różnorodnych zastosowań w nowoczesnych instalacjach wewnętrznych i zewnętrznych.

STAL NIERDZEWNA I KWASOODPORNA

BLACHY
RURY
PROFILE
PRĘTY
KSZTAŁTOWNIKI
ELEMENTY BALUSTRAD
ARMATURA
TWORZYWA SZTUCZNE

Austenit stale nierdzewny!

www.austenit.bydgoszcz.pl

Przedsiębiorstwo Budowy Dróg i Mostów

Siedziba Główna
Kobylarnia 8, 86-061 Brzoza
tel. +48 52 381 04 88, fax +48 52 381 04 28
e-mail: pbdim@kobylarnia.pl, www.kobylarnia.pl

Region Południe
ul. Stalowa 55-330 Miękinia
tel./fax +48 71 780 43 09
e-mail: miekinia@kobylarnia.pl

KOBYLARNIA S.A.

GRUPA KAPITAŁOWA MIRBUD

Przedsiębiorstwo Budowy Dróg i Mostów KOBYLARNIA S.A. specjalizuje się w kompleksowym wykonawstwie robót drogowych i mostowych. Jest również producentem mas mineralno-bitumicznych posiadającym nowoczesne wytwórnie w Kobylarni, Bogusławicach oraz Miękini. Świadczy także usługi w zakresie wynajmu sprzętu budowlanego oraz specjalistycznych środków transportu.

Wizytówką firmy jest wieloletnie doświadczenie oraz szereg zakończonych projektów inżynierii drogowej. PBDiM KOBYLARNIA S.A. zatrudnia ponad 200 pracowników, wśród których znajduje się wykwalifikowana kadra techniczna.

MALIBUD

Firma Remontowo-Budowlana

Marian Kudłacz

ul. Podolska 1, 85-055 Bydgoszcz
tel./fax: 52 345 59 43
tel.kom.: 602 239 357
mail: biuro@malibud.pl
www.malibud.pl

Firma Remontowo-Budowlana MALIBUD powstała w 1981 roku. Wieloletnia praktyka i ciągłe doskonalenie załogi sprawia, ze realizowane przez firmę zlecenia są na wysokim poziomie. Ponad 30 letnie doświadczenie w budownictwie oraz praktyka połączona z zastosowaniem najnowszych technologii sprawiła ze Firma może sprostać najtrudniejszym nawet wyzwaniom. Zasięgiem prac budowlanych obejmuje teren całej Polski. Firma MALIBUD remontuje i buduje budynki mieszkalne wielorodzinne oraz użyteczności publicznej w skład prac wchodzą m.in. remonty i renowacje kamienic, budowy oraz remonty obiektów przemysłowych, hoteli, hipermarketów, szkół, szpitali oraz renowacje obiektów sakralnych.

MALIBUD Firma Remontowo – Budowlana z Bydgoszczy pnie sie na szczyty. 29 listopada 2014 na Wielkiej Gali „25 lat Wolności dla Polskiej Przedsiębiorczości" w Warszawie prezes Firmy MALIBUD pan Marian Kudłacz odebrał srebrną statuetkę Orły Polskiego Budownictwa 2014 w kategorii Generalny Wykonawca.

KTK BUD

Przedsiębiorstwo ogólnobudowlane

dobrze-remontujemy.pl

- kompleksowe wykończenia mieszkań, biur oraz sklepów
- tynki maszynowe
- elewacje

RZETELNA Firma

tel: + 48 501 022 100
+ 48 52 522 12 30
fax:+ 48 52 522 12 31
biuro@ktk-bud.pl

Systemy Transportu Bliskiego Panda Sp. z o.o.

Dźwigamy niezawodność

www.panda.pl

• suwnice • trawersy
• żurawie • wciągarki

ul. Glinki 144,
85-861 Bydgoszcz
tel: +48 52 370 71 10
fax: +48 52 370 71 11
panda@panda.pl

PRZEDSIĘBIORSTWO WIELOBRANŻOWE

EBUD® PRZEMYSŁÓWKA

Biskupińska 11, 85 - 375 Bydgoszcz
centrala: +48 52 32 02 100
sekretariat: +48 52 32 02 110

e-mail: ebud@ebud.com.pl
www.ebud.com.pl

Budujemy z pasją
od 1991 roku

ZISGAZ

Krzysztof Szczesik
www.zisgaz.pl
zisgaz@wp.pl

tel. 606 266 110 • 606 650 130 • 52 372 48 56 • 52 372 45 97

Firma **„ZISGAZ”** istnieje od 1989 r. Powstała poprzez połączenie dwóch zakładów rzemieślniczych. Obecnie firma oferuje usługi w zakresie montażu i napraw sieci gazowych.

Usługi świadczone przez firmę przeznaczone są dla dwóch rodzajów odbiorców. Pierwszy stanowi Polska Spółka Gazownictwa, która na mocy prawa energetycznego zarządza sieciami gazowymi, a co za tym idzie jest głównym na naszym rynku inwestorem budującym sieci gazowe. Drugą grupą są firmy oraz instytucje, które odpowiadają za infrastrukturę i w ramach budowy czy remontów dróg i ulic muszą przebudować istniejące sieci.

Obszarem działalności przedsiębiorstwa jest terytorium Polski, w szczególności województwo kujawsko – pomorskie. Świadczenie w/w usług umożliwia odpowiednio wykwalifikowana i doświadczona kadra pracownicza oraz wyposażenie w specjalistyczny sprzęt.

Budowa sieci i przyłączy gazowych
Budowa instalacji gazowych
Wykonywanie przewiertów sterowanych

ELWIND

ELWIND Sp. z o.o.
ul. Podleśna 41, 85-145 Bydgoszcz
tel.+48 52 325 49 80, fax +48 52 325 49 85
elwind@elwind.pl
www.elwind.pl

• WINDY • PLATFORMY • SCHODY RUCHOME •

Od prawie 30 lat z Wami

PRZEDSIĘBIORSTWO FAIR PLAY

Niektóre nasze realizacje w Bydgoszczy:

Bydgoska Opera Nova, Stadion Sportowy Zawisza, Szpital Wojskowy, Budynki Urzędu Miasta, Biblioteka Uniwersytetu Kazimierza Wielkiego, Restauracje, Spółdzielnia Mieszkaniowa Budowlani, Szpital im. Jurasza, Bydgoska Spółdzielnia Mieszkaniowa, Hala Łuczniczki, Collegium Medicum, Szpital im. dr. Biziela, Zakłady przemysłowe, Szpital Miejski, Filharmonia, Centra Handlowe, Muzeum na Wyspie Młyńskiej, Urząd Wojewódzki, Budynki Sądu, Fundacja WIATRAK, Budynki Uniwersytetu Technologicznego, Budynki Mieszkalne Spółdzielni SIM, Fundacja Sue Ryder, Centra Biznesowe na Wyspie Młyńskiej, Szpital Miejski, Bydgoska Marina, Pomorskie Centrum

kando plus

Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Spółka Komandytowa

KANDO Plus - największa firma odblaskowa w Polsce.
Jesteśmy dumni, że jako lider tej branży, obsługujący kilkadziesiąt tysięcy Klientów w całym kraju i poza granicami związani jesteśmy właśnie **z Bydgoszczą.**
Nasza specjalistyczna, zróżnicowana oferta jest dedykowana dla każdej z grup odbiorców osobno.
Do najpopularniejszych pozycji ofertowych należą: **odblaski dla dzieci, sportowców, pieszych, motocyklistów, seniorów, służb mundurowych, drogowców, a nawet... zwierząt domowych.**
To nasza firma rozpropagowała na szeroką skalę nadruki reklamowe na odblaskach.
Wszystkie produkty wytwarzamy innowacyjnymi metodami tylko z najlepszych materiałów.
Dzięki temu **odblaski KANDO PLUS** charakteryzują się doskonałą jakością, trwałością i estetyką.

KANDO Plus- the biggest reflection company in Poland. *We are proud that as a leader of this particular business, who services a few thousand happy customers in our and foreign countries, we are strongly related to Bydgoszcz. Our specialised and differential offer is destined for each group of our recipients. The most popular points of the offer are:* ***reflections for children, sportsmen, pedestrians, cyclists, seniors, uniform services, road workers and even pet animals.*** *We are the one who* ***promoted the commercial imprints on the reflections materials.*** *All our products are created with the use of innovative methods and only with best materials available on the market. We care of our reflection pieces and they mark with the perfect quality, indestructibility and esthetics.*

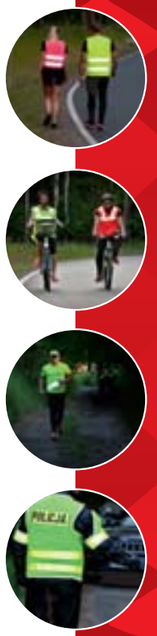

KANDO Plus - jak zaczynaliśmy...

Skromnie – 10 lat temu Klienci nie bardzo wiedzieli do czego służy opaska odblaskowa, nikt nie czuł potrzeby zakładania kamizelki odblaskowej, ani jako pieszy, ani jako rowerzysta. O małych, świetnie skrojonych i skutecznych kamizelkach dla przedszkolaków i uczniów nikt nawet nie słyszał.
Małymi krokami przebijaliśmy się do świadomości masowego odbiorcy, nasza praca nigdy nie była wyłącznie marketingiem, ale przede wszystkim misją propagowania odblaskowej mody. Ulepszaliśmy naszą ofertę z roku na rok, czyniąc wszystko, by użyteczność „opakować" w zabawę, promocję, przekaz. Bo odblaski zawsze coś mówią, przede wszystkim kierowcy: ZOBACZ MNIE!, a dzięki naniesionym nadrukom promują urzędy, instytucje publiczne odpowiedzialne za bezpieczeństwo, stowarzyszenia, firmy itp.
Najtrudniejsze było przekonanie naszych Klientów, że odblask nie musi sprowadzać się do nudnego obowiązku, że potrafi zdobić i jednocześnie chronić najwyższe dobro jakim jest ludzkie życie. Kolejnym krokiem było przekonanie ich, że ODBLASK JEST NA KAŻDĄ KIESZEŃ.
Dziś jesteśmy liderem w branży – oferujemy setki wzorów, nowych rozwiązań, pomysłów – ODBLASK NA MIARĘ – to nasze motto. Pracują dla nas najlepsi projektanci, graficy, producenci.
Nasz Klient nie martwi się o wybór, nasi doradcy i designerzy są do dyspozycji, zawsze on-line, gotowi by pomóc, troszcząc się o końcowe zadowolenie Klienta.

KANDO Plus - how we get started

It all started in a very modest way... Ten years ago many customers had no idea what the reflection band was and what it was used for. There was no need to wear high- visibility vest, neither the pedestrian, nor the cyclist... Nobody heard of little, perfectly tailored high- visibility vests for pupils and students. We took small steps to get through to admass awareness. Our work never was a pure marketing but mainly a sort of the promotion of reflection fashion. We improved our offer year by year. The aim was to withdraw the word and fun out of usefulness. Any reflection wants to tell you: "NOTICE ME!".
Thanks to imprints they promote offices, public institutions, associations, companies, etc. The most difficult part was to convince our customers that the reflection part does not have to be a sad duty, that it can be an ornament and it can save our lives in the same time.

The next step was to convince them that everybody can afford to buy a reflection piece.

We are the business leader nowadays. We offer hundreds of patterns, new solutions, brand new ideas- TAILOR- MADE REFLECTION- this is our motto. The best designers, graphic designers and producers work for us.

Our customer does not have to worry about the choice. The proper designers are always available on-line, ready to help, and looking forward the customer's final satisfaction.

Pomagamy i wspieramy

Pochylamy się nad fundacjami, stowarzyszeniami, organizacjami NON-PROFIT, szczególnie w wymiarze lokalnym - nie zawsze o tym mówimy głośno. Nie zawsze musimy zarabiać, stać nas na wsparcie dla naprawdę potrzebujących, nawet jeśli potrzebny jest darmowy odblask dla każdego z kilkutysięcznej grupy rozentuzjazmowanych dzieci, dla których organizacje charytatywne organizują imprezy związane z bezpieczeństwem w ruchu ulicznym.
Czujemy na sobie tę odpowiedzialność. Sponsorujemy własną BYDGOSKĄ ligę piłkarską KANDO PLUS oraz własne zespoły old boyów i młodzików grające z naszym logo na strojach – gorąco im kibicujemy i jesteśmy dumni z ich sportowych postaw. Oprócz bezpieczeństwa stawiamy na sport i ruch – namawiamy gorąco inne firmy do podobnego kroku, wsparcie finansowe naszych sportowców jest nieocenione!

BYDGOSZCZ .....

To nasze miasto. Coraz większe i coraz piękniejsze i nowocześniejsze. Jesteśmy stąd - tu przez lata rozwinęliśmy skrzydła i staliśmy się najbardziej rozpoznawalną marką odblaskową rozsławiając nasz region w całej Polsce i Europie.
www.odblaski24.com.pl – To nasza bydgoska marka. Sprawdzona i godna zaufania. Nie zawiedziemy go na pewno ...

We help, we support...

We never forget the foundations, associations and NON- PROFIT organisations, especially in the local aspect but not always we talk about it. We do not have to get profits every time, we can afford to support those who really need help. If a free reflection piece is needed for everyone in a group of thousand enthusiastic children, we are there. We feel responsible for being there. We sponsor our own Football league division in Bydgoszcz and a few old boys and youngsters teams, who play with our logo on they shirts. We support them and we are proud of their sport achievements. Despite health and safety we are for sport and activeness. We strongly persuade other companies to take the similar steps. The financial support for our local sportsmen is priceless!

BYDGOSZCZ .....

This is our city. It becomes bigger, more beautiful and modern. We are from here. This is the place where we grew up and we became the most recognisable reflection brand. We glorify our region in Poland and all Europe. www.odblaski24.com.pl – This is our brand from Bydgoszcz. Proven and trustworthy. We will never disappoint you...

odblaski24.com.pl

K+

Sąd Rejestrowy:
XIII Wydział Gospodarczy Krajowego Rejestru Sądowego
Sądu Rejonowego w Bydgoszczy
Kapitał zakładowy: 10.000,00 zł

NIP: 554 293 26 13
REGON: 362 872 596
KRS: 0000583776

85-503 Bydgoszcz, ul. Rynkowska 2
tel.: +48 52 324 90 10
fax: +48 52 324 90 13
e-mail: biuro@odblaski24.com.pl

Bank BZ WBK 94 1090 1072 0000 0001 3184 7327

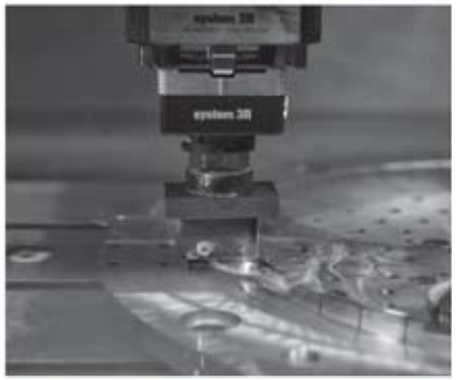

BYDGOSKI
KLASTER
PRZEMYSŁOWY

10 LAT

w 670-letniej
historii miasta

Bydgoski
Klaster
Przemysłowy

www.klaster.bydgoszcz.pl

Hanplast Sp. z o.o.
ul. Wł. Paciorkiewicza 3
85-862 Bydgoszcz
GPS: 53.095300, 18.056286
tel. (+48) 52 323 42 00
fax (+48) 52 323 42 99
e-mail: hanplast@hanplast.com

HANPLAST

Ponad 20-letnie doświadczenie w przetwórstwie tworzyw

Kompleksowa obsługa:

- projektowanie detalu od koncepcji do modelu 3D,
- wydruk na drukarce 3D,
- symulacja procesu wtrysku (program CADMOLD),
- projektowanie formy wtryskowej (programy CATIA i Unigraphix),
- produkcja formy wtryskowej,
- projektowanie i wykonanie systemów pełnej automatyzacji produkcji,
- optymalizacja procesu produkcyjnego,
- system ciągłego doskonalenia.

Maszyny wtryskowe o sile zwarcia od 50 do 2000 ton.

Nowoczesna narzędziownia.

Moduły fotowoltaiczne nowej generacji SMART WIRE®

Certyfikaty jakości:
ISO 9001 • ISO 14001 • ISO/TS 16 949 • PNN 18001

Polityka zrównoważonego rozwoju.

FORM-PLAST®

PRZETWÓRSTWO TWORZYW - FORMY

FORM-PLAST S.A. TO LIDER PRODUKCJI WYROBÓW Z TWORZYW SZTUCZNYCH I FORM WTRYSKOWYCH DLA PRZEMYSŁU SAMOCHODOWEGO, TELEWIZYJNEGO I LOGISTYKI

Firma – o 100% kapitale polskim i jakości światowej – istnieje na rynku już od 36 lat. Wykorzystuje nowoczesne systemy zarządzania ERP, automatyzację procesów wytwórczych, szeroko wykorzystuje także maszyny sterowane numerycznie. Form-Plast realizuje zadania od pomysłu do seryjnej produkcji.

Form-Plast to kompetencja i jakość oparta na:
- ISO/TS 16949:2009
- ISO 14001:2004
- PN-N-18001:2004
- Q1 (dla FORD).

Form-Plast to firma, która dba o ekologię poprzez oszczędzanie używanej energii, stosując do produkcji:
- wtryskarki elektryczne
- wtryskarki hybrydowe
- inteligentne systemy chłodzenia i odzyskiwania energii cieplnej
- wykorzystane tworzywo z recyklingu do produkcji wyrobów logistycznych.

PALETY SPACEBOX – TO SIĘ OPŁACA

Dla firm to realne oszczędności w zarządzaniu logistyką oraz magazynem. Organizacja przestrzeni wokół nas wpływa na lepsze funkcjonowanie. Pomagamy organizować przestrzeń, w której żyjemy prywatnie oraz pracujemy. Systemy paletowe SPACEBOX są wynikiem kilkudziesięciu lat doświadczenia w przetwórstwie tworzyw sztucznych i powstały z myślą o rozwiązaniu wszelkich problemów z porządkowaniem otaczającej nas przestrzeni.

OPAKOWANIA ROTUJĄCE TO PRZEWAGA DLA FIRMY

W dobie optymalizacji wszelkich procesów, w tym również logistycznych, liczy się nie tylko cena opakowania, ale również jego funkcjonalność oraz żywotność. W przypadku wyselekcjonowanego łańcucha dostaw opakowanie rotujące odgrywa istotną rolę, wpływając na:
- bezpieczeństwo transportowanego ładunku
- redukcję kosztu opakowania i przestrzeni logistycznej
- ochronę środowiska naturalnego.

System paletowy SPACEBOX jest wykonany z tworzywa sztucznego, pochodzącego z recyklingu gwarantującego wydajność oraz stabilność przy przewozie większych ładunków.

Opakowania powinny być rozpatrywane jako podstawowy element kompleksowo ujmowanego procesu logistycznego. Optymalnie dobrane i zastosowane opakowania przyczyniają się zarówno do obniżki kosztów przebiegów towarowych, przechowywania, jak i do podnoszenia jakości procesów logistycznych.

Paleta SPACEBOX nie wchłania wilgoci ani żadnych płynów poprzez co jest bezpieczniejsza, mniej wrażliwa na zanieczyszczenia, zagrzybienie i bakterie. Tak skonstruowana paleta spełnia wszystkie wymogi sanitarne i higieniczne, ponadto jest odpowiednia do:
- transportowania żywności
- wyrobów mających kontakt z żywnością.

W niektórych krajach zakazano używania palet bądź opakowań drewnianych i coraz więcej krajów wstrzymuje import palet drewnianych, aby chronić swoje środowisko naturalne.
Coraz częściej używa się palet plastikowych, które w niektórych dziedzinach, takich jak przemysł spożywczy czy farmaceutyczny stały się już standardem.
SPACEBOX to również system logistyczny dla przemysłu samochodowego.
Oferujemy trwałe, ergonomiczne i bezpieczne pojemniki typu KLT.
SPACEBOX jest marką należącą do firmy Form-Plast S.A., z ponad 30-letnim doświadczeniem w przetwórstwie tworzyw sztucznych.
Współpracując z największymi producentami przemysłu samochodowego oraz sprzętu elektronicznego, doszliśmy do perfekcji w produkcji i logistyce dostaw.

Form-Plast S.A., 85-831 Bydgoszcz, ul. Toruńska 143, tel. +48 52 370 33 00, fax +48 52 370 33 50, e-mail: form-plast@form-plast.com.pl

Form-Plast jest producentem systemu do transportu produktów SPACEBOX.
Ekonomia:
- ekonomiczne opakowania wielokrotnego użytku

Ekologia:
- tworzywa sztuczne pochodzące z recyklingu

Form-Plast is a manufacturer of SPACEBOX – a product transportation system.
Economy:
- economical reusable packagings

Ecology:
- plastics from recycling

FORM-PLAST S.A. IS A LEADER IN THE PRODUCTION OF PLASTIC PRODUCTS AND INJECTION MOULDS FOR THE AUTOMOTIVE, TELEVISION AND LOGISTICS INDUSTRIES

With 100% Polish capital and global quality, the company has been operating on the market for 36 years. It applies modern ERP systems and automated manufacturing processes as well as making wide use of digitally controlled machines. Form-Plast performs every task from original concept to serial production.

Form-Plast stands for competence and quality based on:
- ISO/TS 16949:2009
- ISO 14001:2004
- PN-N-18001:2004
- Q1 (for FORD).

Form-Plast is a company that takes care of the environment by reducing energy consumption in the production process by using the following:
- electric injection moulding machines
- hybrid injection moulding machines
- intelligent cooling and heat recovery systems
- recycled material used for the manufacture of logistics products.

SPACEBOX PALLETS – IT PAYS OFF

For companies it means real logistics and warehouse management savings. The organization of the space around us enhances the operation. We help to organise the space we live our personal lives and work in. The SPACEBOX pallet systems are a result of a few dozen or so years of experience in plastics processing and have been created to solve all the problems with sorting out the space around us.

ROTATING PACKAGINGS – AN ADVANTAGE FOR THE COMPANY

Facing the optimization of all kinds of processes, with the logistics ones, it is not only the price of the packaging but also its functionality and the lifetime which count. As for the selected supply chain, the rotating packaging is essential as it affects:
- the security of the load transported
- cutting down on the packaging and logistics space costs
- natural environment protection.

The SPACEBOX pallet system is made from plastic derived from recycling which guarantees the efficiency and stability of bigger loads transportation.

Packagings should be considered a basic component of the comprehensive approach to the process of logistics. The optimally selected and applied packagings both decrease the goods mileage and storage costs and enhance the logistics processes quality.

The SPACEBOX pallet is not hygroscopic; neither does it attract nor hold any liquids; hence its higher security, lower sensitivity to pollution, mould and bacteria. The pallet designed that way meets all the sanitary and hygiene requirements; it is also suitable for:
- transporting foodstuffs
- use with products coming in contact with foodstuffs.

In some countries wooden pallets and packagings are banned and more and more countries stops importing wooden pallets to protect their natural environment.
More and more frequently plastic pallets are applied which, in some business lines; food or pharmaceutical industries, have already been a standard.
SPACEBOX is also a logistics system for the automotive industry.
We offer durable, ergonomic and secure KLT-type containers.
SPACEBOX is a brand owned by Form-Plast S.A., with more than 30 years of plastics processing experience.
Cooperating with the top automotive and electronics manufacturers, we have mastered the production and logistics of deliveries.

www.form-plast.eu • www.spacebox.pl

Siła hydrauliki od lat

Power of hydraulic

stomil® BYDGOSZCZ 95 YEARS

Bydgoskie Zakłady Przemysłu Gumowego STOMIL S.A. to firma z 95-letnią tradycją w produkowaniu wyrobów gumowych. Jesteśmy pierwszym w Polsce producentem węży hydraulicznych i jednym z liderów branży na rynkach zagranicznych.

STOMIL produkuje:

- węże hydrauliczne,
- węże przemysłowe,
- płyty i wykładziny gumowe,
- artykuły formowe i uszczelnienia,
- mieszanki gumowe.

Ponadto oferujemy szeroką ofertę zakuć hydraulicznych, które dzięki zastosowaniu innowacyjnego **programu DMQ** są w pełni kompatybilne z wężami hydraulicznymi Stomil.

Bydgoskie Zakłady Przemysłu Gumowego STOMIL S.A. is a company with a 95 years of tradition in the production of rubber goods. We are the first Polish manufacturer of hydraulics hoses and one of the industry leaders in foreign markets.

STOMIL produce:

- Hydraulic hoses,
- Industrial hoses,
- Rubber sheets and matting,
- Molded products and sealings,
- Rubber compounds.

We also offer a wide range of hydraulic fittings, which thanks to the innovative **DMQ program**, are fully compatible with Stomil hydraulic hoses.

Bydgoskie Zakłady Przemysłu Gumowego STOMIL S.A. | ul. Toruńska 155 | 85-950 Bydgoszcz | www.stomil.bydgoszcz.pl

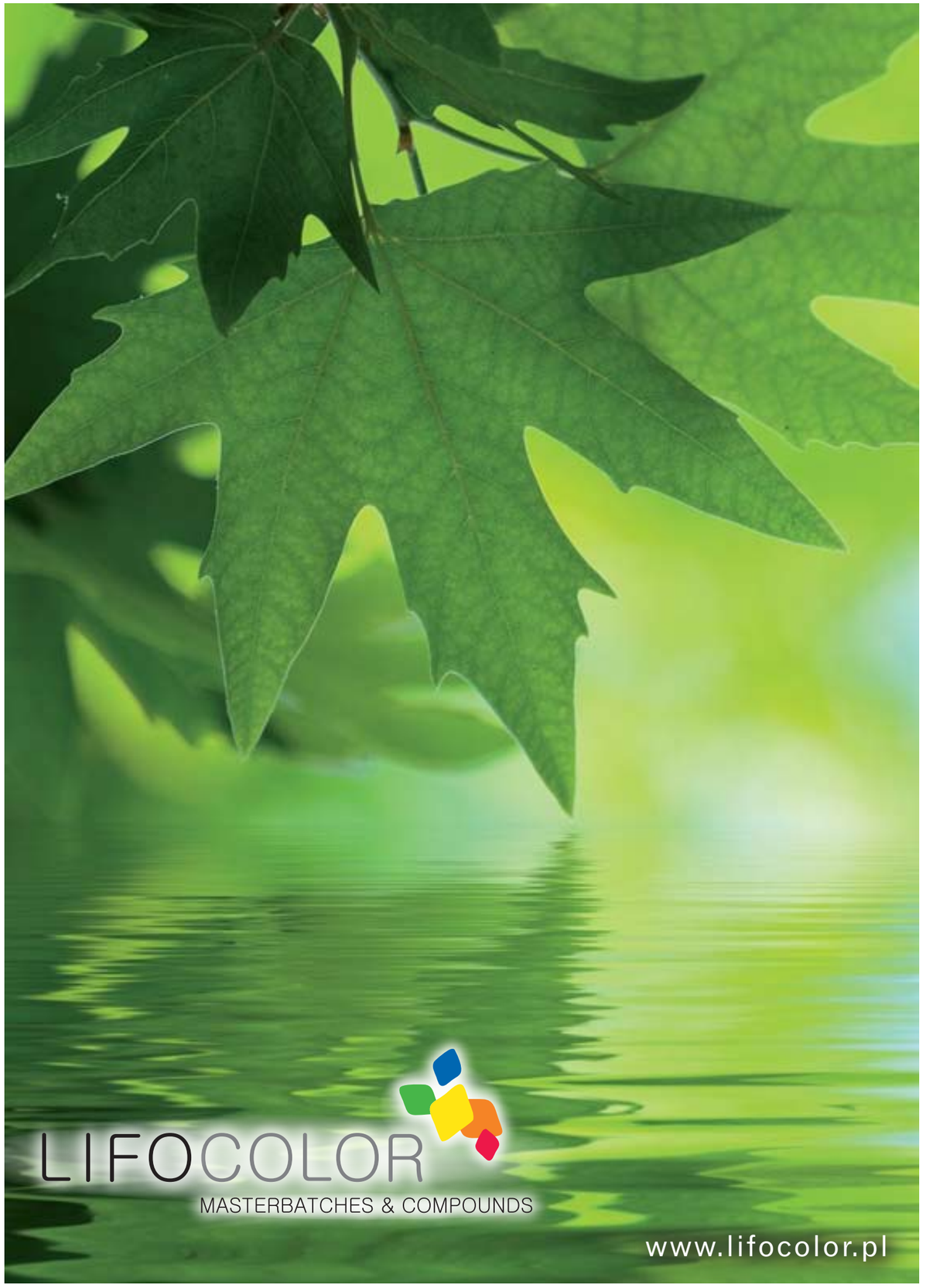

Fabryka Puszek Napojowych w Bydgoszczy
ul. Kobaltowa 2, 85-453 Bydgoszcz

www.canpack.eu

Grupa Can Pack z siedzibą główną w Krakowie należy do grona 4 największych producentów puszek napojowych oraz wieczek łatwootwieralnych w Europie.

Zakres działalności Grupy Can Pack obejmuje ponadto produkcję butelek szklanych oraz zamknięć koronowych, metalowych opakowań dla przemysłu spożywczego i chemicznego a także szereg innych usług.

Fabryka Puszek Napojowych w Bydgoszczy będąca istotną częścią Grupy Can Pack jest zautomatyzowanym i wysoko-wydajnym producentem nowoczesnych opakowań napojowych. Zakład jest następcą i kontynuatorem doświadczeń i tradycji produkcji dawnej Fabryki Opakowań Blaszanych zlokalizowanej ówcześnie w centrum Bydgoszczy i produkuje obecnie 3,3 mld sztuk aluminiowych wieczek łatwootwieralnych oraz 2 mld sztuk aluminiowych puszek napojowych rocznie.

Fabryka Puszek Napojowych **CAN-PACK S.A.** w Bydgoszczy jest znaczącym i stabilnym pracodawcą w mieście i okolicy, a zatrudnieni pracownicy wykonują zadania według najnowocześniejszych zasad organizacji pracy przy wykorzystaniu maszyn, urządzeń i technologii na najwyższym światowym poziomie.

NITRO CHEM
Explosion under control

EXPLOSIVES & AMMO FILLING SERVICES

- Over 65-year-long existence on defence and chemical markets,
- Focused on innovation and continuous development,
- Investing in green technology,
- High production, storage & logistic potential,

- Ponad 65-letnie doświadczenie w przemyśle militarnym i chemicznym,
- Dążymy do innowacyjności i ciągłego udoskonalania,
- Inwestujemy w rozwiązania proekologiczne,
- Wysoki potencjał produkcyjny, magazynowy i logistyczny.

www.nitrochem.com.pl
Zakłady Chemiczne "NITRO-CHEM" S.A. 85-825 Bydgoszcz, ul. Wojska Polskiego 65A, POLAND

Przedsiębiorstwo Produkcyjno - Handlowo - Usługowe

inż. Teresa Piszczek

PLASTIKA-P®

85-434 Bydgoszcz, ul. Perkozowa 3
tel./ fax 52 372 26 45, tel. kom. 606 270 772
e-mail: plastika@neostrada.pl
www.plastikap.pl

PRZEWODY MLECZNE

Przewód mleczny do przesyłu mleka wykonany jest z odpowiednio dobranego surowca, dostosowany do warunków panujących w oborach. Jest miękki, elastyczny, odporny na zniekształcenia, nie ulega przebarwieniom. Gładka powierzchnia wewnętrzna pozwala na utrzymanie przewodu w należytej czystości. Trwały, odporny na działanie środków myjących. Przewód posiada Świadectwo Jakości Zdrowotnej, dopuszczające do kontaktu z żywnością wydane przez PZH.

AKCESORIA MEBLOWE

Produkujemy profile do mebli tapicerowanych (kedry, wężyki) oraz akcesoria do mebli skrzyniowych: listwy przyszybowe, przymykowe i listwy typu H, złącza harpunowe, kątowniki zabezpieczające.

TAŚMY POLIETYENOWE

Produkujemy taśmy polietylenowe, które są wykorzystywane są jako uchwyty do różnych opakowań.

PRODUCENT:

- przewodów mlecznych
- węży
- profili budowlanych
- taśm PP
- profili meblowych:
  listew przyszybowych, listew przymykowych
- akcesoriów meblowych do mebli tapicerowanych i skrzyniowych
- detali z: PP,PA,PS,PC,POM,PE

SIROPOL spółka z o.o.

SIROPOL Sp. z o.o.
85-790 Bydgoszcz
ul. Wyzwolenia 111
tel. +48 52 376 68 50
fax +48 52 376 68 60
e-mail: info@siropol.pl

Siropol Sp. z o.o. powstała w lipcu 1996 roku jako filia niemieckiej firmy Siro-Plast.

Produkujemy detale z tworzyw sztucznych dla przemysłu motoryzacyjnego, gazowniczego i włókienniczego oraz konstruujemy i wykonujemy formy wtryskowe. Montujemy elementy liczników gazowych i maszyn włókienniczych. Wykonujemy również nadruki laserowe na częściach metalowych i z tworzyw sztucznych, zgrzewamy laserowo tworzywa sztuczne oraz wykonujemy napawanie laserowe.

Posiadamy certyfikat ISO/TS 16949:2009

Siropol Sp. z o.o. was established in July 1966 as an affiliate of the German company Siro-Plast.

We produce plastic details for the automotive, gas engineering and textile industries, as well as construct and produce injection moulds. We assemble elements of gas meters and textile machines. Additionally, we offer laser printed design on metal and plastic parts, laser sealing of plastic and laser padding.

Our company holds ISO/TS 16949:2009

Klaster Za-chem

ul. Wojska Polskiego 65, 85-825 Bydgoszcz
tel. 52 374 75 90, tel. 508 080 987
e-mail: klaster.zachem@gmail.com

W Bydgoszczy, na terenie byłych zakładów chemicznych „ZACHEM" ulokowanych jest ponad 80 aktywnych, rozwijających się podmiotów gospodarczych. Często są to firmy, których sytuacja po upadku „Zachemu" zmieniła się diametralnie i wymusiła pomiędzy nimi wspólne działania na rzecz zacieśnienia wzajemnych relacji wspomagających te przedsiębiorstwa. Uproszczeniem i sformalizowaniem tej współpracy stała się idea powołania klastra o nazwie Za-Chem, skupiającego firmy mające siedzibę na terenie byłych bydgoskich zakładów chemicznych.

Klaster Za-Chem powstał, aby pełnić rolę platformy współdziałania przedsiębiorstw i instytucji oraz efektywnie wykorzystać połączenie ich potencjałów, w celu wdrażania innowacyjnych rozwiązań i technologii, transferu i absorpcji wiedzy, doświadczeń pomiędzy współpracującymi podmiotami, a także podejmowania przez nich wspólnych działań. Głównym założeniem Klastra jest wspieranie nowości, ulepszeń i wynalazków wypracowywanych z pomocą środowisk naukowych i badawczych. Konsekwentnie wdrażana strategia pozwoli na uznanie Klastra za system innowacji charakteryzujący się skutecznym tworzeniem i efektywną dyfuzją innowacji produktowych, organizacyjnych, procesowych i marketingowych. Klaster za cel stawia sobie wzrost innowacyjności przedsiębiorstw i wypracowanie ich stałej, ponadprzeciętnej pozycji konkurencyjnej, co umożliwi trwałe, sukcesywne podnoszenie poziomu konkurencyjności.

Klaster Za-Chem jako główny cel stawia sobie zbudowanie w regionie silnego ośrodka wspierającego rozwój sektora chemicznego, podnoszącego innowacyjność, konkurencyjność oraz łączącego partnerów biznesowych oraz naukowych. Zadaniem klastra jest również zbudowanie trwałych więzi i wypromowanie nowego wizerunku zintegrowanego i innowacyjnego środowiska interesów branży chemicznej poprzez harmonizację działań na rzecz wzmocnienia ogólnopolskiej pozycji konkurencyjnej regionalnych podmiotów branży.

UDZIAŁOWCY:

www.corimp.com.pl	PRZEDSIĘBIORSTWO USŁUG KOMUNALNYCH CORIMP SP. Z O.O.
www.mdproeco.pl	PROECO SP. Z O.O.
www.eco-investment.pl	ECO - INVESTMENT POLAND SP. Z O.O.
www.cargo.net.pl	PRZEDSIĘBIORSTWO CARGO SP. Z O.O.
www.sopur.com.pl	INNOWACYJNO-WDROŻENIOWA SP. Z O.O. SOPUR

POLSKA SIŁA W POLIURETANACH

PURINOVA

100 % POLSKI KAPITAŁ
Największy PRODUCENT polioli poliestrowych i systemów poliuretanowych w Polsce, obecny na rynku krajowym i międzynarodowym w ponad 50 krajach na świecie.

30 LAT TRADYCJI I DOŚWIADCZENIA
Firma zlokalizowana jest na terenie kompleksu chemicznego ZACHEM S.A. w Bydgoszczy. Posiada własny zakład produkcyjny, laboratorium badawczo-naukowe, kompleksową bazę magazynowo-logistyczną i przede wszystkim wysoko wykwalifikowaną kadrę pracowników.

10 LAT MARKI PURINOVA
Purinova produkuje blisko 25.000 ton produktów rocznie odnotowując 30%-owy wzrost sprzedaży każdego roku. Udział eksportu w przychodach stanowi aż 70%.

www.purinova.com
www.izopianol.com

Bydgoszcz/Tarnów

BYDGOSZCZ
Elmontaż-BG

86-005 Białe Błota ul. Niedzielna 24a tel/fax (52) 3814299

Produkuje:
- Urządzenia Sterowniczo-Rozdzielcze typowe dla:
  - stacji wodociągowych
  - stacji paliw
  - węzłów ciepłowniczych
  - budownictwa mieszkaniowego
- Urządzenia Sterowniczo-Rozdzielcze projektowane indywidualnie dla:
  - wszelkich przemysłowych stacji rozdzielczych
  - oczyszczalni ścieków
  - chłodni, mroźni, kotłowni
  - młynów gospodarczych
  - magazynów zbożowych
  - mieszalni pasz
- Baterie Kondensatorów Mocy Biernej
- Prefabrykowane Kontenerowe Stacje Transformatorowe
- Elektrownie Fotowoltaiczne

PPU Elmontaż-BG sp.j.
86-005 Białe Błota
ul. Niedzielna 24,
tel./fax 52 349 41 11,
www.elmontaz.com.pl
e-mail: info@elmontaz.com.pl

Bipromasz

Sp. z o.o. Sp. k.
ul. Bronikowskiego 8
85-426 Bydgoszcz
tel. 52 379-93-10
kom. 501-139-935
e-mail: biuro@bipromasz.pl

- **lider w dziedzinie hydrauliki siłowej w regionie**
- **producent siłowników i agregatów hydraulicznych oraz maszyn i urządzeń z napędami hydraulicznymi**
- **autoryzowany dystrybutor firm: *Parker Hannifin, Asa Hydraulic i Hydrocontrol***

BIPROMASZ®

MERASERW

www.meraserw.pl
info@meraserw.pl

W naszej ofercie:

Aparatura kontrolno pomiarowa
Analizatory jakości zasilania, pomiary elektryczne, pomiary parametrów środowiska, termowizja.

Automatyka przemysłowa
Regulatory temperatury, regulatory do przetwórstwa tworzyw sztucznych, tablicowe mierniki analogowe, tablicowe mierniki cyfrowe, przetworniki, czujniki.

Sprzęt pomiarowy geodezyjno-budowlany
Niwelatory, teodolity, dalmierze.

Sprzęt lutowniczy
Lutownice grzałkowe, stacje lutownicze.

Wzorcowanie przyrządów

Przedsiębiorstwo Usługowo-Handlowe MERASERW
ul. Podgórna 36, 85-159 Bydgoszcz
tel. 52 373 20 51, 52 373 60 11, fax 52 373 25 55

LUMEL APAR FLUKE BRYMEN

Zakład Usług Chłodniczych Jan Hapka

HAPKA

85-885 Bydgoszcz, ul. Energetyczna 4
tel. +48 52 582 10 95, tel./fax +48 52 582 00 46
e-mail: biuro@hapka.pl, www.hapka.pl

Firma Zakład Usług Chłodniczych Jan Hapka od 1989 r. działa w branży chłodniczej oraz klimatyzacyjnej i nastawiona jest na realizowanie indywidualnych rozwiązań dla przemysłu.

Zakład Usług Chłodniczych Jan Hapka jest Autoryzowanym Centrum Dystrybucji produktów DANFOSS.

Komponenty Automatyki Przemysłowej (KAP):
- zawory elektromagnetyczne
- presostaty i termostaty
- przetworniki ciśnienia
- czujniki i przetworniki temperatury
- styczniki
- wyłączniki silnikowe
- softstarty
- przetwornice częstotliwości

Chłodnictwo i klimatyzacja:
- sprężarki i agregaty chłodnicze
- automatyka chłodnicza
- armatura do amoniaku
- sterowanie i monitoring
- komory chłodnicze
- schładzacze cieczy

CBT

PROFESJONALNE NARZĘDZIA

www.cbt.net.pl

CBT Polska Sp. z o.o.
ul. Toruńska 280, 85-831 Bydgoszcz
tel.: 52 348 24 75, kom.: 603 900 152
e-mail: biuro@cbt.net.pl

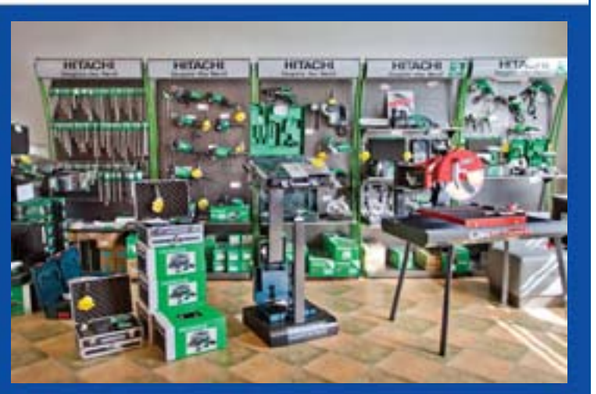

Jesteśmy doświadczonym dystrybutorem czołowych producentów zagranicznych i krajowych z zakresu narzędzi ręcznych, elektronarzędzi oraz profesjonalnej chemii przemysłowej. Działamy na rynku od 2007 roku.

Naszym klientom oferujemy szereg innowacyjnych rozwiązań oraz fachowe doradztwo w zakresie oferowanych produktów. CBT Polska Sp. z o.o. to stały, doświadczony zespół pracowników, który pozwala na sprawną i fachową obsługę klienta.

FACOM Pro for life · KS TOOLS · Milwaukee · HITACHI Inspire the Next · wiha · CFI

Spółdzielnia Pracy MLECZ-MASZ

Rok założenia 1948

MLECZ MASZ

85-232 BYDGOSZCZ,
ul. Jackowskiego 30
Tel.: (+48) 52 32-555-00
Fax: (+48) 52 32-555-17
e-mail:mlecz-masz@mlecz-masz.com.pl
www.mlecz-masz.com.pl

MLECZ-MASZ OFERUJE

Wykonujemy automaty, linie technologiczne, półautomaty, maszyny i urządzenia dozujące oraz pakujące.

Produkujemy dla przemysłu mleczarskiego, owocowo-warzywnego, mięsnego, rybnego i chemii.

Nasze maszyny pakują produkty płynne, półpłynne, pastowate, sypkie, granulowane oraz o konsystencji mieszanej, w tym surówki i sałatki.

Pakujemy w kubki, wiaderka, butelki, słoiki, woreczki foliowe i opakowania nietypowe.

Wykonujemy urządzenia specjalistyczne według wymagań i potrzeb klientów: mieszalniki, pompy pneumatyczno-tłokowe, pompo-dozowniki, transportery, suszarki fluidyzacyjne, zgrzewarki, agregaty sterylnego powietrza, przejezdne stacje mycia w systemie CIP.

Jesteśmy uznanym wykonawcą remontów i napraw głównych homogenizatorów.

Na zlecenie klientów, prowadzimy serwis pogwarancyjny, remonty i naprawy bieżące. Szybko i sprawnie realizujemy naprawy serwisowe przez wszystkie dni tygodnia.

KUJAWSKO POMORSKA OKRĘGOWA IZBA INŻYNIERÓW BUDOWNICTWA

Kujawsko-Pomorska Okręgowa Izba Inżynierów Budownictwa
ul. B.Rumińskiego 6, 85-030 Bydgoszcz
tel. 52 366 70 50, fax 52 366 70 59
kup@piib.org.pl, www.kup.piib.org.pl

Jesteśmy samorządem zawodowym zrzeszającym osoby pełniące samodzielne funkcje techniczne w budownictwie, takie jak:

projektant, kierownik budowy, kierownik robót, inspektor nadzoru inwestorskiego, rzeczoznawca budowlany.

Nasi członkowie wykonują zawód zaufania publicznego.

Czekamy na Ciebie na Facebooku – polub nas!

DAKOPROJEKT

Wykonujemy usługi projektowania i doradztwa w zakresie projektowania sieci telekomunikacyjnych i teletechnicznych.

• projekty sieci szerokopasmowych, projekty sieci szkieletowo-dystrybucyjnych, w tym mikrokanalizacji i mikrokabli, • projekty sieci FTTH, • projekty linii światłowodowych, • projekty kanalizacji kablowych (pierwotnych i wtórnych), • projekty rurociągów kablowych, • projekty instalacji abonenckich, • projekty sieci wewnątrzbudynkowych, • projekty monitoringu miast, • kosztorysy nakładcze prac budowlanych

ul. Opławiec 219A, 85-469 Bydgoszcz
tel. kom.: 501-512-937, e-mail: biuro@dakoprojekt.pl

Agador

Agador s.c.
ul. Tucholska 7/55,
85-165 Bydgoszcz
tel./fax 52 348 95 84
biuro.agador@interia.eu

Drogi:
Koncepcje i projekty dróg, ulic, ulice wewnętrzne na terenie osiedli mieszkaniowych, drogi wewnątrzzakładowe, place miejskie, zespoły parkingowe, odwodnienie powierzchniowe pasa drogowego, typowe elementy odwodnienia powierzchniowego, likwidacja barier architektonicznych w pasie drogowym i na dojściach do obiektów.

Organizacja ruchu drogowego:
organizacja ruchu drogowego istniejących i projektowanych układów komunikacyjnych miejskich i pozamiejskich, tymczasowa organizacja ruchu na czas wykonywania robót w pasie drogowym.

Roboty ziemne:
wykopy i nasypy w pasie drogowym, makroniwelacja i mikroniwelacja terenu, roboty ziemne obiektowe.

Architektura krajobrazu:
projekty terenów zieleni od ogrodów przydomowych do terenów parkowych, mała architektura, inwentaryzacja terenów zieleni, projekty wycinki drzew, rewitalizacja głównych placów miejskich, zagospodarowanie terenów zieleni osiedli mieszkaniowych.

RENOMONT sp. z.o.o.
ul. Wojska Polskiego 65,
85-825 Bydgoszcz
tel./fax 52 341 18 07
biuro@renomont.pl

RENOMONT Sp. z o.o. jest nowo powstałą firmą świadczącą usługi remontowo-montażowe, działającą w takich branżach jak: budownictwo, przemysł spożywczy, chemiczny oraz w wielu innych gałęziach przemysłu.

Z uwagi na fakt że spółka należy do firm małych może bardzo szybko sporządzić ofertę, ustalić szczegóły zlecenia oraz je sprawnie i szybko zrealizować.

W przypadku większych inwestycji o szerokim wachlarzu branż wykorzystuje kontakty z zaufanymi kooperantami w celu jak najlepszego wykonania przedmiotu zlecenia i zadowolenia klienta.

WYKONAWSTWO, MONTAŻ I REMONTY:
- Zbiorników, mieszalników i innych urządzeń wykonywanych ze stali węglowej, stopowej oraz aluminium i jego stopów;
- Urządzeń i instalacji dla przemysłu spożywczego;
- Instalacji technologicznych wszelkiego typu;
- Konstrukcje stalowe hal, wiat, pomostów itp.;
- Konstrukcji wsporczych pod maszyny, urządzenia i instalacje;
- Usługi utrzymania ruchu urządzeń i instalacji.

UNI-TECH S.A.® Bydgoszcz

85-846 Bydgoszcz, ul. Równa 4
tel. 52 361 31 75, fax 52 363 02 78
e-mail: centrum@uni-tech.com.pl

www.uni-tech.com.pl

Spółka Akcyjna UNI-TECH powstała w 1996 roku jako wyodrębniony z Przedsiębiorstwa Wielobranżowego „UNI-TECH" Józef Sarnecki samodzielnie działający podmiot gospodarczy. UNI-TECH S.A. zapewnia najwyższą jakość wykonywanych usług dzięki doświadczonemu i zaangażowanemu zespołowi pracowników. Naszym najważniejszym celem jest zaspokajanie potrzeb klientów w zakresie modernizacji urządzeń energetycznych, remontów turbin i instalacji przemysłowych. Nieustanna dbałość o wysoki standard usług oraz umiejętność szybkiego dostosowywania się do oczekiwań klientów, czynią nas atrakcyjnym partnerem w biznesie. UNI-TECH S.A. wykonał z sukcesem wiele prac modernizacyjnych, remontowych i konserwacyjnych na terenie całego kraju m.in. dla: Zespołu Elektrociepłowni Bydgoszcz S.A., Vattenfall-EC Żerań, EC Siekierki, Janikowskich Zakładów Sodowych S.A., Mondi Packaging Paper Świecie S.A., Alstom Power, Elwo S.A., Rafako S.A., Balcke-Durr Rothemule Polska Sp. z o.o., Turbocare Sp. z o.o., Anwilu itd...

Oferujemy również:
- Remonty i modernizacje kotłów energetycznych parowych i wodnych
- Modernizacje elektrofiltrów kotłów
- Remonty elektrofiltrów pieców cementowych.
- Remonty turbin parowych.
- Wykonawstwo, montaż i remonty rurociągów technologicznych.
- Specjalistyczne roboty spawalnicze.
- Montaż stacji redukcyjno-schładzających.
- Budowa i modernizacja kotłowni przemysłowych, zakładowych (gazowe, olejowe, trocinowe).
- Specjalistyczne prace czyścicielskie w elektrociepłowniach i przemyśle.
- Prace antykorozyjne i termoizolacyjne urządzeń energetycznych.
- Budowa instalacji przemysłu paliw płynnych i instalacji technologicznych hermetyzacji nalewu benzyn oraz montaż konstrukcji Markona.
- Budowa instalacji wentylacyjnych, odpylania, odsysania oparów itp.
- Remonty urządzeń gospodarki wodnej (filtry żwirowe, zbiorniki).
- Montaż urządzeń dla oczyszczalni ścieków.

Potwierdzeniem naszej rzetelności są liczne certyfikaty, nagrody i wyróżnienia, które posiadamy

Jesteśmy niezawodnym partnerem w zakresie modernizacji urządzeń w elektrociepłownictwie

LAMIN

Producent tworzyw poliestrowo - szklanych

www.lamin.pl

Laminowaniem tworzyw poliestrowo - szklanych zajmujemy się od 13 lat.
Jest to produkcja o wszechstronnym zastosowaniu dla wielu gałęzi przemysłu.
Poszerzamy ofertę poprzez wdrażanie nowych technologii produkcyjnych oraz dodatkowych usług.
Zdobyte doświadczenie pozwala sprostać wysokim wymaganiom Klientów.
Zapewniamy kompleksową obsługę oraz wysoką jakość.

Oferujemy usługi w zakresie:

- laminowanie natryskowe, lekki RTM
- wykonanie oprzyrządowania (modele, formy)
- termoformowanie tworzyw sztucznych
- lakierowanie na mokro
- malowanie proszkowe.

CERTYFIKAT

Przedsiębiorstwo Produkcyjno - Handlowo - Usługowe LAMIN Anna Szelengowska
86-017 Wierzchucin Królewski 77
Tel. 661 928 683, 609 440 886
e-mail: biuro@lamin.pl

ROTOR Sp. z o.o.

ul. Czackiego 63, 85-3138 Bydgoszcz
tel. 52-345 81 59, fax 52-561 05 57
e-mail: rotor@rotor.bydgoszcz.pl
www.rotor.bydgoszcz.pl

Firma Rotor powstała w 1992 roku. W pierwszych latach główny profil działalności stanowił handel elektronarzędziami i ich serwis. Jednym z sukcesów firmy jest fakt wprowadzenia na bygoski rynek elektronarzędzi światowego potentata, japońskiej firmy MAKITA, która zyskała dużą popularność i zdominowała region.

Obecnie firma Rotor specjalizuje się w problematyce sprężonego powietrza wykonując projekty, instalacje, montaż i serwis urządzeń do wytwarzania i obróbki powietrza. Zajmujemy się też budową i obsługą kabin lakierniczych i śrutowniczych.

Mocną stroną firmy są jej pracownicy, których wiedza i umiejętności pozwalają na podejmowanie nawet najtrudniejszych tematów technicznych.

Oferta:

- instalacje sprężonego powietrza
  - projekt, montaż, serwis
- kabiny lakiernicze i śrutownicze
- sprzedaż, serwis i wypożyczalnia narzędzi

PKP INFORMATYKA

GRUPA PKP INFORMATYKA
KZŁ BYDGOSZCZ
Kolejowe Zakłady Łączności sp. z o.o.

- Systemy informacji pasażerskiej
- Systemy łączności dyspozytorskiej
- Systemy biletowe
- Systemy parkingowe
- Systemy pokładowe

Dostarczamy rozwiązania systemowe

tel. +48 52 518 36 70 fax. +48 52 518 56 10 e-mail: marketing@kzl.com.pl www.kzl.pl

Odlewnia Żeliwa Bydgoszcz

A member of DIHAG HOLDING

Jakość gwarantująca bezpieczeństwo Quality guarantees safety Qualität garantiert Sicherheit

FIRMA OFERUJE
- żeliwne wstawki hamulcowe do wszystkich rodzajów wagonów i lokomotyw produkowane wg norm krajowych, UIC oraz indywidualnych wymagań,
- obciążniki do trakcji elektrycznej, samochodów oraz ciągników,
- podstawy oraz pokrywy żeliwne,
- inne odlewy żeliwne GG 15, GG 20.

THE COMPANY OFFERS:
- cast iron brake shoes for all kind of railway carriages and locomotives produced according to the country standards, UIC standards and individual requirements,
- weights for electric traction, cars and tractors,
- grey cast iron bases and covers,
- other castings from grey cast iron GG 15, GG 20.

DIE FIRMA BIETET:
- Bremsklotzsohlen aus Grauguss für alle Arten von Wagons und Lokomotiven, hergestellt nach nationalen Normen, UIC-Blättern und entsprechend der individuellen Anforderungen
- Spanngewichte für elektrische Traktionen, Autos und Traktoren,
- Grundlagen und Deckel aus Grauguss,
- andere Gussteile aus GG 15, GG 20

Odlewnia Żeliwa Bydgoszcz Sp. z o.o.
ul.Zygmunta Augusta 11
85-082 Bydgoszcz
POLAND\POLEN
+48 52 325 90 10

www.odlewnia.com.pl

PKS Bydgoszcz

Spółka z o.o.

WYNAJEM AUTOBUSÓW NA KAŻDĄ OKAZJĘ

pksturystyka@pks.bydgoszcz.pl

tel. 52 322 33 91

facebook.com/pksbydgoszcz www.pks.bydgoszcz.pl

butoh

WŁODZIMIERZ PALICKI

ul. Chodkiewicza 15, 85-065 Bydgoszcz

Tel. 501-735-028, (52) 32-51-291

Fax (52) 32-51-292, wpalicki@butoh.com.pl

- Projektowanie układów komunikacyjnych
- Nadzory autorskie i inwestorskie nad robotami drogowymi
- Nadzór kuratorski nad kobietami upadłymi i zagubionymi życiowo

YOCA

TECHNOLOGIA + BEZPIECZEŃSTWO

Rzetelność, wysoki poziom wykonywanych usług, innowacyjność, a jednocześnie ponad 20 lat doświadczenia w branży teletechnicznej czyni firmę YOCA solidnym partnerem gotowym na realizację każdego zadania. Zaufały nam takie sfery jak: lotniska, banki, szkoły, jednostki wojskowe, straż pożarna, a także więziennictwo.

Oferujemy usługi m. in. w zakresie:

- systemy ochrony jak: SSWiN, CCTV, BMS
- systemy nagłośnienia
- systemy rejestracji czasu pracy i kontroli dostępu
- instalacji sygnalizacji pożaru

You - jesteśmy nastawieni na Twoje potrzeby
Original – zbudujemy autorski projekt dla każdej inwestycji
Certificate – korzystamy jedynie z atestowanych produktów
Ambition – stawiamy sobie wysoko poprzeczkę, nie ma dla nas rzeczy niemożliwych

Ale! Nie wierz nam na słowo! Klientów przekonujemy niezawodnością i jakością, a przede wszystkim zrealizowanymi projektami ☺

Keep calm and choose YOCA ☺

KOLTECH®

25 lat 1991-2016

Przedsiębiorstwo Wielobranżowe Kolejnictwa

„KOLTECH” Spółka z o.o.

ul. Osiedle Rzemieślnicze 28, 85-758 Bydgoszcz

tel. (52) 518-54-80, (52)348-58-09, fax. (52) 342-99-54

Przedsiębiorstwo Wielobranżowe Kolejnictwa „KOLTECH” Spółka z o. o. została założona w 1991 roku i od tego czasu nieprzerwanie funkcjonuje na rynku w sektorze kolejowym.

Wieloletnie doświadczenie oraz nieustanna aktywność w zakresie uzupełniania wiedzy pomagają naszej firmie od wielu lat utrzymać wysoką pozycję na rynku. Grupa ludzi tworzących firmę to zespół doświadczonych i doskonale przygotowanych merytorycznie i praktycznie pracowników, których celem jest spełnienie wymagań naszych Klientów oraz zapewnienie najlepszej jakości oferowanych usług i produktów. Wynikiem wniesionego przez lata wysiłku i zaangażowania ze strony pracowników jest uzyskany certyfikat zarządzania jakością ISO 9001. Każdy pracownik w naszej Spółce posiada gruntowną znajomość wymagań jakości zapewniającą, że realizowane wyroby zaspokajają wymagania naszych Klientów, a procesy naszego systemu zarządzania jakością są ciągle doskonalone.

Przedsiębiorstwo Wielobranżowe Kolejnictwa „KOLTECH” Spółka z o. o. jest firmą świadczącą usługi w zakresie naprawy i legalizacji urządzeń sterowania ruchem kolejowym oraz SHP i CA. Ponadto wykorzystanie własnej myśli technicznej pozwoliło na opracowanie i rozpoczęcie produkcji wielu urządzeń elektronicznych, służących przede wszystkim do regulacji i sprawdzania urządzeń taborowych i sterowania ruchem kolejowym.

Margot-Engineering Sp. J.

ul. Toruńska 16, 86-065 Lisi Ogon
tel. 52 3796735, fax. 52 3797807
biuro@margote.pl,
www.margote.pl

Rok założenia 1992

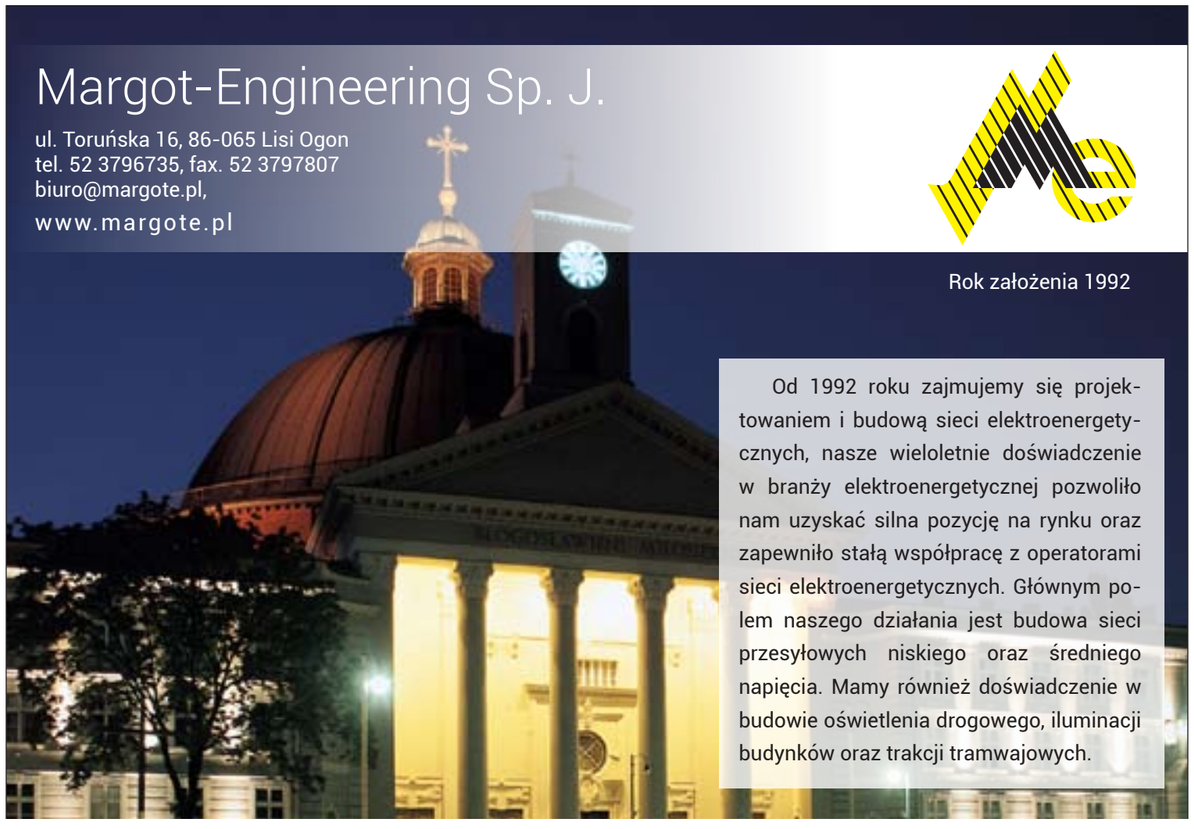

Od 1992 roku zajmujemy się projektowaniem i budową sieci elektroenergetycznych, nasze wieloletnie doświadczenie w branży elektroenergetycznej pozwoliło nam uzyskać silna pozycję na rynku oraz zapewniło stałą współpracę z operatorami sieci elektroenergetycznych. Głównym polem naszego działania jest budowa sieci przesyłowych niskiego oraz średniego napięcia. Mamy również doświadczenie w budowie oświetlenia drogowego, iluminacji budynków oraz trakcji tramwajowych.

Atos

Trusted partner for your **digital journey**

Ever-evolving services and solutions

People
Passion
Progress

bringing
together people, business
and technology to accelerate progress

O nas

Atos jest **międzynarodową firmą z branży usług informatycznych.** Zatrudnia około 100 000 pracowników w 72 krajach. W Polsce Atos istnieje od 2000 roku. W naszych oddziałach w Bydgoszczy, Warszawie, Wrocławiu, Łodzi, Toruniu, Gdańsku i Krakowie pracuje ponad 4 000 osób. Firma oferuje usługi zarządzania infrastrukturą IT, integrację systemów informatycznych, outsourcing i doradztwo. Atos został czterokrotnie nagrodzony **certyfikatem Najlepsze Miejsca Pracy w Polsce**, zajmując czołowe pozycje w rankingu Great Place to Work® Institute. Atos jest wyłącznym **światowym partnerem IT Igrzysk Olimpijskich i Paraolimpijskich.**

W **Bydgoszczy** znajduje się największa z polskich lokalizacji – Managed Services Global Delivery Center. Oddział ten oferuje usługi m.in. z zakresu bezpieczeństwa, zarządzania sieciami, serwerami, aplikacjami, projektami i procesami ITIL, a także serwisy w chmurze (Cloud) oraz pierwszą linię wsparcia dla klientów. Kompleksowy zakres świadczonych usług IT sprawia, że pracujemy na szerokim spektrum technologii. Realizujemy strategiczne projekty dla klientów globalnych. Strategia firmy obejmuje dalszy, intensywny rozwój – do końca 2016 w samej Bydgoszczy zatrudnimy kolejne 500 osób. Jest to wynik realizacji założonych projektów – rozwoju Centrum Wsparcia Procesów IT oraz obszaru Cloud i Security.

Więcej informacji na:
pl.atos.net
kariera.pl.atos.net

About us

Atos is an **international IT services company.** It employs circa 100 000 employees in 72 countries. In Poland Atos exists since 2000. Currently, more than 4 000 people are working in our offices in Bydgoszcz, Warsaw, Wroclaw, Gdansk, Lodz, Torun and Krakow. The company offers IT infrastructure management services, systems integration, outsourcing and IT consulting. Atos was four times awarded with **the Great Place to Work certificate**, winning top positions in the ranking of the Great Place to Work® Institute. Atos is the **official global IT partner of the Olympic and Paralympic Games.**

The biggest office is located in **Bydgoszcz**. It is a Managed Services Global Delivery Center. This entity provides services for managing networks, servers, applications, projects and ITIL processes. It also offers cloud services, the first line of support in multiple languages for our clients, as well as IT systems integration services. Because of a comprehensive range of IT services, we work on a broad spectrum of technologies. We realize strategic projects for global clients. The company's strategy includes further intensive development; we plan to employ another 500 people in Bydgoszcz by the end of 2016. This is a result of the assumed projects implementation, development of IT Processes Support Centre and the area of Cloud and Security.

More information:
pl.atos.net
kariera.pl.atos.net

Your business technologists. **Powering progress**

Atos

Genesys

Genesys is the market leader in omnichannel customer experience (CX) and contact center solutions in the cloud and on-premises. We help brands of all sizes make great CX great business. The Genesys Customer Experience Platform powers optimal customer journeys consistently across all touchpoints, channels and interactions to turn customers into brand advocates. Genesys is trusted by over 4,500 customers in 80 countries to orchestrate more than 100 million digital and voice interactions each day. Visit us at www.genesys.com, or engage with us on Twitter: @Genesys.

In Poland **Genesys** is located in cities of Bydgoszcz and Warsaw. Bydgoszcz office is responsible for Enterprise Workload Management product and cloud based solutions development, while Warsaw locates sales and services teams.

Genesys was honored Employees' Choice Award and named top place to work by Glassdoor in 2015.

Genesys to lider w dziedzinie rozwiązań contact centre wspierających wielokanałową obsługę klienta, dostępnych w chmurze oraz w formie stacjonarnej. Pomagamy firmom różnej wielkości w zapewnieniu najwyższej jakości obsługi klienta. Z naszych rozwiązań korzysta obecnie ponad 4,5 tysiąca firm i instytucji w 80 krajach świata. Platforma Genesys Customer Experience obsługuje dziennie ponad 100 milionów interakcji. Dodatkowe informacje: www.genesys.com

Firma **Genesys** posiada dwa biura w Polsce zlokalizowane w Bydgoszczy i w Warszawie. W Bydgoszczy znajduje się centrum rozwoju oprogramowania Enterprise Workload Management oraz rozwiązań typu Cloud. W Warszawie zaś znajduje się zespół sprzedaży oraz usług.

Genesys został uhonorowany nagrodą Employee's Choice Award jako najlepsze moejsce pracy przyznawanej przez użytkowników portalu Glassdoor w 2015.

Warsaw offices
Genesys Telecommunications Laboratories Sp. z o.o.
ul. Hrubieszowska 2
02-209 Warszawa, Poland
E-mail: GenesysPL@genesys.com
Tel: +48 22 307 21 47

Bydgoszcz offices:
Genesys Telecommunications Laboratories Sp. z o.o.
ul. Towarowa 36
85-746 Bydgoszcz, Poland
E-mail: GenesysPL@genesys.com
Tel: +48 22 307 21 47

mobica

Building software for tomorrow's world

W Mobica zajmujemy się rozwojem oprogramowania. Na co dzień dostarczamy wysokiej klasy rozwiązania dla największych firm z wielu branż: motoryzacyjnej, finansowej, aplikacji mobilnych, telewizyjnej, półprzewodnikowej, lotniczej i morskiej. Nasze ponad 10-letnie doświadczenie zaowocowało zadowoleniem klientów i uznaniem branży.

W 2015 roku Mobica została uznana za najszybciej rozwijającą się firmę międzynarodową w Wielkiej Brytanii wg. The Sunday Times HSBC International Track 200.

Mobica to firma, którą tworzą pasjonaci najnowszych technologii. Budujemy wspólnotę w 10 biurach: od naszej siedziby w Wilmslow, przez meksykańską Guadalajarę, Dolinę Krzemową, po biura w Polsce - w tym Bydgoszcz. Nasz entuzjazm i unikatowa atmosfera pracy przyciągnęły już 1000 specjalistów.

In Mobica we develop software. Every day we deliver high-end solutions for major companies from various industries including: Automotive, FinTech, Mobile, TV and Broadcasting, Semiconductor and Marine and Aviation. Over 10 years of business experience has ensured we are recognised across the industry and constantly deliver exceptional customer satisfaction.

In 2015 Mobica was acclaimed as the fastest growing international company in Britain by The Sunday Times HSBC International Track 200.

Mobica is comprised entirely of hard working, professional technology enthusiasts. We have built the perfect working community throughout our 10 offices, from our Wilmslow headquarters and Guadalajara, to our Silicon Valley and Bydgoszcz offices. Our enthusiasm and unique working atmosphere has attracted 1,000 specialists already, and we're still growing!

Automotive
TV & Broadcast
Finance and Banking
Mobile
Marine Defence Medical
Quality Assurance
Semiconductor
Incubator

LOCO
SYSTEMY INFORMATYCZNE

SYSTEMY | ROZWIĄZANIA | USŁUGI

Początek i wyznaczenie celu

LOCO rozpoczęło swoją działalność w 1997 roku. Od początku istnienia firmy zajmujemy się informatyką naszych klientów wspierającą realizację ich biznesu. Doradzamy w jaki sposób sprawić aby informatyka pozwalała w jak najlepszym stopniu osiągnąć cel jaki wyznacza sobie nasz odbiorca.

Kto jest naszym klientem

Współpracujemy z klientami biznesowymi, średnimi i dużymi przedsiębiorstwami. Wspieramy również rozwój małych firm.

LOCO sp.j.

ul. Dworcowa 83
85-009 Bydgoszcz

tel. +48 52 33 94 600
fax +48 52 33 94 611
firma@loco.pl

WWW.LOCO.PL

Co sprzedajemy

Zakres tego co oferujemy dotyczy trzech konkretnych gałęzi informatyki.

Usprawniamy funkcjonowanie firm wdrażając systemy informatyczne w biznesie. W naszej ofercie posiadamy systemy kierowane dla dużego i średniego przedsiębiorstwa. Posiadamy też oprogramowanie dla małych firm.

Zwiększamy bezpieczeństwo informatyczne i tworzymy pracę ergonomiczną stosując nowoczesne rozwiązania i technologie. Dysponujemy wachlarzem produktowym dedykowanym dla serwerowni oraz biura.

Dbamy o jakość i stabilność pracy środowisk informatycznych świadcząc profesjonalne usługi i serwis. W tym zakresie proponujemy usługi wdrożeniowe oraz utrzymania środowiska IT.

Nasza paczka korzyści

Każda firma, która decyduje się na zakup systemu informatycznego, rozwiązania czy usługi ma zamiar usprawnić działanie swojego biznesu. Aby to zrobić, potrzebni są z drugiej strony ludzie, którzy zrozumieją potrzeby, zaoferują oraz wdrożą w życie rozwiązanie, które będzie spełniało swoją rolę. Nasze doświadczenie na rynku, portfel zadowolonych ze współpracy klientów i ciągły rozwój są odzwierciedleniem takiego właśnie działania.

Każde średnie i duże przedsiębiorstwo otrzymuje od nas stałego opiekuna handlowego, który koordynuje zadania innych działów w zależności od potrzeb odbiorcy.

Współpracując z naszymi klientami oferujemy produkty i usługi, które pozwalają im „wbić gwóźdź" a nie tylko „zakupić młotek".

Zapraszamy do współpracy!

Dawniej: ZETO oraz ZETO, COMBENTA, ADP, unizeto TECHNOLOGIES, otago

Asseco Data Systems S.A. to spółka, która produkuje i rozwija oprogramowanie, m.in. dla sektora leasingowego oraz samorządów, dostarcza infrastrukturę informatyczną, oferuje centra danych, szkolenia i systemy zarządzania kapitałem ludzkim, specjalizuje się także w usługach bezpieczeństwa i zaufania danych oraz komunikacji masowej.

Asseco Data Systems S.A. skupia wiedzę i wieloletnie doświadczenie blisko 900 ekspertów oraz różnorodne kompetencje, pozwalające być jej wiarygodnym partnerem w tworzeniu, rozwijaniu i utrzymaniu systemów informatycznych dostarczanych zarówno do biznesu jak i jednostek administracji publicznej. Siłą napędową Spółki jest bliski kontakt z Klientem i doskonała znajomość jego potrzeb, czemu sprzyja działalność prowadzona w kilkunastu biurach w całej Polsce. Te atuty umożliwiają zachowanie elastyczności charakteryzującej mniejsze firmy, a także czerpanie z potencjału Grupy Asseco – polskiego giganta IT o międzynarodowej skali działania.

assecods.pl/kontakt

asseco
DATA SYSTEMS

NOKIA

Nokia
ul. Pilicka 6, 85-776 Bydgoszcz
tel. 52 349 10 00

Historia ośrodka Alcatel-Lucent w Bydgoszczy sięga 1928r., kiedy powstała firma Krzymień i Paszke, produkująca części i sprzęt telekomunikacyjny. Znacjonalizowane w 1948 przedsiębiorstwo, od lat sześćdziesiątych działało pod szyldem bydgoskiej Telfy, wiodącego w tamtych latach producenta sprzętu telekomunikacyjnego w Polsce. W roku 1992 Telfa stała się częścią korporacji AT&T, a w kolejnym dziesięcioleciu kontynuowała rozwój w ramach wydzielonej z AT&T firmy Lucent Technologies. Od roku 2006 Lucent Technologies połączył się z firmą Alcatel tworząc Alcatel-Lucent, globalnego lidera rynku telekomunikacyjnego, który uczynił z Bydgoszczy jeden ze swoich najważniejszych ośrodków badawczych, usługowych i produkcyjnych. Aktualnie firma w Bydgoszczy zatrudnia ponad 800 specjalistów tworzących innowacyjne technologie, produkty i usługi, wykorzystywane w projektach realizowanych przez Alcatel-Lucent na całym świecie. W styczniu 2016 roku ośrodek w Bydgoszczy wszedł w skład nowego koncernu, powstałego w wyniku przejęcia Alcatel-Lucent przez Nokia Corporation.

Największą wartością ośrodka w Bydgoszczy są zatrudnieni ludzie, którzy z firmą związani są często przez całe zawodowe życie. Firma aktywnie działa na rzecz miasta - intensywnie współpracuje z uczelniami angażując się w kształcenie studentów, a najlepszym oferuje zatrudnienie. Działająca przy ośrodku już 65 lat Ochotnicza Straż Pożarna uznana jest za najlepszą w regionie kujawsko-pomorskim. Alcatel-Lucent Bydgoszcz jest też jednym z inicjatorów i liderów w realizacji strategii rozwoju miasta w rozwoju specjalizacji BPO (ang. Business Process Outsourcing), szczególnie w sektorze usług i rozwoju aplikacji IT. W 2014 roku, jako jedna z nielicznych firm w Polsce, Alcatel-Lucent Polska uzyskała certyfikat zgodności systemu zarządzania z wymogami światowej normy SA8000 (ang. Social Accountability ugruntowując pozycję Lidera Społecznej Odpowiedzialności Biznesu).

Alcatel·Lucent

Enea Operator

Dbamy o prąd w Twoim kontakcie

www.operator.enea.pl

KPEC

Komunalne Przedsiębiorstwo Energetyki Cieplnej Spółka z o.o.
Municipal Heat Supply Company Ltd.

Przez cały rok
dostarczamy naszym odbiorcom
przyjazne ciepło
All year
round we provide our consumers with
friendly heat

Ciepło z miejskiej sieci to przede wszystkim usługa centralnego ogrzewania polegająca na dostarczeniu do odbiorców czynnika grzewczego. KPEC Spółka z o.o. to także niezawodna, pewna i bezpieczna w użyciu ciepła woda użytkowa. Ciepło dostarczane do odbiorców w około 80% powstaje w skojarzeniu z produkcją energii elektrycznej w procesie kogeneracji. To sprawia, że jest ono ekologiczne i tańsze w porównaniu z innymi jego nośnikami. Ciepło z miejskiej sieci jest produktem pewnym i dostępnym o każdej porze roku.

Heat from municipal network convers above all the service of central heating aimed at supplying the heating medium to thefacilities. KPEC Spółka z o.o. (Ltd.) also delivers hot utility water, which is reliable and safe in use. The heat received by the clients is produced in ca. 80% in combination with energy in cogeneration process. Thanks to this, the heat is environment-friendly and cheaper as compared with other heat media. The heat from municipal network is reliable and available at any given time.

PRZEDSIĘBIORSTWO FAIR PLAY

BYDGOSZCZ

ADM SPÓŁKA Z O.O.

ADMINISTRACJA DOMÓW MIEJSKICH
ul. J.J. Śniadeckich 1
85-011 Bydgoszcz
www.adm.com.pl

REJON WSPÓLNOT MIESZKANIOWYCH NR 1
ul.Toruńska 36
tel. 52 34-88-728
www.admwm.pl

REJON WSPÓLNOT MIESZKANIOWYCH NR 2
ul.Modrzewiowa 23
tel. 52 34-88-744
www.admwm.pl

JESTEŚMY:
- długoletnim zarządcą nieruchomościami,
- wiarygodnym partnerem finansowym,
- solidnym płatnikiem – terminowo regulującym wszelkie zobowiązania.

WYRÓŻNIAMY SIĘ:
- elastycznością i zdolnością przystosowania do nieustannie zmieniających się warunków rynkowych.

ZATRUDNIAMY:
- specjalistów różnych branż oraz licencjonowanych zarządców, którzy przestrzegają przepisów prawa, stosują standardy zawodowe, kierują się zasadami etyki zawodowej oraz chronią interesy osób, na rzecz których wykonujemy czynności.

GWARANTUJEMY:
- stałą opiekę administracyjną
- prowadzenie ewidencji księgowej
- sporządzanie i składanie sprawozdań finansowych, deklaracji podatkowych i in.
- prowadzenie książki obiektu budowlanego,
- zawieranie umów na dostawę mediów
- dokonywanie miesięcznych wymiarów opłat oraz rozliczeń wniesionych zaliczek,
- zlecanie usuwania awarii technicznych w nieruchomości wspólnej,
- zlecanie wykonania usług konserwacyjnych w nieruchomości wspólnej
- opiekę wyspecjalizowanej Kancelarii Prawnej,
- windykację należności
- organizację zebrań wraz z przygotowaniem niezbędnej dokumentacji,
- przygotowywanie rocznych planów gospodarczych dot. nieruchomości wspólnej,
- opracowywanie wieloletnich planów remontów,
- informowanie właścicieli o wszelkich zmianach przepisów,
- nadzorowanie prowadzonych remontów i inwestycji.

PRAGNIEMY ZOSTAĆ PAŃSTWA PARTNEREM W ZARZĄDZANIU NIERUCHOMOŚCIĄ

OLPP

OPERATOR LOGISTYCZNY PALIW PŁYNNYCH

Baza Paliw nr 2 OLPP Nowa Wieś Wielka

CENTRUM SZKOLENIA SIŁ POŁĄCZONYCH
JOINT FORCE TRAINING CENTRE
TRANSFORMACJA POPRZEZ SZKOLENIE
TRANSFORMATION THROUGH TRAINING

NATO OTAN

ul. Szubińska 2
85-915 Bydgoszcz
Polska
Tel: +48 261 41 14 45/47
E-mail: pao@jftc.nato.int
http://www.jftc.nato.int

JOINT FORCE TRAINING CENTRE

Główny ośrodek NATO ds. szkoleń i transformacji na szczeblu taktycznym

Centrum Szkolenia Sił Połączonych (JFTC), powołane do istnienia w roku 2004 w Bydgoszczy, szybko zaczęło odgrywać znaczącą rolę w sieci szkoleniowej Sojuszniczego Dowództwa ds. Transformacji. Od roku 2009 centrum funkcjonuje w nowowybudowanym nowoczesnym obiekcie, wyposażonym w sprzęt informatyczny najnowszej generacji. To właśnie tam odbywają się liczne ćwiczenia, szkolenia, badania, konferencje i kursy.

JFTC pełni w Sojuszu rolę szczególną, skupiając się na połączonych szkoleniach na szczeblu taktycznym. Ponadto zapewnia stosowanie standardów i doktryny NATO, co umożliwia uzyskanie interoperacyjności w kluczowych obszarach taktycznych.

Szkolenia

Przed rokiem 2014 priorytetem dla JFTC były szkolenia dla personelu udającego się na misję ISAF. Obecnie centrum nadal skupia się na przygotowywaniu żołnierzy przed ich wyjazdem do Afganistanu prowadząc szkolenia dla misji Resolute Support.

JFTC aktywnie wspiera również ćwiczenia dla Struktury Dowódczej NATO/ Struktury Sił NATO. Ponadto od roku 2011 w obiekcie centrum odbywa się Ćwiczenie Koalicyjnej Interoperacyjności Bojowej (CWIX), a swoim zaangażowaniem w realizację tego przedsięwzięcia JFTC przyczynia się do tworzenia lepiej zintegrowanych, pracujących w sieci, sił połączonych. Obecnie centrum jest także przygotowane do nowych zadań, obejmujących szkolenia dla Połączonych Sił Zadaniowych o Bardzo Wysokiej Gotowości.

Bez względu na to, czy JFTC prowadzi badania, czy też wspiera bieżące operacje Sojuszu, niezmiennie pozostaje w centrum jego ambicji.

NATO's Focal Point for Tactical Level Training and Transformation

Established in 2004 in Bydgoszcz, the Joint Force Training Centre (JFTC) quickly started to play a significant role within the Allied Command Transformation training network. Since 2009 the centre has operated in a newly built, state-of-the-art facility with modern CIS architecture. It has been the venue for numerous training events, exercises, experiments, conferences and courses.

The JFTC has a distinct and unique role within NATO, focusing on joint and combined training at the tactical level. Additionally, it ensures application of NATO standards and doctrine to achieve interoperability at the key tactical interfaces.

Focus on Training

Before 2014 the JFTC focused on ISAF pre-deployment training. Now the centre continues its efforts into preparing soldiers for their deployment to Afghanistan by conducting Resolute Support training.

Moreover, the JFTC has been actively supporting NATO Command Structure/ NATO Force Structure exercises. Since 2011 it has been also the home of the Coalition Warrior Interoperability eXploration, eXperimentation, eXamination, eXercise, thus contributing to creation of further integrated, network-enabled, combined joint forces. Currently, the centre also stands ready for new tasks related to training for the Very High Readiness Joint Task Force.

Whether it is conducting experimentation or supporting current operations, the JFTC is at the very heart of the Alliance's aspirations.

100 lat tradycji
100 years of tradition

ZOOleszcz
Zbigniew Leszczyński

100 Jährige Tradition
100 лет традиции

Producent - Manufacturer - Hersteller - Производитель

Obroże - Collars - Halsbänder
Smycze - Leashes - Leinen

Szelki - Harness - Hundegeschirr
Kagańce - Muzzles - Maulkörbe

www.zooleszcz.pl

MOTO BUDREX

Moto Budrex Sp. z o.o.
ul. Grunwaldzka 291
85-438 Bydgoszcz

Grupa MOTO BUDREX działająca od 1989 roku w sektorze motoryzacyjnym.

Wiodący krajowy i europejski dystrybutor opon wszelkich marek.

Dealer samochodów marki

KIA i HYUNDAI.

Profesjonalne ogólnopolskie serwisy motoryzacyjne i ogumienia.

WWW.MOTOBUDREX.PL

tomet

Tomet Spółka z o.o. powstała w Bydgoszczy w 1994 roku. Jest bezpośrednim producentem małej architektury stacji paliw, oraz posiada certyfikowane brygady montażowe do wykonawstwa i remontów instalacji technologicznych stacji paliw we wszystkich dopuszczonych systemach na terenie RP. Świadczymy usługi oraz dostarczamy produkty dla PKN Orlen, BP, Lotos, Shell, Statoil, IKEA oraz pracujemy na rzecz firm i indywidualnych właścicieli stacji paliw.

www.tomet.bydgoszcz.pl

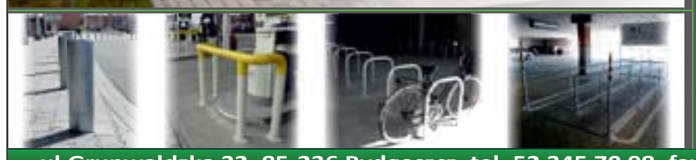

ul.Grunwaldzka 32, 85-236 Bydgoszcz, tel. 52 345 70 98, fax 52 322 31 71, mail: tomet.tomet@wp.pl

Stovit

Natura uchwycona w smaku !

PRODUKT REKOMENDOWANY
dobry WZÓR
2015

Bogata oferta produktowa

W ofercie dżemy niskosłodzone i wysokosłodzone, konfitury, marmolady, powidła śliwkowe, koncentraty kompotów, hiszpańskie oliwy i oliwki oraz wiele wiecej.

www.facebook.com/DzemyStovit
STOVIT GROUP Sp. z o.o., ul. Transportowa 4, 85-790 Bydgoszcz
tel.: 52 347 11 25, www.stovit.com.pl, email: stovit@stovit.com.pl

ELMA

Biuro Rachunkowe

www.el-ma.bydgoszcz.pl

- badanie sprawozdań finansowych
- prowadznie ksiąg rachunkowych podmiotów krajowych i zagranicznych
- prowadzenie ksiąg podatkowych
- rozliczenia z urzędami skarbowymi i ZUS

ul. Filtrowa 27, 85-467 Bydgoszcz
tel. 52 322 18 63, tel./fax 52 322 80 51
tel. kom. 791 111 800, 798 274 793
e-mail: biuro@el-ma.bydgoszcz.pl

ODYS

Grupa Brokerska Odys Sp. z o.o. jest jednym z największych brokerów ubezpieczeniowych, funkcjonujących na polskim rynku pośrednictwa ubezpieczeniowego i doradztwa w zakresie oceny ryzyka, nieprzerwanie od ponad 20 lat.

Stosując nowatorskie rozwiązania w zakresie ubezpieczeń majątkowych i osobowych, jesteśmy w stanie sprostać każdemu wyzwaniu w zakresie oceny i transferu ryzyka na zakład ubezpieczeń – krajowy i zagraniczny – tworząc zintegrowane programy, dostosowane do potrzeb najbardziej wymagających Klientów, prowadzących złożoną działalność na terenie Europy.

Zaufało nam już ponad 1.200 przedsiębiorstw. Według miesięcznika Home&Market 03/2016 zajęliśmy 1 miejsce pod względem dynamiki liczby licencjonowanych brokerów, co gwarantuje najwyższą jakość świadczonych przez nas usług, zarówno dzięki wszechstronnemu przygotowaniu, jak i ciągłemu podnoszeniu kwalifikacji naszych pracowników.

GRUPA BROKERSKA ODYS SPÓŁKA Z O.O.

85-624 Bydgoszcz, ul. 11 Listopada 1A
tel. (+48 52) 376 87 50, fax (+48 52) 376 87 60, e-mail: broker@odys.pl

www.odys.pl

Potrzebujesz porady prawnej?

Adwokat pomoże rozwiązać Twój problem zanim sprawa trafi do sądu

ADWOKATURA POLSKA
PRAWO OJCZYZNA HONOR

IZBA ADWOKACKA
W BYDGOSZCZY

Adwokat – doradza i broni. Od 300 lat. Znadź adwokata! Wejdź na **www.ora.bydgoszcz.pl**
lub zadzwoń, tel. **52 373 01 44**

TWÓJ dom

BIURO ZAMIANY I SPRZEDAŻY NIERUCHOMOŚCI

www.twoj-dom.nieruchomosci.pl
www.nieruchomoscitwojdom.gratka.pl

ul. Kossaka 72/111, 85-307 Bydgoszcz
Tel.: 664-416-832, 791-680-530
Tel/Fax: 52 348-61-45
E-mail: twoj.dom.krolikowska@wp.pl

Co najmniej raz w życiu każdego nadchodzi taka chwila, że staje przed wyborem, gdzie i jak zamieszkać: kupić czy wynająć, dom czy mieszkanie, w centrum czy na przedmieściach, własnościowe, spółdzielcze czy lokatorskie, za gotówkę czy na kredyt itp. Aby podjąć właściwą decyzję i nie żałować swojego wyboru, warto skorzystać z wiedzy i doświadczenia ludzi na co dzień zajmujących się rynkiem nieruchomości, którzy przedstawią szerokie spektrum możliwości, doradzą, podpowiedzą, ustrzegą przed pułapkami, pomogą w kwestiach formalno-prawnych.

Na rynku bydgoskim taką właśnie instytucją jest Biuro Zamiany i Sprzedaży Nieruchomości „Twój Dom" posiadające największą w regionie bydgoskim ofertę zamiany mieszkań zadłużonych, lokatorskich, ADM, własnościowych. Pośredniczy również przy kupnie, sprzedaży, najmie i wynajmie mieszkań, domów, działek (budowlanych, rekreacyjnych, inwestycyjnych, rolnych) i lokali handlowo-usługowych.

Głównym zadaniem i celem Biura jest wysoka jakość usług, a co za tym idzie - pełna satysfakcja Klienta, którego potrzeby zawsze traktowane są indywidualnie z dbałością o jego bezpieczeństwo. Działając z należytą starannością, Firma udziela swoim Klientom fachowych porad z zakresu rynku nieruchomości, zapewniając profesjonalną i kompleksową obsługę prawną realizowanych transakcji. W trosce o Klientów Biuro współpracuje z rzeczoznawcami majątkowymi, spółdzielniami mieszkaniowymi i bankami w zakresie kredytów gotówkowych i hipotecznych oraz z kancelariami notarialnymi.

Swoje specjalistyczne usługi „Twój Dom" prowadzi w oparciu o wieloletnią działalność, doświadczenie, praktykę i wiedzę zatrudnionych profesjonalistów, dbając o kompetencje swoich pracowników.
Nadzór nad czynnościami pośrednictwa w obrocie nieruchomościami sprawuje Iwona Królikowska (numer licencji zawodowej 21397) - osoba z długoletnim stażem i doświadczeniem na rynku nieruchomości.

Oprócz rzetelnej i fachowej działalności, o czym świadczą uzyskane na przestrzeni lat referencje, certyfikaty i wyróżnienia, Biuro Zamiany i Sprzedaży Nieruchomości „Twój Dom" angażuje się w akcje społeczne, prowadzone dla dobra lokalnego środowiska.

ZAPRASZAMY DO WSPÓŁPRACY I KORZYSTANIA Z NASZYCH USŁUG.

POLSKA FEDERACJA RYNKU NIERUCHOMOŚCI

POLSKA FEDERACJA RYNKU NIERUCHOMOŚCI SPON Pomorza i Kujaw

RZETELNA Firma

PSZNSM

Eko-Park Sp. z o.o.

ul. Mogileńska 54, 85-183 Bydgoszcz, e-mail: ekopark.eu@wp.pl
tel. 52 371 45 34, 52 328 27 10, 502 387 503

www.ekopark.eu

EKO-PARK to firma rodzinna
założona w 1989 roku

Oferujemy kompleksowe prace projektowe i wykonawcze w zakresie zakładania terenów zieleni z uwzględnieniem zabytkowych zespołów.

W PRAC PROJEKTOWYCH WYKONUJEMY:
- inwentaryzacje dendrologiczną wraz z gospodarką drzewostanem,
- opracowujemy rysy historyczne dla założeń parkowych i ogrodowych,
- wytyczne konserwatorskie dla założeń historycznej zieleni,
- ekspertyzy dendrologiczne i arborystyczne.

W ZAKRESIE WYKONAWSTWA:
- zabiegi arborystyczne – wszelkie prace mające na celu poprawę oraz ochronę stanu zdrowotnego drzew i ich środowiska,
- całokształt prac związanych z budową i pielęgnacją terenów zieleni.

Posiadamy w swych szeregach osoby z następującymi kwalifikacjami i uprawnieniami:
- członka ICOMOS – Międzynarodowa Rada Ochrony Zabytków,
- uprawnienia do stosowania metody zintegrowanej oceny statyki drzewa tzw. SIA Static Integrated Assessment,
- architekta krajobrazu – szereg projektów i realizacji,
- inspektora nadzoru prac arborystycznych.

27 lat istnienia firmy na rynku owocowało szeregiem dużych *(parki podworskie, zespoły pałacowo-parkowe, dzielnice miast, obiekty sportowe...)*, średnich *(osiedla, ogrody i zieleń przy centrach handlowych...)* i mniejszych realizacji nagrodzonych medalami, dyplomami oraz polecającymi referencjami. Jesteśmy również wielokrotnym laureatem Ogólnopolskiego Konkursu Firma Fair Play.

ProNatura

www.pronatura.bydgoszcz.pl
www.facebook.com/MKUOProNatura

Generacja czystej energii w Bydgoszczy

Bydgoszcz staje się liderem w dziedzinie nowoczesnej gospodarki odpadami za sprawą ekoelektrociepłowni, która obsługiwana jest przez miejską spółkę ProNatura.

Zakład Termicznego Przekształcania Odpadów Komunalnych w Bydgoszczy znajduje się na terenie Bydgoskiego Parku Przemysłowo-Technologicznego, na obrzeżach miasta, z dala od zabudowań mieszkalnych.

Powierzchnia zabudowy ekoelektrociepłowni wynosi aż 19 tys. m^2, a poszczególne elementy zakładu rozmieszczone są na otoczonej lasem, pięciohektarowej działce.

W zakładzie utylizowane są zmieszane odpady komunalne, palne odpady wielkogabarytowe oraz odpady z sortowania zmieszanych odpadów komunalnych. Instalacja nie tylko unieszkodliwia, ale jednocześnie odzyskuje zawartą w odpadach energię, zamieniając ją na prąd i ciepło, którą otrzymują mieszkańcy. Łączna moc cieplna jaką jest w stanie wygenerować ZTPOK wynosi 27,7 MW/h z jednoczesnym udziałem mocy generowanej do sieci energetycznej na poziomie 9,2 MW/h. Ilości te mogą zapewnić ciepłą wodę, ogrzewanie i prąd elektryczny dla kilkudziesięciu tysięcy mieszkańców Bydgoszczy.

ZTPOK jest instalacją nowoczesną, spełniającą kryteria najlepszej dostępnej techniki i technologii, bezpieczną dla ludzi i środowiska. Jej budowa pozwoliła uzupełnić infrastrukturę regionu o narzędzie pozwalające w bezpieczny i korzystny sposób rozwiązać problem odpadów, których nie da się poddać recyklingowi. Dziś Bydgoszcz może pochwalić się, że za sprawą instalacji ProNatury posiada jednen z najbardziej nowoczesnych systemów gospodarki odpadami w Polsce.

Całkowity kosz Projektu wyniósł ponad 522 mln. zł i był współfinansowany z Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko ze środków Funduszu Spójności.

BYDGOSKIE CENTRUM BIZNESU

Bydgoskie Centrum Biznesu to budynek biurowy i centrum biznesowe oferujące prestiżowe biura do wynajęcia

Nowoczesny design oraz komfortowe warunki sprostają oczekiwaniom najbardziej wymagających klientów.
Udostępniamy w pełni wyposażone biura, sale konferencyjne, strzeżony parking, narzędzia niezbędne do pracy oraz profesjonalne wsparcie administracyjne.

Jeżeli chcą Państwo zapoznać się z wyglądem oraz wyposażeniem Bydgoskiego Centrum Biznesu, zachęcamy do kontaktu.

www.bcb.bydgoszcz.pl

ul. Przemysłowa 8, biuro@bcb.bydgoszcz.pl, tel. 501 512 151

CP | CENTRUM PRAWA

Centrum Prawa oferuje profesjonalne i innowacyjne rozwiązania w zakresie ochrony prawnej i windykacyjnej.
Obecnie obsługujemy ponad 1000 klientów miesięcznie.

Pozwoliło nam to na wyodrębnienie zasad, którymi kierujemy się w naszych działaniach:

1. Identyfikujemy się z potrzebami naszych Klientów
2. Odpowiednie zabezpieczenie interesów na etapie zawierania umowy jest kluczem do szybkiej i skutecznej egzekucji swoich praw
3. Profesjonalna obsługa prawna wpływa na wizerunek i prestiż przedsiębiorstwa

Centrum Prawa
Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością Sp. k.
ul. Tadeusza Kościuszki 71, 87-100 Toruń
Infolinia: 720 22 77 77

ul. Toruńska 151, BYDGOSZCZ

Logistic & Business Park

Powierzchnie BIUROWE i MAGAZYNOWE do wynajęcia!

KONTAKT:
LCP PROPERTIES Spółka z o.o. | tel: +48 22 314 69 07 | fax.: +48 22 314 69 08 | e-mail: office@lcp.pl
Plac Pitsudskiego 2 | 00-073 Warszawa, Poland | www.lcp.pl

LONDON & CAMBRIDGE PROPERTIES

WCZORAJ

1 maja 1884 mieszkaniec Bydgoszczy Otto Pfefferkorn, z zawodu tapicer i dekorator, założył mieszczącą się przy Bydgoskim Starym Rynku firmę, zajmującą się produkcją oraz handlem meblami.

Przyspieszenie gospodarcze przełomu XIX i XX wieku spowodowało rozwinięcie ruchu budowlanego na niespotykaną do tej pory skalę. Wznoszono wielopiętrowe domy mieszkalne, przebudowywano kamienice, dostarczano do mieszkań prąd, wodę i kanalizację.

W Bydgoszczy w tym okresie zbudowano także szereg secesyjnych kamienic. Secesja, będąc nowym stylem architektury budynków i wnętrz, wykreowała popyt na odmienne wzorniczo meble i materiały dekoracyjne oraz usługi dekoratorów wnętrz, którzy potrafili tworzyć klimatyczne aranżacje. Secesyjne kamienice i mieszkania miały być dziełami sztuki użytkowej i w ten trend idealnie wpisało się przedsiębiorstwo Pfefferkorna.

Papier firmowy z 1934 roku

20-lecie międzywojenne - założonym przez ojca przedsiębiorstwem kierują dwaj synowie - Otton (z zawodu kupiec) i Karol (architekt wnętrz). Firma skupia się nadal na dwóch głównych obszarach działalności – produkcji i handlu meblami. Oba te obszary dynamicznie się rozwijają. Na początku lat 30-stych następuje modernizacja i rozbudowa warsztatów oraz wprowadzenie do produkcji mebli skrzyniowych. Również sklep firmowy w Bydgoszczy przeżywa czas świetności. Jest on zaaranżowany w taki sposób, że całość powierzchni wystawowej podzielono parawanami ze sklejki lub tkaniny na przedziały, w których prezentowano kompletne wyposażenie pokoju: meble, dywany, obrazy, zestawy porcelanowe oraz zasłony. Gotowe aranżacje wnętrz miały ułatwić klientom dobór mebli stosownie do ich potrzeb i możliwości finansowych.

Rekonstrukcja kredensu
wykonana na podstawie dokumentacji technicznej z 1934 roku

Dewizą, która przyniosła sukces przedsiębiorstwu Otto Pfefferkorna, były słowa zamieszczone w katalogu wydanym w 1934 roku. „Nowe czasy przyniosły wiele zmian w artystycznym urządzeniu wnętrza. (...) Mieszkanie małe czy duże urządzamy nie z punktu widzenia sprzedawcy, lecz biorąc pod uwagę osobiste upodobania nabywcy. (...) Jeżeli jednak będziemy mieli sposobność poznać wymagania Szanownych Państwa z pewnością potrafimy je pod każdym względem zaspokoić. Nasza firma istniejąca od 50 lat, zdobyła sobie ustalone opinie i uznanie w całym kraju. Solidne wykonanie, piękna, szlachetna forma, odpowiedni dobór materiału i dostępna cena naszych wyrobów pozostaną zawsze naczelnymi zasadami naszej firmy".

1949 - ocalałe po wojnie zakłady przekształcają się w Bydgoskie Fabryki Mebli. Pomimo innej rzeczywistości, Bydgoskie Fabryki Mebli nadal starają się słuchać potrzeb Klientów. Co roku wprowadzane są nowe wzory mebli, a niektóre, takie jak np. zestaw Kopernik i Brda, stały się ikoną polskich salonów oraz hitem sprzedaży eksportowej lat 70-tych i 80-tych.

Bydgoskie Fabryki Mebli wykonywały wszystkie meble skrzyniowe z zastosowaniem wyłącznie oklein naturalnych i elementów litych. Katalog z 1989 roku opisuje, że w tym czasie zakład produkował przede wszystkim stylizowane zabudowy ścian, kredensy i witryny w wybarwieniu rustykalnym, wykończone z widoczną strukturą drewna oraz meble kryte emaliami na biało oraz stylowe zestawy tapicerowane

Fabryka realizowała również nietypowe zamówienia m.in. do gmachu sejmu, hotelu Merkury (dziś: Mercure) w Poznaniu, Teatru Wielkiego w Warszawie, Filharmonii Pomorskiej w Bydgoszczy.

Zabudowa Ściany „Kopernik”

BYDGOSKIE
MEBLE

BYDGOSKIE FABRYKI MEBLI S.A.
ul. Nowotoruńska 40, 85-840 Bydgoszcz
www.bydgoskiemeble.pl

Zakład produkcyjny przy ul. Nowotoruńskiej w Bydgoszczy

DZIŚ

Historia Bydgoskich Fabryk Mebli trwa nieprzerwanie od 130 lat - dziś organizację budują nowe pokolenia pracowników, którzy do dawnych wartości dodają własne doświadczenia oraz pomysły. Naszą siłą jest umiejętne łączenie dorobku przeszłości z tym, czego aktualnie poszukują nasi klienci. Dokładamy starań, aby kolejne pokolenia klientów otrzymywały wyjątkowe, piękne i trwałe meble na lata. Wiemy, jak ważny jest ciągły rozwój, dlatego stale ulepszamy nasz proces produkcyjny i inwestujemy w nowe technologie.

Bydgoskie Meble są znane i cenione w Polsce jak i na Świecie. O uznaniu, jakim cieszy się marka i jej produkty, świadczą liczne wyróżnienia oraz nagrody przyznawane przez branżę meblarską. Jesteśmy zdeterminowani do tego, aby dostarczać naszym klientom wyłącznie najlepsze produkty, które nie tylko zdobywają niezależne nagrody, ale są przede wszystkim doskonałym rozwiązaniem do domów i mieszkań na całym świecie.

Bydgoskie Meble to z całą pewnością dobry wybór dla pokoleń

Centralny magazyn na ul. Glinki w Bydgoszczy

BYDGOSKIE
MEBLE

ETAP SOFA

W fabrykach należących do spółki **IMS SOFA** produkowane są wysokiej klasy meble tapicerowane w obiciach ze skóry naturalnej i tkaniny.

Spółka **IMS SOFA** działa od 2011 roku, ale jej tradycje sięgają roku 1884 roku, gdy powstały Bydgoskie Fabryki Mebli. Z czasem wyłoniły się z nich zakłady produkujące meble tapicerowane, stanowiące obecnie część spółki **IMS SOFA**. Dziś w skład **IMS SOFA** wchodzą 3 fabryki (Bydgoszcz, Chełmno, Kobylnica pod Słupskiem), które zajmują się produkcją mebli tapicerowanych pod takimi markami, jak **Bydgoskie Meble** i **Etap Sofa**. W ofercie marek dostępne są wysokiej jakości sofy, narożniki, fotele, pufy i łoża tapicerowane. Meble wszystkich marek dostępne są na rynku polskim oraz w wielu krajach na całym świecie.

IMS SOFA is the owner of factories, where production of high quality upholstered furniture in leather and other materials takes place.

IMS SOFA company has run since 2011, however its tradition has been continuing since 1884, when Bydgoskie Fabryki Mebli was established. With time, some part of it was changed to factories producing upholstered furniture, which today are the part of **IMS SOFA** company. Nowadays **IMS SOFA** owns 3 factories (Bydgoszcz, Chełmno, Kobylnica near Słupsk), which produce upholstered furniture of such brands like **Bydgoskie Meble** and **Etap Sofa.** These brands offer high quality sofas, corners, hockers and upholsted beds. The furniture of all these brands is available in Poland and many other countries all around the world.

NASZE MARKI: / OUR BANDS:

Etap Sofa to marka mebli tapicerowanych idących z duchem czasu: wygodnych, funkcjonalnych oraz modnych. Charakteryzuje je nowoczesne wzornictwo, świadomość trendów oraz wyjątkowy design.

Etap Sofa is an upholstered furniture brand that moves with the times: its products are comfortable, functional and fashionable. They are characterized by modern and unique design and trends awareness.

www.etap-sofa.pl

Bydgoskie Meble to tradycyjna marka znana z produkcji najwyższej jakości mebli tapicerowanych. Hołduje ona tradycyjnym wartościom, dlatego jej produkty charakteryzuje ponadczasowy styl.

Bydgoskie Meble is a traditional brand known for producing the highest quality upholstered furniture. It follows traditional values which is why its products are characterized by timeless style.

www.bydgoskiemeble.pl

.ims sofa

IMS SOFA Sp. z o.o.
ul. Bydgoska 50, 85-790 Bydgoszcz
tel. +48 52 55 51 100, fax +48 52 55 51 111
e-mail: imssofa@ims.li

ALAN® akcesoria meblowe

Hurtownia płyt, blatów i akcesoriów meblowych

Z.H.U. „ALAN" *Krzysztof Urbański*

ul. Inwalidów 51, 85-749 Bydgoszcz
tel: 52 365 00 00, fax: 52 365 00 19
e-mail: biuro@alan.bydgoszcz.pl

Jesteśmy dystrybutorem największych światowych marek, produkujących akcesoria meblowe. Nasza wieloletnia współpraca pozwala nam zaoferować klientom szeroką gamę produktów w najlepszych cenach na rynku.

Nasze usługi i sprzedaż wykonywane są na najwyższym poziomie. Działamy terminowo i tym zyskujemy sobie coraz więcej klientów. W 2010 roku poszerzyliśmy swoją działalność o sprzedaż płyt meblowych i blatów oraz cięcie i okleinowanie.

www.alan.bydgoszcz.pl

Istniejemy na rynku od 1998 roku.

GTV • EGGER • KRONOSPAN • BLUM • NOMET • REHAU • POLKEMIC • FGV • THERMOPLAST • ALUPROFIL • BRW • BIMAK

Przedsiębiorstwo Produkcyjno Handlowe
Sławpol

ul. Toruńska 145 B
85-831 Bydgoszcz
tel: +48 52 346 41 76
fax: +48 52 372 62 05
e-mail: slawpol@op.pl
www.slawpol.bydgoszcz.pl

PRODUKCJA I PROJEKTOWANIE WYROBÓW METALOWYCH I OKUĆ MEBLOWYCH

• STELAŻE I RAMY MEBLOWE • PODNOŚNIKI SPRĘŻYNOWE I BEZSPRĘŻYNOWE • ROLKI MEBLOWE • OKUCIA MEBLOWE ŁĄCZĄCE • ZAWIASY MEBLOWE • WYROBY RÓŻNE •

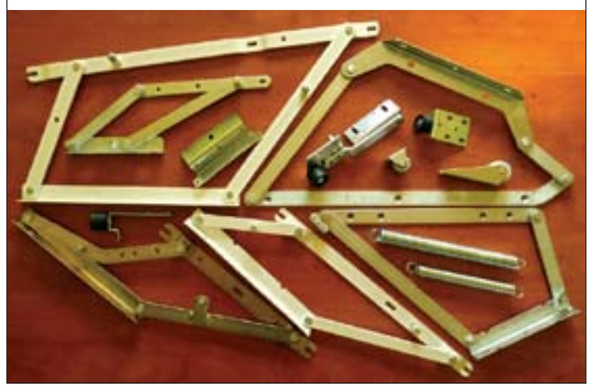

BYDGOSKIE ZAKŁADY SKLEJEK
SKLEJKA MULTI SA
SKLEJKA SPERRHOLZ PLYWOOD
Rok zał. 1914

Bydgoskie Zakłady Sklejek „SKLEJKA - MULTI" S.A.

ul. Fordońska 154
85-752 Bydgoszcz
tel. +48 52 342 50 61
www.sklejka.pl

Jesteśmy jednym z największych i najstarszych zakładów produkujących sklejkę w naszym kraju. Posiadamy wiekową tradycję i bogate doświadczenia. Wysokie oceny, jakie klienci wystawiają naszym wyrobom, zobowiązują nas do szczególnej troski o produkt finalny i wymuszają na nas ciągłe doskonalenie produktów.

Wprowadzamy nowe materiały podnoszące wartości użytkowe oraz walory estetyczne naszych wyrobów. Dzięki temu zapewniamy naszym klientom bezpieczeństwo, pewność w użytkowaniu i jakość, co potwierdzają uzyskane atesty i certyfikaty krajowe i zagraniczne.

Początki historii naszego przedsiębiorstwa sięgają 1914 roku. Zakład był najpierw własnością niemieckiej spółki o nazwie „Ostdeutsche Sperrplatten - werke AG", a później polsko-niemieckiej spółki akcyjnej. W 1933 roku został wykupiony przez Zarząd i Administrację Lasów Państwowych. Wielkość produkcji stanowiła wtedy około 10% całej produkcji sklejek w Polsce.

Zakład przed II wojną światową zatrudniał 1040 osób. Po wojnie fabryka została upaństwowiona, a nadzór nad nią sprawowała Dyrekcja Lasów Państwowych w Toruniu, a później Zjednoczenie Płyt, Sklejek i Zapałek. W 1994 roku zakład został sprywatyzowany i jest spółką akcyjną pod nazwą Bydgoskie Zakłady Sklejek „SKLEJKA - MULTI" S.A.

Wszystkie nasze wyroby posiadają klasę higieniczności E-1.

We are one of the biggest and oldest plywood producents in Poland with secular traditions and professional experience. High estimation, which is being given by our customers, obligates us to special care about final product's quality and impose constant improvement of our products.

We introduce new materials which increase our product's use value and esthetic qualities. Thanks to it we ensure our customers in safety, assurance and quality, which is supported by various national and international certificates of quality.

Our factory has been launched in 1914 as a German corporation named "Ostdeutsche Sperrplatten – werke AG", later transfromed in Polish-German joint-stock company. In 1933 it has been bought by Administration of State Forests. At that time the size of production has been 10 per cent of all national production in Poland.

Before the Second World War the enterprise employed 1040 people. After that the company has been nationalised, and the supervisor was Directorship of National Forests in Toruń, and next Consolidation of Wood Panels, Plywood and Matchsticks. In 1994 the enterprise has been privatized and since then it has been public limited company called Factories of Plywood in Bydgoszcz "SKLEJKA - MULTI" S.A.

All our products have got hygenic class E-1.

NASZĄ MISJĄ JEST SPEŁNIANIE NAJWYŻSZYCH WYMAGAŃ NASZYCH KONTRAHENTÓW Z PEŁNĄ TROSKĄ O ICH ZADOWOLENIE.

OUR MISSION IS TO FULFILL THE HIGHEST REQUIREMENTS OF OUR CONTRACTORS WITH THE CARE ABOUT THEIR FULL SATISFACTION.

HURT DETAL

SKLEJKO CENTRUM

Przedstawicielstwo firmy
SKLEJKA-EKO S.A. Ostrów Wlkp.
na region kujawsko-pomorski

Historia Firmy SKLEJKO-CENTRUM:

Nasza firma może poszczycić się długoletnim doświadczeniem i bogatymi tradycjami - istnieje od 2004 r. Cieszy się dużym uznaniem Klientów. Udało się jej zdobyć renomę na rynku polskim i poza granicam kraju. Jej produkty eksportowane są także na rynek europejski. Posiada w swym asortymencie sklejki z: Norwegii, Indonezji, Brazylii, Chin, a także z: Rosji, Ukrainy, Białorusi, Litwy.

POLECAMY NASTĘPUJCY ASORTYMENT SKLEJEK I PŁYT:

- Sklejka Sosnowa
- Sklejka Brzozowa
- Sklejka Bukowa
- Sklejka Antypoślizgowa
- Sklejka Szalunkowa
- Sklejka Meranti, Okoume
- Sklejki z całego świata
- Różne wymiary i grubości
- Płyty OSB Konstrukcyjna Wodoodporna
- Płyty Wiórowe Surowe i laminowane (Meblowe)
- Płyta Stolarska (Dąb, Sosna itp.)
- Płyta Pilśniowa (Biała, Dąb, Buk itp.)
- Płyty MDF/HDF
- Wałki Połuszczarskie
- Tarcica mokra i sucha
- Kantówka
- Deska Szalunkowa

ZAPRASZAMY!!!

Ze względu na swoje właściwości sklejka jest stosowana w wielu branżach. Między innymi:

- w meblarstwie:
  - meble tapicerowane (elementy konstrukcji),
  - meble szkieletowe, skrzyniowe
- stolarstwie:
  - galanteria drzewna
  - stolarka budowlana
  - instrumenty muzyczne
  - schody, podstopnie
- środkach transportu:
  - transport osobowy, towarowy, kolejowy, tramwajowy, kampingi
  - na statkach, żaglówkach
- budownictwie:
  - ścianki działowe, podkład pod pokrycie dachowe, zabudowa poddaszy, boazeria itp.
  - nośnik pod parkiet w halach sportowych.

EKOLOGICZNE - NATURALNE

Sklejka
Okucia
OSB
Meblowe
USŁUGI:
Transport
Cięcie na wymiar
Cięcie frezem
oklejanie krawędzi

Bydgoszcz, ul. Startowa 5 (obok Galerii Pomorskiej)
SKLEJKO - CENTRUM www.sklejko-centrum.net
e-mail: biuro@sklejko-centrum.net; meble@sklejko-centrum.net
52 342 70 78
509 155 038
PN-PT 8⁰⁰-16⁰⁰

Derred
PRACOWNIA KRAWIECKA
ul. Wojska Polskiego 8
85-171 Bydgoszcz
tel.: 52 370 05 05
www.derred.pl
Derred Pracownia Krawiecka Karola Włodarskiego

POLWELL
1990 r.
grupa polwell
Polskie Hurtownie Fryzjerskie
1998 r.
polwell
2003 r.
25 LAT FIRMY POLWELL
właściciela marki Fale Loki Koki
Fale Loki Koki
Wszystko dla włosów
2012 r.
Fale Loki Koki

modus
MODUS Przedsiębiorstwo Odzieżowe S.A.
ul. Świętej Trójcy 2, 85-224 Bydgoszcz
tel. 52 339 37 00, 575 999 645
www.modus.com.pl
Historia Zakładów Przemysłu Odzieżowego Modus S.A. w Bydgoszczy sięga roku 1945, a więc w zeszłym roku firma obchodziła 70-lecie swojego istnienia. W czasie kilkudziesięcioletniego okresu funkcjonowania na rynku MODUS przeszedł szereg zmian charakterystycznych dla historii gospodarczej naszego kraju.
Obecnie uznawana za lidera w zakresie dostaw umundurowania wyjściowego i galowego dla Wojska Polskiego, Policji, Straży Pożarnej czy Izby Celnej. Doskonałą wizytówką firmy są niewątpliwie od wielu lat produkowane mundury dla Kompani Reprezentacyjnej Wojska Polskiego, Orkiestry Reprezentacyjnej Wojska Polskiego, czy też Reprezentacyjnego Zespołu Artystycznego Wojska Polskiego. Kunszt bydgoskiej spółki został doceniony również poprzez powierzenie przygotowania umundurowania galowego dla orkiestry oraz gwardii książęcej z okazji uroczystości ślubu władcy Księstwa Monako.
Drugim niezwykle ważnym obszarem działalności przedsiębiorstwa stał się rynek odzieży służbowej dla firm transportowych. Na chwilę obecną MODUS dostarcza ubiory służbowe dla większości krajowych spółek kolejowych, wielu przedsiębiorstw komunikacji miejskiej, ale również dla zagranicznych firm związanych z rynkiem transportu morskiego oraz lotniczego.
70 lat tradycji
lider w zakresie umundurowania wyjściowego i galowego

Fronhoffs Polska Sp. z o.o.

ul. Nadrzeczna 3, 85-238 Bydgoszcz, Poland
tel. +48 52 322 26 66, fax +48 52 321 50 62
e-mail: info@fronhoffs.pl. www. fronhoffs.pl

Cukiernia Fronhoffs Polska Sp. z o.o. od ponad 14 lat produkuje ciasta śmietanowe głęboko mrożone Café Madame. Oferujemy bogaty asortyment oraz doskonałą jakość swoich produktów. W 2004 roku wdrożyliśmy w zakładzie System Zarządzania Jakością zgodny z IFS oraz BRC, którego utrzymanie zapewnia najwyższą jakość oraz ciągłe doskonalenie oferowanych przez firmę wyrobów.

Company Fronhoffs Polska Sp. z o.o. has been producing the deep frozen cakes Café Madame for over 14 years. We offer a wide range and excellent quality of our products. In the year 2004 we implemented the Quality Management System according to IFS and BRC which maintenance ensures the highest quality and continuous improvement of offered products.

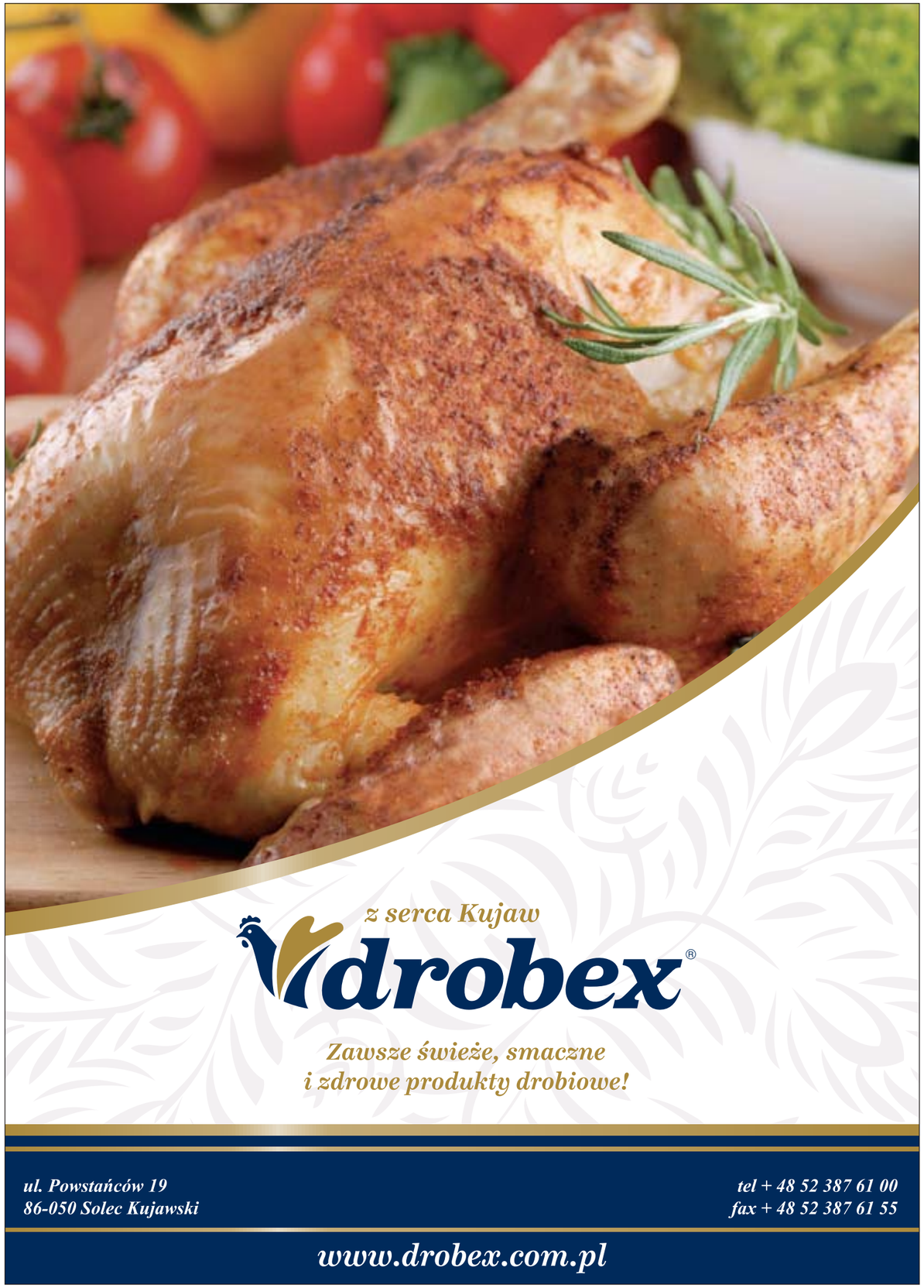

z serca Kujaw

Drobex®

Zawsze świeże, smaczne
i zdrowe produkty drobiowe!

ul. Powstańców 19
86-050 Solec Kujawski

tel + 48 52 387 61 00
fax + 48 52 387 61 55

www.drobex.com.pl

Carrefour
Pozytywnie każdego dnia

Carrefour Bydgoszcz
- Glinki, Al. Jana Pawła II 11
- Galeria Pomorska, ul. Fordońska 141
- Fordon, ul. S. Skarżyńskiego 2

Odkryj ogromny wybór produktów w doskonałej jakości i najlepszej cenie!

Carrefour daje Ci wszystko pod jednym dachem hipermarketu
zapewniając wyjątkową przyjemność z zakupów!

Wyróżnikiem naszych sklepów są także specjalne programy:

- Karta Seniora skierowane do osób starszych
- Karta Dużej Rodziny dla rodzin wielodzietnych
- Karta Carrefour VISA

JAKOŚĆ Z NATURY CARREFOUR

Jakość z Natury Carrefour
Doskonałe produkty o wysokiej jakości i naturalnym smaku. Carrefour angażuje się we współpracę z producentami żywności spod znaku Jakość z Natury Carrefour, a promowanie smacznych i lokalnych produktów jest dla nas priorytetem.

NASZA WĘDZARNIA

PRODUKCJA WŁASNA

Nasza Wędzarnia
Wybieraj to co najlepsze. Wiemy doskonale, jak dużą wagę przykładasz do tego, by wybierać produkty naturalne, zdrowe i świeże. Teraz najwyższej jakości wędliny i wędzonki znajdziesz w Naszej Wędzarni – bo produkujemy je dla Ciebie!

Nasze Marki
Powstają z myślą o klientach, którzy zwracają uwagę na jakość, ale nie chcą przepłacać. Produkty o wysokiej jakości, starannie wyselekcjonowane, o doskonałej relacji jakości do ceny. To produkty które zadowolą nawet najbardziej wymagające gusta.

IKEA w Bydgoszczy gości od sierpnia 2015, jednak w Polsce jest obecna od ponad 20 lat. Firma jest innowatorem oraz doradcą w zakresie wyposażenia wnętrz, którego celem jest tworzenie lepszego życia na co dzień dla wielu ludzi. Jesteśmy godną zaufania, stabilną finansowo i stale rozwijającą się firmą.

Naszą ideą biznesową jest oferowanie szerokiego asortymentu funkcjonalnych i dobrze zaprojektowanych artykułów wyposażenia domu, w cenach tak niskich, by jak najwięcej ludzi mogło sobie na nie pozwolić.

Chcemy, by sklepy IKEA były łatwo dostępne, by jakość codziennego życia w domu stawała się lepsza dla jeszcze większej liczby ludzi. Większą część naszych zysków ponownie inwestujemy w istniejące i nowe sklepy IKEA, w rozwój nowych produktów, działania w obszarze zrównoważonego rozwoju i stale dążymy do obniżania naszych cen.

IKEA w Polsce posiada obecnie dziewięć sklepów, które w roku finansowym 2015 odwiedziły ponad 24 miliony osób. Ponadto, poprzez IKEA Centres Poland S.A., firma zarządza ośmioma parkami oraz centrami handlowymi. W Jarostach koło Piotrkowa Trybunalskiego zlokalizowane jest Regionalne Centrum Dystrybucyjne, które obsługuje sklepy IKEA w Polsce, Czechach, Słowacji, Rumunii, Bułgarii i na Węgrzech. Biuro Zakupów współpracuje z producentami mebli i artykułów wyposażenia wnętrz w regionie Europy Centralnej, dostarczając je do sieci IKEA na całym świecie. W 13 lokalizacjach w Polsce znajdują się tartaki i fabryki mebli oraz komponentów meblowych IKEA Industry, w których pracuje ok. 10 tys. osób.

DECATHLON FORDON

Decathlon Bydgoszcz Fordon to ponad 70 dyscyplin sportowych w jednym miejscu.

Tak szeroka oferta pozwala każdemu z naszych klientów znaleźć produkt odpowiadający jego potrzebom. Nasze sportowe zamiłowania chętnie dzielimy z naszymi klientami, którym zawsze służymy fachową poradą. Największą wiedzę czerpie się przecież z doświadczenia!

Cenimy sobie spędzony z Tobą czas. Dlatego tak często, Decathlon zamienia się w miejsce zawodów, turniejów i konkursów sportowych. To dla nas nie tylko okazja do aktywnego spędzenia czasu w niepowtarzalnej atmosferze, ale przede wszystkim sposobność do sprawdzenia swoich sił w nieznanych dotąd dyscyplinach sportowych.

Chcemy towarzyszyć Ci na starcie każdej Twojej sportowej przygody.

LIDL

Firma Lidl jest blisko związana z Bydgoszczą już od kilkunastu lat. To tutaj, w bydgoskim Fordonie powstał jeden z ośmiu sklepów Lidl w Polsce, których otwarcie 11 kwietnia 2002 roku zapoczątkowało działalność firmy na terenie kraju. Z biegiem lat, w pozostałych dzielnicach miasta powstawały następne sklepy, a planowane kolejne inwestycje, zapewnić mają mieszkańcom Bydgoszczy jeszcze swobodniejszy dostęp do ulubionych produktów wysokiej jakości w zawsze atrakcyjnych cenach.

Ale sklepy to nie wszystko... 01.03.2015 roku w Bydgoskim Parku Przemysłowo-Technologicznym otwarto ósme z kolei Centrum Dystrybucyjne Lidl w Polsce. Obsługuje ono nie tylko sklepy położone w Bydgoszczy, ale także ok. 50 placówek z całego województwa kujawsko-pomorskiego oraz województw sąsiednich.

Firma Lidl zatrudnia w samej tylko Bydgoszczy ponad 300 osób.

Więcej niż połowa z nich znalazła pracę w Centrum Dystrybucyjnym i wykonuje obowiązki związane z dyspozycją, przyjęciem, komisjonowaniem i wysyłką towaru; część pracuje w Dziale Ekspansji, w Sekretariacie i w Administracji Regionu.

Poza tym ponad 150 osób wykonuje pracę w sklepach firmy położonych na terenie Bydgoszczy, piastując zarówno stanowiska pracownicze, jak i kierownicze.

Lidl zapewnia wszystkim swoim pracownikom ponadprzeciętne warunki pracy. Każdy pracownik może liczyć na konkurencyjne wynagrodzenie, bezpłatną prywatną opiekę medyczną, atrakcyjny pakiet szkoleń i szerokie możliwości awansu.

Zaangażowanie firmy w zapewnienie najwyższych standardów w zakresie tworzenia najlepszych warunków pracy, dbałości o talenty i ich rozwój na wszystkich szczeblach organizacji, a także dążenia do ciągłego doskonalenia praktyk związanych z zatrudnieniem sprawia, że firma Lidl jest regularnie wyróżniana certyfikatem Top Employers Institute, co bezdyskusyjnie stawia ją w czołówce najlepszych pracodawców nie tylko w Bydgoszczy, ale i w całej Polsce.

Centrum Dystrybucyjne Lidl w Bydgoskim Parku Przemysłowo-Technologicznym przy ul. Ernsta Petersona 6

castorama

15 LAT
W BYDGOSZCZY
UL.SZUBIŃSKA 5 85-312 BYDGOSZCZ TEL. 52 37 67 100

Remontujesz
Ogród
Budujesz
Urządzasz
Urządzasz
Ogród
Remontujesz

arkada
galeria wnętrz

Zapraszamy do wyjątkowych wnętrz!
Zainspirujemy Cię
i doradzimy najciekawsze rozwiązania!

„Galeria wnętrz pełna
pomysłowych inspiracji
do domu/ mieszkania/ biura/ ogrodu!"

ul. Fordońska 40
Bydgoszcz

www.arkadabydgoszcz.pl
www.facebook.com/arkadabydgoszcz

Najlepsze Marki wykończenia i wyposażenia wnętrz! Najnowsze i najmodniejsze **kolekcje!**

Bogata oferta: meble, panele, podłogi, materace, porcelana, firany, pościele, łazienki, armatura, drzwi, okna, kominki, oświetlenie, dodatki i wiele innych!

Atrakcyjne oferty specjalne! Duży parking i pyszna kawa w **kawiarni** w galerii ;-)

PAAK®

HURTOWNIA SPORTOWA

Dystrybutor włoskiej marki

GIVOVA

adidas
Joma
EVOLUTION professional equipment
GET SPART
asics

PIŁKI CELLULAROWE

www.paak.com.pl

tel. 510 053 975 fax 52 321 09 88
e-mail sport@paak.com.pl

W STREFIE
ZNANYCH MAREK
VIS-A-VIS GALERII POMORSKIEJ

T.K.maxx KLER SPORTS DIRECT.com Piotr i Paweł mediaexpert

BATORY
PARK HANDLOWY

www.batory.com.pl

HURTOWNIA
SPORTOWA ▫ PAPIERNICZA ▫ ZABAWKARSKA
JUBILERSKA ▫ FOTO-OPTYCZNA

SPRZEDAŻ HURTOWA
ul. Szajnochy 6, 85-738 Bydgoszcz
Centrala: +48 52 342 16 04, fax +48 52 342 60 03
e-mail: arpis@arpis.pl

OFERUJEMY ARTYKUŁY Z DZIAŁÓW:
sport · papier · zabawki · jubiler
upominki · foto-optyka · wędkarstwo

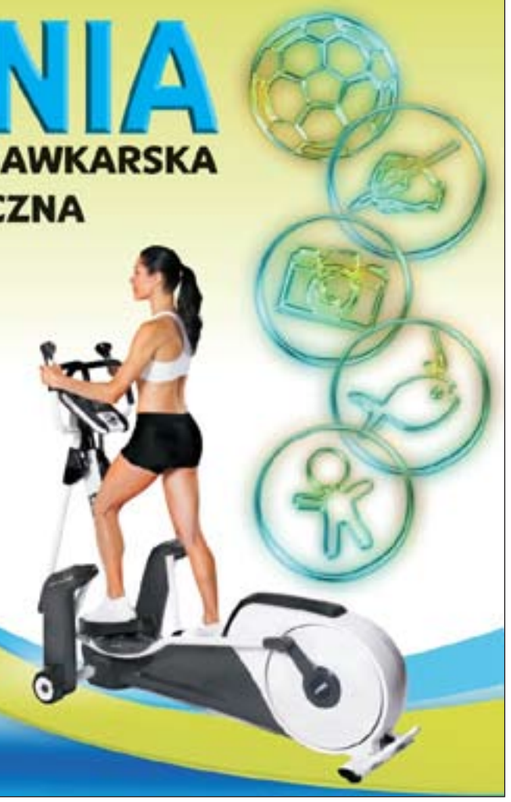

SPRZEDAŻ DETALICZNA
Zobacz, gdzie są nasze sklepy!
www.arpis.pl

EFK

Eksperci Finansowo-Księgowi Sp. z o.o.
Istniejemy na rynku od 1990 roku.

Eksperci Finansowo-Księgowi Spółka z o.o.
ul. Czerkaska 11/7, 85-636 Bydgoszcz
tel.: 52 346 28 21, 52 341 35 04
tel./fax: 52 322 89 00
www.efk.org.pl; e-mail: biuro@efk.org.pl

➡ usługi audytorskie
➡ usługi prowadzenia ksiąg
➡ doradztwo finansowo-księgowe

NIP 5540309169 KRS0000094294 KIBR nr ew.478

istnieje od 1924 r.
PASAMON

Jesteśmy doświadczonym producentem taśm tkanych i pasmanterii technicznej z poliamidu, polipropylenu, poliestru i bawełny. W naszej ofercie znajduje się blisko **2500 wzorów** taśm, które produkowane są w szerokościach **od 3 do 130 mm.**

Nasze taśmy znajdują zastosowanie w przemyśle tapicerskim, w kaletnictwie, w rymarstwie, w produkcji oporządzenia dla wojska, w górnictwie, w produkcji szelek i pasów bezpieczeństwa, w produkcji zawiesi oraz pasów transportowych.

We are an experienced producer of webbing and technical haberdashery of high quality. Our offer includes nearly **2,500 designs** of webbing which is produced in a wide variety of widths **from 3 to 130 mm.**

Our webbing is used in furniture industry, in making bags, in production of equipment for pets, in military garment, in production of harnesses and safety belts, in mining and fire rescue, in production of slings and ratchet straps.

ul. Jagiellońska 117
85-027 Bydgoszcz
tel. 52 341 40 21

www.pasamon.com.pl

PSH BYDGOSZCZ

Przedsiębiorstwo Sprzedaży Hurtowej Sp. z o.o.
85-461 Bydgoszcz, ul. Ołowiana 11
tel./fax 52 349 08 70, tel. 691 444 275
e-mail: zamowienia@psh.bydgoszcz.pl

DYSTRYBUTOR ARTYKUŁÓW CUKIERNICZYCH I SPOŻYWCZYCH

E. Wedel, Posti, Pińczów, Argo, Goplana, Flis, Dr.Oetker, Cenos, Mieszko, Odra, Lorenz, Cukry Nyskie, JDE, Delic-Pol, terravita, I.D.C., Laikonik, Kopernik Toruń, Jutrzenka, Wawel, Śnieżka, Solidarność, Jutrzenka, Perfetti, Bałtyk, Magnat, Appetita, Grześki

PSH Bydgoszcz to rodzinna firma założona w 1989 r., obecnie współzarządzana przez drugie pokolenie. Hurtownia posiada własną bazę magazynową i transportową. Oferujemy naszym partnerom handlowym ok. 3 tysięcy produktów, wśród których od zawsze dominują słodycze. PSH serwisuje zamówienia w promieniu 150 km od Bydgoszczy.

ZAPRASZAMY DO WSPÓŁPRACY!

ARPLEX

www.arplex.pl

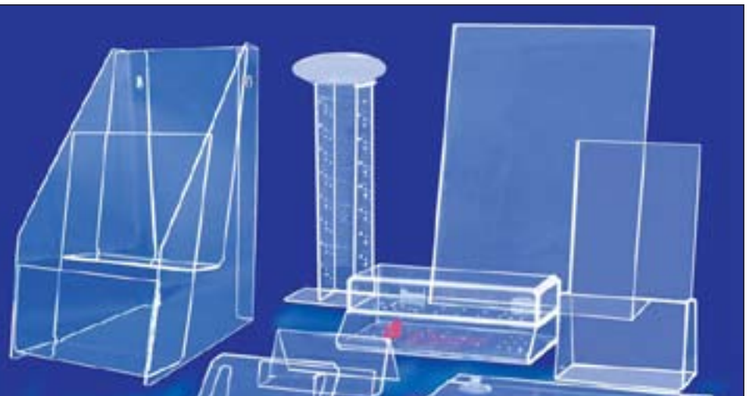

REKLAMY ŚWIETLNE
WYROBY Z PLEKSI

85-130 Bydgoszcz, ul. Grudziądzka 25 tel./fax: 052 582 0 112, kom. 0601 660 646

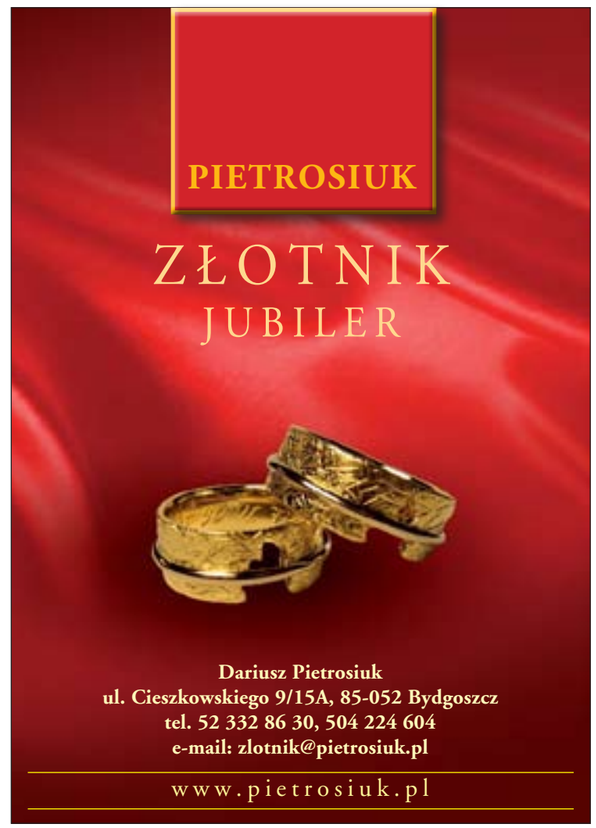

Jak podaje „Dziennik Poznański" z 1908 roku: „...Tutejszy kapitalista p. Kosmowski kupił w Rogowie posiadłość od budowniczego p.Rigalla, nabytą niedawno z rąk niemieckich .." Ów „kapitalista" to mistrz stolarski - Wawrzyn Kosmowski założyciel dzisiejszej firmy pogrzebowej „Dylewscy". W drugiej dekadzie XX w. W. Kosmowski sprowadził się do Bydgoszczy, w zakupionej kamienicy przy Placu Piastowskim 9 kontynuował działalność gospodarczą produkując meble i trumny. Długoletnia historia firmy, ściśle związana jest z dziejami rodziny obecnych właścicieli Barbary Dylewskiej z domu Kosmowskiej i jej córki Joanny Dylewskiej - Gajzler.

Mimo upływa lat, różnych ustrojów, zawirowań biegu historii - nasza firma wciąż istnieje i rozwija się. Nadal rozszerzamy wachlarz naszych usług, nadal staramy się modernizować naszą firmę. Wciąż podnosimy jakość naszych usług starając się spełniać oczekiwania naszych klientów.

Każdego dnia czerpiemy z tradycji i historii firmy wszystko to, co sprawia aby pożegnanie Bliskiej Osoby było godne i pełne dostojeństwa, jak życie, które nagle zgasło.

ZAKŁAD POGRZEBOWY
Dylewscy
od ponad 100 lat

Zakład Usług Pogrzebowych „Dylewscy"
kompleksowa organizacja pogrzebów w systemie bezgotówkowym

85-012 Bydgoszcz ul. Pl. Piastowski 9
tel. 52/322-29-16, tel/fax 52/345-64-87

biuro czynne:
poniedziałek-piątek od 8.00 do 18.00
sobota od 8.00 do 16.00

Całodobowy dyżur telefoniczny: *52/322-29-16, kom. 602- 26 -34 -72*

Biuro Fordon
ul. Piwnika Ponurego 1D
tel. 52/342-95-16
www.dylewcy.pl

biuro czynne:
poniedziałek-piątek od 8.30 do 16.30
e-mail: *dylewscy@dylewscy.pl*

Wizytówką naszej firmy jest wysoka jakość usług, a naszymi referencjami - stuletnie doświadczenie.

Fontes-med

ul. M. Curie Skłodowskiej 26, 85-094 Bydgoszcz
tel.: 52 340 01 92, email: fontesmed@fontesmed.pl

Przychodnia czynna: pon - pt 7:00-19:00

Centrum Medyczne Fonted–med sp. z o.o. to przychodnia wielospecjalistyczna, która mieści się przy ul. Marii Curie Skłodowskiej 26 (w budynku marketu Leclerc). Dawniej naszą specjalizacją była rehabilitacja i opieka nad pacjentami z dysfunkcją narządu ruchu. Obecnie rozszerzyliśmy działalność, pracują u nas wysokiej klasy lekarze specjaliści.

• Alergologia • Dietetyka • Laryngologia • Logopedia • Foniatria • Chirurgia ogólna • Chirurgia naczyniowa • • Dermatologia • Fizjoterapia • Endokrynologia • Kardiologia • ECHO serca • Neurologia • Ortopedia • USG • • Onkologia/hematologia • Pulmonologia • Rehabilitacja • Reumatologia • Urologia • Psychologia • Okulistyka •

Przychodnia „KOMUNALNI” Sp. z o.o.

85-091 Bydgoszczy, ul. Sportowa 5
tel/fax 52 34-15-887, rejestracja 52 34-13-228
sekretariat@przychodnia-komunalni.pl

- Poradnia ogólna - internistyczna
- Poradnia dla dzieci
- Poradnia laryngologiczna
- Poradnia okulistyczna
- Laboratorium Analiz Medycznych (szeroki zakres badań)
- Badania diagnostyczne (ekg, usg, spirometria, audiometria i inne).
- Gabinet zabiegowy
- Opieka środowiskowa pielęgniarsko-położnicza
- Wizyty domowe lekarsko-pielęgniarskie również specjalistów w zależności od wskazań

Badania profilaktyczne pracowników w ramach medycyny pracy: wysokościowe, kierowców, do pracy przy obsłudze komputera, wstępne, okresowe, kontrolne oraz sanitarno-epidemiologiczne, psychotechniczne - terminy jednodniowe!

W Przychodni można wykonać wszelkiego rodzaju szczepienia (WZW, p/grypie, tężcowi, durowi brzusznemu i inne zalecane).

Przychodnia spełnia standardy Unii Europejskiej.

Posiada Międzynarodowy Certyfikat Zarządzania Jakością ISO 9001:2008

Nad Brdą
CENTRUM MEDYCZNE

www.cm-nadbrda.pl
sekretariat 52 518-34-70, rejestracja 52 518-34-64

Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej Centrum Medyczne „Nad Brdą” jest jedną z większych przychodni wielospecjalistycznych na terenie miasta Bydgoszczy.

Jego siedziba mieści się w monumentalnym, zabytkowym budynku przy ulicy Dworcowej 63, wpisanym do Rejestru Zabytków klasy A. Gmach został wybudowany w XIX wieku jako siedziba Królewskiej Dyrekcji Pruskiej Kolei Wschodniej a później Dyrekcji Kolei Państwowych. Budynek historycznie i tradycyjnie związany jest z służbą zdrowia, albowiem od 1923 roku umieszczono w nim kolejową przychodnię lekarską, która funkcjonowała w tym miejscu do 2011 roku. Jej działalność kontynuuje z sukcesem Centrum Medyczne „Nad Brdą” Sp. z o.o.

Dysponujemy szeroką bazą diagnostyczną, w skład której wchodzą: laboratorium, pracownia rtg, usg, EKG z badaniami metodą Holtera, spirometryczna, audiometryczna, prób wysiłkowych.

W strukturze przychodni funkcjonuje 14 poradni specjalistycznych: dermatologiczna, ginekologiczno-położnicza, hematologiczna, kardiologiczna, logopedyczna dla dzieci i dorosłych, neurologiczna, okulistyczna, otolaryngologiczna dla dzieci i dorosłych, pulmonologiczna, rehabilitacyjna, reumatologiczna, urazowo-ortopedyczna, medycyny pracy, chirurgiczna.

Znaczna większość poradni świadczy usługi medyczne dla pacjentów ubezpieczonych w ramach kontraktu z Kujawsko-Pomorskim Oddziałem Wojewódzkim NFZ.

W placówce działa duży Zakład Rehabilitacji Leczniczej świadczący usługi fizjoterapii ambulatoryjnej oraz rehabilitacji kardiologicznej i ogólnoustrojowej w Ośrodkach Dziennych. Dysponujemy szerokim zakresem zabiegów fizjoterapeutycznych: jonoforezą, elektrostymulacją, tonolizą, prądami diadynamicznymi, prądami interferencyjnymi, prądami TENS, prądami Traeberta, ultradźwiękami, ultrafonoforezą, galwanizacją, polem magnetycznym o niskiej i wysokiej częstotliwości, kinezyterapią, naświetlaniami, laseroterapią, krioterapią miejscową parami azotu, masażami wirowymi. Wykonujemy masaże oraz zabiegi z zakresu kinezyterapii.

Doświadczona kadra medyczna służy swoją wiedzą, umiejętnościami i radą. Jej celem jest objęcie troskliwą opieką wszystkich pacjentów.

Oferujemy pacjentom usługi medyczne w zakresie:

- podstawowej opieki medycznej dla dzieci i osób dorosłych,
- ambulatoryjnej opieki specjalistycznej,
- medycyny pracy,
- stomatologii i protetyki oraz
- rehabilitacji leczniczej.

Nasze atuty to:

profesjonalizm, dostęp do wielu poradni i pracowni w jednym miejscu, a także położenie w centralnym punkcie miasta.

Centrum Medyczne „Nad Brdą” od 25 lipca 2012 r. posiada Certyfikat Systemu Zarządzania Jakością ISO 9001:2008.

Fenomed

DERMATOLOGIA ESTETYCZNA I LASEROWA
DERMATOCHIRURGIA

FENOMED
ul. Paderewskiego 22
85-075 Bydgoszcz

fenomed@fenomed.pl
tel. 52 381 30 58

www.fenomed.pl

CEZAL BYDGOSZCZ

Jesteśmy na rynku od 65 lat

Należymy do Grupy POFAM

SKLEPY MEDYCZNE blisko Ciebie
21 placówek
zaopatruje pacjentów
w środki pomocnicze
i ortopedyczne

Prowadzimy sprzedaż detaliczną
i hurtową sprzętu medycznego.

Jesteśmy producentem zewnętrznych
silikonowych protez piersi MAXIMA.

www.cezal.bydgoszcz.pl

www.lomzynska.com.pl

ul. Łomżyńska 51a
Bydgoszcz

Rejestracja on-line

Wyniki badań on-line

Recepty on-line

Porada on-line

Przyjazna Przychodnia

WYSOKA JAKOŚĆ USŁUG MEDYCZNYCH
POTWIERDZONA CERTYFIKATEM
ISO 9001:2008

NZOZ PRZYCHODNIA **ŁOMŻYŃSKA**
PODSTAWOWA OPIEKA ZDROWOTNA, PORADNIE SPECJALISTYCZNE

52 361 49 10

MEDAN®

MEDAN SPÓŁKA JAWNA
W. Pawlak i S-ka
ul. Morska 8
85-722 Bydgoszcz

Hurtownia farmaceutyczna z ponad 25 letni doświadczeniem na rynku opieki zdrowotnej

Płyny infuzyjne i leki

Żywienie dojelitowe i pozajelitowe, mleka

Sterylizacja i dezynfekcja

Sprzęt, artykuły medyczne i materiały opatrunkowe

GWARANTUJEMY:
najwyższą jakość produktów
terminowość dostaw
konkurencyjność ceny
dogodne terminy płatności

www.medan.biz.pl e-mail: medan@medan.biz.pl tel: 52 342-21-83

CENTRUM ZDROWIA ARASZKIEWICZ
„Łaźnia Miejska"

w w w . a r a s z k i e w i c z . c o m . p l

Oddanie w 1928 roku do użytku bydgoszczan Łaźni Miejskiej, mieszczącej się u zbiegu ulic Orlej i ks. I. Skorupki, stanowiło prawdziwy przełom w życiu ówczesnych mieszkańców Bydgoszczy. Jej powstanie było podyktowane złą sytuacją społeczną w zakresie utrzymania higieny społeczności wówczas najuboższej dzielnicy robotniczej Szwederowo. Budynku nie wznoszono od podstaw, bowiem wykorzystano częściowo istniejący tu wcześniej dawny dom parafialny z mieszkaniem ks. Proboszcza Jana Konopczyńskiego. Plac przed Łaźnią zamieniony został na skwer z trzema tarasami. Na najwyższym urządzono wodotrysk, z którego woda spływała w dół. Bydgoska Łaźnia Miejska, mimo szumnych zapowiedzi, była jedynym tego typu przybytkiem wybudowanym w międzywojennej Bydgoszczy i służyła ludności miasta jeszcze długo po II wojnie.

Aktualnie właścicielami budynku są Państwo Alicja i Aleksander Araszkiewiczowie. Powstało w nim Centrum Zdrowia Araszkiewicz „Łaźnia Miejska", wielospecjalistyczna placówka medyczna. Centrum Zdrowia skupia wyłącznie specjalistów o najwyższych kwalifikacjach, posiadających doświadczenie w pracy klinicznej.

Jednak usługi medyczne to nie jedyny zakres, na którym skoncentrowali się właściciele tego niezwykłego miejsca, albowiem funkcjonują tu także Centrum Rozwoju oraz Centrum Kultury.

To miejsce jedyne w swoim rodzaju, niezwykłe w skali kraju. Łączy w sobie wiele funkcji. Centrum Kultury obejmuje swoją działalnością organizację wystaw, wernisaży oraz spotkań artystycznych i kulturalnych. Można tu podziwiać wystawę malarstwa osób zmagających się z niepełnosprawnością psychiczną. Wnętrze budynku to swoista galeria, która tworzy klimat sprzyjający zdrowiu i rozwojowi.

W Łaźni Miejskiej spotyka się tradycja ze współczesnością, człowiek ze sztuką i co najważniejsze - człowiek z człowiekiem.

DABOR

www.dabor.bydgoszcz.pl
e-mail: biuro@dabor.bydgoszcz.pl

Oferujemy:
- usługi ślusarskie (bramy, kraty, metaloplastyka)
- utrzymanie i konserwacje fontann
- utrzymanie oraz naprawy obiektów hydrotechnicznych (m.in. Starego Kanału Bydgoskiego)

PRZEDSIĘBIORSTWO WIELOBRANŻOWE

STALEX®

SPRZEDAŻ HURTOWA I DETALICZNA
- blachy czarne i ocynkowane
- profile zamknięte
- rury czarne i ocynkowane
- stal zbrojeniowa
- walcówki
- pręty
- kształtowniki, dwuteowniki, ceowniki, kątowniki
- blachy dachówkowe
- blachy trapezowe
- rynny

PONADTO PROPONUJEMY:
- cięcie zakupionego towaru na wymiar
- cięcie formatek pod wymiar z blachy do 100 mm
- dowóz zakupionych towarów

Jesteśmy do Państwa dyspozycji od poniedziałku do piątku w godz. 7–16

ul. Podmiejska 4, 85-453 Bydgoszcz,
tel./fax 52 349 07 02, 52 370 61 35
www.stalex.net.pl • biuro@stalex.net.pl

SZYMBUD
UKŁADANIE KOSTKI BRUKOWEJ

Mirosław Szymański
ul. Czeremcha 60
Bydgoszcz 85-364
www.szymbud.pl
696-312-927

Firma Szym-Bud istnieje od 2008 roku. Olbrzymie doświadczenie i jakość wykonywanych prac procentuje dzisiaj w setkach zadowolonych klientów.

Firma średnio układa tygodniowo 120 metrów kwadratowych kostki brukowej, różnych producentów i o różnym stopniu skomplikowania. Nie obawiamy się wyzwań, nasze realizacje to najlepsze referencje.

Układamy z pasją!

Bydgoska firma RST Grupa już od lat podejmuje działania mające na celu dywersyfikację asortymentu i usług w celu zmniejszenia ryzyka prowadzenia działalności oraz umocnienia pozycji na rynku.

Wyróżnia ją od pozostałych firm na rynku polskim to, że wykonuje usługi na własnych maszynach. Dzięki temu ma pełną kontrolę nad każdym etapem realizacji. Oferta RST grupa to szeroka gama produktów identyfikacji firmy oraz liczne produkty do aranżacji wnętrz.

RST grupa

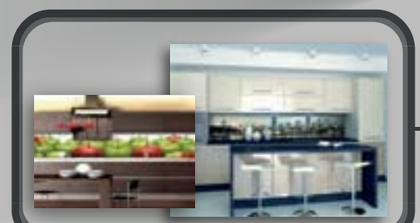

RST grupa

Jako jedna z nielicznych drukarni w Polsce, posiada ploter do druku UV o szer. całkowitego zadruku 2,05 na 3,05 m i wysokości do 10 cm. Druk UV utwardzony jest za pomocą lamp, które nie zawierają szkodliwych oparów, dlatego druk UV można zastosować w ekspozycjach wewnętrznych jak i zewnętrznych. Różnorodność zastosowań umożliwia druk UV na podłożach takich jak: szkło, mdf, plexi, pcv, drewno i wiele innych.

PRODUCENT FOTOTAPET

RST grupa

Szerokie spektrum możliwości obejmuje również druk wielkoformatowych fototapet. Naszą dewizą jest gwarancja najwyższej jakości oraz pełne zaangażowanie w naszą pracę. Aby sprostać wysokim wymaganiom naszych klientów drukujemy fototapety na ścianę na niezrównanym, wszechstronnym ploterze drukującym HP Latex 360, posiadającym bezwonne tusze, które idealnie nadają się pod zadruk fototapet na ścianę. Nasze fototapety na ścianę posiadają certyfikaty oraz atesty gwarantujące wysoką jakość produktu.

RST grupa

Zapraszamy do kontaktu!

tel. kom. +48 731 888 708 • tel. 52 307 07 97
ul. Szajnochy 3, 85-738 Bydgoszcz

zamowienia@rst-grupa.pl
www.rst-grupa.pl • www.fototapety.rst-grupa.pl

www.facebook.com/RST-Grupa

Ośrodek Szkolenia Kierowców

AGORA-MIRAŻ

www.naukajazdy.bydgoszcz.pl
agora-miraz@agora-miraz.pl

KATEGORIE: A1, A2, A, B, C, D, T, E do B, E do C

KWALIFIKACJA WSTĘPNA
SZKOLENIE OKRESOWE

PRACOWNIA PSYCHOLOGICZNA

ADR

Kierowca operator wózków podnośnikowych **HDS**

PRACOWNIA PSYCHOLOGICZNA

WYKONUJEMY BADANIA:

- kierowców i kandydatów na kierowców
- instruktorów i egzaminatorów
- operatorów sprzętu ciężkiego i średniego
- profilaktyczne pracowników

ul. Gajowa 32, 85-087 Bydgoszcz, tel. 52 348 98 23, 52 342 34 96

BIURO CZYNNE: poniedziałek - czwartek 8:00-19:00; piątek 8:00-16:00; sobota-niedziela 9:00-13:00

ul. gen. Henryka Dąbrowskiego 62, 89-100 Nakło nad Notecią tel. 570 135 444

BIURO CZYNNE: poniedziałek - piątek 8:00-16:00; sobota 8:00-10:00

Indeks podmiotów gospodarczych / Index of economic entity

Administracja Domów Miejskich ADM Sp. z o.o. . . . 286
AGADOR S.C. . . . 270
AGORA MIRAŻ Szkoła Jazdy . . . 329
ALAN Z.H.-U. . . . 303
ARKADA Galeria Wnętrz - CEL-ART Sp. z o.o. . . . 316
ARPIS P.H.-U. Sp. z o.o. . . . 317
ARPLEX P.W. . . . 319
ASSECO DATA SYSTEMS . . . 283
ATOS Polska . . . 279
AUSTENIT Stal Handel Sp. z o.o. . . . 248
Bank Pocztowy S.A. . . . 244
Bank Spółdzielczy w Nakle . . . 245
Basket 25 Klub Sportowy Artego Bydgoszcz . . . 202
BATORY Park Handlowy Bydgoszcz - BATORY Development Sp. z o.o. . . . 316
BAUPOL Sp. z o.o. Sp.k. . . . 239
BELLERPACK BELLERDRUK Sp. z o.o. . . . 328
BIPROMASZ Sp. z o.o. . . . 268
BIZNES PARK Kraszewskiego 1 . . . 238
BRAT Piotr Barlik P.W. . . . 242
BUTOH Włodzimierz Palicki . . . 276
Bydgoski Klaster Przemysłowy . . . 256
Bydgoskie Fabryki Mebli S.A. . . . 300
Bydgoski Zakład Doskonalenia Zawodowego S.O.-T. . . . 235
CAN-PACK S.A. . . . 262
CARREFOUR Polska Sp. z o.o. . . . 310
CASTORAMA Polska Sp. o.o. . . . 315
CBT Polska Sp. z o.o. . . . 268
Centrum Kultury, Higieny i Zdrowia Psychicznego . . . 325
Centrum Medyczne NAD BRDĄ Sp. z o.o. . . . 323
Centrum Obsługi Biznesu Sp. z o.o. . . . 298
Centrum Prawa Sp. z o.o. Sp.k. . . . 298
Centrum Szkolenia Sił Połączonych NATO . . . 289
CENTRUM Klub Tenisowy . . . 199
CEZAL Bydgoszcz Sp. z o.o. . . . 324
DAN-MED Sp. z o.o . . . 325
DABOR P.P.-H.-U. . . . 326
DAKO-PROJEKT P.H.U. . . . 270
DECATHLON Sp. z o.o. . . . 313
DERRED P.W. Sp. z o.o. . . . 306
DROBEX Przedsiębiorstwo Drobiarskie Sp. z o.o. . . . 309
DYLEWSCY Z.U.P. . . . 320
EBUD PRZEMYSŁÓWKA P.W. Sp. z o.o. . . . 252
EKO-PARK P.R. i R.O.Z. Sp. z o.o. . . . 296
EKSPERCI FINANSOWO-KSIĘGOWI Sp. z o.o. . . . 318
ELWIND Sp. z o.o. . . . 253
ELMA Firma Audytorska . . . 293
ELMONTAŻ-BG Sp.j. . . . 267
ENEA Operator Sp. z o.o. . . . 285
EZET Sp. z o.o. . . . 241
FENOMED . . . 324
FONTES-MED Sp. z o.o. . . . 322
FORM-PLAST S.A. . . . 258
FRONHOFFS Polska Sp. z o.o. . . . 308
GENESYS Telecommunications Laboratories Sp. z o.o. . . . 280
Gimnazjum Niepubliczne im. Krzysztofa Kolumba w Bydgoszczy . . . 235
GRUPA BROKERSKA ODYS Sp. z o.o. . . . 293
HANPLAST Sp. z o.o. . . . 257
IMS SOFA Sp. z o.o. . . . 302
IKAR Hotel . . . 291
IKEA Bydgoszcz . . . 312
JAN HAPKA Zakład Usług Chłodniczych . . . 269
KANDO PLUS Sp. z o.o. Sp.k. . . . 254
KATRONIX P.H.U. . . . 321
Klaster ZA-CHEM Sp. z o.o. . . . 266
KOBYLARNIA S.A. P.B.D. i M. . . . 249
KOCHANOWSKI PARK Sp. z o.o. . . . 251
KOLEJOWE ZAKŁADY ŁĄCZNOŚCI Sp. z o.o. . . . 275
KOLTECH PWK Sp. z o.o. . . . 276
Komunalne Przedsiębiorstwo Energetyki Cieplnej Sp. z o.o. . . . 286

KONTBUD Sp. z o.o. 246
KTK-BUD Paweł Michał Kula 251
Kujawsko-Pomorska Okręgowa Izba Inżynierów Budownictwa w Bydgoszczy 270
LAMIN Anna Szelengowska P.P.H.-U. 272
LCP Taima Investments Sp. z o.o. 299
Leśny Park Kultury i Wypoczynku Myślęcinek Sp. z o.o. w Bydgoszczy 143
LIDL Sp. z o.o. Sp.k. 314
LIFOCOLOR FARBPLAST Sp. z o.o. 261
LOCO Sp.j. 282
ŁUCZNICZKA Hala Sportowo-Widowiskowa 84
MALIBUD F.R.-B. 250
MARCOPOL Sp. z o.o. Producent Śrub 321
MARGOT-ENGINEERING Sp.j. 277
MEDAN Sp.j. 324
MERASERW P.U.-H. 268
MLECZ-MASZ Spółdzielnia Pracy 269
MOBICA LIMITED Sp. z o.o. 281
MODUS Przedsiębiorstwo Odzieżowe S.A. 307
MOTO BUDREX Sp. z o.o. 292
Niepubliczna Szkoła Podstawowa nr 1 Sp. z o.o. 234
NITROCHEM S.A. Zakłady Chemiczne 263
NOKIA Corporation 284
ODLEWNIA ŻELIWA Bydgoszcz Sp. z o.o. 274
Okręgowa Rada Adwokacka 294
Operator Logistyczny Paliw Płynnych Sp. z o.o. 287
PAAK P.H. Sp.j. 317
PANDA Sp. z o.o. Systemy Transportu Bliskiego 252
PASAMON Sp. z o.o. 319
PERGAMUS Drukarnia 236
PESA Bydgoszcz S.A. 224
Pierwsza Szkoła MONTESSORI w Bydgoszczy 235
Pierwszy Zespół Szkół Prywatnych Sp. z o.o. 232
Przedsiębiorstwo Komunikacji Samochodowej w Bydgoszczy Sp. z o.o.. 276
PLASTICA-P P.P.H.-U. 264
Polskie Koleje Państwowe S.A. 86
POLWELLSp. z o.o. 306
PRONATURA Sp. z o.o. M.K.U.O. 297
Przedsiębiorstwo Sprzedaży Hurtowej Sp. z o.o. 318
Przychodnia KOMUNALNI Sp. z o.o. 322
PURINOVA Sp. z o.o. 267
RENOMONT Sp. z o.o. 270
RENOX Sp. z o.o. 240
RONDO Centrum Handlowe – APSYS MANAGEMENT Sp. z o.o. 212
ROTOR Sp. z o.o. 273
RST Grupa Radosław Sadka 327
SELLA S.C. 303
SIROPOL Sp. z o.o. 265
SKLEJKA-MULTI S.A. Bydgoskie Zakłady Sklejek 304
SKLEJKO-CENTRUM 305
SŁAWPOL Sp. z o.o. P.P.-H. 303
SOFTMAKS.PL Sp. z o.o. 283
STALEX P.W. 326
STOMIL S.A. 260
STOVIT GROUP Sp. z o.o. 293
SZYM-BUD Mirosław Szymański 326
TELE-FONIKA KABLE S.A. 282
TELEPLAN Polska Sp. z o.o. 278
TOMET Sp. z o.o. 292
TWÓJ DOM B.Z. i S.N. 295
UNIBIKE Sp.J. 243
UNI-TECH S.A. 271
UNIWERSAL Z.U.P. 320
UNIWERSYTET Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy 229
UNIWERSYTET Mikołaja Kopernika w Toruniu -
COLLEGIUM MEDICUM im. L.Rydygiera w Bydgoszczy 230
UNIWERSYTET Technologiczno-Przyrodniczy im. J.J.Śniadeckich w Bydgoszczy . . 228
WOJSKOWE ZAKŁADY LOTNICZE nr 2 S.A. 288
YOCA P.W. P.-U.-H. 277
ZAWISZA CWZS 200
ZAWISZA CWZS Hotel/Przystań 290
ZISGAZ 252
ZŁOTNIK JUBILER Dariusz Pietrosiuk 321
ZOOLESZCZ Zbigniew Leszczyński 291

Spis treści / Contents

Wstęp / Introduction . . . 3
Stare Miasto / Old Town . . . 14
Miasta partnerskie / Partner Cities of Bydgoszcz . . . 16
Urząd Miasta Bydgoszczy / Bydgoszcz City Hall . . . 17
Przechodzący przez rzekę / Man Crossing The River . . . 18
Łuczniczka / The Lady Archer . . . 19
Symbole miasta / Represent of the City . . . 20
Ster na Bydgoszcz / Set The Course for Bydgoszcz . . . 22
Rzeka Muzyki / The River of Music . . . 26
Miejskie Centrum Kultury / The Municipal Cultural Center . . . 30
Barka Lemara / Barge Musuem . . . 34
Zespół Pałacowo-Parkowy w Ostromecku / The Palace And Park Complex in Ostromecko . . . 36
Opera Nova . . . 38
Festiwal Pamięci Andrzeja Zauchy / The Andrzej Zaucha Memorial Festival. . . . 43
Camerimage . . . 44
Filharmonia Pomorska / Pomeranian Philharmonic . . . 46
Teatr Polski / Polish Theatre . . . 50
Mistrzostwa Świata w Przechodzeniu przez Rzekę / River Crossing World Championship . . . 52
Pałac Młodzieży / Palace of Youth . . . 53
Dzieje Bydgoszczy / The History of Bydgoszcz . . . 57
W nowej rzeczywistości / In The New Reality . . . 80
Hala Sportowo-Widowiskowa „Łuczniczka" / The Sports and Entertainment Hall "Łuczniczka" . . . 84
Dworzec PKP / PKP Railway Station . . . 86
Wędrowiec / Wanderer . . . 88
Warto zobaczyć / Must-See . . . 89
Makieta grodu / The Mock-Up of The City . . . 90
„Potop" i... Cyprysik błotny / The "Deluge" and... The Swamp Cypress . . . 93
Dżinsy Andrzeja / Andrzej's Jeans . . . 97
Tańcząca fontanna / The Dancing Fountain . . . 98
Muzyczna dzielnica / Musical District . . . 99
Park Jana Kochanowskiego / The Jan Kochanowski Park . . . 102
Akademia Muzyczna / Academy of Music . . . 105
Państwowy Zespół Szkół Muzycznych / State School of Music . . . 108
Secesyjna winda / The Art Nouveau Elevator . . . 110
Aleja Dębów / The Oak Alley . . . 112
Bazylika / The Bydgoszcz Basilica . . . 113
Południkowe zakręcenie / The Meridian Craze . . . 114
Muzeum Mydła i Historii Brudu / The Museum of Soap and History of Dirt . . . 116
Muzeum Dyplomacji i Uchodźstwa Polskiego / Museum of Diplomacy and Polish Refugees . . . 117
Wenecja Bydgoska / Bydgoszcz Venice . . . 118
Wyspa Młyńska / Mill Island . . . 120
Muzeum Okręgowe / District Museum . . . 124
Bydgoski Węzeł Wodny E-70 / Bydgoszcz Water Junction E-70 . . . 132
Muzeum Wodociągów / Museum of Waterworks . . . 136
Muzeum Wojsk Lądowych / Museum of Military Land Forces . . . 140
Kalwaria Bydgoska / The Bydgoszcz's Calvary . . . 142
Leśny Park Kultury i Wypoczynku Myślęcinek / The Myślęcinek Forest Park . . . 143
Zrozumieć i pokochać Bydgoszcz / To Understand and to Love Bydgoszcz . . . 148
Bydgoskie kościoły / Churches in Bydgoszcz . . . 151
Bydgoskie domy, bydgoskie ulice / The Buildings and the Streets of Bydgoszcz . . . 158
Pomnik Leona Barciszewskiego / The Statue of Leon Barciszewski . . . 160
Pomnik Walki i Męczeństwa / The Monument to Struggle and Martyrdom . . . 164
Ulica Długa / Długa Street . . . 171
Hala targowa / The Market Hall . . . 173
Ulica Gdańska / Gdańska Street . . . 179
Bydgoska secesja / Art Nouveau in Bydgoszcz . . . 184
Miasto sportu / City of Sports . . . 187
Gospodarka / Economy . . . 204
W kręgu nauki / In The Realm of Science . . . 227
Prezentacje podmiotów gospodarczych / Presentation of economic entity . . . 237
Indeks podmiotów gospodarczych / Index of economic entity . . . 330